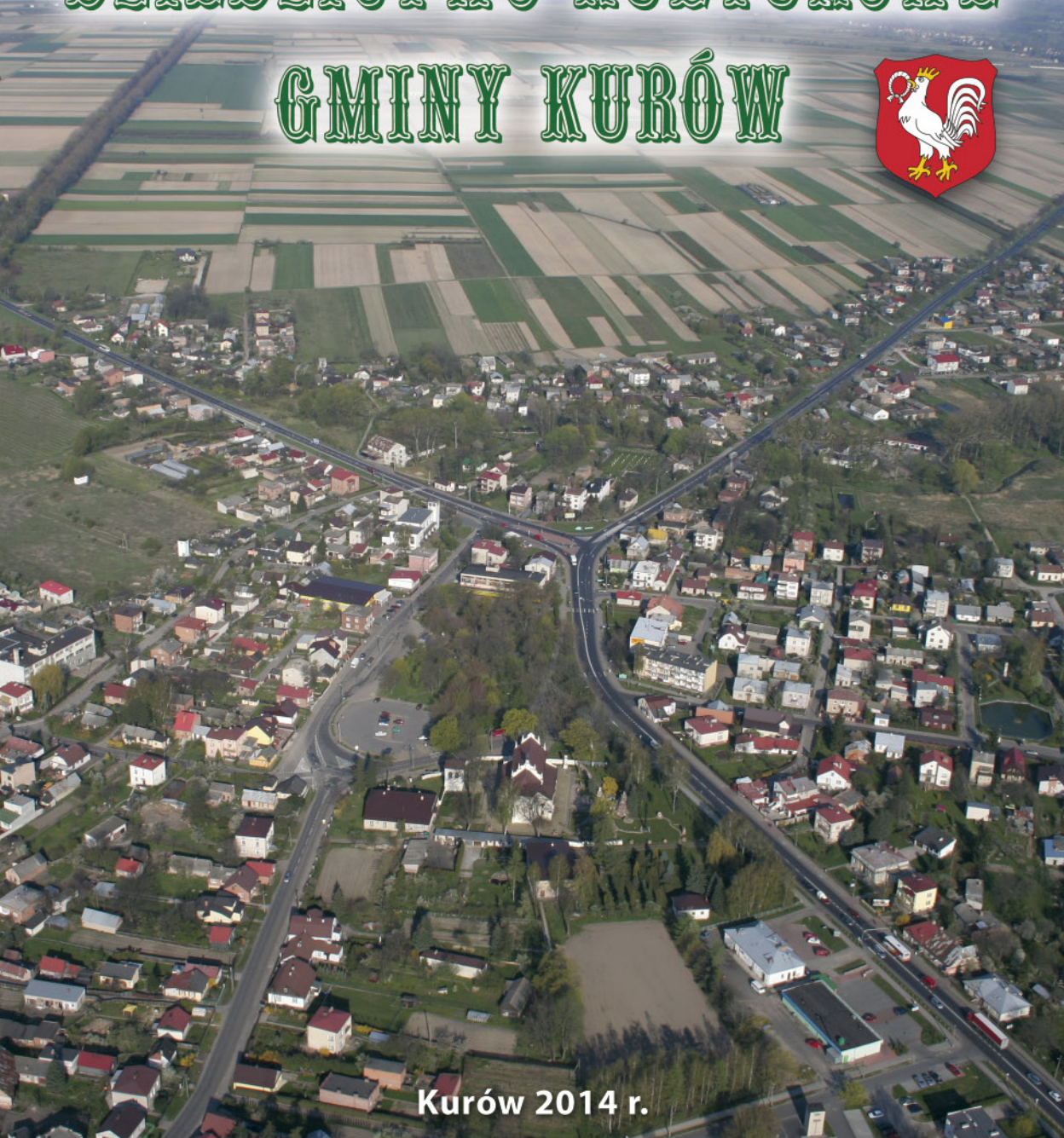

DZIEDZICTWO KULTUROWE GMINY KURÓW

Kurów 2014 r.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz
Rozwoju Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2007-2013

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Publikacja opracowana przez Wójta Gminy Kurów – Stanisława Wójcickiego, Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Europa inwestująca w obszary wiejskie

Stanisław Wójcicki

DZIEDZICTWO KULTUROWE GMINY KURÓW

HERB KUROWA I GMINY KURÓW

KURÓW 2014

ISBN 978-83-928957-6-3

© Copyright by Stanisław Wójcicki

Wydawca: Gmina Kurów

Projekt okładki: Stanisław Wójcicki

Skład i łamanie: Paweł Abramiuk

Druk i oprawa: Zakład Poligraficzny „WISŁA”

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”
Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Publikacja opracowana przez Wójta Gminy Kurów – Stanisława Wójcickiego
Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Europa inwestująca w obszary wiejskie

SPIS TREŚCI

1. STRESZCZENIE	5
2. WSTĘP	11
3. GENEZA I ZARYS HISTORII GMINY, POWIATU I WOJEWÓDZTWA	15
– Historia gminy, powiatu i województwa.....	15
– Aktywność społeczna mieszkańców gminy i skład osobowy jej organów	57
4. SIEĆ OSADNICZA I ZARYS HISTORII MIEJSCOWOŚCI	67
– Kurów	67
– Parafia rzymskokatolicka Kurów	133
– Olesin	140
– Klementowice i parafia rzymskokatolicka Klementowice	144
– Brzozowa Gać	155
– Płonki	159
– Dęba i parafia rzymskokatolicka Dęba	165
– Choszczów	176
– Kłoda	180
– Zastawie	184
– Wólka Nowodworska	187
– Barłogi	191
– Buchałowice	194
– Szumów – Wygoda	198
– Łąkoć	201
– Posiołek	206
– Bronisławka	208
– Marianka	211
5. KRAJOBRAZ KULTUROWY	213
6. PRAWNE FORMY OCHRONY ZABYTKÓW	243
Wpis do rejestru zabytków	243
Uznanie za pomnik historii	244
Utworzenie parku kulturowego	244
Ustalenie ochrony zabytków w planie zagospodarowania przestrzennego	245
7. ZABYTKI NIERUCHOME I RUCHOME	249
Architektura sakralna	249
– Zespół kościelny w Kurowie	249
– Zespół kościelny w Klementowicach	283
Architektura rezydencjalna	299
– Zespół pałacowo–parkowy w Olesinie	299
Cmentarze	323

– Przykościelny cmentarz parafialny rzymskokatolicki w Kurowie	323
– Cmentarz parafialny rzymskokatolicki w Kurowie	323
– Przykościelny cmentarz parafialny rzymskokatolicki w Klementowicach	327
– Cmentarz parafialny rzymskokatolicki w Klementowicach	327
– Przysynagogałny cmentarz żydowski – kirkut w Kurowie.....	327
– Cmentarz żydowski – kirkut w Kurowie.....	330
– Cmentarz wojenny z 1915 r. w Olesinie	330
– Cmentarz rzymskokatolicki w Choszczowie – parafia Dęba	336

8. KRAJOWA, WOJEWÓDZKA I GMINNA

EWIDENCJA ZABYTEKÓW	337
– Krajowa Ewidencja Zabytków	337
– Wojewódzka Ewidencja Zabytków	346
– Gminna Ewidencja Zabytków	354

9. ZABYTEKI NIERUCHOME I RUCHOME ORAZ MIEJSCA PAMIĘCI NARODOWEJ NIE WPISANE DO KRAJOWEJ, WOJEWÓDZKIEJ I GMINNEJ

EWIDENCJI ZABYTEKÓW	357
----------------------------------	-----

10. DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE

– Dziedzictwo wspólnot, grup i jednostek	391
– Wierzenia, tradycje i zwyczaje wyznaczone porami roku kalendarzowego oraz liturgicznego kościoła	441

11. BIBLIOGRAFIA I MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

447

STRESZCZENIE

WSTĘP

Zawiera słowniczek zwrotów i określeń będących przedmiotem tego opracowania. Ponadto informuje, że było pisane w XX rocznicę restytuowania samorządowej gminy /2010 r./ i 570-lecia lokowania miasta Kurowa na prawie magdeburskim /2012 r./ oraz sygnalizuje tematykę pracy.

INTRODUCTION

Includes a glossary of phrases and expressions which are the subject of this paper. Also provides information on what was written for the Twentieth Anniversary of the Borough Restitution /2010/ and 570th Anniversary of founding the town of Kurów on the Magdeburg Law /2012/ and signals the theme of the paper.

VORWORT

Es beinhaltet das Wörterbuch mit Redewendungen und Bestimmungen, die den Gegenstand dieser Abhandlung darstellen. Darüber hinaus informiert es darüber, dass die oben genannte Abhandlung anlässlich des zwanzigsten Jahrestages der Restitution von der Gemeinde (im Jahr 2010) und der 570. Jahrestag der Lokation der Stadt Kurów nach dem Magdeburger Recht /2012/ veröffentlicht wurde und sie beschreibt die Thematik dieser Arbeit.

ВВЕДЕНИЕ

Содержит словарь выражений и определений будущих предметом этого труда. Сверх того информирует, что был написан в XX годовщину восстановления в прежнем правовом положении гмины самоуправления /2010/ и 570-летие основания города Курова по Магдебурскому праву /2012 г./ а также сигнализирует тематику работы.

GENEZA I ZARYS HISTORII GMINY, POWIATU I WOJEWÓDZTWA

Rozdział określa pochodzenie nazw oraz genezę i zarys historii podstawowych jednostek samorządu terytorialnego – gmin w Europie i Polsce od starożytności do czasów współczesnych.

Ponadto określa pochodzenie nazw jak również genezę i zarys historii powiatu i województwa.

Omawia także pochodzenie nazw i genezę urzędów związanych z gminą wiejską, gminą miejską /miasto/, powiatem i województwem.

Określa pochodzenie nazw, genezę, zarys historii i rozwój terytorialny Województwa Lubelskiego.

Przedstawia restytucję samorządu terytorialnego w Polsce w ostatnim dwudziestoleciu. Zawiera również mapy oraz obrazy z dziejów państwa polskiego.

Nakreśla aktywność społeczną mieszkańców gminy na podstawie udziału w zebraniach oraz wyborach samorządowych, parlamentarnych, prezydenckich i referendum krajowym oraz do parlamentu UE /1998–2014 r./

Ponadto przedstawia składy organów uchwałodawczych i wykonawczych gminy Kurów w ostatnim dwudziestoleciu.

ORIGINS AND AN OUTLINE HISTORY OF THE BOROUGH, COUNTY AND VOIVODESHIP

This Chapter defines the origin of the names and outlines history of basic units of local governments – boroughs in Europe and Poland from antiquity to modern times. It also determines origin of the names and outlines history of the county and voivodeship.

It also discusses the origin of the names and offices associated with the rural borough, municipality /city/, district and voivodeship.

It specifies the origin, an outline of the history and territorial development of Lubelskie Voivodeship. It presents the restitution of local government in Poland in the last two decades.

It also includes maps and images from the history of the Polish state.

The Chapter outlines social activities of inhabitants of the Borough of Kurów based on their participation in meetings and local, parliamentary and presidential elections, including the national referendum (1998–2014).

It also presents composition of local legislative and executive bodies of the Borough of Kurów in the last two decades.

GENESE UND ABRISS DER GESCHICHTE VON DER GEMEINDE, DEM KREIS UND der WOIWODSCHAFT

Dieses Kapitel bestimmt sowohl den Ursprung der Namen als auch die Genese und den Abriss von der Geschichte der grundlegenden Einheiten der territorialen Selbstverwaltung – Gemeinden in Europa und Polen vom Altertum bis zur Zeitgeschichte.

Überdies bestimmt es nicht nur den Ursprung der Namen, sondern auch den Abriss der Geschichte von dem Kreis und der Woiwodschaft.

Es beschreibt auch den Ursprung der Namen und die Genese von den mit der Dorf- und Stadtgemeinde/ dem Kreis/ und der Woiwodschaft verbundenen Ämtern.

Das Kapitel bestimmt die Genese, den Abriss der Geschichte und die territoriale Entwicklung der Woiwodschaft Lublin.

Es wurde auch die Restitution der territorialen Selbstverwaltung in Polen in den letzten zwanzig Jahren dargestellt.

Das Kapitel beinhaltet Landkarten und Bildungen aus der Geschichte der Republik Polen.

Die soziale Aktivität von Bewohnern der Gemeinde Kurów wird auch anhand der Teilnahme an den Versammlungen und den Kommunal-, Parlaments-, Präsidentschaftswahlen sowie am Staatreferendum /1998–2014/ beschrieben.

Außerdem präsentiert es die Zusammensetzung der Gesetzgebungs- und Vollstreckungsorgane in der Gemeinde Kurów in den letzten zwanzig Jahren.

ГЕНЕЗИС И ОЧЕРК ИСТОРИИ ГМИНЫ, ПОВЯТА И ВОЕВОДСТВА

Раздел определяет происхождение наименований, а также генезис и очерк истории основных местных органов власти – гмин в Европе и Польше с древних времён до современности.

Сверх того определяет происхождение наименований как и генезис, а также очерк истории повята и воеводства.

Обсуждает также происхождение наименований и генезис учреждений связанных с деревенской гминой, гминой городской /город/, повятом и воеводством.

Определяет генезис, очерк истории и территориальное развитие Люблинского воеводства.

Представляет восстановление в прежнем правовом виде местных органов власти в Польше в последнее двадцатилетие.

Содержит тоже карты и картины по истории польского государства.

Намечает общественную активность жителей гмины Курув на основании участия в собраниях, а также в выборах в органы местного самоуправления, в парламентских выборах, президентских, краевом референдуме /1998–2014/.

Сверх того представляет составы органов законодательных и исполнительных гмины Курув в последнее двадцатилетие.

SIEĆ OSADNICZA I ZARYS HISTORII MIEJSCOWOŚCI

Rozdział określa pochodzenie nazw oraz genezę i zarys historii 17 miejscowości Gminy Kurów: Kurowa, Olesina, Klementowic, Brzozowej Gaci, Płonek, Dęby, Choszczowa, Kłody, Zastawia, Wólki Nowodworskiej, Barłogów, Buchałowic, Szumowa – Wygody, Łąkoci, Posiołka, Bronisławki, Marianki.

Ponadto omawia genezę i zarys historii parafii rzymskokatolickich w Kurowie, Klementowicach i Dębie oraz zawiera ich mapy wraz z mapą archidiecezji lubelskiej. Jak również mapy wszystkich sołectw gminy Kurów oraz dokumentację fotograficzną.

SETTLEMENT NETWORK AND AN OUTLINE OF THE HISTORY OF LOCALITIES

This Chapter defines the origin of the names and outlines the history of 17 localities in the Borough of Kurów: Kurów, Olesin, Klementowice, Brzozowa Gać, Płonki, Dęby, Choszczowa, Kłody, Zastawie, Wólka Nowodworska, Barłogi, Buchałowice, Szumów – Wygoda, Łąkoć, Posiołek, Bronisławka, Marianka.

In addition, it discusses the origin and outlines history of Roman Catholic parishes in Kurów, Klementowice and Dąb and contains their maps, including a map of the Archdiocese of Lublin. It includes also maps of all village communes in the Borough of Kurów with photographic documentation.

SIEDLUNGSNETZ UND ABRISS VON DER GESCHICHTE DES ORTES

Das Kapitel bestimmt den Ursprung der Namen, die Genese und den Abriss der Geschichte von 17 Orten der Gemeinde Kurów: Kurów, Olesin, Klementowice, Brzozowa Gać, Płonki, Dęby, Choszczów, Kłody, Zastawie, Wólka Nowodworska, Barłóg, Buchałowice, Szumów – Wygoda, Łąkoć, Posiołek, Bronisławki, Marianki.

Darüber hinaus beschreibt es die Genese und den Abriss von der Geschichte der römisch-katholischen Pfarrbezirken in Kurów, Klementowice und Dębie. Sie beinhaltet sowohl ihre Landkarten und die Landkarte vom Erzbistum Lublin als auch die Landkarten von allen Ämtern des Ortsvorstehers der Gemeinde Kurów und die fotografische Dokumentation.

СЕТЬ ПОСЕЛЕНИЙ И ОЧЕРК ИСТОРИИ МЕСТНОСТИ

Раздел определяет происхождение, а также генезис и очерк истории 17 местностей гмины Курув: Курова, Олесина, Клементовиц, Бжозовой Гати, Плонок, Дембы, Хоцова, Клоды, Заставя, Вульки Новодворской, Барлог, Бухаловиц, Шумова – выгоды, Лонкоти, Посёлек, Брониславки, Марянки.

Сверх того обсуждает генезис и очерк истории римско-католического прихода в Курове, Клементовицах и Дембе, а также содержит их карты вместе с картой Люблинского архиепископства. Как тоже карты всех деревень гмины Курув, а также фотографическую документацию.

KRAJOBRAZ KULTUROWY

Rozdział przedstawia zarówno elementy przyrodnicze jak i wytwory oraz osiągnięcia cywilizacyjne człowieka , w tym dziedzictwo materialne i niematerialne gminy Kurów , a ponadto dokumentację fotograficzną.

CULTURAL LANDSCAPE

This chapter presents both the natural elements as well as artefacts and achievements of human civilization, including tangible and intangible heritage of the Borough of Kurów with photographic documentation.

KULTURELLER ÜBERBLICK

Das Kapitel stellt sowohl Informationen über die Natur als auch über die zivilisatorischen Produkte und Leistungen des Menschen dar; dazu gehören materielle und immaterielle Erben von der Gemeinde Kurów sowie fotografische Dokumentation.

КУЛЬТУРНЫЙ ПЕЙЗАЖ

Раздел представляет так естественные элементы как и произведения, а также цивилизаторские достижения человека, в том материальное и нематериальное наследие гмины Курув, а сверх того фотографическую документацию.

PRAWNE FORMY OCHRONY ZABYTKÓW

Rozdział określa cztery prawne formy ochrony zabytków: wpis do rejestru zabytków, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego i ustalenie ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

LEGAL FORMS OF PROTECTION OF MONUMENTS

The Chapter identifies four legal forms of protection of monuments: the entry in the register of monuments, awarding historic monument status, establishing a cultural park and defining cultural protection zones in local land development plans.

RECHTSFORMEN DES DENKMALSSCHUTZES

Das Kapitel bestimmt vier Rechtsformen des Denkmalschutzes: die Eintragung ins Denkmalsregister, die Bezeichnung als Gedenkstätte, die Gründung des Kulturparks und die Festsetzung des Schutzes in örtlichen Raumbewirtschaftungspläne.

ПРАВОВЫЕ ФОРМЫ ОХРАНЫ ПАМЯТНИКОВ

Раздел определяет четыре правовые формы охраны памятников: занесение в реестр памятников, признание историческим памятником, образование культурного парка и установление охраны по местной планировке.

ZABYTKI NIERUCHOME I RUCHOME

Rozdział zawiera listy zabytków wpisanych do krajowej ewidencji zabytków, wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnej ewidencji zabytków wraz z dokumentacją fotograficzną.

MOVABLE AND IMMOVABLE HISTORIC MONUMENTS

This Chapter contains a list of monuments registered in the National Register of Historic Monuments, Voivodeship Register of Historic Monuments, and Borough's Register of Historic Monuments, including photographic documentation.

UNBEWEGLICHE UND BEWEGLICHE DENKMÄLER

Das Kapitel beinhaltet Listen von Denkmälern, die in das Nationale Denkmalregister, das Denkmalregister der Woiwodschaft und der Gemeinde samt der fotografischen Dokumentation eingetragen wurden.

ДВИЖИМЫЕ И НЕДВИЖИМЫЕ ПАМЯТНИКИ

Раздел содержит списки памятников, занесенных в краевой учёт памятников, воеводской учёт памятников и гминный учёт памятников вместе с фотографической документацией.

ZABYTKI NIERUCHOME I RUCHOME ORAZ MIEJSCA PAMIĘCI NARODOWEJ NIE WPISANE DO KRAJOWEJ, WOJEWÓDZKIEJ I GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Rozdział określa zabytki nieruchome i ruchome oraz miejsca pamięci narodowej występujące na terenie gminy nie wpisane do krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków wraz z dokumentacją fotograficzną.

MOVABLE AND IMMOVABLE HISTORIC MONUMENTS NOT REGISTERED IN THE NATIONAL, VOIVODESHIP AND BOROUGH'S REGISTERS OF HISTORIC MONUMENTS

This Chapter defines movable and immovable historic monuments and national memorials located in the Borough of Kurów not registered in the National, Voivodeship and Borough's Registers of Historic Monuments, including photographic documentation.

UNBEWEGLICHE UND BEWEGLICHE DENKMÄLER UND NATIONALE GEDENKSTÄTTEN, DIE IN DAS LANDES-, WOJWODSCHAFTS- UND GEMEINDSDENKMALREGISTER NICHT EINGETRAGEN WURDEN

Das Kapitel bezeichnet sowohl unbewegliche und bewegliche Denkmäler als auch nationale Gedenkstätten, die innerhalb der Gemeinde Kurów vorkommen, und zwar die in das nationale Denkmalregister, das Denkmalregister der Woiwodschaft und der Gemeinde samt der fotografischen Dokumentation eingetragen wurden.

ДВИЖИМЫЕ И НЕДВИЖИМЫЕ ПАМЯТНИКИ, А ТАКЖЕ МЕСТА НАЦИОНАЛЬНОЙ ПАМЯТИ НЕЗАНЕСЕННЫЕ В КРАЕВОЙ, ВОЕВОДСКИЙ И ГМИННЫЙ УЧЁТ ПАМЯТНИКОВ

Раздел устанавливает недвижимые и движимые памятники, а также места национальной памяти расположенные на территории гminy Курув не занесенные в краевой, воеводский и гминный учёт памятников вместе с фотографической документацией.

DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE

Rozdział przedstawia dziedzictwo niematerialne wspólnot, grup i jednostek wraz z dokumentacją fotograficzną.

Ponadto opisuje wierzenia, tradycje i zwyczaje wyznaczane porami roku kalendarzowego oraz liturgicznego kościoła.

INTANGIBLE HERITAGE

This Chapter presents the intangible heritage of communities, groups and individuals, along with photographic documentation.

Furthermore, it describes the beliefs, traditions and customs determined by the seasons of the calendar year and the church's liturgical year.

DIE IMMATERIELLE ERBE

Das Kapitel präsentiert die immaterielle Erbe der Gemeinschaften, Gruppen und Einheiten samt der fotografischen Dokumentation.

Darüber hinaus wurden hier Volksglauben, Traditionen und Sitten beschrieben, die aufgrund der Jahrzeiten des kalendarischen und liturgischen Jahres bestimmt sind.

HEМАТЕРИАЛЬНОЕ НАСЛЕДИЕ

Раздел представляет нематериальное наследие общин, групп и личностей вместе с фотографической документацией.

Сверх того описывает верования, традиции и обряды, определяемые временами года календарного, а также литургийного костёла.

BIBLIOGRAFIA I MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

Rozdział zawiera wykaz publikacji oraz ich autorów, z których korzystano przy wykonaniu tego opracowania.

BIBLIOGRAPHY AND SOURCE DOCUMENTS

This Chapter contains a list of publications and authors whose works were used in the preparation of this paper.

BIBLIOGRAPHIE; QUELLENMATERIAL

Das Kapitel enthält Verzeichnis der Publikationen und deren Autoren, die bei der Verfassung von dieser Abhandlung benutzt wurden.

БИБЛИОГРАФИЯ И ОСНОВАННЫЕ НА ИСТОЧНИКАХ МАТЕРИАЛЫ

Раздел содержит перечень публикаций и их авторов, которыми пользовались при создании этой работы.

WSTĘP

Opracowanie to pisane w 20 rocznicę restytuowania samorządowej gminy /2010 r./ oraz 570-lecie lokowania miasta Kurowa na prawie magdeburskim /2012 r. poprawione i uzupełnione w 2014 r./ stanowi syntezę podstawowych informacji o:

- genezie i zarysie historii gminy, powiatu i województwa,
- sieci osadniczej i zarysie historii miejscowości gminy Kurów oraz parafiach rzymskokatolickich funkcjonujących na jej terenie,
- krajobrazie kulturowym,
- prawnych formach ochrony zabytków,
- zabytkach nieruchomych i ruchomych,
- krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków,
- zabytkach nieruchomych i ruchomych oraz miejscach pamięci narodowej nie wpisanych do krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków,
- dziedzictwie niematerialnym.

Kultura to całokształt materialnego i duchowego dziedzictwa dorobku ludzkości, gromadzony, utrwalany i wzbogacany w ciągu jej dziejów, przekazywany z pokolenia na pokolenie.

Dziedzictwo kulturowe to zasób rzeczy nieruchomych i ruchomych wraz ze związanymi z nimi wartościami duchowymi, zjawiskami historycznymi i obyczajowymi, uznany za godny ochrony prawnej dla dobra społeczeństwa i jego rozwoju, oraz przekazania następnym pokoleniom z uwagi na zrozumiałe i akceptowane wartości historyczne, patriotyczne, religijne, naukowe i artystyczne, mające znaczenie dla tożsamości i ciągłości rozwoju politycznego, społecznego i kulturalnego, dowodzenia prawd i upamiętniania wydarzeń historycznych, kultywowania poczucia piękna i wspólnoty cywilizacyjnej. Ślady przeszłości stanowią nasze dziedzictwo kulturowe.

Krajobraz kulturowy to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, która zawiera wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze.

Zabytek to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową oraz takie, których jedyną wartością jest sam fakt, iż były świadkami przeszłości. Te pierwsze są chronione prawem i podlegają ochronie konserwatorskiej¹.

Zabytek nieruchomy – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości.

Zabytek ruchomy – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych². Zalicza się do nich podlegające ochronie i opiece dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego sztuki użytkowej oraz przedmioty posiadające wysoką wartość historyczną i naukową, będące świadectwem poziomu kultury materialnej np. wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne, instrumenty muzyczne przedmioty zgromadzone w kolekcjach, numizmaty, pieczęcie, medale i ordery, militaria, pamiątki historyczne, przedmioty związane z wybitnymi osobistościami lub instytucjami, wystrój architektoniczny, mała

1) Ustawa z dn. 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. nr 162, poz. 1568 z późn. zm.).

2) Tamże.

architektura /rzeźby płaskorzeźby, malowidła ściennie, mozaiki, pomniki, przydrożne kapliczki, nagrobki./

Zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchnią lub podziemną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy będący tym wytworem.³

Historyczny układ urbanistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg.⁴

Historyczny zespół budowlany – powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi.⁵

Ochrona zabytków – polega na zapewnieniu warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków, udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków, kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków, przeciwdziałania kradzieży, zaginięciu, uwzględnienie zadań ochronnych w planie zagospodarowania przestrzennego oraz kształtowaniu środowiska. Ochronie mogą podlegać także nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.⁶

Opieka nad zabytkami polega na zapewnieniu warunków dokumentowania i naukowego badania zabytków, prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie, korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości, popularyzowanie i upowszechnianie wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.⁷

Miejscem pamięci narodowej jest każde upamiętnienie, poświęcone osobom lub wydarzeniom historycznym. Może to być pomnik, obelisk czy tablica pamiątkowa.

Jednak tylko w przypadku, gdy pomnik czy nagrobek kryje pochówek, stanowi on obiekt cmentarnictwa wojennego.⁸

Cmentarz wojenny jest samodzielnym obiektem leżącym poza terenem cmentarza wyznaniowego lub komunalnego.⁹

Obiektem mniejszym powierzchniowo i niestanowiącym odrębnej całości jest *kwatery*. Pod tą nazwą rozumie się mogiły znajdujące się w granicach cmentarza, ale usytuowane w sposób wyraźnie wydzielający je z otaczających mogił osób cywilnych. Na kwaterze mogą się znajdować zarówno mogiły zbiorowe jak i indywidualne.¹⁰

Mogiła zbiorowa jest to miejsce spoczynku większej liczby osób. Obiekty takie mogą się znajdować na terenie cmentarzy jak i poza nimi. Jednak wtedy mogiła zbiorowa nie jest traktowana jako cmentarz.¹¹

3) Tamże.

4) Tamże.

5) Tamże.

6) Tamże.

7) Tamże.

8) Ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (Dz. U. z 1933 r. Nr 39, poz. 311 z późn. zm.).

9) Tamże.

10) Tamże.

11) Tamże.

Mogiła indywidualna jest to grób, w którym pochowana jest tylko jedna osoba.¹²

Zasoby dziedzictwa kulturowego są głównym czynnikiem wpływającym na kształtowanie się tożsamości lokalnej wspólnoty samorządowej.

Samorząd to ustalony prawem zakres kompetencji do samodzielnego rozstrzygania spraw określonej wspólnoty, reprezentowania jej interesów wobec organów państwa i wykonywania zadań określonych przez ustawy, umowy lub porozumienia. Ma on osobowość prawną. Nadzór nad nim sprawują organy administracji rządowej.¹³

Jedną z jego form jest *samorząd terytorialny*, który oznacza prawo i zdolność społeczności lokalnych w granicach określonych przepisami prawa do kierowania i zarządzania zasadniczą częścią spraw publicznych na ich własną odpowiedzialność i w interesie ich mieszkańców / art. 3 ust. 1 Europejskiej Karty Samorządu Terytorialnego sporządzonej dnia 15 października 1985 r. w Strasburgu, a wchodzącej od dnia 1 marca 1994 r. w skład systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 163 stwierdza, że samorząd terytorialny wykonuje zadania publiczne niezastrzeżone przez konstytucję lub ustawy dla organów innych władz publicznych i wskazuje w art. 164 gminę jako podstawową jednostkę samorządu terytorialnego.

Natomiast ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym określa gminę jako wspólnotę samorządową, którą z mocy prawa tworzą jej mieszkańcy oraz odpowiednie terytorium.

Dziękuję Wszystkim, którzy przyczynili się do opracowania tej książki oraz do jej wydania.

Monografia ta będzie stanowić część niematerialnego dziedzictwa wszystkich miejscowości Gminy Kurów /Barłógów, Bronisławki, Brzozowej Gaci, Buchałowic, Choszczowa, Dęby, Klementowic, Kłody, Kurowa, Marianki, Łąkoci, Olesina, Płonek, Posiołka, Szumowa, Wólki Nowodworskiej i Zastawia/.

12) Tamże.

13) Mała Encyklopedia Prawa – praca zbiorowa – Warszawa 1980 r.

GENEZA I ZARYS HISTORII GMINY, POWIATU I WOJEWÓDZTWA

Historia gminy, powiatu i województwa

Historia samorządu terytorialnego ma charakter ewolucyjny i ulegała stopniowemu rozwojowi. Samorząd terytorialny jest organizacją mieszkańców określonego obszaru, którzy mają wspólne sprawy i interesy wynikające z sąsiedztwa. Najstarszą jednostką tego samorządu stanowi gmina, skupiająca ludzi związanych ze sobą bezpośrednim sąsiedztwem. Z połączenia pewnej liczby gmin powstaje samorząd wyższego stopnia /*powiat, województwo*/.

Gmina jest podstawową jednostką samorządu terytorialnego. Nazwa ta pochodzi od niemieckiego słowa *gemeine* – wspólnota, natomiast łacińskie brzmienie tego słowa to *communitas*. Historia samorządu terytorialnego sięga starożytności. Rozwijał się on w Państwie Rzymskim gdzie funkcjonowały tzw. *municipium* – miasta w Italii, których obywatele mieli od 338 r. /*przed narodzeniem Chrystusa*/ samorząd. Od *municeps* dosł. – „który podjął się obowiązków”. Zastugą Juliusza Cezara /100–44 przed Narodzeniem Chrystusa/, rzymskiego wodza, męża stanu i pisarza był cały pakiet ustaw poważnie reformujących państwo czasów schyłku republiki/ 45 r. przed Narodzeniem Chrystusa/. Stworzył on nie tylko podwaliny władzy jednoosobowej w Rzymie. Jego ustawodawstwo miało znacznie większy wpływ na funkcjonowanie państwa. Oprócz ustroju politycznego, prawa Cezara regulowały sprawy lokalne. Jego ustawy samorządowe – *Codex Julia Municipalis* stały się pierwowzorem późniejszych instytucji samorządowych. Wobec sporego rozrostu imperium dążył do zwiększenia samorządności *municipiów* /miast/.¹

Państwo Rzymskie dzieliło się na prowincje pod zarządem urzędników /*legatów, prefektów, prezesów lub rektorów*/ . Natomiast prowincje dzieliły się na okręgi – *civitas*. Cesarz Dioklecjan /284–305 po narodzeniu Chrystusa/ wprowadził podział państwa na diecezje z wikariuszami jako urzędnikami. Każda diecezja obejmowała kilka prowincji. Natomiast cesarz Konstantyn /307–337/ wprowadził podział na prefektury nadrzędne nad diecezjami.

Jednostką podstawową zarządu lokalnego był *okręg* – *civitas* tj. miasto wraz z otaczającym go terytorium obejmującym inne miasta, wsie i *latyfundia*. W okręgach istniał pewien samorząd, tzn. organy okręgowe były wybieralne i prowadziły część zadań administracji państwowej pod kontrolą państwa. Samorząd ten z czasem uległ stopniowemu rozkładowi.

Jeszcze przed upadkiem Cesarstwa Rzymskiego /476 r./ na jego terytorium zaczęły funkcjonować germańskie *państwa szczepowe* powstałe z połączenia kilku plemion. Nie wszyscy oni byli zdobywcami. Byli to również sojusznicy, którym rzymscy cesarze pozwalali się osiedlać w prowincji i zorganizować pod przywództwem swego króla obronę tej części imperium, ponieważ pod względem militarnym Rzym był już niewydolny. Ale początkowo administracja cywilna działała pod kierownictwem elit rzymskich. Większa liczba rodów tworzyła *plemię*, które podobnie jak *ród* opierało się na świadomości wspólnego pochodzenia. Podstawową jednostką organizacji społecznej stanowił *ród*, który składał się z kilku rodzin wywodzących się od wspólnego przodka.²

Państwa plemienne i szczepowe nie miały charakteru terytorialnego lecz opierały się na związku osób. Rywalizacja między nimi prowadziła do upadku jednych i powstania drugich.

1) M. Szczaniecki. Powszechna historia państwa i prawa. Warszawa 1973 r.

2) A. Wiliński. Prawo rzymskie – zarys wykładu. Lublin 1969 r.

Podobnie jak germańskie kształtowały się państwa słowiańskie. Spośród wszystkich germańskich państw szczepowych wyrosłych po upadku imperium rzymskiego, państwo frankońskie odegrało największą rolę historyczną.

Wchłaniając kolejno inne państwa szczepowe objęło ono na kilka wieków znaczny obszar Europy Zachodniej. Obok państwa frankońskiego poważniejsze znaczenie miało państwo wizygockie powstałe na terenie obecnej Hiszpanii i państwo longobardzkie powstałe na terenie obecnych Włoch. Państwa te z czasem uzyskały charakter terytorialny.

Na dworze królewskim wysoką pozycję osiągnął kanclerz, który był pierwszym sekretarzem królewskim. W terenie utrzymała się dawna rzymska sieć okręgów – civitas z czasem zwana *hrabstwem* na czele której stał hrabia. Obok sieci hrabstw, które pokrywały znaczną część obszaru państwa funkcjonowały *marchie* – były to hrabstwa położone w strefach przygranicznych i zarządzali nimi margrabiowie.³

Ukształtowane w państwie rzymskim instytucje samorządowe przyjmowane były najpierw we Francji i Niemczech /które powstały z rozpadu państwa frankońskiego/. Miały one bardzo znaczący wpływ na rozwój samorządu terytorialnego. Tak jak cały system prawa rzymskiego na rozwój narodowych systemów prawa Europy /za wyjątkiem Wielkiej Brytanii/.

Polskę około 1000 r. zasiedlały ludy słowiańskie, a na terenie obecnej Lubelszczyzny wywodzące się z nich plemię Lendzian. Nazwa plemienia wywodzi się od rzeczownika polyspolitego „łęda”, oznaczającego obszar uprawy, pole pozyskane najczęściej w wyniku wypalania lasów.

W latach siedemdziesiątych X w. Mieszko zajął ziemię sandomierską z grodami w Sandomierzu i Zawichoście. Natomiast podboje ruskie opanowały ziemie południowo-wschodnie z Grodami Czerwieńskimi. Wydarzenia te sprawiły, że Lendzianie jako odrębne plemię zniknęły z naszych dziejów pod koniec X w. Od nazwy tego plemienia Polacy byli określani na Litwie „Lenkas”, Rusi „Lachy”, u Węgrów „Lengyel”, a u Turków Polska to „Lechistan”⁴

Mapa Polski X w.

3) Tamże.

4) J. Bardach, B. Leśnodorski, M. Pietrzak. Historia ustroju i prawa polskiego. Warszawa 2000 r.

Samorząd terytorialny rozwijał się stopniowo z systemu wspólnoty sąsiedzkiej mieszkańców jednej miejscowości. Za poprzednika polskiej gminy należy uznać *opole*, którym nazywano w średniowiecznej Polsce małe, średnie lub większe jednostki wspólnoty terytorialnej oparte na więzi sąsiedzkiej /wsie, przysiółki/ składające się z kilkunastu lub kilku gospodarstw, względnie pojedyncze gospodarstwa, których kilka lub kilkanaście tworzyło zwarte obszary organizacyjne. Organizacja opolna obejmowała wszystkich wolnych i poddanych osiadłych na obszarze opola. Miała ona charakter gospodarczy i sądowy. Obowiązywała tam pomoc sąsiedzka, zasada ścisłego współdziałania. Istniało tam silne poczucie związków rodowych, które spajało wspólnotę rodzinną. Opole broniło się wspólnie przed napaścią. Wspólnie też dochodziło pomsty za krzywdę wyrządzoną jednemu z jego członków. Odpowiadało solidarnie za przestępstwa popełnione na jego terenie przez mieszkańców. Odgrywało istotną rolę w zarządzie pierwotnej skarbowości. Natomiast w ustroju administracyjno-politycznym miało znaczenie gminy. Opola niemieckie miały w stosunku do polskich znacznie wyższy stopień organizacji samorządu terytorialnego. Książę zwoływał rycerstwo na wiec lub na wojnę przez okazanie pierścienia za pośrednictwem swego dworzanina /*komornika*/. Natomiast wolnych członków wspólnoty opolnej – kmieci pozwywano do sądów lub zwoływano do gromady i grodu biciem w drzwi laską opolna lub przesyłaniem jej od domu do domu. Zwyczajowo taką laskę, czyli „wić” lub „znamie” kmieć natychmiast odnosił do sąsiada. Gdy laska kolejno okrążyła wszystkich, ostatni „opolny” odnosił ją na miejsce zebrania.⁵

Opole w zależności od gęstości zaludnienia obejmowało obszar od kilkudziesięciu do kilkuset km². Przeciętny obszar opola /wraz z przeważającymi na nim lasami/ wynosił 300 km² /obecnie gmina Kurów ma powierzchnię 101 km²/. Zaludnienie ziem polskich w IV–V w. po narodzeniu Chrystusa mogło wynosić blisko pół miliona, to jest koło 2 mieszkańców na km². W następnych stuleciach na skutek intensywnych wędrówek ludów, również słowiańskich uległo ono zmniejszeniu. Wszystkich poddanych pierwszego historycznego władcy Polski księcia Mieszka I /ok. 960–992/ było około 300 tysięcy. Natomiast w czasach wielkości pierwszego króla Polski Bolesława Chrobrego /992–1025/ około miliona. Przeciętna gęstość zaludnienia w początkach naszego państwa wynosiła 4 osoby na km² /obecnie 122 osoby/.

Najważniejszym urzędnikiem po panującym księciu lub królu w XI–XIII w. był komes nadworny /*comes palatinus*/, który zastępował go w różnych dziedzinach zarządu państwa oraz sprawowaniu sądów. Szczególną była jego funkcja dowodzenia wojskiem. Dlatego też przyjęła się dla niego dawna słowiańska nazwa **wojewody**.⁶ Rozbicie dzielnicowe sprawiło, że urząd ten powstał na dworach coraz liczniejszych książąt dzielnicowych. W niektórych dzielnicach powstał wysoki urząd **marszałka** – *dawnego zastępcy koniuszego–podkoniego*. Zdobywał on sobie uprawnienia w zarządzie dworem tam gdzie nie było urzędu komornika.⁷

Przed rozbiorem dzielnicowym spośród urzędników lokalnych najwyższe stanowisko zajmowali *namiestnicy prowincjonalni*. Poza podziałem na prowincje istniał również stopień podziału na *okręgi grodowe*, które od końca XII w. zwano kasztelaniami /*od łac. castellum*/. Podział państwa na prowincje /pознаńska, gnieźnieńska, krakowska, sandomierska, śląska, mazowiecka, kujawska i łęczycko–sieradzka/, a tych na okręgi grodowe – kasztelanie był wyrazem jego sprawności organizacyjnej.

5) T. Maciejewski. Historia ustroju i prawa sądowego Polski. Warszawa 2008 r.

6) J. Bardach, B. Leśnodorski, M. Pietrzak. Historia ustroju i prawa polskiego. Warszawa 2000 r.

7) Tamże.

Komes grodowy – od XII w. zwany *kasztelanem* sprawował w powierzonym okręgu władzę administracyjną i sądowniczą. Był też dowódcą grodu i rycerstwa okręgu broniąco przed wrogami.

Wieś trwała w systemie tradycyjnym, *opolnym*, stosując *prawo zwyczajowe*, wyjątkowo spisane.

Natomiast w tamtym czasie już funkcjonowały **miasta** czyli miejsca szczególne bo taki jest źródłosłów tego słowa. Ich proces tworzenia rozpoczął się zapewne od miejsc targowych, gdzie zjeżdżali ludzie, handlowali, pomieszkiwali. Wokół targów powstawały więc takie skupiska ludzkie, które dały początek miastom.⁸ W wyniku podziału pracy z ogółu ludności rolniczej wyodrębniła się grupa zajmująca się handlem */kupcy/* i rękodzielnictwem */rzemieślnicy/* objawiając tendencję do tworzenia skupisk w pobliżu ośrodków życia politycznego – książę i król */miasta książęce, królewskie/* oraz rezydencji biskupa lub właściciela ziemskiego */miasta prywatne/*, bądź też miasta o dogodnym położeniu gospodarczym */na szlakach handlowych, w okolicach rolniczych/*. Z czasem obok **targów**, raz w roku, wyjątkowo dwa, odbywały się **jarmarki**.

Średniowieczne gminy miejskie */miasta/* funkcjonowały jako samodzielne organizacje, które rządziły się same i w niewielkim zakresie podlegały właścicielowi i władcy.

Samorząd miejski najwcześniej i w najbardziej wykształconej formie rozwinął się w Holandii i Francji w oparciu o silną pozycję gospodarczą tych ośrodków.

Z czasem podobna sytuacja występowała w Polsce.

Małopolska to historyczna dzielnica Polski, obejmująca południowo-wschodnią część kraju, położona w dorzeczu górnej i środkowej Wisły. Od X w. obszar ten wchodził w skład państwa Piastów. Jego nazwa powstała w XV w. i pochodzi od łacińskiego określenia *Polonia Minor*, używanego dla odróżnienia od gnieźnieńsko-poznańsko-kaliskiej *Wielkiej* czyli *Starej* Polski.

8) Tamże.

Za samoistnym, regionalnym charakterem Krakowa i Sandomierza przed rozbiorem dzielnicowym /1138 r./ świadczy Kronika Galla Anonima, który miasta Kraków i Sandomierz nazywa sedes regni principales jeszcze za czasów Władysława Hermana /1079-1102/. Według J. Długosza Sandomierz był w początkach XI w. drugą metropolią słowiańską. Traktowany był jak jedna z trzech stolic państwa polskiego. Pierwotny gród wzmiankowany w XI w. przez Galla Anonima jako jedna z siedzib książęcych, stał się w XII w. siedzibą książąt sandomierskich.. W wyniku podziału dzielnicowego państwa ziemie ciągnące do miast Krakowa i Sandomierza przekształciły się w księstwa tworząc jedną dzielnicę Małopolskę. Dzieje księstwa sandomierskiego a więc i jego wschodniej części tj. ziemi /kasztelanii/ lubelskiej rozpoczynają się z objęciem władzy przez Henryka Sandomierskiego /1139 r.–1166 r./ po śmierci króla Bolesława Krzywoustego /1138 r./.

Kasztelanowie lubelscy występują imiennie od 1224 r. Poprzednio zachodnia część ziemi lubelskiej mogła należeć do starych kasztelanii /Zawichostu, Solca, Sieciechowa/. Epizodycznie pojawiają się kasztelanowie w Kurowie i Kocku. W połowie XIV w. ziemia lubelska narażona była na ciągłe najazdy Litwinów, Jadźwingów, Rusinów, Tatarów. Dlatego też w ciągu XIII i XIV w. kasztelan lubelski miał dużą samodzielność.

Wschodnia granica Księstwa Sandomierskiego w pierwszej połowie XII w. obejmowała Wąwolnicę, Kurów, Stężyce, Lublin i Łęczną.⁹

Na drugą połowę XII w. przypada prawdopodobnie okresowe wyodrębnienie ziemi lubelskiej, która mogła się dostać po śmierci Henryka Sandomierskiego /1166 r./ pod panowanie Kazimierza Sprawiedliwego. Wiek XII więc należy uznać za przełomowy w dziejach ziemi lubelskiej. Związane to jest z budową wieży murowanej na zamku lubelskim przez króla Bolesława Krzywoustego, organizacją kasztelanii przez księcia Kazimierza Sprawiedliwego oraz archidiaconatu lubelskiego /kościelny okręg administracyjny – sądowy obejmujący określoną liczbę parafii/.¹⁰

Po zjednoczeniu państwa przez króla Władysława Łokietka z dzielnic tej wykształtowały się dwa województwa: krakowskie i sandomierskie. Natomiast w 1474 r. z województwa sandomierskiego wydzielono województwo lubelskie. Tak więc ówczesna Małopolska sąsiadowała od południa z Węgrami, od zachodu ze Śląskiem, województwem sieradzkim i łęczyckim, od północy z Mazowszem i Podlasiem, a od wschodu z województwem brzeskim i ruskim.

W XV w. w Nowym Korczynie wykształcił się sejmik generalny Małopolski, do której stopniowo przyłączono ziemie ruskie Korony, aż po województwo kijowskie /1569 r./. W ten sposób powstało drugie pojęcie Małopolski – prowincji obejmującej całą południową część Rzeczypospolitej. W wiekach XIV–XVI właściwa Małopolska odgrywała dominującą rolę polityczną w państwie, a tutejsza szlachta, aż do rozbiorów Polski wywierała decydujący wpływ na politykę kraju. Geneza społeczeństwa polskiego jest szlachecka. W Polsce szlachta stanowi warstwę najstarszą, pierwotną, bezwarunkowo starszą od ludu wiejskiego. Niemieccy osadnicy nazywali staroniemieckim wyrazem „slahta” ludność rodzimą polską, której cechą była organizacja rodowa. Wyraz „slahta” znaczy, bowiem dosłownie to samo co „rodowcy”. Przybysze zorganizowani byli na podstawie pobliskiego zamieszkiwania w „gminy”. Dostrzegali oni w organizacji rodowej zasadniczą różnicę w stosunku do siebie. Organizacja rodowa sięgała czasów przedhistorycznych, ród zaś uzupełniał się tylko przez urodzenie. Wszyscy członkowie rodów okresu piastowskiego są potomkami autochtonów z czasów przedhistorycznych. U zarania naszych dziejów wszyscy Polacy byli ludźmi wolnymi, a więc byli **szlachtą**. Nasz Naród ukształtował się jako dojrzały był

9) Biuletyn Informacyjny Lubelskiego Sejmiku Samorządowego. Lublin Nr 4/22 1994 r.

10) I. Czuma. Monografia statystyczno – gospodarcza województwa lubelskiego. Lublin 1932 r.

podczas jednoczenia państwa po rozbiciu dzielnicowym. Naród kształtował się na ziemiach polskich jako społeczność rycerska /szlachecka/. Z biegiem czasu wokół tego narosła cała kultura prawna, zamykająca się w hasło tzw. „złotej wolności szlacheckiej”. Jednak naród rycerski /szlachecki/ miał nie tylko prawa, ale i obowiązki obrony Rzeczypospolitej: służby państwowej w wielorakim tego słowa znaczeniu. Odczytywano też misję dziejową Polaków jako obronę wolności i wiary chrześcijańskiej tzw. przedmurze chrześcijaństwa i słynne dziewiętnastowieczne hasło „Za wolność Naszą i Waszą”. W polskiej doktrynie naukowej pojawiła się bardzo istotna teoria „ius gentium” w traktacie Pawła Włodkowica wygłoszonym na soborze w Konstancji w 1414 r. „Prawa narodów” to wybitny wytwór polskiej myśli prawniczej. Niezwykle ważnym czynnikiem tworzenia się narodowej kultury a przez to całego narodu jest wspólna historia i utożsamianie się z nią wszystkich pokoleń.¹¹

W 1658 r. w Hadziaczu podpisano ugodę polsko-kozacką na mocy której utworzono z województw braclawskiego, czernichowskiego i kijowskiego Księstwo Ruskie połączone unią z Koroną i Litwą, tworząc w ten sposób **Rzeczpospolitą Trojga Narodów**.

Jej siódmy artykuł brzmiał, iż łączą się, Wolni z Wolnymi, Równi z Równymi, Zacni z Zacnymi. Była aktem spóźnionym, co najmniej o kilkanaście lat jeśli nie o kilkadziesiąt. Miała zapobiec porozumieniu kozactwa z Rosją. I chociaż nie udało się zrealizować jej wszystkich postanowień „jej ducha” nie udało się złamać pomimo późniejszego podziału Ukrainy wzdłuż Dniepru między Rzeczpospolitą a Rosją.

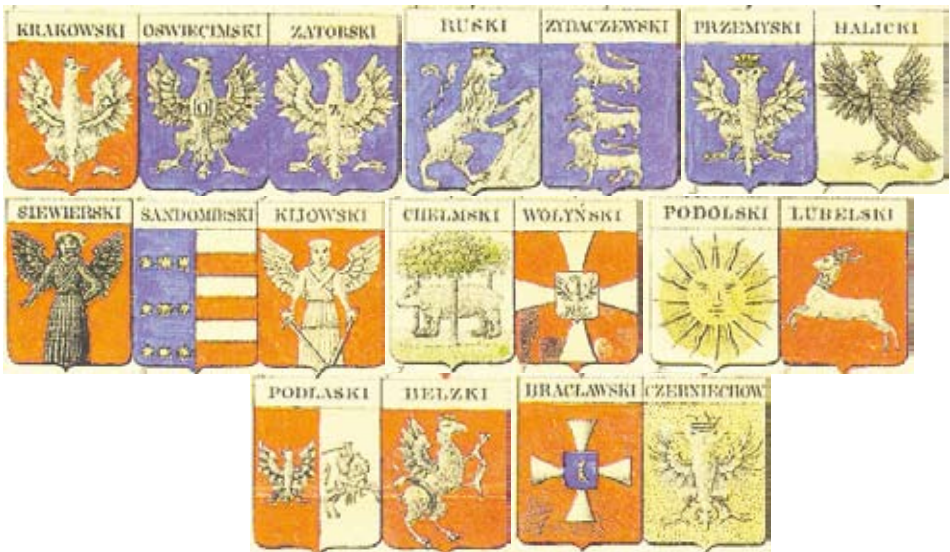

11) F. Koneczny - Polskie logos a ethos Poznań-Warszawa 1921 r.

Mapa Małopolski z 1764 r.

W wyniku pierwszego rozbioru Polski /1772 r./ południowa część Małopolski znalazła się w zaborze austriackim /Galicja/. Trzeci rozbiór /1795 r./ objął większość dzielnic. Od 1809 r. północna część Małopolski należała do Księstwa Warszawskiego, a w 1815 r. weszła w skład Królestwa Polskiego. W XIX w. powstało trzecie pojęcie Małopolski utożsamianej z Galicją. W 1918 r. cała właściwa Małopolska weszła do odrodzonego państwa polskiego.

Herby Ziem Małopolski

Pierwszy najazd Tatarów na Polskę w 1241 r. spowodował wielkie spustoszenie ziemi lubelskiej i Lublina. W latach 1243–1245 okolice Lublina najeżdżali Rusini. Natomiast w 1244 r. Litwini, Prusacy i Jadzwingowie, a w 1255 r. ponownie Litwini. W 1259 r. drugiego najazdu dokonali Tatarzy. Lublin został doszczętnie spalony. Rusini zaatakowali ziemię lubelską również w 1280 r. Natomiast w 1282 r. wielkie zniszczenia poczynili tu Jadzwingowie, a w 1287 r. trzeciego najazdu dokonali Tatarzy niszcząc po raz kolejny ziemię wokół Lublina, który skutecznie obronił się przed napastnikami. Celem tych najazdów były łupy, zwłaszcza zabierani w niewolę osadnicy oraz rabowane mienie zwierzęta hodowlane. Jednak działania militarne księcia krakowskiego Leszka Czarnego /1279–1288/ przyniosły pokój mieszkańcom ziemi lubelskiej. Był on bratem Władysława Łokietka przyszłego króla, który ponownie zjednoczył Polskę.¹²

Do czasu zawarcia unii z Litwinami stoczyliśmy więcej wojen niż z Rosjanami i Niemcami razem wziętymi.

Ufundował on w Lublinie istniejący dziś tylko w zarysie fundamentów na starym mieście kościół pw. św. Michała Archanioła, jako dziękczynienie za zwycięstwo nad najeźdźcami.¹³

W połowie XIII w. zaczęto wprowadzać w Polsce jedno z największych osiągnięć cywilizacji europejskiej – samorząd terytorialny. Instytucja ta zaczęła funkcjonować wraz z napływem na terytorium naszego kraju osadników z Europy Zachodniej. Nowe prawo przejmowane z terytorium Francji i Hiszpanii zwano prawem *frankońskim* natomiast z Niemiec *prawem niemieckim*. Koloniści z krajów niemieckich Szwabia, Bambergia/ oraz Flandrii i Walonii /obecnie Belgia/, Niderlandów /obecnie Holandia/ oraz północnych Włoch osiadali w Polsce po wielkich wyludnieniach i spustoszeniach powstałych w wyniku najazdów tatarskich w latach 1241–1259. Lokacja na nowych prawach dotyczyła nie tylko wsi zakładanych przez przybyszów. Nowy system korzystny dla właścicieli i kmieci wprowadzano we wsiach już istniejących i dobrze zagospodarowanych, które zamieszkiwała ludność polska oraz na wsiach zakładanych. Osadnictwo ludności polskiej na prawie niemieckim miało charakter masowy.

Prawo niemieckie, jako prawo obce musiało opierać się na pisanych aktach prawnych. Podstawę organizacji wsi lub miast stanowił dokument lokacyjny, który wyłączał daną grupę osób spod obowiązującego „*prawa pospolitego*” i nadawał *prawo niemieckie* np. *prawo magdeburskie*. Było to spisane prawo zwyczajowe z terenu Saksonii w latach 1220–1235, „*Zwierciadło saskie*” oparte na prawie rzymskim i kanonicznym, które regulowało lokowanie /ustrój/ miast. Wzorem prawno–organizacyjnym był Magdeburg, który miał wyczerpująco spisane swoje statuty /*prawa i obowiązki*/. Prawo magdeburskie miało bardzo duży wpływ na dzieje naszej części Europy. Jego regulacje przyjmowały średniowieczne miasta w Polsce oraz poza nią. Podobnie jak wzorem dla innej odmiany prawa niemieckiego – prawa lubeckiego było miasto Lubeka.¹⁴

12) Tamże.

13) Tamże.

14) T. Maciejewski. Historia ustroju i prawa sądowego Polski. Warszawa 2008 r.

Miasta lokowane na prawie magdeburskim. Mapa Europy środkowo-wschodniej

Dokument lokacyjny wystawiał panujący król lub książę *dokonując* lokacji miasta lub wsi, na nowym prawie lub *zezwalając* na nią osobie duchownej lub właścicielowi ziemskiemu /rycerzowi/. Jeśli dokonywał jej władca, król lub książę dokument lokacyjny stanowił jeden akt. Dokument ten określał ustrój miasta lub wsi a więc prawa i obowiązki zarządcy /lokatora/, osoby która organizowała wieś lub miasto na nowym prawie oraz osadników, którzy płacili czynsz za uprawianą rolę. Dokumenty lokacyjne rolników były zróżnicowane zależnie od tego czy wieś lokowano na „surowym korzeniu” tj. na pustościach naturalnych lub powstałych w wyniku wojny, najazdu – czy też istniejącą wieś przenoszono na nowe prawo. „Surowy korzeń” był podstawą wieloletnich wolnizn ułatwiających zagospodarowanie się. Po zorganizowaniu osady zarządca obejmował dziedziczny urząd **wójta** w przypadku założenia miasta lub **sołtysa** w przypadku gdy zakładał wieś.¹⁵

Wójt – w języku łacińskim „advocatus”, w dawnym języku Gotów „fath”, w anglosaskim „wäta”, w staroniemieckim „vogt”, bywał w Niemczech także nazywany „dorfshultze” lub „dorfrichter” – sędzia wiejski, a w Polsce – „rychtarz”.¹⁶

Sołtys – nazwa pochodzi od staro niemieckiego „shuld” co oznacza grzech, winę, karę, gdyż jego podstawowym obowiązkiem było sądzenie.¹⁷

Otrzymywali oni uposażenie w postaci dużego gospodarstwa, czasem z młynem i karczmą, dwóch łąnów /16,7–25,8ha/ wolnych od czynszu. Jednak musieli stawać do wojska na własnym koniu i w odpowiednim rynsztunku. Byli oni przedstawicielami właściciela w lokowanych na nowym prawie osadach /miasto, wieś/ oraz mieli udział w jego dochodach. Pobierali podatki i czynsze dzierżawne. Mieli władzę sądowniczą.

Prawo niemieckie /pojęcie to powstało w XIII w. na Śląsku/ początkowo obowiązywało jako prawo ludności napływowej, następnie posłużyło za wzór prawno-organizacyjny przy lokacjach polskich wsi na prawie czynszowym oraz organizacji samorządu w miastach. W Polsce miasta lokowano na prawie magdeburskim, a później na prawie miast polskich,

15) J. Bardach, B. Leśnodorski, M. Pietrzak. Historia ustroju i prawa polskiego. Warszawa 2000 r.

16) W. Kopaliński. Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych. Warszawa 1970 r.

17) Tamże.

które dostosowały prawo niemieckie do swoich potrzeb. Tak zakładano osady na prawie chełmińskim czy średzkiem.

Wraz z rozprzestrzenianiem się prawa niemieckiego w Polsce w połowie XIII w. pojawił się urząd **burmistrza**, w języku niemieckim *bürgermeister*. Nazwa wywodząca się od */burgabii, burgrafa/*, który w średniowiecznych Niemczech był urzędnikiem w zamkach i miastach królewskich oraz biskupich pełniąc funkcje sędownicze i wojskowe. W dawnej Polsce był urzędnikiem grodzkim, zastępcą kasztelana, a następnie starosty. W języku niemieckim *burg* to określenie zamku, a *graf* to hrabia, a w języku łacińskim hrabia to *comes* – tytuł arystokratyczny wyższy od tytułu barona. W średniowieczu był to feudalny tytuł szlachecki bezpośrednich wasali królewskich. Stopniowo zdegradowany pod względem ważności. W języku niemieckim *meister* to mistrz. W toku ewolucji ustroju miasta burmistrz i rada miejska zastąpiła wójta i ławę ławników/. Burmistrz był wybierany przez radę bądź też urząd ten kolejno pełnili rajcy miejscy.¹⁸

Trwający proces zjednoczeniowy państwa polskiego łączył dzielnice pod władzą jednego księcia i wtedy urzędy były kumulowane. Od początku XIII w. wystąpiła jednak tendencja do utrzymania już istniejących urzędów w kilku dzielnicach, również pod panowaniem jednego władcy. W rezultacie urzędnicy centralni zaczęli zmieniać się w urzędników ziemskich. Dzielnicę, która w drodze połączenia przestała być osobnym księstwem, ale zachowała odrębną organizację urzędów, nazywano **ziemią**. Tak ustalił się podział Małopolski na dwie ziemie: krakowską i sandomierską.¹⁹

Począwszy od XIV w. w miarę umocnienia się władzy monarszej zmierzała ona do osłabienia władzy wójta. Po stłumieniu buntu patrycjatu w Krakowie /1311 r./ król Władysław Łokietek /1306–1333/ zniósł dziedziczność wójtostwa, ograniczając jego uprawnienia do władztwa sądowego. Również patrycjat miejski dążył do ograniczenia kompetencji wójta. Stopniowo zaczęto wprowadzać w miastach urząd burmistrza.

Natomiast od XV w. właściciele ziemscy zaczęli ograniczać władzę sołtysów. Spowodowały to statuty wareckie wydane przez Władysława Jagiełłę w 1423 roku. Sołtysi byli stopniowo pozbawiani sołectw oraz władzy sędowniczej, którą przejmowała ława wiejska pod nadzorem pana, a więc ich uprawnienia malały. W XVI w. stawali się coraz częściej nadzorcami prac pańszczyźnianych i pomocnikami właścicieli ziemskich. Za jego panowania państwo polsko-litewskie było największym królestwem świata chrześcijańskiego.

Wydane przez króla Kazimierza Jagiellończyka statuty nieszawskie /1454 r./ ograniczały prawa mieszczan i chłopów na rzecz stanu szlacheckiego, który funkcjonował poprzez sejmiki. Tworzyły one kolejne podstawy samorządności terytorialnej ograniczone tylko do szlachty.

Od początku XVI w. chłop był poddany absolutnej władzy swego pana, która wyłączała w tym względzie władzę państwową. Do niego należało sądownictwo nad ludnością poddaną. Konstytucje sejmowe z lat 1496–1501 zlikwidowały możliwość sądenia spraw chłopskich przez sądy grodzkie i miejskie.

Właściciel wsi mógł sprawować nad nią bezpośrednią władzę. Istniało jednak wiele wsi zorganizowanych w formie **gromady**, która obejmowała wszystkich mieszkańców wsi. Mogła ona mieć własny majątek /las, pastwisko/, zawierać umowy i posiadać swoją kasę. Organami gromady były: ogólne zebranie gromadzkie oraz wójt stojący na czele urzędu wiejskiego. Ponadto występowali przysiężni i pisarz, który prowadził księgę sądową. Nakładano podatek gromadzki. Gromada była podporządkowana interesom właściciela wsi.²⁰

18) J. Bardach, B. Leśnodorski, M. Pietrzak. Historia ustroju i prawa polskiego. Warszawa 2000 r.

19) T. Maciejewski. Historia ustroju i prawa sądowego Polski. Warszawa 2008 r.

20) Tamże.

Tendencje zjednoczeniowe wymagały sprawnej administracji lokalnej działającej w interesie władcy. Funkcji tych nie mogli wypełnić kasztelanowie ani wojewodowie wywodzący się z lokalnego możnowładztwa. Stąd powstała potrzeba nowego urzędu, którym stał się **starosta**. Wprowadził go król Wacław II /1300–1305/ na wzór Czech. Powoływał w poszczególnych ziemiach starostów /capitanei/ jako swoich namiestników z pełnią władzy administracyjnej i wojskowej. Władysław Łokietek /1306–1333/ ustanowił starostów we wszystkich dawniejszych dzielnicach /prowincjach/ z wyjątkiem Małopolski wobec stałego tam pobytu panującego. Byli oni powoływani i odwoływani przez króla. Nie pochodząc z danej ziemi byli sprawnymi jej zarządcami.²¹

Powołanie starosty lubelskiego jako jednego z pierwszych w Małopolsce nastąpiło od połowy XIV w. Przejął on funkcję kasztelana.

Dawne terytoria dzielnicowe – ziemię, które utrzymały pełną hierarchię urzędów ziemskich z wojewodami na czele zaczęto nazywać w XV w. **województwami**. Terytoria mniejszych dzielnic, w których nie utrzymał się urząd wojewody, zatrzymały nazwę **ziem**. W Małopolsce powstały początkowo dwa województwa: krakowskie i sandomierskie.²²

GRANICE UTWORZONEGO W 1474 ROKU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

LEGENDA

- Granice utworzonego w 1474 roku województwa lubelskiego
- - - Granice starsze
- Obszar woj. lubelskiego w 1474 r.
- Tereny, które około 1550 roku przeszły do woj. sandomierskiego
- Tereny włączone do woj. lubelskiego w 1576 roku
- Miasta, które otrzymały prawa miejskie w XIV wieku
- Miasta, które otrzymały prawa miejskie w XV wieku
- Inne miasta

Powstanie województwa lubelskiego

Zanim powstało województwo lubelskie na terenach między Wisłą a Bugiem istniało szereg organizmów państwowych m. in. Księstwo Czernihowskie, Księstwo Chełmskie, Księstwo Bełskie czy też ziemia lubelska, urzędowska i lukowska przynależne do województwa sandomierskiego. Województwo lubelskie utworzył w 1474 roku Kazimierz Jagiellończyk. Było to jedyne województwo w Koronie, które powstało nie mając bazy w wcześniej istniejących księstwach dzielnicowych. Graniczyło ono od zachodu z woj. sandomierskim a od wschodu z ziemią chełmską i województwem ruskim i woj. bełskim. Pierwszym wojewodą lubelskim został Dobiesław Kmita z Włociszca, przedstawiciel jednego z najznamienitszych rodów magnackich z Małopolski. W następnym wieku doszło do kilku zmian terytorialnych województwa lubelskiego. Około 1550 roku do województwa sandomierskiego przeszło kilka wsi w rejonach Wisły i Węprza (m.in. Gęsią, Ślask i Nędzeczka). Kolejna zmiana miała miejsce w 1567 roku. Do woj. lubelskiego włączone zostały tereny Soli i Bigonia, dotychczas należące do woj. ruskiego. W 1520 roku powstało kolejne nowe województwo – podlaskie. W jego skład weszły obszary północnej części terenów między Wisłą a Bugiem. Później, w 1556 roku, wyodrębniło się z niego województwo brzeskie. Niemniej nie jest znana dokładna data przyłączenia ziemi chełmskiej do woj. ruskiego. Zakłada się, że stało się to gdzieś pod koniec XV lub na początku XVI wieku. Ziemia chełmska była jednak bardzo samodzielną i miała największe uprawnienia spośród wszystkich terenów między Wisłą a Bugiem.

21) Tamże.
22) Tamże.

W drugiej połowie XIV w. i pierwszej połowie XV w. wschodnia część województwa sandomierskiego – ziemia lubelska zaczyna się od niego wyodrębniać.²³

Prawa miejskie posiadało tu kilkanaście miejscowości: Lublin, Opole, Goraj, Parczew, Łuków, Urzędów, Kock, Bełżyce, Kurów. Powstało kilka ośrodków władzy publicznej: Lublin, Łuków, Stężyca, Urzędów, Kurów, Wąwolnica.²⁴ Podział na kasztelanie zastąpił stopniowo podział na **powiaty**. Dotychczasowe grody przestały istnieć, bądź przekształciły się w samodzielne miasta. Ten proces sprawił, że kasztelanowie przestali zarządzać grodami, a ich władza sędziowska zanikła.

Powiat obejmował niekiedy jedną większą, a zwykle kilka kasztelanii. Na koncepcję tworzenia powiatów znaczny wpływ wywarła organizacja sądów ziemskich. W Polsce tego okresu powiat spełniał funkcję okręgu sądowego – sądu ziemskiego – właściwego dla szlachty, która zamieszkiwała daną ziemię. Z czasem powiat zaczął pełnić funkcję okręgu administracyjnego. Powstały powiaty mające charakter powiatu sądowego w Lublinie, Łukowie, Kurowie i Urzędowie.

Mapa województwa lubelskiego i ziem sąsiednich w 1474 r.

23) Ziemia Lubelska – 530 lat województwa Lubelskiego. Nr 2/ IX 2004 r.

24) Biuletyn Informacyjny Lubelskiego Sejmiku Samorządowego. Lublin Nr 4/22 1994 r.

Porównanie obszaru województwa lubelskiego z lat 1474–1772, 1919–1938 oraz współczesnego – od roku 1999

Znikały kompetencje kasztelanów, stając się godnościami honorowanymi. Powstała instytucja sejmików ziemskich, Sejmik ziemi lubelskiej obradował w Urzędowie. W latach 1456–1465 funkcjonował Powiat Kurowski „Districtus Curoviensis” i sąd ziemski. Powiat Kurowski był pierwszym powiatem jaki powstał na obszarze obecnego Powiatu Puławskiego. W tym czasie Kurów należał do Województwa Sandomierskiego – Ziemi Lubelskiej. Podział

na województwa, ziemie i powiaty utrzymał się aż do upadku Rzeczypospolitej u schyłku XVIII w.

Instygator, inspirator to dawne, historyczne określenie oskarżyciela publicznego, prokuratora królewskiego, obecnie **prokuratora**. Instygować od łac. instigator oznaczało dawniej – oskarżać przed sądem.

Szlachta ziemi lubelskiej będąca blisko panującej dynastii dostępowała wysokich stanowisk na szczeblu centralnym.

Urzędowym potwierdzeniem znaczenia Ziemi Lubelskiej stało się jej wydzielenie z Województwa Sandomierskiego i **ustanowienie** odrębnego **Województwa Lubelskiego** przez króla Kazimierza Jagiellończyka na Sejmie w Piotrkowie w **dniu 15 czerwca 1474 r.** Pierwszym wojewodą został Dobiesław Kmita herbu Szreniawa pochodzący ze sławnego rodu magnackiego z małopolskiego Wiśnicza. Dobiesław był wcześniej kasztelanem w Bieczu i Wojniczu, a jako kasztelan lubelski zasiadał w radzie królewskiej, należąc do najbardziej zaufanych ludzi monarchy.

Wojewodowie Lubelscy Rzeczypospolitej Szlacheckiej // Rzeczypospolita/

1. Dobiesław Kmita	08.09.1474*–09. 02.1478
2. Stanisław Wątróbka	24.08.1478–12.10.1479
3. Jan Feliks Tarnowski	12.10.1479–16.03.1484
4. Dobiesław Kurozwęcki, Lubelczyk	25.11.1484–12.08.1494
5. Mikołaj z Ostrowa, Minorek	13.09.1494–01.03.1497
6. Jan Feliks Tarnowski, Szram	28.12.1497–06.03.1501
7. Mikołaj Kurozwęcki, Lubelczyk	1501–02.02.1507
8. Mikołaj Firlej	06.03.1508–16/17.10.1514
9. Andrzej Tęczyński	06.03.1515–20.08.1520
10. Jan Oleśnicki vel Jan Bochotnicki	23.12.1520–zm. 1532
11. xxx brak danych	
12. Piotr Firlej s. Mikołaja	07.06.1537–15.09.1545
13. Andrzej Tęczyński s. Gabriela	18.09.1545–05.05.1561
14. Jan Firlej s. Piotra	08.10.1561–23. 06.1572
15. Mikołaj Maciejowski	21.09.1572–04.03.1574
16. Jan Tarło	02.04.1574–zm. 25.11.1587
17. Mikołaj Firlej s. Piotra	12.06.1588–05.09.1588
18. Mikołaj Zebrzydowski	23.04.1589–20.03.1597
19. Marek Sobieski s. Jana	22.03.1597–zm. 10.11. 1605
20. Gabriel Tęczyński	30.04.1606–28.09.1617
21. Piotr Firlej s. Jana	1617–1619
22. Mikołaj Oleśnicki	16.12.1619–1629
23. Jakub Sobieski	ok. 1620–?
24. Piotr Aleksander Tarło	03.04.1630–22.11.1649
25. Jan Tarło	1650–1665
26. Władysław Rey	10.08.1666–06.08.1682
27. Marcin Zamoyski s. Zdzisława	06.08.1682–24.05.1685
28. Karol Tarło	18.06.1685–31.01.1689
29. Stanisław Tarło	13.01.1689–zm. 04.11.1705
30. Jan Mężyński	nominacja z 12.03.1699 – nie zrealizowana
31. Aleksander Ciołek Drzewiecki	04.11.1705–zm. 1706

32. Piotr Tarło	13.04.1706–zm. 27.02.1719
33. Jan Tarło	09.03.1719–05.05.1736
34. Adam Tarło	06.05.1736–16.03.1744
35. Tomasz Antoni Zamoyski	04.09.1744–01.10.1751
36. Antoni Lubomirski	07.06.1752–02.12.1778
37. Ignacy Twardowski	12.12.1778–02.02.1782
38. Kajetan Hryniewiecki	07.03.1782–27.04.1796
39. Kajetan Hryniewiecki	07.03.1782–27.04.1796

Wojewodowie i wicewojewodowie dwudziestolecia międzywojennego //l Rzeczypospolita/

1. Stefan Moskalewski	1918–1926
wicewojewoda Stanisław Bryła	12.05.1923–31.12.1926
(był p.o. wojewody czerwiec 1923 – kwiecień 1926, Moskalewski został zatrzymany w Warszawie dla zorganizowania centralnych instytucji państwa)	
2. Antoni Remiszewski	1926–1930
wicewojewoda Walerian Karasiński	
3. Bolesław Świdziński	1930–1933
wicewojewoda Władysław Włoskowicz	
4. Józef Różaniecki	1933–1938
wicewojewoda Jerzy Długojowski	
5. Jerzy de Tramecourt	1939
wicewojewoda Tadeusz Chmielewski	1939

Po II wojnie światowej /PRL/

1. Władysław Cholewa	lipiec 1944
delegat rządu	
2. Kazimierz Sidor	1944–1945
3. Paweł Dąbek	
4. Ludwik Czugała	1945–1949
5. Waław Rózga	
6. Paweł Dąbek	1949–1950

Funkcję wojewody, jego zadania przejął przewodniczący WRN i I sekretarz PZPR. Przewodniczącymi WRN byli: P. Dąbek, Zenon Kryński, Kazimierz Głąbski, Włodzimierz Migoń, Jerzy Popko, P. Dąbek i od 1971 r. Ryszard Wójcik.

W 1954 roku wprowadzono gromady. W miejsce 3001 gmin utworzono 8789 gromad, mniejszych jednostek administracyjnych obejmujących kilka wsi.

W 1958 r. zmniejszono liczbę gromad, zwiększając liczbę wsi wchodzących w ich skład.

Dnia 1 stycznia 1973 r. zostały one zastąpione przez gminy. W miejsce 4313 gromad utworzono 2365 znacznie większych gmin. Liczbę tę w lipcu 1976 r. zmniejszono do 2129.

Uchwałą WRN z *dnia 18 stycznia 1973 r. zlikwidowano 326 gromad, a na ich miejsce wprowadzono 186 gmin: 19 miejskich, 10 miejsko-gminnych (z miastami do 5 tys. ludności) i 157 gmin wiejskich.*

**WOJEWÓDZKA RADA NARODOWA
W LUBLINIE**

Na podstawie art. 101 ust. 1 ustawy z dnia 25 stycznia 1958 roku o radach narodowych (Dz. U. Nr 49 z 1972 roku pozycja 314), uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie Nr XXI/92/72 z dnia 5 grudnia 1972 roku

tworzy się z dniem 1 stycznia 1973 roku
w powiecie puławskim

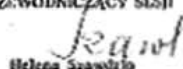
GMINĘ KURÓW

PRZEWODNICZĄCY PREZYDIUM

Ryszard Wójcik

PRZEWODNICZĄCY SESJI

Helena Szawłucka

Lublin, styczeń 1973 rok

Dnia 1 stycznia 1973 r. powstała gmina Kurów. Graniczyła ona z gminami: Garbów, Nałęczów, Wąwolnica, Końskowola, Żyrzyn i Abramów. Podzielona została na 27 następujących sołectw:

1. Barłogi – sołtys Józef Kuna
2. Bobowiska – sołtys Jan Filipiak
3. Bronisławka – sołtys Adolf Maciak
4. Brzozowa Gać – sołtys Jan Sułek
5. Buchałowice – sołtys Stanisław Głos
6. Choszczów – sołtys Bolesław Stefaniak
7. Dęba – sołtys Stefan Raczyński
8. Góry wieś – sołtys Jan Sykut
9. Góry kolonia – sołtys Zenon Pikul
10. Kaleń – sołtys Stefan Stefaniak
11. Klementowice – sołtys Józef Dyniak
12. Kłoda – sołtys Mieczysław Wójcik
13. Kurów – sołtys Edmund Panecki
14. Łany – sołtys Zygmunt Łukasik
15. Łąkoć – sołtys Józef Banaszek
16. Marianka – sołtys Antoni Maruszak
17. Markuszów – sołtys Cezary Szczygielski
18. Olesin – sołtys Zofia Stępień
19. Olepin – sołtys Józef Paprota
20. Olszowiec – sołtys Władysław Kozak
21. Płonki – sołtys Mieczysław Kuflewski
22. Posiołek – sołtys Jan Owczarek
23. Wólka Kątna – sołtys Stanisław Woch
24. Szumów i Wygoda – sołtys Józef Mańko
25. Wólka Nowodworska – sołtys Józef Kuna
26. Zabłocie – sołtys Bolesław Miazek
27. Zastawie – sołtys Longin Mańko.

Po 1973

Ryszard Wójcik

1973–1975

Reforma 1975 r. znosiła duże województwa i w miejsce siedemnastu dużych jednostek powołano 49 małych. Jednocześnie wprowadzono urząd wojewody i zniesiono powiaty. Z dużego województwa powstały mniejsze: chełmskie, białskopodlaskie, zamojskie, i lubelskie, poza tym część ziem dawnego województwa weszła w skład woj. tarnobrzeskiego i siedleckiego. Województwa podzielone były na gminy, na czele których stali mianowani naczelnicy.

Wojewodami w małym woj. lubelskim byli kolejno:

Mieczysław Stępień	1975–1980
Eugeniusz Garbiec	1980–1981
Tadeusz Wilk	1981–1988
Stanisław Sochaj	1988–1990

System ten przetrwał do 1990 r./III Rzeczypospolita/, kiedy wprowadzono samorząd terytorialny.

Wojewodami po tej reformie byli:

Jan Wojcieszczuk	1990–1992
wicewojewoda Marian Buczek	1990–1992
Adam Cichocki	1992–1993
wicewojewoda Zdzisław Antoń	1992–1994
Edward Hunek	1994–1997
wicewojewoda Wiesław Brodowski	1994–1997

Wojewodami w ponownie powstałym dużym województwie lubelskim byli:

Krzysztof Michalski	1998–2000
wicewojewoda Adam Wilczewski	1998–2000
wicewojewoda Andrzej Zieliński	1998
wicewojewoda Tomasz Flis	1998–2000
Waldemar Dudziak	2000–2001
wicewojewoda Tomasz Flis	2000–2001
Andrzej Kurowski	2001–2005
wicewojewoda Jan Łopata	2001–2003
wicewojewoda Barbara Sikora	
wicewojewoda Renata Domżał-Drzewicka	
Wojciech Żukowski	2005–2007
wicewojewoda Jarosław Zdrojkowski	2005–2006
wicewojewoda Grzegorz Jawor	2006
Genowefa Tokarska	2007–2011
wicewojewoda Henryka Strojnowska	2008–2012
Jolanta Szołno-Koguc	od 2011
wicewojewoda Marian Starownik	2012
Wojciech Wilk	od 2014
wicewojewoda Marian Starownik	od 2012

Mimo, że stolice sąsiednich województw w Rzeczypospolitej Szlacheckiej znajdowały się w Bełżu, Drohiczynie, Warszawie, Sandomierzu i Lwowie urząd wojewody lubelskiego

był w epoce jagiellońskiej i późniejszym okresie jednym z najgodniejszych w Rzeczypospolitej.

Powstanie województwa lubelskiego z ziemi będącej tylko częścią województwa, a nie oddzielnym księstwem było w Polsce wyjątkiem. Podobne przypadki zdarzyły się tylko w Prusach Królewskich i Inflantach. Aż do rozbiorów Rzeczypospolitej województwo lubelskie obejmowało ponad 6,5 tys. km² Podzielone było na dwa powiaty: lubelski i urzędowski. Inne powiaty zanikły. W okresie przedrozbiorowym najbardziej pomyślne w dziejach województwa lubelskiego były lata 1474–1578. To czas koniunktury gospodarczej zarówno w zakresie wytwórczości rzemieślniczej, jak i produkcji rolnej. Lubelskie było potężnym producentem zboża. Lublin miał wówczas największe przywileje handlowe z Litwą. Rozwijała się samorządność szlachecka. Tu odbywały się wojewódzkie sejmiki szlacheckie przeniesione w 1532 r. z Urzędowa. W XVI w. Lublin uzyskał duże znaczenie w Rzeczypospolitej. Obradowało tu pięć Sejmów Walnych z najważniejszym w 1569 r. kiedy to podpisano bezprecedensowy międzynarodowy układ, zawarto unię polsko-litewską między Koroną a Litwą zwaną Unią Lubelską.²⁵

Środa 1 lipca 1569 r. była jednym z najważniejszych dni w dziejach Polski. Na mocy unii lubelskiej powstała Rzeczypospolita Obojga Narodów - jedno z najpotężniejszych państw tamtego świata. Państwo demokracji szlacheckiej, monarchia elekcyjna a od 3 maja 1791 r. monarchia konstytucyjna i jednolite państwo. Rozciągało się ono w XVI w. na obszarze prawie miliona km², większym niż dzisiejsze Niemcy i Francja razem wzięte. Rzeczypospolita - Res Publica - była dobrem wspólnym Polaków /ok. 60 % mieszkańców/, Litwinów /ok. 10%/, Rusinów, Niemców, Żydów, Ormian i innych narodowości. Dokumenty urzędowe ważne były po polsku i łacinie, ale też po niemiecku, rusku, hebrajsku i ormiańsku. Ta wspólnota żyła zgodnie dzięki wzajemnemu poszanowaniu. To dlatego Żydzi, prześladowani w innych krajach znaleźli tu azyl. To dlatego mimo dominującej religii katolickiej, nasi królowie mówili, że nie są władcami sumień swoich poddanych. Rzeczypospolita Obojga Narodów była pionierską formą ustrojową i pierwowzorem dzisiejszych rozwiązań.

Herb Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Na czterech polach o czerwonym tle podwójne wizerunki Orła Białego – znaku Polski (Korony) – i Pogoni – znaku Litwy

25) Ziemia Lubelska - 530 lat województwa Lubelskiego. Nr 2/ IX 2004 r.

Unia Lubelska z 1 lipca 1569 r. /Jan Matejko 1869 r./

Funkcjonował tu również Trybunał Koronny dla Małopolski i Rusi. Kwitła kultura renesansowa.

W następnych wiekach pomimo częściowego respektowania tradycyjnych instytucji samorządu wiejskiego i miejskiego istniała tendencja do zacierania różnic między nimi i podporządkowania ich ściślemu nadzorowi państwowego aparatu biurokratycznego. Było to powszechne zjawisko w większości państw Europy kontynentalnej.

Natomiast w Anglii samorząd istniał od wieków i kształtował się odmiennie niż na kontynencie. Był to kraj w którym administracja lokalna oparła się na nim w szerokim zakresie. Zadania publiczne w terenie były wykonywane przez organy reprezentujące miejscową ludność i przez nią wybrane oraz organy formalnie nominowane przez króla ale pochodzące z danego terenu i ściśle z nim związane.

Podstawowymi jednostkami samorządu terytorialnego były tam *parafie*, które obok funkcji kościelnych realizowały również zadania administracyjne.²⁶

Miasta uzyskiwały własne organy administracyjne z wybieranymi urzędnikami. Pod względem terytorialnym Anglia dzieliła się na hrabstwa – czyli lokalne związki terytorialne.²⁷

W krajach anglosaskich mieszkańcy mogli administrować sprawami publicznymi na szczeblu lokalnym lub regionalnym bezpośrednio przez wybrane przez siebie organy. Natomiast w krajach kontynentalnych przez współdziałanie w tym zakresie z urzędnikami państwowymi.

W Wielkiej Brytanii nie rozwinął się system biurokratycznej, terytorialnej administracji ogólnej. Nie było tam urzędników odpowiadających polskiemu staroście lub wojewodzie. Większość zadań administracji lokalnej należało do wybieranych władz samorządowych, a więc do rad i powoływanych przez nie komisji, których członkowie pełnili funkcję honorowo. Tym organom podporządkowani byli fachowi i zawodowi urzędnicy. Natomiast sądy były powołane do sprawowania kontroli nad administracją lokalną. Na kontynencie

26) M. Szczaniecki. Powszechna historia państwa i prawa. Warszawa 1973 r.

27) Tamże.

kompetentne w tej sprawie były wyższe instancje administracyjne. System samorządu angielskiego tworzył znacznie bardziej rozwiniętą decentralizację, niż formy samorządu, które rozwijały się na kontynencie. W 1832 r. wydano ustawy reformujące samorząd miejski, które wprowadziły wybieralne rady miejskie, a w 1888 r. zreformowano gruntownie samorząd hrabstw wprowadzając wybieralność rad.

W Rzeczypospolitej funkcje samorządu lokalnego – sejmików ziemskich rozwinęły się w XVII w. Był to organ terytorialny stanu szlacheckiego danej ziemi. Ukształtował się z wiecu sądowego. Natomiast jeszcze u schyłku XIV w. składał się z dwóch członów: rady panów ziemi złożonej z wyższych urzędników ziemskich i ogółu szlachty. Wraz ze wzrostem aktywności politycznej szlachty rada panów zanikła w XV w. a sejmik stał się reprezentacją ogółu szlachty województwa lub ziemi.²⁸

W miarę jak osłabieniu ulegała działalność władz centralnych wzrastało znaczenie sejmików ziemskich, które w drugiej połowie XVII wieku uzyskały większe znaczenie niż sejm. Rozwojowi rządów sejmikowych sprzyjał upadek znaczenia urzędu starosty. Sejmiki wybierały posłów na sejm, uchwały dla nich instrukcje, wysłuchiwały relacji z sejmu, podejmowały uchwały prawodawcze zwane laudami, wysuwające kandydatów na urzędy sądowe ziemskie. Rządy sejmikowe zostały zlikwidowane w 1717 r.

Po wielkich zniszczeniach w wyniku wojen prowadzonych w XVII w. i pierwszej połowie XVIII w. w drugiej połowie XVIII w. miasta Rzeczypospolitej zaczynają walkę o niezależność i uzyskanie szeregu własnych kompetencji. W 1764 r. sejm potwierdził przywileje nadawane miastom na mocy aktów lokacyjnych. Jednak w początkach swego panowania /1765 r./ król Stanisław August Poniatowski /1764–1795/ poddał nadzorowi działalność samorządu miejskiego w zakresie jego kompetencji. W latach 70-tych XVIII w. następuje dalsze ograniczenie niezależności miast. Jednak w kolejnych latach postępują radykalne zmiany zmierzające do przywrócenia miastom dawnego statusu i przywilejów. W latach 1791–1793 zlikwidowano tzw. *jurydyka łac./*. *W XV–XVIII w. były to tereny w granicach dużego miasta wyłączone spod jurysdykcji władz miejskich. Należały one do magnatów, duchowieństwa i szlachty, którzy sprawowali tam władzę.*²⁹

W wyniku wydarzeń rewolucji francuskiej wydana 14 listopada 1789 r. ustawa wprowadziła instytucję gminy przyznając jej niezależność w ramach obowiązującego systemu prawnego i możliwość wybierania władz.

Za francuskim przykładem poszły inne kraje. W Polsce Sejm Wielki Czteroletni /1788–1792/ uchwalił w marcu 1791 r. ustawę o sejmikach, a 17 kwietnia 1791 r. prawo o miastach królewskich. Weszły one w skład uchwalonej w tej dacie Konstytucji 3 Maja 1791 r.

Konstytucja 3 Maja zapewniała posesjonatom */właścicielom nieruchomości miejskich/* tych miast prawo: nietykalności bez wyroku sądowego, nabywania dóbr ziemskich, piastowania niższych urzędów administracyjnych i sądowych, dostępu do palestry, osiągania niższych rangą stopni oficerskich w wojsku, otrzymywania tytułów

28) T. Maciejewski. Historia ustroju i prawa sądowego Polski. Warszawa 2008 r.

29) Tamże.

szlacheckich. W ustroju miasta wprowadzono zgromadzenia uchwalające i urzędy wykonawcze /*magistraty*/.

Natomiast chłopów, konstytucja brała pod opiekę prawa i rządu krajowego. Otwierało to pewne możliwości ingerencji administracji i sądów państwowych w stosunkach między dworem a gromadą.

Zniosła moc wiążącą instrukcji udzielanych przez sejmiki, które krępowały posłów.

Sejm Czteroletni zlikwidował urzędy starostów powierzając całość spraw administracyjnych w pierwszej instancji /ziemie i województwa/ powołanym od 1789 r. komisjom porządkowym cywilno – wojskowym mającym charakter organów samorządowych.

Jednak wprowadzenie w życie tych nowoczesnych samorządowych rozwiązań ustrojowych zostało przerwane z powodu rozbiorów I Rzeczypospolitej /1795 r./ które na 123 lata pozbawiły ją, suwerenności.

We Francji postępowe reformy w dziedzinie samorządu terytorialnego zostały przerwane przez Napoleona w 1800 r., który ostatecznie uzależnił gminy od władzy centralnej czyniąc je podstawowymi jednostkami podziału administracyjnego kraju.

Podobnie było w Księstwie Warszawskim /1807–1815/. Na mocy dekretu z lutego 1809 r. na wzór francuski kraj podzielono na departamenty z prefektami, a te na powiaty z podprefektami. Na czele miast municipalnych stali pochodzący z nominacji prezydenci. Byli oni podlegli prefektom. W miastach i wsiach na mocy dekretu z lutego 1809 r. utworzono gminy miejskie i wiejskie jako podstawowe jednostki podziału administracyjnego. Miasta i gminy określone zostały jako podmioty prawa publicznego z pewną zależnością od właścicieli ziemskich. Gminą miejską zarządzał burmistrz mianowany przez ministra spraw wewnętrznych i podlegający podprefektowi. Na czele gminy wiejskiej stał, mianowany przez prefekta, wójt. Wójtami gmin byli właściciele kluczy majątkowych w skład których wchodziły wsie. Dekret dopuszczał sprawowanie funkcji wójta w kilku gminach. Wójt miał też prawo wyznaczenia w danej gromadzie /wsi/ zastępcy – sołtysa. Zastępcę zatwierdzał prefekt. Oznacza to iż w każdej wiosce, która należała do danego właściciela władzę mógł sprawować sołtys. W praktyce właściciel dóbr sprawował osobiście władzę administracyjną nad swoimi wioskami. Natomiast instrukcja ministra spraw wewnętrznych zalecała powierzenie stanowiska wójta właścicielom kluczy majątkowych w skład których wchodziły wsie. W skład samorządu Księstwa wchodziły rady municipalne wiejskie i miejskie oraz rady departamentalne i powiatowe częściowo pochodzące z nominacji. Samorząd miejski był ograniczony, stanowił jednak pewne nowum w stosunku do ustroju państw zaborczych. Rady wiejskie nie zostały faktycznie powołane do życia. W dobie Księstwa Warszawskiego zniesiono poddaństwo i potwierdzono wolność osobistą chłopów, ale użytkowane przez nich gospodarstwa pozostawały własnością dziedzica /*dekret z 21 grudnia 1807 r.*/ Wprowadzono również obowiązek prowadzenia ewidencji ludności /*księgi metrykalne urodzeń, zgonów oraz księgi zawartych małżeństw*/ . Prowadzili je jak dawniej w parafiach proboszczowie jako **urzędnicy stanu cywilnego**.³⁰

Natomiast 19 listopada 1808 r. w Prusach uchwalono ustawę o ustroju miejskim w wyniku której miasta uzyskały samodzielność w zakresie spraw lokalnych. Zarząd miastami powierzono pochodzącej z wyboru radzie miejskiej oraz magistratowi na czele z burmistrzem. Od tego momentu datuje się rozwój dziewiętnastowiecznej samorządności w Europie.

Druga połowa XIX w. to okres umacniania się instytucji samorządu terytorialnego w Europie kontynentalnej i krajach anglosaskich. W Anglii ukształtował się monistyczny model zarządu lokalnego. Natomiast współistnienie samorządu z administracją scentra-

30) A. Korobowicz, W. Witkowski. Historia ustroju i prawa polskiego (1772–1918). Warszawa 2009 r.

lizowaną było charakterystyczne dla modelu administracji kontynentalnej, który przybrał charakter dualistyczny. Nastąpił podział zadań między administracją rządową /scentralizowaną/ a samorządową /zdecentralizowaną/.

W okresie zaborów samorząd kształtował się nierównomiernie i zależnie od tendencji występujących w państwach zaborczych.

Królestwo Polskie w 1815 r. podzielono na województwa, którym podlegały obwody. W 1837 r. utworzono gubernie, którym od 1842 r. podlegały powiaty. Gmina była podporządkowana powiatowi. Funkcjonowały tam rady powiatowe z naczelnikami. W zaborze rosyjskim od 1815 r. podstawową jednostką samorządową była gmina. Gminy wiejskie tworzone w tych wsiach, w których było co najmniej 10 gospodarstw. Zebrania gminne były organami uchwałodawczymi. Władzę wykonawczą sprawował wójt z ławnikami. Wójtami od 1818 r. z mocy prawa byli właściciele ziemscy lub desygnowane przez nich osoby – sołtysi. Gmina miała więc charakter **dominialny**.³¹ Wójt i sołtys byli zarazem przedstawicielami administracji rządowej. Dlatego też wójt był organem władzy także w stosunku do obszaru dworskiego. Od 1818 r. wójt na obszarze gminy sprawował funkcję sędziego w drobnych sprawach karnych I instancji. Ukaz carski z marca 1859 r. określił, że gmina wiejska powinna się składać z minimum 50 domów mieszkalnych. Natomiast ukaz z maja 1860 r. wprowadził sąd gminny z wójtem i dwoma ławnikami.

Dnia 22/23 stycznia 1863 r. wybuchło powstanie styczniowe przeciwko zaborcy rosyjskiemu. Przywódcy powstania wezwali Polaków do walki z caratem oraz wydali dekret, który uwłaszczał chłopów pod warunkiem, że wezmą udział w powstaniu. W celu odebrania włości od powstania car Aleksander II wydał 2 marca 1864 r. ukaz uwłaszczający chłopów w Królestwie Polskim. Ponadto dnia 2 marca 1864 r. został wydany ukaz carski w sprawie urzędzenia gmin wiejskich. Wprowadził on **gminę zbiorową** składającą się z kilku lub kilkunastu gromad różnego rodzaju /gromada we wsiach włościąńskich, gromada w osadach będących dawniej miasteczkami, gromada we włościach drobnomieszczańskich, obszar dworski/.³² Od tego czasu rady gmin były wybierane przez ogół mieszkańców. Wcześniej ignorowali ten zapis dziedzice. Organami uchwałodawczymi były zebrania gromadzkie i gminne. W zebraniach uczestniczyli tylko gospodarze posiadający 3 morgi gruntu. Nadzór nad samorządem sprawował naczelnik powiatu. Władzą wykonawczą w gminie był wójt z ławnikami. Wybierało ich zgromadzenie gminne. Wójt posiadał ograniczone uprawnienia policyjno-administracyjne i sądowe. W gromadzie władzą wykonawczą był sołtys, wybierany na zgromadzeniu gromadzkim. Sołtys był pomocnikiem wójta na obszarze wsi. W miastach funkcjonowali burmistrzowie i prezydenci z radnymi – wszyscy mianowani przez rząd. W urzędach wprowadzono język rosyjski.

Dnia 11 listopada 1810 r. zniesiono ostatecznie w zaborze pruskim poddaństwo osobiste chłopów. Funkcjonowały tam od 1833 r. gminy obejmujące wsie, obszary dworskie i małe miasteczka. W gminach funkcjonowały przedstawicielstwa gminne /rada gminna/ z naczelnikiem i ławnikami jako zarząd gminny. Natomiast w miastach od 1808 r. rada miejska oraz magistrat z burmistrzem. W powiecie od 1872 r. działały sejmiki i wydziały powiatowe ze starostą. Samorząd funkcjonował również na szczeblu prowincji – sejmik prowincjonalny jako organ uchwałodawczy i nadprezydent jako organ wykonawczy.³³

W zaborze austriackim samorząd wprowadzono na szczeblu gminy i powiatu w latach 1862–1866. Organami gminy były rady gminne tzw. zwierzchności gminne złożone z wójtami i przysiężnych. Natomiast organami powiatu /który powstał po likwidacji w 1846 r. cyr-

31) Tamże.

32) Tamże.

33) Tamże.

kułów /były rady powiatowe ze starostami. Wcześniej cyrkuły, a później powiaty podlegały krajowi koronnemu Galicji.³⁴

W obydwu zaborach funkcjonowały *obszary dworskie*, na których właściciel ziemski sprawował władzę administracyjną nad służbą domową i czeladzią folwarczną.

Dopiero po zakończeniu I wojny światowej i odzyskaniu niepodległości pojawiła się możliwość stworzenia nowoczesnej organizacji państwa ponieważ system samorządu na ziemiach polskich stanowił konglomerat rozwiązań odziedziczonych po państwach zaborczych.

Stanisław Pękala /1887-1939/ mieszkaniec Podborza obecnie sołectwo Szumów, rolnik, wójt gminy Kurów /1918-1919/, członek POW i PSL „Wyzwolenie” były poseł na sejm Ustawodawczy Rzeczypospolitej Polskiej /1919-1922/.

W wyniku prawa uchwalonego przez ten sejm 1919 r. na terenie byłego zaboru rosyjskiego utworzono pięć województw. Na ich czele stali wojewodowie. Podlegały im powiaty ze starostami i starostwami powiatowymi. Na terenie byłego zaboru pruskiego utworzono dwa województwa z wojewodami oraz powiaty ze starostami. W 1920 r. na Górnym Śląsku wprowadzono autonomię z organem ustawodawczym – Sejmem Śląskim oraz organem wykonawczym Radą Wojewódzką i wojewodą na czele. Natomiast w byłym zaborze austriackim – Galicji utworzono cztery województwa, którym podlegały powiaty ze starostami.

W wyniku unifikacji administracji w 1928 r. utworzono 16 województw, 264 powiaty, 611 gmin miejskich i 3195 gmin wiejskich. W II Rzeczypospolitej można wyodrębnić dwa etapy kształtowania się samorządu 1919–1933 r. i po 1933 r.³⁵

Dekretem Tymczasowego Naczelnika Państwa z 27 listopada 1918 r. w byłym zaborze rosyjskim gmina wiejska składała się z kilku wsi i folwarków. Jej organami były zebranie gminne, rada gminna i wójt. Rady były organem zarządzającym i kontrolnym wójta. Składały się one z wójta i 12 radnych wybieranych tajnie przez zebranie gminne względnie większością głosów. Wójta wybierał starosta spośród dwóch kandydatów wyłonionych przez zebranie. Drugi z kandydatów zostawał jego zastępcą. Wójt był z mocy prawa przewodniczącym rady. Do kompetencji wójta należało zarządzanie bieżącymi sprawami gminy i wykonywanie uchwał rady. Poza tym był on organem wykonawczym administracji państwowej w zakresie spraw powierzonych. Zebrania gminne były zwoływane cztery razy do roku. Przewodniczył im wójt. Obok gmin, jednostką terytorialną były gromady. Tworzyły je wsie i enklawy wchodzące w skład gmin. Na ich czele stali sołtysi.

W byłym zaborze pruskim organami gminy wiejskiej składającej się z jednej wsi były rady gminne wybierane przez zgromadzenie gminne oraz zarząd gminny. Rada składała się z rady i członków zarządu. W skład zarządu wchodził: wójt, zastępca i ławnik, wszyscy wybierani przez radę. W skład gminy wchodziły gromady. Na czele których stali sołtysi wybierani przez zgromadzenia i zatwierdzani przez starostę. Podlegali oni wójtowi.

Na terenie byłego zaboru austriackiego organami gminy wiejskiej były rady gminne złożone z wójta i przysiężnych, wybierane przez zgromadzenie gminne.

Największe zmiany w zakresie samorządu miejskiego w byłym zaborze rosyjskim wprowadzono dekretem Tymczasowego Naczelnika Państwa z 13.XII.1918 r. i 4.II.1919 r. Organem uchwałodawczym i kontrolnym była wybierana na 5 lat rada miejska. Organem wykonawczym był magistrat (zarząd miejski). W jego skład wchodził prezydent (burmistrz), zastępcy oraz ławnicy (1/10 składu rady).

34) Tamże.

35) J. Bardach, B. Leśnodorski, M. Pietrzak. Historia ustroju i prawa polskiego. Warszawa 2000 r.

Prezydent był i jest organem wykonawczym większych miast. Nazwa wywodzi się z języka łacińskiego *praeses*, dawna polska nazwa *praesidis* opiekun, przełożony, namiestnik, *praesidium* obrona, załoga, forteca, *praesidens*, *praesidentis* od *praesidere* bronić, kierować, rządzić.³⁶

Samorząd powiatowy na byłych ziemiach zaboru rosyjskiego działał poprzez organ uchwałodawczy i kontrolny. Był nim sejmik powiatowy, który składał się z delegatów miast i gmin powiatu, po dwóch z każdej tych jednostek /dekret Tymczasowego Naczelnika Państwa z 5.XII.1918 r./ . Organem wykonawczym był wydział powiatowy składający się ze starosty i sześciu członków. Starosta był jednocześnie przewodniczącym sejmiku. Wyżej wymienione dekryty nie obejmowały organizacji i ustroju samorządów w byłych zaborach pruskim i austriackim, a więc obowiązywało tam ustawodawstwo sprzed 1918 r.

Na ziemiach byłego zaboru austriackiego i pruskiego zmiany były minimalne.

Konstytucja z 17 kwietnia 1921 r. stwarzała podstawy prawne kształtowania się samorządu na szczeblu gminnym, powiatowym i wojewódzkim. Ujednoczenie samorządu terytorialnego na obszarze całego kraju dokonane zostało ustawą z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie samorządu terytorialnego, zwaną ustawą scaleniową. Do 1939 r. nie udało się wprowadzić pełnego samorządu na szczeblu wojewódzkim. Funkcjonował on tylko w województwie poznańskim i pomorskim jako kontynuacja dawnego pruskiego samorządu prowincjonalnego. Województwo śląskie miało wyższą formę samorządności – autonomię, w tym własny sejm z prawem wydawania ustaw.

Zarówno gminy jak i powiaty stanowiły korporacje prawa publicznego, posiadały osobowość prawną i własny majątek.

Podstawową jednostką samorządu terytorialnego była gmina, która miała obowiązkowo zrzeszać się w związki samorządowe. Ustawa wprowadziła **gminę zbiorczą** składającą się z gromad /obejmujących jedną wieś/. Wójt był przewodniczącym rady gminy – organu uchwałodawczego. W jej skład wchodził także podwójci, ławnicy i radni. Organem wykonawczym był zarząd gminy składający się z wójta, podwójciego oraz ławników. Rada pochodziła z wyborów pośrednich i jawnych. Stały czynnik fachowo – biurokratyczny reprezentował w gminie sekretarz. Gmina składała się z kilku gromad /wsi/. Organami uchwałodawczymi w gromadzie były, w zależności od wielkości gromady, rada gromadzka lub zebranie gromadzkie. Zebranie gromadzkie wybierało sołtysa, podsołtysa i w dużych gromadach radnych do rady gromadzkiej. Sołtys podlegał wójtowi, pełnił funkcję poborcy podatkowego i zarządzał mieniem gromadzkim.³⁷

W miastach organem uchwałodawczym była rada miejska wybierana w głosowaniu powszechnym. Organem wykonawczym był zarząd miejski /składający się z prezydenta lub burmistrza oraz ławników/ wybierany przez radę. W powiatach organem uchwałodawczym były rady powiatowe /do 1933 r. sejmiki/, pochodzące z wyborów pośrednich i jawnych, a organami wykonawczymi wydziały powiatowe, składające się z 6 członków wybieranych przez radę pod przewodnictwem starosty.³⁸

Po II wojnie światowej przez krótki okres funkcjonował w Polsce reaktywowany dekretem z 23 listopada 1944 r. samorząd terytorialny. Został jednak bardzo szybko ubezwłasnowolniony z powodu likwidacji demokratycznych wyborów. Samorząd działał w strukturach przedwojennych lecz radni nie byli wybierani tylko delegowani przez organizacje społeczne. W gminie rada narodowa wybierała wójta jako przewodniczącego organu wykonaw-

36) W. Kopaliński. Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych. Warszawa 1970 r.

37) J. Bardach, B. Leśnodorski, M. Pietrzak. Historia ustroju i prawa polskiego. Warszawa 2000 r. T. Maciejewski. Historia ustroju i prawa sądowego Polski. Warszawa 2008 r.

38) Tamże.

czego. Natomiast rady narodowe szczebla powiatowego i wojewódzkiego jako przewodniczących organów wykonawczych miały z urzędu starostę i wojewodę.

W PRL samorząd terytorialny potraktowano jako instytucję o znaczeniu przejściowym. Ustawa z 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej wprowadziła do polskiego systemu administracji wzorce radzieckie i uczyniła rady narodowe podmiotem wszystkich zadań i funkcji administracji państwowej w terenie. Zlikwidowano podstawę lokalnej samorządności w postaci jej podmiotowości i wyposażenia we własność komunalną. Nowe rady narodowe jako jednolite organy władzy państwowej utraciły swą niezależność w zakresie dysponowania środkami finansowymi, samodzielnego realizowania zadań oraz reprezentowania interesów lokalnej społeczności. Zlikwidowany więc został samorząd terytorialny, nawet w tej mocno okrojonej formie. Zostały zachowane: gmina, powiat i województwa lecz jako terenowe organy władzy państwowej. Zlikwidowano funkcję wojewody, a jego zadania przejął przewodniczący prezydium wojewódzkiej rady narodowej, podobnie jak starosty i wójta, a ich funkcje przejęli przewodniczący prezydium powiatowej rady narodowej i przewodniczący prezydium gminnej rady narodowej.

W 1954 r. zlikwidowano gminy i utworzono gromady z gromadzkimi radami narodowymi jako organami uchwałodawczymi i przewodniczącymi prezydium gromadzkiej rady narodowej jako organami wykonawczymi. W skład gromad wchodziły sołectwa z sołtysami wybieranymi przez zebrania gromadzkie, czyli wiejskie. We wrześniu 1954 r. zlikwidowano funkcję sołtysa. Przywrócono ją w 1958 r.

Z dniem 1 stycznia 1973 r. zlikwidowano gromady i utworzono gminy. Reforma podziału administracyjnego kraju z 1975 r. w miejsce 17 dużych województw powołała 49 małych, jednocześnie likwidując powiaty. Ponadto utworzyła ponownie urząd wojewody.

Odrodzenie samorządu terytorialnego wiąże się z przemianami jakie zachodziły w Polsce w ostatnim ćwierćwieczu XX w.

Dnia 16 października 1978 r. arcybiskup Krakowa kardynał Karol Wojtyła zostaje wybrany papieżem Janem Pawłem II. W czerwcu 1979 r. podczas pielgrzymki do Polski w Warszawie wypowiada do zgromadzonych tłumów znamienne słowa „Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze Ziemi, tej Ziemi!”. Były to prorocze słowa, które odmieniły bieg historii Polski, Europy i świata.

Powstanie SOLIDARNOŚCI w 1980 r. zazwyczaj kojarzy się z Gdańskiem. Jednak pierwsza fala strajków, która doprowadziła do powstania Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „SOLIDARNOŚĆ” objęła Lubelszczyznę. To tu przełamano barierę strachu. Przed gdańskim sierpniem, był tak jak w kalendarzu, lubelski lipiec. Strajki rozpoczęły się 8 lipca 1980 r. w Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego – Państwowych Zakładów Lotniczych w Świdniku. W ciągu kilku dni do strajku dołączyły zakłady w Lublinie, Puławach, Poniatowej, Kraśniku, Bogdanie oraz inne ok. 150 zakładów pracy z terenu całej Lubelszczyzny. Strajk w Świdniku miał charakter przełomowy, ponieważ zakończył się podpisaniem pierwszego w dziejach PRL pisemnego porozumienia strajkujących z dyrekcją zakładu i władzami polityczno – administracyjnymi. Zakończył się 25 lipca 1980 r. Następną falą strajków sierpniowych, która ogarnęła cały kraj zakończyła się 31 sierpnia 1980 r. w Gdańsku podpisaniem porozumień sierpniowych. W ich wyniku powstał ponad 10 milionowy ruch społeczny „SOLIDARNOŚĆ”.

W tym czasie w nauce i środowiskach intelektualnych zaczęto upowszechniać idee demokratyczne. Przystąpiono do wypracowania nowego modelu organizacji państwa, który określono mianem „Samorządnej Rzeczypospolitej”. W czerwcu 1980 r. założenia reformy samorządowej gminy przedstawił na forum półlegalnego konwersatorium „Doświadczenie i Przyszłość” profesor Uniwersytetu Warszawskiego i Łódzkiego Jerzy Reguński. We wrze-

śniu 1981 r. I Zjazd Solidarności w Gdańsku podczas którego domagano się wprowadzenia reformy samorządowej podjął uchwałę „Ku Samorządnej Rzeczypospolitej”. W 1984 r. Jerzy Stępień oraz Joanna i Mateusz Wyrwichowie rozpoczynają wydawanie pisma podziemnego „Samorządna Rzeczypospolita”. Ukazywało się do 1989 r. w Warszawie, Szczecinie, Wrocławiu i Kielcach. Wiosną 1987 r. Lech Wałęsa zaprasza do współpracy grupę intelektualistów. Sukcesywnie rozszerzana na piątym spotkaniu przekształcała się w Komitet Obywatelski, w ramach którego powstała komisja do wprowadzania reformy samorządu terytorialnego. W dniach od 6 lutego do 5 kwietnia 1989 r. odbyły się obrady „Okrągłego Stołu” tj. strony partyjno–rządowej i opozycji solidarnościowej. Z trudem po interwencjach prof. Jerzego Regulskiego udało się wprowadzić pod obrady do tzw. podstolika „organizacje społeczne” sprawę reformy samorządu terytorialnego, ponieważ strona partyjno – rządowa zmierzała do zachowania zasady jednolitości władzy i własności poprzez utrzymanie jednolitego systemu administracji. Grupa robocza ds. samorządu terytorialnego nic nie ustaliła w sprawie reformy samorządu terytorialnego. Wobec znacznej różnicy stanowisk strony jedynie wypracowały protokół rozbieżności, którego część opozycyjno–solidarnościowa została niebawem wdrożona w życie. Istniało jednak duże prawdopodobieństwo, że strona solidarnościowa zaakceptuje propozycje strony partyjnej, aby szybko przeprowadzić wybory do już funkcjonujących rad narodowych czyli terenowych organów jednolitej władzy państwowej /tak postąpiły inne kraje Europy Środkowo – Wschodniej/. Gdyby nowo wybrani radni weszli w starą strukturę to już nie dałoby się jej zmienić. Natomiast reformatorom chodziło o ustrojową, majątkową i finansową odrębność samorządu od administracji rządowej. Zapobiegł temu prof. Andrzej Stelmachowski, prawnik z Uniwersytetu Warszawskiego. Zmiany w innych krajach tzw. „bloku wschodniego” były powierzchowne. Oczywiście wszędzie były wolne wybory ale do organów uchwałodawczych działających jeszcze w poprzednim systemie. W Polsce były to wybory do nowych organów.

Komitet Obywatelski Lubelszczyzny powstał 2 kwietnia z przekształcenia Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” Województwa Lubelskiego. Jego zadaniem było prowadzenie kampanii wyborczej przed wyborami 4 i 18 czerwca 1989 r.

Skład Komitetu Obywatelskiego Lubelszczyzny

- prof. Jerzy Kłoczowski – przewodniczący
- Tadeusz Mańka – zastępca
- Zygmunt Sobstyl
- adw. Tomasz Przeciechowski – sekretarz
- Ryszard Setnik – sekretarz
- ks. Mieczysław Brzozowski – obserwator z ramienia biskupa lubelskiego
- Jerzy Bartmiński
- Tadeusz Baszyński
- Waclaw Biały
- Ignacy Czeżyk
- Jacek Firkowski
- Jerzy Gałkowski
- Zbigniew Hołda
- Ewa Jabłońska – Deptuła
- Jadwiga Koc
- Ewa Kopacz
- Adam Kozaczyński
- Józef Krzyżanowski
- Wiesław Lipko

- Mieczysław Łazarz
- Zygmunt Łupina
- Stanisław Majdański
- Mieczysław Miłaczewski
- Stanisław Osiniak
- Krzysztof Pachol
- Marek Poniatowski
- Janusz Rożek
- Andrzej Sokołowski
- Adam Stanowski
- Janusz Stępnia
- Stanisław Węglarz
- Danuta Winiarska
- Janusz Winiarski
- Jan Wojcieszczuk
- Jacek Wójtowicz.

Dnia 4 czerwca 1989 r. odbywają się częściowo wolne wybory do Sejmu i całkowicie wolne wybory do Senatu. Marszałkiem Senatu zostaje prof. Andrzej Stelmachowski. Natomiast Marszałkiem Sejmu prof. Mikołaj Kozakiewicz. Dnia 29 lipca 1989 r. Senat Rzeczypospolitej podjął uchwałę o wystąpieniu z inicjatywą ustawodawczą w sprawie reformy samorządu terytorialnego. Dnia 9 września 1989 r. premierem został Tadeusz Mazowiecki. Natomiast 20 września 1989 r. pełnomocnikiem rządu ds. wprowadzenia reformy samorządu terytorialnego w jego rządzie senator Jerzy Reguński. Po nim przewodniczącym senackiej komisji samorządu terytorialnego wybrano Jerzego Stępnia. Natomiast przewodniczącym sejmowej komisji samorządu terytorialnego został Walerian Pańko. Oprócz w/w udział w pracach nad reformą samorządu terytorialnego brali: prof. Michał Kulesza z Uniwersytetu Warszawskiego, prof. Zyta Gilowska z KUL w Lublinie, dr Czesława Rudzka - Lorentz, prof. Leon Kieres, prof. Henryk Samsonowicz, Piotr Buczkowski, Maria Gintowt - Jankowicz.

Komitet Obywatelski „Solidarność” w Puławach powstał 15 kwietnia 1989 r. Na posiedzeniu w dniu 7 czerwca 1989 r. komitet omówił wyniki wyborów w Okręgu Nr 57 Puławy i postanowił zająć się budową struktur komitetów obywatelskich w poszczególnych gminach wyżej wymienionego okręgu wyborczego. W okresie lata 1989 r. zaczęły powstawać w gminach komitety obywatelskie, które poprzez swoich upoważnionych przedstawicieli utrzymywały kontakty z Komitetem Obywatelskim „Solidarność” w Puławach, oraz włączyły się w działalność społeczno-polityczną swoich lokalnych społeczności podejmując szereg inicjatyw poczynając od obchodów rocznic historyczno - patriotycznych po próby rozwiązywania palących problemów lokalnych społeczności włącznie z interwencjami u władz lokalnych. Po poszerzeniu składu komitetu o reprezentantów gmin wchodzących w skład Okręgu Wyborczego Nr 57 Puławy /miasto Puławy, Ryki, Dęblin, miasta i gminy Kazimierz Dolny i Nałęczów oraz gminy: Wilków, Kurów, Końskowola, Puławy, Janowiec, Stężyca, Nowodwór, Ułęż, Baranów, Żyrzyn/ od 18 października 1989 r. Komitet Obywatelski „Solidarność” w Puławach posługiwał się nazwą Okręgowy Komitet Obywatelski „Solidarność” Ziemi Puławskiej.

Skład Okręgowy Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” Ziemi Puławskiej

- Józef Gądor – przewodniczący
- Stanisław Zadura – wiceprzewodniczący
- Edward Ślusarczyk – wiceprzewodniczący
- Józef Stopka – sekretarz

Wojciech Karczewski
Wacław Hennel
Wojciech Skowronek
Stanisław Głazewski
Andrzej Starzak
Andrzej Kuba
Ignacy Czeżyk
Jan Wawer
Jan Skrzyaniarz
Janusz Łodyga
Barbara Borowska /Dęblin/
Zdzisław Wiśniewski
Janusz Sadurski /Końskowola/
Zbigniew Wargocki /Wąwolnica/
Jan Dzikon /Kazimierz Dolny/
Krystyna Murat
Józef Gabran /Dęblin/
Jerzy Marcinkowski /Ryki/
Marian Paciak /Nałęczów/
Jan Fal /Stężyca/
Tadeusz Kobusiński /Nowodwór/
Marek Kuzma /Baranów/
Eugeniusz Piekutowski /Wilków/
Krzysztof Małagocki /Kurów/
Władysław Rozmus /Kurów/
Julian Bączkowski
Adam Bąkała
Krzysztof Karpiński /Dęblin/
Adolf Borowski /Dęblin/
Jeży Bożik
Marian Kossowski
..... Maciąg
Stanisław Mazur
Tomasz Nadolski /Kazimierz Dolny/
Andrzej Owcarz
Jan Poterek /Ułęż/
Józef Siekierski
Zbigniew Słomka
Stanisław Walencik
Jan Wawer

Latem 1989 r. powstał w Kurowie Komitet Obywatelski. Jego przewodniczącym został Krzysztof Małagocki. Natomiast pod koniec grudnia 1989 r. po jego rezygnacji na przewodniczącego Komitetu Obywatelskiego w Kurowie wybrano Stanisława Wójcickiego. Po wyborze Stanisława Wójcickiego na Wójta Gminy Kurów Przewodniczącym Komitetu został Wojciech Mikulski.

Skład Komitetu Obywatelskiego w Kurowie w okresie od lata 1989 r. do jesieni 1990 r.

- Banaszek Jan – Płonki
- Drażkiewicz Zdzisława – Kurów

- Drażkiewicz Zygmunt – Kurów
- Figiel Jan Marian – Buchałowice
- Franczak Stanisław – Klementowice
- Haliński Sławomir – Kurów
- Jasiński Leszek – Kurów
- Jasiński Kazimierz – Kurów
- Kołodziej Ludwik – Płonki
- Kuflewski Henryk – Kurów
- Matraszek Stanisław – Kurów
- Mikulski Wojciech – Kurów – przewodniczący /lato – jesień 1990 r./
- Rozmus Władysław – Kurów
- Rukasz Henryk – Kurów
- Sadurski Gustaw – Kurów
- Sowiński Antoni – Kurów
- Strużek Roman – Dęba
- Sułek Andrzej – Barłogi
- Wijaszka Krzysztof – Klementowice
- Wójcicki Stanisław – Kurów – przewodniczący /koniec grudnia 1989 r. – koniec czerwca 1990 r./
- Żurkowski Włodzimierz – Kurów – zastępca przewodniczącego /lato 1989 r. – jesień 1990 r./
- Krzysztof Małagocki – przewodniczący /lato 1989 – koniec grudnia 1989 r./

Dnia 5 grudnia 1989 r. uchwalono zmianę konstytucji wprowadzając art. 5 o brzmieniu „Rzeczpospolita Polska gwarantuje udział samorządu terytorialnego w sprawowaniu władzy”. Po 19 stycznia 1990 r. po niezwykle intensywnych pracach komisji senackiej wspomaganej przez wąską grupę ekspertów Senat przyjął projekt ustawy o samorządzie terytorialnym i skierował go do sejmu. Dnia 8 marca 1990 r. sejm uchwalił: zmianę Konstytucji wprowadzając do niej rozdział o samorządzie terytorialnym oraz ustawę o samorządzie terytorialnym i ordynację wyborczą do rad gmin. Natomiast dnia 22 marca 1990 r. uchwalono ustawę o pracownikach samorządowych oraz ustawę o terenowych organach rządowej administracji ogólnej. Dnia 10 maja uchwalona zostaje ustawa wprowadzająca ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawa o pracownikach samorządowych, dnia 17 maja 1990 r. tzw. ustawa kompetencyjna, a dnia 18 maja 1990 r. tzw. ustawa warszawska. Ustawy samorządowe powstały w Sejmie i Senacie, natomiast samorząd tworzył się w całej Polsce we wszystkich miastach i gminach w tym również w Kurowie.

Polska była jedynym krajem Europy Środkowo-Wschodniej gdzie przeprowadzona reforma samorządu terytorialnego miała charakter instytucjonalny, własnościowy i finansowy. Spowodowała więc odrębność administracji samorządowej od administracji rządowej, a ponadto wyposażała gminy, będące osobami prawnymi, w majątek oraz dochody. Reformatorom udało się przekonać premiera T. Mazowieckiego, żeby z wyborami samorządowymi zaczął do nowych regulacji prawnych. Aby to nie były kolejne wybory do rad narodowych i by samorządowcy dostali realne instrumenty władzy: odrębność finansową, własność komunalną i ograniczony prawem nadzór państwa.

Reforma wprowadzająca samorządową gminę zrobiła wyłom w peerelowskim ustroju. To ona wraz z demokratycznymi wyborami była pierwszym i podstawowym przyczółkiem oraz filarem nowego demokratycznego ustroju państwa.

W kwietniu 1990 r. zostali powołani delegaci pełnomocnika rządu ds. wprowadzenia reformy samorządu terytorialnego w 49 województwach. Od końca kwietnia 1990 r. do końca grudnia 1991 r. Delegatem Pełnomocnika Rządu ds. wprowadzenia reformy samo-

rządu terytorialnego na terenie województwa lubelskiego został adw. Tomasz Przecichowski, który miał do pomocy sześćosobowe biuro. Dyrektorem biura był Paweł Bryłowski, radcą prawnym dr Eugeniusz Stobiecki, szkoleniami samorządowymi zajmował się dr Krzysztof Gębura, finansami i budżetami gmin Gustaw Król i Gabriela Tomaszewska, sekretariat obsługiwała Beata Horyńska.

Wybory do rad gmin zmobilizowały lokalne wspólnoty skupiające działaczy opozycyjnych i osoby cieszące się autorytetem w swoich środowiskach do organizowania się i wystawiania kandydatów na radnych. W kwietniu 1990 r. kandydatem na Wójta Gminy Kurów został Stanisław Wójcicki. Natomiast kandydatami do Rady Gminy Kurów z ramienia komitetu obywatelskiego: Jan Cybulski /59 lat, ekonomista, Kurów/, Zbigniew Kozak /35 lat, inż. garbarz, Kurów/, Krzysztof Panecki /34 lata, inż. górnik, Kurów/, Stanisław Wójcicki /37 lat, prawnik, Kurów/, Zofia Antoń /42 lata, mgr farmacji, Kurów/, Leszek Jasiński /38 lat, rzemieślnik, Kurów/, Włodzimierz Żurkowski /31 lat, nauczyciel, Kurów/, Wojciech Mikulski /40 lat, technik garbarz, Kurów/, Sławomir Haliński /48 lat, technik chemik, Kurów/, Maria Teresa Kołodyńska /54 lata, dr farmacji, Kurów/, Tadeusz Mazurkiewicz /43 lata, ekonomista, Kurów/, Krystyna Sępniewska /40 lat, inż. rolnik, Kurów/, Grzegorz Pioś /38 lat, nauczyciel, Brzozowa Gać/ Ireneusz Szeleźniak /32 lata, technik chemik, Brzozowa Gać/, Bolesław Chabros /56 lat, rolnik, Szumów/, Stefan Kuna /40 lat, rolnik, Szumów/, Józef Guz /40 lat, inż. rolnik, Olesin/, Mirosław Szyszko /28 lat, technik pożarnictwa, Płonki/, Andrzej Sułek /40 lat, rolnik, Barłogi/, Jadwiga - Bernaba Abramek /39 lat, rolnik, Posiołek/, Stanisław Aleksandrowicz /46 lat, rolnik, Dęba/, Jan Marian Figiel /37 lat, rolnik, Buchałowice/, Stanisław Sulej /37 lat, rolnik, Buchałowice/, Teresa Chojnacka /41 lat, nauczycielka, Klementowice/, Lidia Samorek /33 lata, inż. rolnik, Klementowice/, Paweł Stasiak /33 lata, rolnik, Klementowice/, Krzysztof Wijaszka /26 lat, rolnik, Klementowice/.

Dnia 27 maja 1990 r. odbyły się pierwsze w powojennej Polsce wolne i demokratyczne wybory do rad gmin. Rozpoczął się nowy okres w historii Polski, czas odrodzonego samorządu terytorialnego - gminy miejskiej i wiejskiej. Gmina stała się podstawową i niezależną od państwa wspólnotą obywateli zamieszkującą określone terytorium. Reforma samorządowa na szczeblu gmin jest uznawana za jedyną w pełni udaną i powszechnie akceptowaną reformę w III Rzeczypospolitej. Wolna i niezależna gmina samorządowa stała się podstawą ustroju państwowego, gwarancją wpływu obywateli na to co dzieje się w ich najbliższym otoczeniu. Zmieniło to w sposób radykalny polską rzeczywistość, uruchamiając wiele zmian, które spowodowały dynamiczny rozwój i uaktywnienie społeczności lokalnych. W trudnych uwarunkowaniach społeczno-ekonomicznych lat dziewięćdziesiątych samorządy lokalne rozpoczęły realizację zadań, które dotąd były domeną administracji rządowej. Zaszły zasadnicze zmiany w systemie administracji terenowej. Odstąpiono od jej modelu monolitycznego na rzecz modelu dualistycznego. Administracja samorządowa na szczeblu gminy zaczęła wykonywać określone przez ustawę zadania własne oraz zadania zlecone przez administrację rządową. Niezależność w zakresie realizacji tych zadań oraz samodzielność budżetowa, majątkowa i ich podmiotowość prawna okazały się właściwą receptą na oczekiwane zmiany.

Od dnia 27 sierpnia 1990 r. rozpoczęły działalność urzędy rejonowe na czele z kierownikami jako organami terenowej administracji rządowej najniższego szczebla podległe wojewodom. Taki urząd rejonowy powstał również w Puławach. Jego pierwszym kierownikiem został Tomasz Nadolski. Następnymi byli Jacek Grudzień i Henryk Wieczorek.

Od 1 stycznia 1999 r. zakres przemian ustrojowych państwa został w znaczny sposób rozszerzony. Wprowadzono na poziomie lokalnym samorządowy powiat, a na poziomie regionalnym samorządowo - rządowe województwo. Obecnie w funkcjonowaniu samo-

ządu bierze bezpośredni udział duża rzesza obywateli. Stanowi to podstawę demokratycznego państwa prawa i społeczeństwa obywatelskiego. Organem uchwałodawczym samorządu powiatowego jest rada powiatu, a wykonawczym zarząd powiatu na czele ze starostą. Organem pomocniczym zarządu jest starostwo powiatowe. Natomiast organem uchwałodawczym samorządu województwa jest sejmik wojewódzki a wykonawczym zarząd województwa z marszałkiem województwa. Organem pomocniczym zarządu jest urząd marszałkowski województwa.

Marszałkowie Województwa Lubelskiego oraz Zarządy Województwa Lubelskiego od 1998 r.

Zarząd I kadencji

październik 1998 - październik 2001

Marszałek: Arkadiusz Bratkowski

Wicemarszałkowie: Krzysztof Szydłowski, Mirosław Złomaniec

Członkowie Zarządu: Edward Wojtas, Janusz Szpak

październik 2001 - grudzień 2002

Marszałek: Edward Hunek

Wicemarszałkowie: Mirosław Złomaniec, Piotr Włoch

Członkowie Zarządu: Edward Wojtas, Janusz Szpak

Zarząd II kadencji

grudzień 2002 - styczeń 2003

Marszałek: Edward Wojtas

Wicemarszałkowie: Stanisław Gogacz, Stanisław Duszak

Członkowie Zarządu: Jerzy Chróścikowski, Ignacy Czeżyk

styczeń 2003 - maj 2005

Marszałek: Henryk Makarewicz

Wicemarszałkowie: Piotr Włoch, Mirosław Złomaniec

Członkowie Zarządu: Teresa Królikowska, Bogusław Warchulski od stycznia do kwietnia 2003, Agnieszka Kowal od lipca 2003 do listopada 2004

maj 2005 - grudzień 2006

Marszałek: Edward Wojtas

Wicemarszałkowie: Stanisław Gogacz, Waldemar Jakubaszek

Członkowie Zarządu: Tomasz Miszczuk, Bogusław Warchulski od maja do sierpnia 2005, Sławomir Sosnowski od sierpnia 2005 do grudnia 2006

Zarząd III kadencji

grudzień 2006 - styczeń 2008

Marszałek: Jarosław Zdrojkowski

Wicemarszałkowie: Andrzej Olborski, Jacek Sobczak

Członkowie Zarządu: Krzysztof Grabczuk, Mariusz Grad od stycznia 2008

Marszałek: Krzysztof Grabczuk

Wicemarszałkowie: Jacek Sobczak, Sławomir Sosnowski

Członkowie Zarządu: Arkadiusz Bratkowski, Marek Flasiński

Zarząd IV kadencji

Marszałek: Krzysztof Hetman

Wicemarszałkowie: Krzysztof Grabczuk, Sławomir Sosnowski

Członkowie Zarządu: Jacek Sobczak, Tomasz Pękalski

od czerwca 2014 r.

Marszałek: Sławomir Sosnowski

Wicemarszałkowie: Krzysztof Grabczuk, Michał Cholewa

Członkowie Zarządu: Jacek Sobczak, Tomasz Pękalski

Przedstawicielem rządu w terenie jest wojewoda, a jego organem pomocniczym urząd wojewódzki.

Istotą funkcjonowania samorządu wszystkich szczebli jest zasada pomocniczości czyli władza jak najbliżej mieszkańców celem dostarczania im wszelkiego rodzaju usług publicznych oraz samodzielność i niezależność decydowania o potrzebach lokalnych i ich realizacji. Czas dany samorządom został dobrze wykorzystany. Samorządowcy w myśl powszechnego 20 lat temu hasła „*wzięli sprawy w swoje ręce*”. To było nie symboliczne, lecz faktyczne przekazanie władzy na szczebel lokalny.

Gmina stanowi podstawową jednostkę samorządu terytorialnego i zarazem podstawową jednostkę terytorialnego podziału administracyjnego państwa. W Polsce jest ok. 2,5 tys. gmin w tym prawie 900 miast, z których tylko część to samodzielne gminy miejskie /jest ich ok. 320/. W gminach miejskich organem stanowiącym i kontrolnym jest rada miasta, zaś funkcje wykonawcze i zarządzające sprawuje burmistrz, a w miastach powyżej 50 tys. mieszkańców – prezydent. Gmina miejsko – wiejska to nieduże miasto i gmina wiejska /jest ich ok. 570/. Organem stanowiącym jest tam rada miasta i gminy, a wykonawczym burmistrz. Natomiast gmin wiejskich jest ok. 1,6 tys. Organem stanowiącym jest tam rada gminy a wykonawczym wójt. Przeciętna gmina wiejska liczy 6,7 tys. mieszkańców. Gmin wiejskich poniżej 5 tys. mieszkańców jest 531 /w tym 23 gminy poniżej 2,5 tys. mieszkańców/. Polska posiada dobrą, strukturę terytorialną: gmin miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich Gmin poniżej 5 tys. mieszkańców jest 572 /ok. 23% wszystkich gmin/, w tym mniej niż 2,5 tys. mieszkańców ma zaledwie 28 gmin /nieco ponad 1 % wszystkich gmin/.

Od 1 stycznia 1999 r. funkcjonuje 315 powiatów. Ponad 65 miast /*gmin miejskich*/ zostało wyłączonych z powiatów, ponieważ przyznano im prawa powiatu. Są to wszystkie miasta powyżej 100 tys. mieszkańców, kilka miast mniejszych /*ze względu na szczególne położenie geograficzne*/ oraz wszystkie były miasta wojewódzkie, niezależnie od wielkości.

Gmina Kurów położona jest w Powiecie Puławskim – Województwie Lubelskim. Według podziału administracyjnego kraju, który został wprowadzony z dniem 1 stycznia 1999 r. w Polsce na poziomie regionalnym funkcjonuje 16 województw:

– Dolnośląskie	– Wrocław,
– Kujawsko-Pomorskie	– Bydgoszcz – siedziba wojewody,
– Toruń – sejmik województwa, marszałek
i zarząd województwa
– Łódzkie	– Łódź,
– Lubelskie	– Lublin,
– Lubuskie	– Zielona Góra – sejmik województwa, marszałek
i zarząd województwa
– Gorzów – siedziba wojewody,
– Małopolskie	– Kraków,
– Mazowieckie	– Warszawa,
– Opolskie	– Opole,
– Podkarpackie	– Rzeszów,
– Podlaskie	– Białystok,
– Pomorskie	– Gdańsk,
– Śląskie	– Katowice,
– Świętokrzyskie	– Kielce,

- Warmińsko – Mazurskie - Olsztyn,
- Wielkopolskie - Poznań,
- Zachodniopomorskie - Szczecin.

Mapa Polski z podziałem na województwa

Województwo Lubelskie /obszar ponad 25 tys. km² /8% powierzchni Polski/, 2 mln 240 tys. mieszkańców /6% ludności Polski// podzielone jest na 24 powiaty /20 – powiatów ziemskich, 4 – powiaty grodzkie/ oraz 213 gmin /20 gmin miejskich, 21 gmin miejsko–wiejskich i 172 gminy wiejskie/.

Na terenie województwa znajduje się 41 miast i 4206 wsi. Kurów jest obok Rejowca, Werbkowic i Fajstławic jedną z największych siedzib gminy w województwie lubelskim.

POWIATY ZIEMSKIE:

- Bialski;	- Kraśnicki;	- Parczewski;	- Tomaszowski;
- Biłgorajski;	- Lubartowski;	- Puławski;	- Włodawski;
- Chełmski;	- Lubelski;	- Radzyński;	
- Hrubieszowski;	- Łęczyński;	- Rycki;	
- Janowski;	- Łukowski;	- Świdnicki;	
- Krasnostawski;	- Opolski;		

Miasto Biała Podlaska

Miasto Chełm

Miasto Lublin

Miasto Zamość

Powiat łukowski

Powiat rycki

Powiat lubartowski

Powiat puławski

Powiat lubelski

Powiat opolski

Powiat kraśnicki

Powiaty radzyński i chełmski nie mają własnych herbów; herb powiatu lubelskiego nie uzyskał jeszcze adopcji Komisji MNiEiA

Powiat bialski

Powiat włodawski

Powiat parczewski

Powiat leżyński

Powiat świdnicki

Powiat krasnostawski

Powiat janowski

Powiat bilgorajski

Powiat zamojski

Powiat tomaszowski

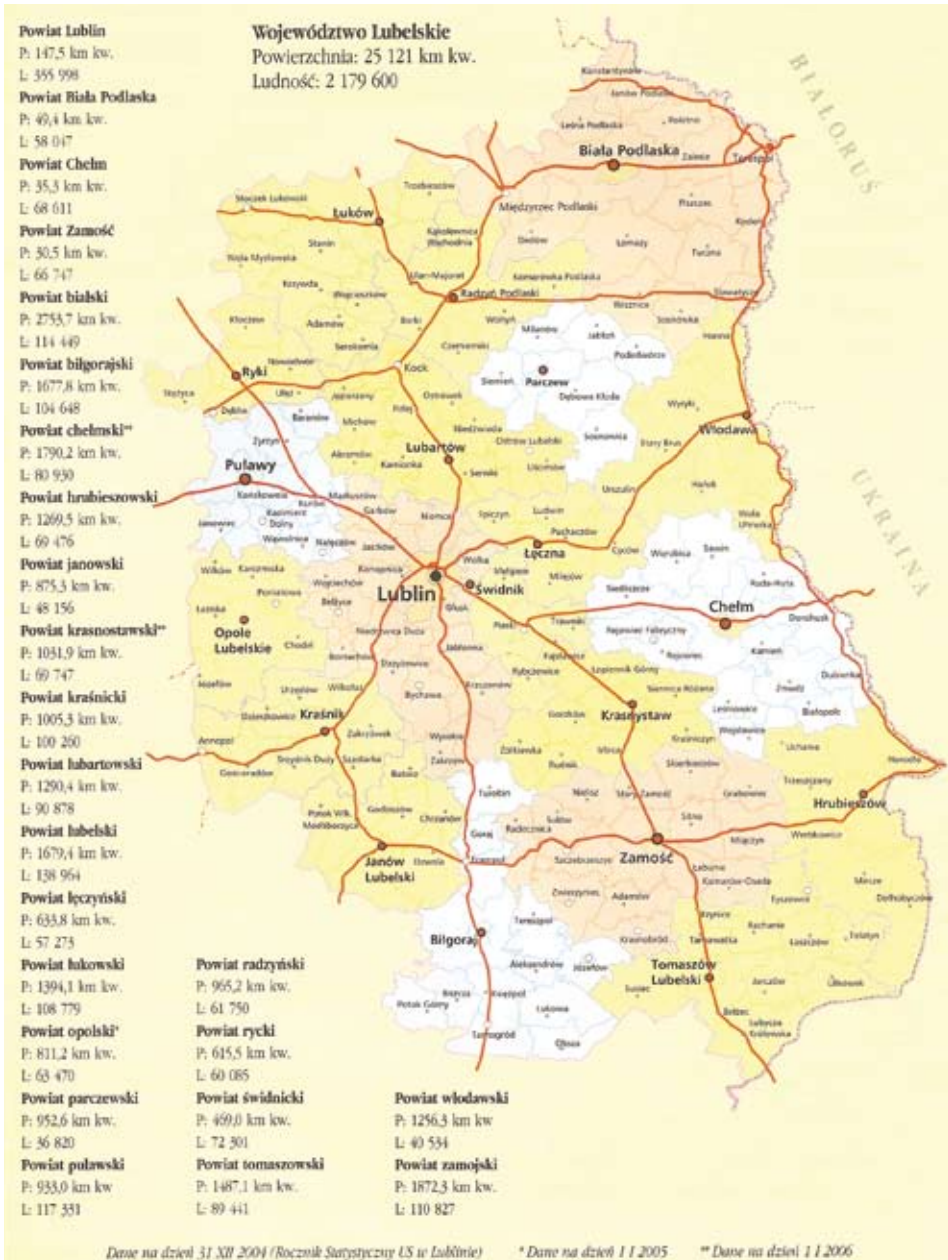

Powiat hrubieszowski

Mapa województwa lubelskiego z podziałem na powiaty

POWIATY GRODZKIE:

- Miasto Biała Podlaska;
- Miasto Chełm;
- Miasto Lublin;
- Miasto Zamość.

Mapa województwa lubelskiego z podziałem na powiaty

Powiat Puławski obejmuje 11 gmin:

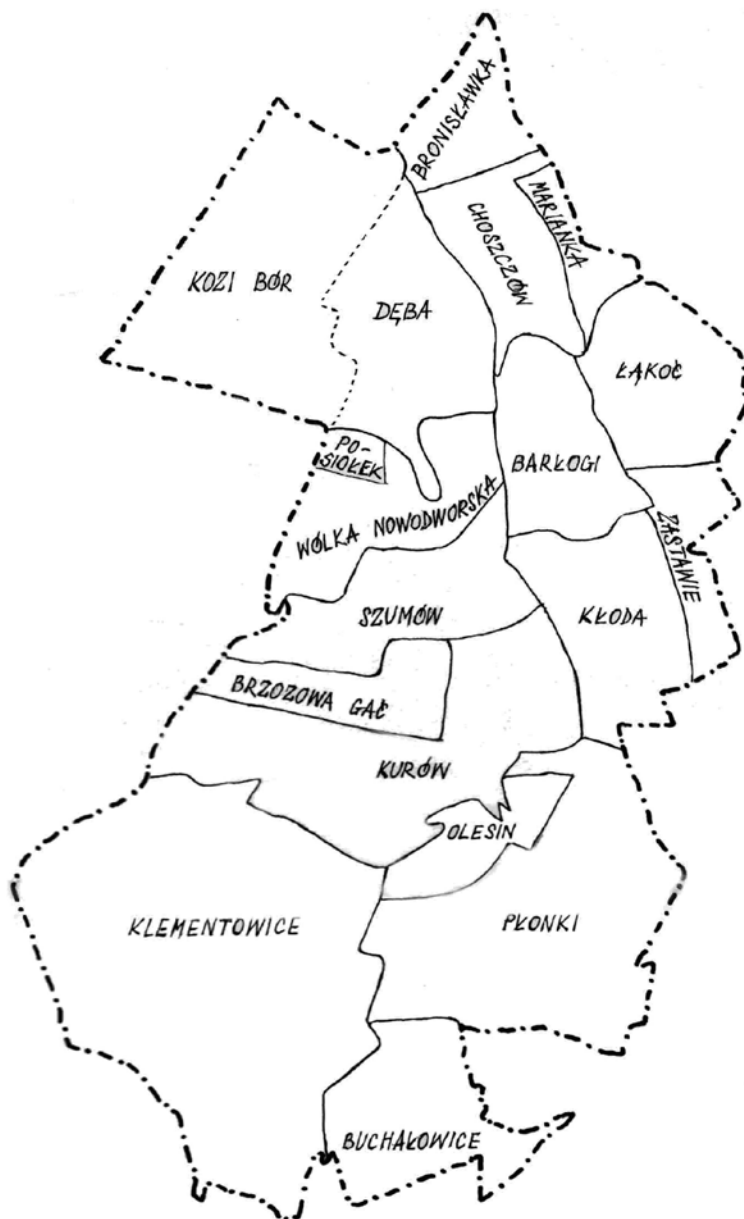
– Miasto Puławy (gmina miejska)	– Kurów (gmina wiejska)
– Nałęczów (gmina miejsko-wiejska)	– Markuszów (gmina wiejska)
– Kazimierz Dolny (gmina miejsko-wiejska)	– Puławy (gmina wiejska)
– Baranów (gmina wiejska)	– Wąwolnica (gmina wiejska)
– Janowiec (gmina wiejska)	– Żyrzyn (gmina wiejska)
– Końskowola (gmina wiejska)	

Mapa powiatu puławskiego z podziałem na gminy

Gmina Kurów składa się z 17 sołectw:

- Bartogi;
- Bronisławka;
- Brzozowa Gać;
- Buchałowice;
- Choszczów;
- Dęba;
- Łąkoć;
- Klementowice;
- Kłoda;
- Kurów;
- Marianka;
- Olesin;
- Płonki;
- Posiołek;
- Szumów – Wygoda;
- Wólka Nowodworska;
- Zastawie.

Mapa gminy Kurów z podziałem na sołectwa

W związku z wejściem w życie rozporządzenia Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 13 grudnia 2012 r. w sprawie wykazu urzędowych nazw miejscowości i ich części /Dz.U. z dnia 13 lutego 2013 r. poz. 200/ został ustalony nowy wykaz urzędowych nazw miejscowości.

WYKAZ NAZW MIEJSCOWOŚCI WIEJSKICH (stan na 28-02-2013 r.)

Nazwa		Symbol		
WOJEWÓDZTWO: lubelskie		06		
POWIAT: puławski		14		
GMINA wiejska: Kurów		062		
Identyfikator miejscowości	Miejscowość podstawowa		Integralna część miejscowości	
	nazwa	rodzaj	nazwa	rodzaj
	2	3	4	5
0384331	Barłogi	wieś		
0384348	Bronisławka	wieś		
0384354	Brzozowa Gać	wieś		
0384360	Buchałowice	wieś		
0384377	Choszczów	wieś		
0384383 0384390 0384408 0384414	Dęba	wieś	Paluchów Pępów Węgielnica	część część część
0384450	Józefów	osada		
0384420	Klementowice	wieś		
0384437	Kłoda	wieś		
1023813	Kozi Las	osada leśna		
0384443	Kurów	wieś		
0384466	Łąkoć	wieś		
0384472	Marianka	wieś		
0384489	Olesin	wieś		
0384495	Płonki	wieś		
0384503	Posiołek	wieś		
0384510 0384526	Szumów	wieś	Wygoda	część
0384532	Wólka Nowodworska	wieś		
0384549	Zastawie	wieś		
Liczba identyfikatorów: 23	Liczba miejscowości podstawowych: 19	wsí: 16 pozostałych rodzajów: 3	Liczba integralnych części miejscowości: 4	Części wsi: 4 Przysiółków: - Innych: -

Granice sołectw w pełni pokrywają się z granicami obrębów geodezyjnych na obszarze gminy Kurów.

WYKAZ OBRĘBÓW GEODEZYJNYCH – GMINA KURÓW

L.p.	Nazwa obrębu ewidencyjnego	Identyfikator obrębu ewidencyjnego	Ilość działek ewidencyjnych w obrębie ewidencyjnym	Powierzchnia działek
1.	BARŁOGI	436130018	895	385,8206
2.	BRONISŁAWKA	436130027	315	254,1908
3.	BRZozowa Gać	436130036	709	372,7982
4.	BUCHAŁOWICE	436130045	392	500,6649
5.	CHOSZCZÓW	436130054	704	401,8471
6.	DĘBA	436130063	1367	1605,1288
7.	KŁODA	436130072	959	414,1555
8.	KLEMENTOWICE	436130081	2297	1858,0336
9.	KURÓW	436130090	2723	1132,9936
10.	ŁĄKOĆ	436130101	744	579,5664
11.	MARIANKA	436130119	109	89,7500
12.	OLESIN	436130128	276	179,2971
13.	PŁONKI	436130137	966	1053,1247
14.	POSIOŁEK	436130146	58	45,6100
15.	SZUMÓW	436130155	770	419,2594
16.	WÓLKA NOWODWORSKA	436130164	637	532,0730
17.	ZASTAWIE	436130173	474	284,4702

Ustawy samorządowe powstały w Sejmie i Senacie, natomiast samorząd tworzył się w całej Polsce we wszystkich miastach i gminach w tym również w Kurowie.

Podczas XII Ogólnopolskiej Konferencji Wójtów, Burmistrzów, Prezydentów, Starostów i Marszałków w dniu 21 maja 1999 r. w Poznaniu podjęto uchwałę o ustanowieniu w dniu rocznicy pierwszych wyborów po odrodzeniu samorządu gmin – Dnia Samorządu Terytorialnego.

W 2000 r. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej na X-lecie odrodzenia polskiego samorządu terytorialnego ustanowił **dzień 27 maja – Dniem Samorządu Terytorialnego**.

W 2010 r. obchodziliśmy XX-lecie restytuowania w Polsce samorządu terytorialnego – samorządowej gminy.

Dzień Samorządu Terytorialnego

Okolicznościowy proporzcyk wydany na XX-lecie Samorządu Terytorialnego

Święta Kinga córka króla węgierskiego Beli IV z rodu Arpadów i bizantyjskiej cesarzowej Marii, urodzona w 1234r., otrzymała wszechstronne wykształcenie i głęboko religijne wychowanie.

Została żoną polskiego księcia z rodu Piastów, księcia sandomierskiego Bolesława Wstydlwego syna Leszka Białego, którego głównym zamysłem była odbudowa zniszczonego najazdem tatarskim w 1241 roku kraju, jego umocnienie i rozwój. W dziele tym św. Kinga brała czynny udział i odegrała szczególną rolę.

Dokonała lokacji wielu miast i wsi, co oznaczało ustanawianie demokratycznego, jak na owe czasy, ustroju samorządowego tych miejscowości. Łączyło się to także z określonymi lokalnymi przywilejami, prowadząc w praktyce do rozwoju gospodarczego miast.

Dbała o rozwój kultury polskiej, zwłaszcza o nauczanie polsku w szkołach. Łączyła to z szeroką działalnością charytatywną. Finansowała budowę przytułków, tak potrzebnych po najazdach tatarskich. Jednocześnie – sama z miłością służąc ludziom – dbała, aby wójtowie i rajcy sprawowali swe funkcje sprawiedliwie, zwalczała przejawy prywaty i nadużycia władzy. Zmarła 24 lipca 1292 r. Beatyfikowana w 1690 r. przez papieża Aleksandra VIII. W roku 1715 papież Benedykt XIII ogłasza Błogosławioną Kingę patronką Polski i Litwy. Kanonizowana przez Jana Pawła II 16 czerwca 1999 r. w Starym Sączu. Dnia 16 stycznia 2007 r św Kinga została decyzją Stolicy Apostolskiej – ustanowiona Patronką Polskich Samorządowców.

**AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW GMINY
na podstawie udziału w zebraniach i wyborach samorządowych,
parlamentarnych, prezydenckich, referendum krajowym i wyborach
do parlamentu europejskiego /1998–2014r./**

Wybory samorządowe /rady gminy 1998 r./

Lp	Nazwa miejscowości	Liczba uprawnionych	Frekwencja %
1.	Kurów	2 099	51,3
2.	Brzozowa Gać, Szumów Olesin Płonki		34,4
			27,8
			20,3
3.	Barłogi, Łąkoć Kłoda, Zastawie	605	41,7
4.	Klementowice, Buchałowice	1 316	31,7
5.	Bronisławka , Choszczów Dęba, Marianka, Wólka Nowod. , Posiołek	719	36,8
	O G Ó Ł E M	6 169	38,5

Wybory samorządowe /rady gminy, wójta /2002 r./

Lp	Nazwa miejscowości	Liczba uprawnionych	Frekwencja %
1.	Kurów	2 145	61,1
2.	Płonki, Olesin, Szumów, Brzozowa Gać	1 494	44,2
3.	Kłoda, Zastawie, Barłogi , Łąkoć	611	55,3
4.	Klementowice, Buchałowice	1 326	38,4
5.	Dęba, Bronisławka, Choszczów, Wólka Nowodw. Posiołek, Marianka	711	43,6
	O G Ó Ł E M	6 287	49,8

Wybory samorządowe /rady gminy, wójta /2006 r./

Lp	Nazwa miejscowości	Liczba uprawnionych	Frekwencja %
1.	Kurów	2 229	58,1
2.	Płonki, Olesin, Szumów, Brzozowa Gać	1 506	38,0
3.	Kłoda, Zastawie, Barłogi , Łąkoć	608	50,0
4.	Klementowice, Buchałowice	1 319	37,4
5.	Dęba, Bronisławka, Choszczów, Wólka Nowodw, Posiołek, Marianka	696	41,4
	O G Ó Ł E M	6 358	46,5

Wybory samorządowe /rady gminy, wójta /2010 r./

Lp	Nazwa miejscowości	Liczba uprawnionych	Frekwencja %
1.	Kurów	2 285	57,5
2.	Brzozowa Gać, Szumów	1 556	49,6
	Olesin		48,7
	Płonki		37,9
3.	Barłogi, Łąkoć Kłoda, Zastawie	600	55,0
4.	Klementowice, Buchałowice	1 326	44,0
5.	Bronisławka, Choszczów, Dęba, Marianka, Wólka Nowodw., Posiołek	687	47,5
O G Ó Ł E M		6 454	49,9

Referendum w sprawie członkostwa w UE /2003 r./

Lp	Nazwa miejscowości	Liczba uprawnionych	Frekwencja %
1.	Kurów	2 132	64,3
2.	Płonki, Olesin, Szumów, Brzozowa Gać	1 480	48,4
3.	Kłoda, Zastawie, Barłogi, Łąkoć	604	45,5
4.	Klementowice, Buchałowice	1 317	45,6
5.	Dęba, Bronisławka, Choszczów, Wólka Nowodw. Posiołek, Marianka	705	36,9
O G Ó Ł E M		6 238	52,12

Wybory prezydenckie /2005 r./

Lp	Nazwa miejscowości	Liczba uprawnionych	Frekwencja %
1.	Kurów	2 215	57,4
2.	Płonki, Olesin, Szumów, Brzozowa Gać	1 498	42,8
3.	Kłoda, Zastawie, Barłogi, Łąkoć	603	51,7
4.	Klementowice, Buchałowice	1 317	38,6
5.	Dęba, Bronisławka, Choszczów, Wólka Nowodw., Posiołek, Marianka	688	37,3
O G Ó Ł E M		6 321	47,3

Wybory prezydenckie /2010 r./

Lp.	Nazwa miejscowości	I TURA		II TURA	
		Liczba uprawnionych	Frekwencja %	Liczba uprawnionych	Frekwencja %
1.	Kurów	2 237	59,8	2 211	63,0
2.	Płonki, Olesin, Szumów, Brzozowa Gać	1 538	43,1	1 550	49,5
3.	Kłoda, Zastawie, Barłogi, Łąkoć	595	50,6	593	54,5
4.	Klementowice, Buchałowice	1 316	45,7	1 320	48,9
5.	Dęba, Bronisławka, Choszczów, Wólka Nowodw., Posiołek, Marianka	694	41,4	693	47,2
O G Ó Ł E M		6 380	48,1	6 367	52,6

Wybory do sejmiku i senatu /posłów, senatorów/2005 r./

Lp	Nazwa miejscowości	Liczba uprawnionych	Frekwencja %
1.	Kurów	2 216	47,2
2.	Płonki, Olesin, Szumów, Brzozowa Gać	1500	34,9
3.	Kłoda, Zastawie, Barłogi, Łąkoć	605	39,0
4.	Klementowice, Buchałowice	1320	32,8
5.	Dęba, Bronisławka, Choszczów, Wólka Nowodw., Posiołek, Marianka	689	29,5
O G Ó Ł E M		6 287	49,8

Wybory do sejmiku i senatu /posłów senatorów/2007 r./

Lp	Nazwa miejscowości	Liczba uprawnionych	Frekwencja %
1.	Kurów	2 209	57,18
2.	Płonki, Olesin, Szumów, Brzozowa Gać	1 518	39,8
3.	Kłoda, Zastawie, Barłogi, Łąkoć	609	48,7
4.	Klementowice, Buchałowice	1 318	40,2
5.	Dęba, Bronisławka, Choszczów, Wólka Nowodw., Posiołek, Marianka	690	33,6
O G Ó Ł E M		6 344	46,1

Wybory do sejmiku i senatu /posłów, senatorów/2011 r./

Lp	Nazwa miejscowości	Liczba uprawnionych	Frekwencja %
1.	Kurów	2 257	55,16%
2.	Płonki, Olesin, Szumów, Brzozowa Gać	1 567	38,35%
3.	Kłoda, Zastawie, Barłogi, Łąkoć	598	45,65%
4.	Klementowice, Buchałowice	1 308	39,28%
5.	Dęba, Bronisławka, Choszczów, Wólka Nowodw., Posiołek, Marianka	675	33,33%
O G Ó Ł E M		6 403	44,62%

Wybory do Parlamentu Europejskiego 25 maja 2014 r.

Lp	Nazwa miejscowości	Liczba osób uprawnionych	Frekwencja (%)
1.	Kurów - ulice: Blich, Fabryczna, Słoneczna, Kilińskiego, Krótka, Krzywa, Nadrzeczna, Nowa, Puławska, Warszawska, Głęboka, Kościuszki, Kowalska, Olesin, Płonki (od numeru domu 222 do końca).	1287	28,13
2.	Kurów - ulice: Bartosza Głowackiego, Graniczna, Nowy Rynek, Partyzantów, Poprzeczna, Lubelska, Ogrodowa, Polna, Sadowa, Wiśniowa, Zielona, 35-lecia PRL, Ciasna, I Armii WP, Żabia, Piramowicza.	1295	32,36
3.	Brzozowa Gać, Szumów, Wygoda.	625	23,04
4.	Płonki (od numeru domu 1 do numeru 221 A).	620	13,39
5.	Kłoda, Zastawie, Łąkoć, Barłogi.	599	19,20
6.	Choszczów, Bronisławka, Marianka, Dęba, Posiołek, Wólka Nowodworska.	654	10,55
7.	Klementowice, Buchałowice.	1306	22,74
Razem		6386	23,32

Zebrania mieszkańców:

Lp.	Nazwa miejscowości	Rok 2007		Rok 2009		Rok 2010		Rok 2011 Wybory sołtysów		Rok 2012		Rok 2013	
		Liczba uprawnio- nych	Fre- kwen- cja %	Liczba uprawnio- nych	Fre- kwencja %	Liczba uprawnio- nych	Fre- kwencja %	Liczba uprawnio- nych	Fre- kwencja %	Liczba uprawnio- nych	Fre- kwencja %	Liczba uprawnio- nych	Fre- kwencja %
1.	Barłogi	111	31,5	111	12,6	111	6,3	111	22,5	106	9,43	107	11,21
2	Bronisławka	158	21,5	158	21,5	158	10,1	158	23,4	142	16,90	144	9,72
3	Brzozowa Gać	476	35,0	476	4,8	476	2,9	476	19,5	474	3,38	483	2,48
4	Buchalowice	222	4,9	222	5,0	222	5,0	222	13,6	207	4,83	212	6,13
5	Choszczów	211	24,0	211	10,0	211	3,3	211	19,5	188	14,36	191	10,47
6	Dęba	207	14,9	207	6,3	207	6,8	207	8,7	185	8,65	187	6,95
7	Klementowice	1105	10,9	1105	2,4	1105	2,5	1105	11,0	1072	3,45	1085	2,86
8	Kłoda	243	12,8	243	5,8	243	4,9	243	13,2	227	4,41	230	5,22
9	Kurów	2238	9,7	2238	1,4	2238	2,9	2238	4,6	2201	1,18	2231	1,97
10	Łakoć	166	19,3	166	4,8	166	6,6	166	21,1	159	6,29	162	12,35
11	Maranka	19	42,1	19	42,1	19	42,1	19	63,2	20	50,00	21	47,62
12	Olesin	271	7,8	271	5,2	271	4,1	271	5,9	273	3,66	273	3,66
13	Płonki	611	14	611	7,7	611	4,9	611	12,4	643	4,35	656	3,81
14	Posiołek	24	20,8	24	20,8	24	16,7	24	25,0	14	35,71	14	64,29
15	Szumów, Wygoda	148	9,5	148	4,3	148	3,7	148	5,3	131	7,63	135	7,41
16	Wólka Nowodworska	43	25,6	43	14,0	43	48,8	43	44,2	85	12,94	88	11,36
17	Zastawie	88	21,6	88	6,8	88	9,1	88	20,1	89	11,24	90	16,67
	OGÓŁEM	6341	14,02	6341	10,3	6341	10,6	6341	19,6	6216	4,36	6309	4,25

Sołtysi sołectw Gminy Kurów /1990–2012/

Kurów	Mazurkiewicz Stefan	/1990 – 1994/
	Łubek Jan	/1994 – nadal/
	Józef Dyniak	1990 r.
Klementowice	Migdal Lucjan	/1990 – 2010/
	Mucha Justyna	/2010 – nadal/
Płonki	Banaszek Jan	/1990 – 1994/
	Kamiński Bogdan	/1994 – nadal/
Brzozowa Gać	Koter Bożena	/1990 – 2006/
	Żaba Waldemar	/2006 – nadal/
Olesin	Mościcki Jan	/1990 – 2002/
	Wójcik Henryk	/2002 – 2006/
	Reszczyński Zbigniew	/2006 – 2010/
	Reszczyńska Zofia	/2010 – nadal/
Buchałowice	Wyskwar Henryk	/1990 – 2006/
	Głos Konrad	/2006 – 2010/
	Miazek Małgorzata	/2010 – nadal/
Kłoda	Sułek Ryszard	/1990 – 2006/
	Próchniak Marian	/2006 – 2010/
	Kukier Grzegorz	/2010 – nadal/
Zastawie	Michałek Władysław	/1990 – nadal/
Barłogi	Struski Stanisław	/1990 – 1994/
	Mazurek Teresa	/1994 – 2006/
	Węgrzyn Mirosława	/2006 – nadal/
Dęba	Okoń Ludwik	/1990 – 2006/
	Próchniak Grzegorz	/2006 – 2010/
	Strózek Jacek	/2010 – nadal/
Choszczów	Stępniak Stefan	/1990 – 2010/
	Aftyka Leszek	/2010 – nadal/
Bronisławka	Rydz Waldemar	/1990 – 1998/
	Kuna Barbara	/1998 – 2006/
	Kuna Mariusz	/2006 – 2010/
	Pyrz Paweł	/2010 – nadal/
Marianka	Kobus Roman	/1990 – 2006/
	Maziarz Wiesława	/2006 – nadal/
Posiołek	Abramek Jadwiga	/1990 – nadal/
Wólka Nowodworska	Kuna Helena	/1990 – 1994/
	Kuna Andrzej	/1994 – nadal/
Szumów – Wygoda	Koza Tadeusz	/1990 – 2002/
	Wawer Adam	/2002 – nadal/
Łąkoć	Wardak Ludwik	/1990 – nadal/

Lp.	Nazwa miejscowości	Frekwencja w % w latach 1998–2011							
		Wybory samorządowe / rady gminy/1998 r.	Wybory samorządowe / rady gminy, wójta/2002 r.	Referendum w sprawie członkostwa w UE 2003 r.	Wybory do sejmiku i senatu / postów, senatorów/2005 r.	Wybory Prezydenckie 2005 r.	Wybory samorządowe / rady gminy, wójta/2006 r.	Wybory do sejmiku i senatu / postów, senatorów/2007 r.	Wybory do sejmiku i senatu / postów, senatorów/2007 r.
1.	KURÓW	51,3	61,1	64,3	47,2	57,4	58,1	57,18	55,15
2.	PŁONKI, BRZozowa Gać, SZUMÓW, OLESIN	27,5	44,2	48,4	34,9	42,8	38,0	39,8	38,35
3.	KŁODA, ZASTAWIE, BARŁOGI, ŁĄKOĆ	41,5	55,3	45,5	39,0	51,7	50,0	48,7	45,65
4.	KLEMENTOWICE, BUCHAŁOWICE	31,7	38,4	45,6	32,8	38,6	37,4	40,2	39,28
5.	DĘBA, CHOSZCZÓW, BRONISŁAWKA, MARIANKA, POSIOŁEK, WÓLKA NOWODW.	37,2	43,6	36,9	29,5	37,3	41,4	33,6	33,33

Lp.	Nazwa miejscowości	Frekwencja (%) – 2014 r.
		Wybory do Parlamentu Europejskiego 2014 r.
1.	Kurów - ulice: Blich, Fabryczna, Słoneczna, Kilińskiego, Krótka, Krzywa, Nadrzeczna, Nowa, Puławska, Warszawska, Głęboka, Kościuszki, Kowalska, Olesin, Płonki (od numeru domu 222 do końca).	28,13
2.	Kurów - ulice: Bartosza Głowackiego, Graniczna, Nowy Rynek, Partyzantów, Poprzeczna, Lubelska, Ogrodowa, Polna, Sadowa, Wiśniowa, Zielona, 35-lecia PRL, Ciasna, I Armii WP, Żabia, Piramowicza.	32,36
3.	Brzozowa Gać, Szumów, Wygoda.	23,04
4.	Płonki (od numeru domu 1 do numeru 221 A).	13,39
5.	Kłoda, Zastawie, Łąkoć, Barłogi.	19,20
6.	Choszczów, Bronisławka, Marianka, Dęba, Posiołek, Wólka Nowodworska.	10,55
7.	Klementowice, Buchałowice.	22,74
Razem		23,32

SKŁAD RADY GMINY KURÓW – I KADENCJA /1990–1994/

1. Antoń Zofia Kurów
2. Chojnacka Teresa Klementowice
3. Cybulski Jan Kurów – Z-ca Przewodniczącego Rady Gminy Kurów
4. Durak Witold Łąkoć
5. Figiel Jan Marian Buchałowice
6. Figiel Tomasz Klementowice
7. Grykałowski Bogdan Płonki
8. Jankiewicz Grzegorz Olesin
9. Kołodyńska Maria Teresa Kurów – Przewodnicząca Rady Gminy
10. Kuna Stefan Szumów
11. Łopatek Jan Brzozowa Gać
12. Mikulski Wojciech Kurów
13. Panecki Krzysztof Kurów
14. Próchniak Lucyna Dęba
15. Stępniewska Krystyna Kurów
16. Stefaniak Jerzy Choszczów
17. Wijaszka Krzysztof Klementowice – Z-ca Przewodniczącego Rady Gminy Kurów
18. Wiśniewska Krystyna Płonki
19. Wójcicki Stanisław Kurów
20. Zlot Piotr Kłoda

ZARZĄD GMINY KURÓW – I KADENCJA /1990–1994/

- Stanisław Wójcicki – Przewodniczący Zarządu Gminy Kurów
– Wójt Gminy
- Henryk Kuflewski – członek zarządu
– zastępca Wójta Gminy Kurów
- Jan Marian Figiel – członek zarządu
- Jan Łopatek – członek zarządu

DELEGATAMI GMINY KURÓW DO SEJMIKU SAMORZĄDOWEGO WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO ZOSTALI:

1990–1992 r. – Krzysztof Wijaszka /Klementowice/

1992–1994 r. – Stanisław Wójcicki /Kurów/

SKŁAD RADY GMINY KURÓW – II KADENCJA /1994–1998/

1. Antoń Zofia Kurów – Przewodnicząca Rady Gminy Kurów
2. Chabros Władysław Kurów – Wiceprzewodniczący Rady Gminy Kurów
3. Chojnacka Teresa Klementowice
4. Durak Kazimierz Zastawie
5. Figiel Jan Marian Buchałowice
6. Głos Wiesław Kurów
7. Jasiocha Jadwiga Olesin
8. Łopatek Jan Brzozowa Gać
9. Michalik Jan Kurów
10. Pękala Adam Łąkoć
11. Sieklicki Sławomir Bronisławka

12. Stępniewska Krystyna	Kurów
13. Stróżek Roman	Dęba – Wiceprzewodniczący Rady Gminy Kurów
14. Szyszko Mirosław	Płonki
15. Śliwa Andrzej	Klementowice
16. Trybuła Halina	Brzozowa Gać
17. Turek Roland	Klementowice
18. Wachel Jerzy	Kurów
19. Wiśniewska Krystyna	Płonki
20. Wójcicki Stanisław	Kurów

ZARZĄD GMINY KURÓW – II KADENCJA /1994–1998/

Stanisław Wójcicki	– Przewodniczący Zarządu Gminy Kurów, Wójt Gminy
Henryk Kuflewski	– członek zarządu
	– zastępca Wójta Gminy Kurów
Jan Łopatek	– członek zarządu do 28.09.1995 r.
	– od 28.09.1995 r. Wiesław Głos
Jan Marian Figiel	– członek zarządu – do 28.12.1995 r.
	– od 28.12.1995 roku Jan Michalik

DELEGATEM GMINY KURÓW DO SEJMIKU SAMORZĄDOWEGO WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO ZOSTAŁ:

1994–1998 r. – Stanisław Wójcicki /Kurów/

W latach 1994–1998 Stanisław Stefanek /Końskowola/ i Stanisław Wójcicki byli delegatami Sejmiku Samorządowego Województwa Lubelskiego do Krajowego Sejmiku Samorządu Terytorialnego w Warszawie.

SKŁAD RADY GMINY KURÓW – III KADENCJA /1998–2002/

1. Antoń Zofia	Kurów – Przewodnicząca Rady Gminy Kurów
2. Chabros Władysław	Kurów
3. Chojnacka Teresa	Klementowice
4. Czuchryta Zuzanna	Olesin
5. Halińska Eleonora	Kurów
6. Kobus Mirosław	Dęba
7. Lenart Marek	Klementowice
8. Michalik Jan	Kurów
9. Robaczewski Tomasz	Łąkoć
10. Stasiak Paweł	Klementowice
11. Stępniaś Stefan	Choszczów
12. Stępniewska Krystyna	Kurów
13. Szyszko Mirosław	Płonki
14. Turek Roland	Klementowice
15. Wachel Jerzy	Kurów – Wiceprzewodniczący Rady Gminy Kurów
16. Wierciak Kazimierz	Brzozowa Gać
17. Wiśniewska Krystyna	Płonki
18. Woźniak Jan	Kurów – Wiceprzewodniczący Rady Gminy Kurów
19. Złot Marian	Kłoda
20. Żaba Waldemar	Brzozowa Gać

ZARZĄD GMINY KURÓW – III KADENCJA /1998–2002/

Stanisław Wójcicki	– Przewodniczący Zarządu Gminy Kurów – Wójt Gminy
Henryk Kuflewski	– członek zarządu – zastępca Wójta Gminy Kurów
Jan Michalik	– członek zarządu
Marek Lenart	– członek zarządu – do 29.09.2000r. – od 29.09.2000r. Mirosław Szyszko

1998–2002 r. Radnym w Radzie Powiatu Puławskiego z Gminy Kurów był Stanisław Wójcicki.

SKŁAD RADY GMINY KURÓW – IV KADENCJA /2002–2006/

1.	Baćkowska Grażyna	Barłogi
2.	Chabros Władysław	Kurów
3.	Chojnacka Teresa	Klementowice
4.	Czuchryta Zuzanna	Olesin – Wiceprzewodniczący Rady Gminy Kurów
5.	Głos Wiesław	Kurów – Wiceprzewodniczący Rady Gminy Kurów
6.	Kobus Mirosław	Dęba
7.	Kołodziej Ludwik	Płonki
8.	Kuszyk Grzegorz	Brzozowa Gać
9.	Panecka Jolanta	Kurów
10.	Stępiak Stefan	Choszczów
11.	Turek Roland	Klementowice
12.	Tużnik Piotr	Klementowice
13.	Wiejak Sławomir	Kurów
14.	Złot Marian	Kłoda
15.	Żurkowska Katarzyna	Kurów – Przewodnicząca Rady Gminy Kurów

Wójt Gminy Kurów Stanisław Wójcicki IV KADENCJA /2002–2006/

Uzyskał 81,7% głosów wyborców.

2002–2006 r. Gmina Kurów nie była reprezentowana w Radzie Powiatu Puławskiego.

SKŁAD RADY GMINY KURÓW – V KADENCJA /2006–2010/

1.	Baćkowska Grażyna	Barłogi
2.	Boreczek Krzysztof	Kurów
3.	Falczyńska Dytkowska Elżbieta	Kurów
4.	Furtak Jerzy	Kurów
5.	Jedut Maria	Olesin
6.	Kołodziej Ludwik	Płonki
7.	Kozak Wojciech	Klementowice
8.	Kruk Maria	Kłoda
9.	Kuna Danuta	Szumów
10.	Panecka Jolanta	Kurów
11.	Rojek Sławomir	Dęba
12.	Stępiak Stefan	Choszczów – Wiceprzewodniczący Rady Gminy Kurów

13. Tarkowski Witold	Klementowice – Wiceprzewodniczący Rady Gminy Kurów
14. Tużnik Piotr	Klementowice
15. Woźniak Jan	Kurów – Przewodniczący Rady Gminy Kurów

Wójt Gminy Kurów Stanisław Wójcicki – V KADENCJA /2006–2010/

Uzyskał 57% głosów wyborców.

2006–2010 r. Radnymi w Radzie Powiatu Puławskiego z Gminy Kurów byli Piotr Dytkowski i Krzysztof Matraszek.

SKŁAD RADY GMINY KURÓW – VI KADENCJA /2010–2014/

1. Chabros Władysław	Kurów – Przewodniczący Rady Gminy Kurów
2. Furtak Jerzy	Kurów – Wiceprzewodniczący Rady Gminy Kurów
3. Samorek Sławomir	Klementowice – Wiceprzewodniczący Rady Gminy Kurów
4. Guz Krzysztof	Olesin
5. Kobus Mirosław	Dęba
6. Kołodziej Ludwik	Płonki
7. Kołodziej Zbigniew	Łąkoć
8. Kozak Paweł	Klementowice
9. Kruk Maria	Kłoda
10. Panecka Jolanta	Kurów
11. Stępiak Stefan	Choszczów
12. Tużnik Piotr	Klementowice
13. Wiejak Sławomir	Kurów
14. Żaba Waldemar	Brzozowa Gać
15. Żurkowska Hanna	Kurów

Wójt Gminy Kurów Stanisław Wójcicki – VI KADENCJA /2010–2014/

Uzyskał 70,7 % głosów wyborców.

Zastępca Wójta Gminy Kurów Marek Muszyński od 2011 r.

2010–2014 r. Radnym w Radzie Powiatu Puławskiego z Gminy Kurów jest Piotr Dytkowski.

Sekretarze Gminy Kurów /1990 – 2012/

Mikulska Maria	/1990 – 2005/
Sadurska Maria	/2006 – 2012/
Nowacka Barbara	/od 2012 r./

Skarbnicy Gminy Kurów /1990 – 2012/

Sulek Maria	/1990 – 2004/
Kijowska Jadwiga	/2005 – 2011/
Sobina Krzysztof	/od 2011 r./

SIEĆ OSADNICZA I ZARYS HISTORII MIEJSCOWOŚCI

Kurów

Sieć osadnicza miejscowości związana jest z układem wodnym. Kurów leży częściowo w dolinie rzeki Kurówki.

W czasie kiedy dokumenty prawne z 1418 r. wymieniają wsie Brzozową Gać i Płońską Wołę nie wzmiankują o Kurowie. Potwierdza to hipotezę, że w tym czasie Kurów nie funkcjonował jako miejscowość.

W 1399 r. Klemens z Kurowa, parafia Wiśnicz pod Bochnią herbu Szreniawa kasztelan żarnowski i sądecki nabył Bochotnicę i Klementowice. Zmarł ok. 1405 roku.¹ Jego starszy syn Mikołaj z Kurowa urodzony ok. 1365 r. studiował w Pradze. W latach 1391–1393 – sekretarz królewski i protonotariusz a od 1393 r. kantor gnieźnieński. Od 1395 r. biskup poznański i notariusz w kancelarii królewskiej a następnie kanclerz koronny. Natomiast od 1399 r. biskup kujawski. W latach 1402–1411 arcybiskup gnieźnieński za panowania króla Władysława Jagiełły. Był blisko związany z dworem królewskim. Wspierał politykę Władysława Jagiełły wobec Krzyżaków dążącą do zdecydowanej rozprawy z zakonem. W 1410 r. wystawił własną chorągiew, która walczyła pod Grunwaldem. Popierał pogłębianie wiedzy wśród duchowieństwa, troszczył się o podniesienie dochodów arcybiskupstwa. Interesował się dziejopisarstwem. Zmarł 7 października 1411 r. pochowany w katedrze gnieźnieńskiej.²

Mikołaj Kurowski z Kurowa
k. Bochni, 1402–1411

Młodszy syn Klemensa – Piotr /od 1431 r. starosta lubelski, a od 1440 r. kasztelan sądecki i sędzia generalny ziemii sądeckiej, a od 1459 r. kasztelan lubelski/ herbu Szreniawa występujący początkowo w dokumentach jako Piotr (Miles) Rycerz z Kurowa związany z dworem królewskim używa już od połowy XV w. nazwiska Kurowski. /Kształtowanie się nazwisk było długotrwałym procesem, który rozpoczął się w XII w. a zakończył dopiero w XIX w. Geneza nazwisk jest różnorodna, a podstawą ich były: przerwiska, imię ojca oraz nazwa miejscowości np. Kurów.

Ponadto występują nazwiska obcego pochodzenia. Formę urzędową, a więc i stałą, nazwiska uzyskały dopiero w XVIII–XIX w. Wcześniej ich używanie oparte było głównie na prawie zwyczajowym./ Używane nazwisko wynika z siedziby rodowej w Kurowie i założonego obok miasta, które położone było na pograniczu historycznych dzielnic Małopolski i Mazowsza. Kasztelania lubelska, w skład której wchodził Kurów była związana z ziemią sandomierską.

Bezspornie Szreniawici w XIV–XV w. posiadali tu zatem swoją siedzibę mieszkalno–obronną, o czym wzmiankuje w połowie XV w. Jan Długosz, wymieniając w Kurowie „*praedium militare*” Kurowskich, wykorzystujące walory obronne miejsca oblanego wodami Kurówki i jej dopływów, oraz założonym na nim układzie wodnym.

Siedziba Kurowskich mogła mieć kształt typowego fortalium /wieży obronnej bądź mieszkalno–obronnej zbudowanej z kamienia wapiennego datowanej na XIV–XV w./ Usytuowana ona była po północno–wschodniej stronie późniejszej oficyny. Na północno–wschód od obecnego pałacu z murem obwodowym otoczonym fosą oraz wjazdem od

1) J. Kus. Dokument lokacyjny miasta Kurowa z 1442 r. Kurów 1992 r.

2) P. Mrozowski. Poczet Arcybiskupów Gnieźnieńskich Prymasów Polski. Warszawa 2003 r.

strony północnej i zabudową drewnianą. Wyżej wymienione stare fortalicium zwane było przez miejscową ludność „zamkiem”. Tak usytuowane fortalicium miało także duże znaczenie strategiczne. Obok niego bowiem przebiegały trakty */szlaki handlowe/* ze wschodu i Lublina w kierunku książęcego miasta Wąwolnicy, a dalej do Kazimierza z przeprawą przez Wisłę do Małopolski oraz przez Baranów w kierunku Mazowsza.³

Dnia 6 stycznia 1442 r. – za uprzednim zezwoleniem królewskim – Piotr Kurowski kasztelan lubelski i sądecki, nadał dokument lokacyjny miasta Kurowa na prawie magdeburskim. W dokumencie lokacyjnym zawarte jest zezwolenie na budowę ratusza oraz kramicy czyli sklepów dla rzemieślników w Rynku. Jak zaznaczono zezwolenie to wydaje się „*pro honore et usu civitatis*” czyli „*ku znaczeniu i pożytkowi miasta*”. Ponownie mowa jest o tym w wydanej 10 lat później modyfikacji tego aktu, wniesionej do lubelskich ksiąg podkomorskich. Ponieważ był to okres rozwoju rodu Kurowskich i Kurowa zapewne budowla ta została zrealizowana na strukturze murowanej po wytyczeniu Rynku. Po lokacji na prawie magdeburskim miasto rozwinęło się pod względem urbanistyczno–przestrzennym. Dokumenty te wymieniają przedmieścia: Brzozowa Gać i Płonki. W księgach inwentarzowych miasta z 1860 r. odnotowano rozbiórkę ratusza. W jego miejsce powstały kramice */sklepy/*. Czwartek został ustanowiony jako dzień targowy oraz zezwolono na jeden jarmark rocznie.⁴

Herbem Kurowa został biały kur ze złotymi szponami i dziobem, umieszczony na czerwonym polu. Proces lokacji miasta kończył dokument wystawiony przez Piotra Kurowskiego w 1452 r., którym uposażył parafię kurowską zorganizowaną przy wzniesionym przez niego kościele p.w. Narodzenia Najświętszej Marii Panny i św. Michała Archanioła. Prezbiterium i zakrystia kościoła były murowane, nawa drewniana na podmurówce. Kościół ten jest przykładem późnorenesansowego kościoła trzynawowego, który został rozbudowany. Przy parafii funkcjonowała od 1453 r. dobrze zorganizowana szkoła parafialna.⁵

*Przerys pieczęci m. Kurowa, XIX w., 16x9,5.
Na odwrociu notatka: „Z daru Fr[anciszka]
Piekosińskiego, r. 1906”,
dawne sygn. N.I. 118 630 VIII.R.1529,
nr inw. MNK VIII-a-rkps-556/77*

3) J. Teodorowicz – Czerepińska. Pałac w Kurowie – Olesinie. Lublin 1992 r.

4) J. Kus. Dokument lokacyjny miasta Kurowa z 1442 r. Kurów 1992 r.

5) Tamże.

Po śmierci Piotra Kurowskiego w 1466 r. klucz kurowski /Kurów, Klementowice/ był bardzo krótko własnością wojewody krakowskiego Jana Pileckiego i jego żony Jadwigi córki Piotra jako jej wiano. W 1466 r. Jadwiga zrzekła się z praw spadkowych do klucza kurowskiego na rzecz siostrzeńców Stanisława Zbąskiego podkomorzego poznańskiego, jego siostry Katarzyny i jej męża Jana Oleśnickiego. Kolejnymi na ponad 200 lat właścicielami klucza zostali Zbąscy, którzy dołączyli dodatkowy element do herbu – Nałęcz umieszczony w dziobie kura. Najstarsza pieczęć miejska pochodząca z 1557 r. znajduje się w Muzeum Czapskich w Krakowie. Widoczny jest na niej wizerunek Kura z nałęczem w dziobie z napisem „Sygillum Consules Civitas Curum – 1557”. Tym rodem miasto zawdzięcza rozwój gospodarczy. Kwitło rzemiosło, szczególnie specyficzne dla Kurowa garbarstwo, kuśnierstwo, szewstwo.

W 1563 r. szewcy uzyskali od Zbąskich oddzielny przywilej. W 1580 r. miasto zamieszkiwało 121 rzemieślników.⁶

W latach 1456–1465 funkcjonował Powiat Kurowski „Districtus Curoviensis” i sąd ziemski. Po jego likwidacji na sejmie w Nowym Korczynie został włączony do Powiatu Lubelskiego, do którego należał aż do rozbiorów Polski w 1795 r. Powiat Kurów był pierwszym powiatem jaki powstał na obszarze obecnego powiatu puławskiego. W tym czasie Kurów należał do województwa sandomierskiego, z którego w 1474 r. król Kazimierz Jagiellończyk utworzył województwo lubelskie.⁷

Stanisław Zbąski /1540–1587/, którego nagrobek znajduje się w kościele kurowskim nie piastował żadnych godności państwowych. Po śmierci Stanisława dziedzicem Kurowa został Abraham Zbąski /1531–1577/ wielki zwolennik kalwinizmu, który wprowadził w kościele kurowskim w 1553 r. obrządek ewangelicki.

Za czasów Jana Zbąskiego / ok. 1595–1648/ podkomorzego lubelskiego podejmowano tu Wielkiego Mistrza Zakonu Krzyżackiego z czterystuosobową drużyną rycerską.

W 1553 r. oraz w 1630 r. po Wielkanocy miasto dotknęły pożary. Szczególnie ostatni spowodował spalenie ratusza, kramów i wielu budynków. Kurów uległ również znacznemu zniszczeniu w czasie „potopu szwedzkiego” /1655 r./ podczas przemarszu wojsk szwedzkich i siedmiogrodzkich /1657 r./. W 1648 r. w Kurowie miała miejsce epidemia w wyniku, której znacznie zmniejszyła się liczba ludności.

Najprawdopodobniej po pożarze z 1553 r. nastąpiło wytyczenie „Nowego Rynku”. Świadczy to o rozwoju układu urbanistycznego Kurowa. Nazwa ta występuje w księgach miejskich z 1704 roku.⁸

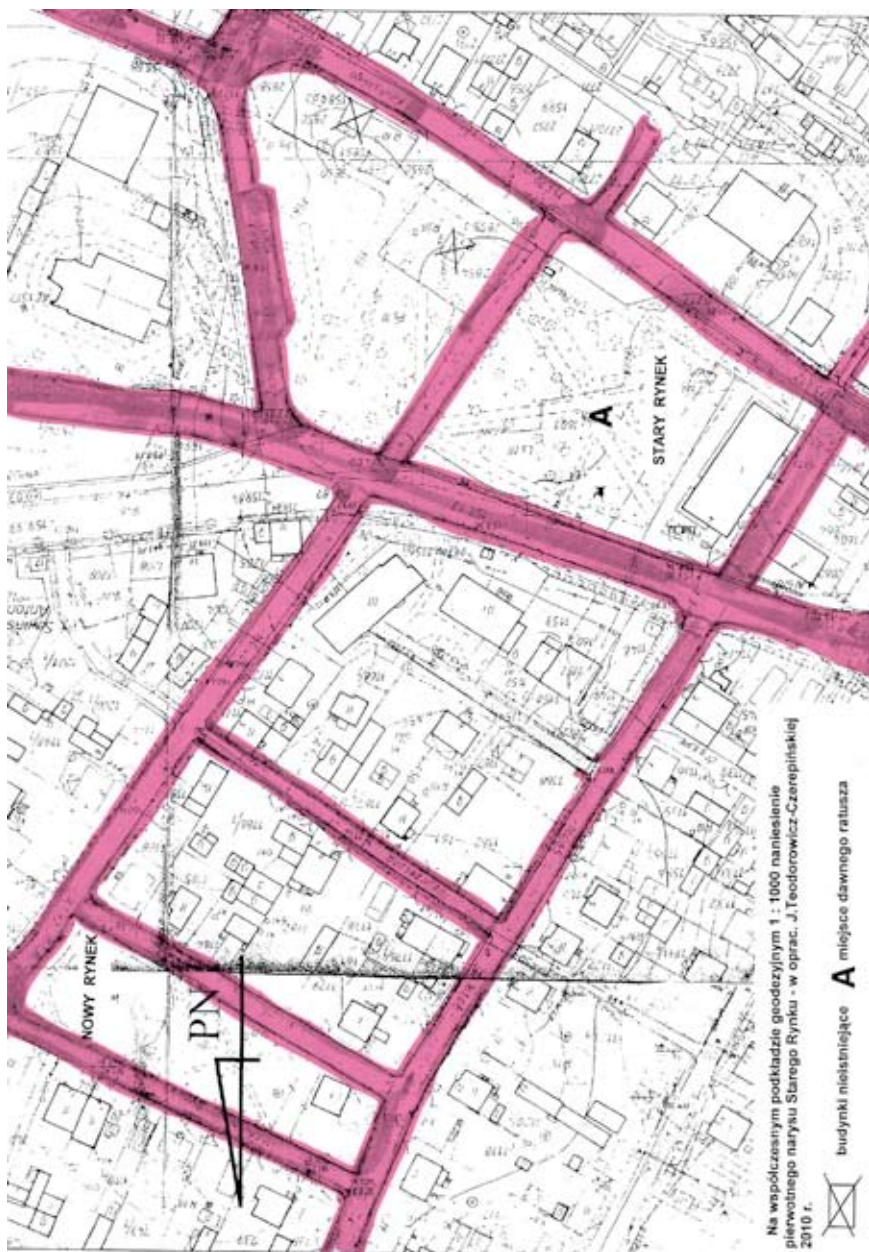
6) K. A. Boreczek. Właściciele Kurowa i jego dóbr ziemskich. Lublin – Kurów 2005 r.

K. A. Boreczek. Przywileje Stanisława Zbąskiego dla rzemiosła Kurowskiego z 1549 r. Kurów 1993 r.

7) M. Stankowa, S. Pawłowa. Powiat Kurowski w ziemi lubelskiej w XV w. – Rocznik Lubelski. 1962 r.

S. Kuraś. Dzieje Lubelszczyzny. Słownik historyczno – geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu. Warszawa 1983 r.

8) K. A. Boreczek. Kurów cz. I 1700- 1918. Kurów 1996 r.

Natomiast w 1568 r. Stanisław Zbąski zezwolił Żydom na założenie samodzielnej gminy żydowskiej w Kurowie. W 1648 r. i 1649 r. miejscowa ludność żydowska została zdzięsiątkowana przez Kozaków Bohdana Chmielnickiego. Natomiast w 1656 r. przez wojska hetmana Stefana Czarnieckiego.

W 1548 r. Żydzi w Kurowie tworzyli niewielką kolonię. W 1661 r. wśród 384 mieszkańców było 50 Żydów /13%. W 1668 r. Bogusław Jan Zbąski nadał im przywilej zrównujący ich w prawach z ludnością polską. Przywilej ten został potwierdzony w 1713 r. przez Szczuków oraz w 1742 r. i 1782 r. przez Potockich. W 1674 r. miasto liczyło 361 mieszkańców

w tym 61 Żydów /16 %/. W XVII w. Żydzi zbudowali w Kurowie synagogę. Był to budynek murowany, masywny, przypominający w strukturze synagogę warowną. Byli już wtedy dobrze zorganizowani. W 1755 r. Eustachy Potocki ustalił prawa rzemieślników żydowskich. W 1787 r. Kurów liczył 1500 mieszkańców w tym 800 Żydów /53%/. W ciągu następných lat liczba Żydów wzrosła kilkakrotnie. W 1860 r. było ich 1496 /59,4%/, 1897 r. – 2107 /53%/, w 1921 r. – 2230 /57%/. W 1939 r. Kurów liczył 4635 mieszkańców w tym 2571 Żydów /55%/. Żydzi mieszkali w Kurowie głównie w centrum w obrębie Starego Rynku oraz ulic Nowej /dawna Bożnicza/, Puławskiej aż do stawu miejskiego, I Armii Wojska Polskiego /dawna Dworska/, Kilińskiego /dawna Dzika/, Kościuszki /dawna Szumowska/, Lubelskiej, Żabiej /po prawej stronie/. Źródłem dochodów społeczności żydowskiej był głównie handel i rzemiosło. Dzierżawili oni od dziedziców młyny oraz browar i prowadzili karczmy.⁹

A. Głębocki Karczma w Kurowie /1881 r./
Muzeum Lubelskie w Lublinie

W przeciągu XVII w. Zbąscy wybudowali murowany mieszkalno–obronny zamek poza zabudową miejską w miejscu poprzedniego drewnianego. Dwór ten o wymiarach 20m x 11m miał cztery sklepione piwnice. Do piwnic prowadziły schody wykonane z cegły i drewna. Sklepienia i większość fundamentów wykonano z cegły na piaskowo–wapiennej zaprawie. Fundament wykonano z kamienia narzutowego. Usytuowany on był na północny wschód od obecnego pałacu.

Ostatni ze Zbąskich – Bogusław Jan, chorąży i podkomorzy lubelski dnia 3 grudnia 1668 r. dokonał odnowienia dokumentu lokacyjnego miasta Kurowa. Dokument ten jest sporządzony na pergaminie z czarno–białym rysunkiem graficznym przedstawiającym godło Polski – białego orła, herb Zbąskich – nałęcz, herb miasta Kurowa – biały kur. Do tego aktu dołączona jest metalowa puszka z pieczęcią miejską. Dokument ten był przechowy-

wany w Kurowie jeszcze w 1799 r. Obecnie znajduje się na Litwie w Wilnie. Bogusław Jan Zbąski zmarł w 1683 r. z ran odniesionych pod Wiedniem. Dobra kurowskie po wdowie Annie Stanisławskiej Zbąskiej przejął Stanisław Antoni Szczuka. Zmarł on w 1710 r. i Kurów stał się własnością jego żony Konstancji Marii zd. Potockiej Szczuka, a następnie jej wnuczki Marianny Kąckiej, która wniosła je jako wiano małżeńskie do rodu Potockich w 1742 r.¹⁰

W 1772 r. Eustachy Potocki przekazał te dobra synowi Ignacemu. Wówczas to właścicielem Kurowa został Ignacy Potocki marszałek wielki litewski. Od 1773 r. mąż Elżbiety Lubomirskiej, córki marszałka koronnego Stanisława Lubomirskiego i Izabeli z Czartoryskich. Natomiast ks. Grzegorz Piramowicz pełnił funkcję proboszcza parafii kurowskiej. Stanisław Kostka Potocki /1755–1821/ młodszy brat Ignacego żonaty z księżną Aleksandrą Lubomirską założył w 1776 r. w pobliżu Kurowa zespół rezydencjalno–krajobrazowy zwany Olesieniem. Obszar ten został w 1793 r. wyłączony z dóbr kurowskich najpewniej wskutek podupadania tego majątku. Położony był na zachód od budynku pałacu.¹¹

Położenie Kurowa sprawiało, że był często areną ważnych wydarzeń historycznych XVIII w. Podczas wojny północnej w 1702–1721 r. przez Kurów biegła trasa przemarszów

9) K. A. Boreczek. Kurów cz. I 1700- 1918. Kurów 1996 r.

K. A. Boreczek. Właściciele Kurowa i jego dóbr ziemskich. Lublin – Kurów 2005 r.

10) Tamże.

11) Tamże.

wojsk rosyjskich i szwedzkich. Tak było również podczas wojny polsko-rosyjskiej /1792 r./ Po bitwie pod Dubienką, /22 lipca 1792 r./ w Kurowie /24 lipca 1792 r./ zatrzymali się ze swoimi wojskami ks. J. Poniatowski i gen. T. Kościuszko. Tu otrzymali informację o zdradzie króla Stanisława Augusta Poniatowskiego i przejściu do „Targowicy”. Podczas insurekcji kościuszkowskiej /w maju 1794 r./ w Kurowie zatrzymał się korpus gen. Zajączka W 1809 r. przez Kurów przemierzały się wojska Księstwa Warszawskiego podczas wojny z Austriakami. Natomiast w 1812 r. wojska Napoleona w marszu na Moskwę.¹²

Od 1782 r. utrzymanie porządku w mieście powierzono „policji”. Funkcję tą kolejno pełnili wyznaczeni ławnicy. W tym czasie w Kurowie funkcjonowały dwie studnie miejskie.

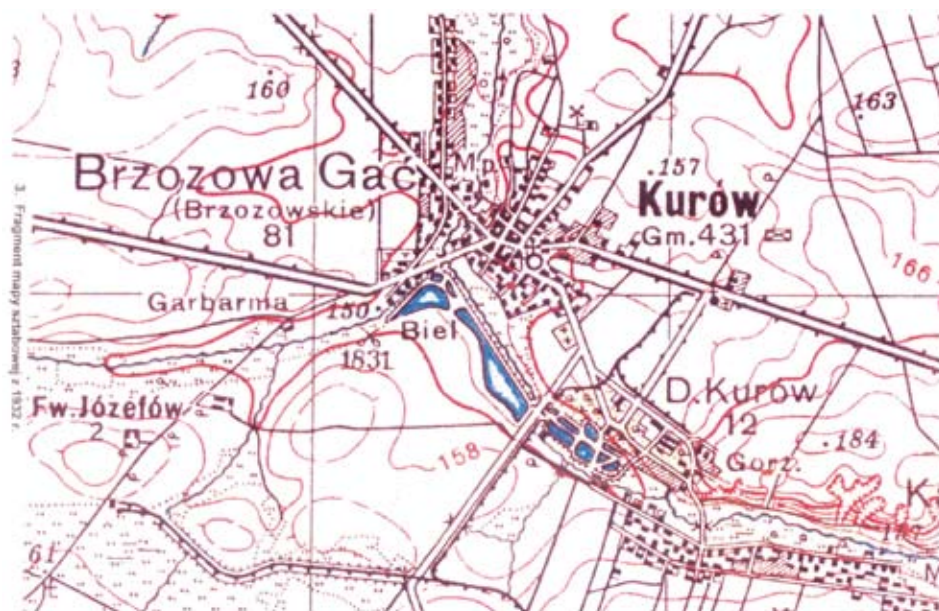
W 1799 r. miał miejsce tragiczny w skutkach pożar w Kurowie. Dotknął on ponad 1000 osób. Podobnie wielki pożar wydarzył się w 1886 r.

Po upadku Rzeczypospolitej Szlacheckiej w 1795 r. Kurów był początkowo pod zaborem austriackim na terenie Galicji Zachodniej w cyrkule józefowskim a od 1803 r. w lubelskim.

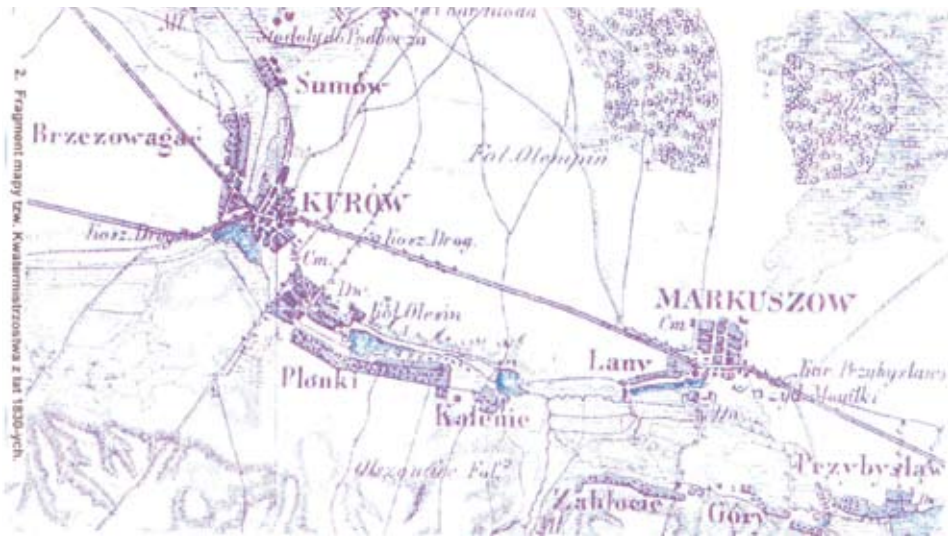
W dobie Księstwa Warszawskiego /1807–1815/ Kurów znalazł się w jego granicach w departamencie lubelskim, powiecie kazimierskim. Powstała gmina wiejska Kurów obejmująca tereny wokół miasta Kurowa. Od 1809 r. do 1870 r. funkcjonowały jako niezależne od siebie jednostki administracyjne miasto Kurów i gmina Kurów podległe jednak właścicielom dóbr kurowskich. Gminy nadal nie miały ściśle określonego terytorium. Ich granice były związane z granicami dóbr ziemskich poszczególnych właścicieli.

Następnie od 1815 r. Kurów wszedł w skład zaboru rosyjskiego – województwa lubelskiego – obwodu lubelskiego. Po upadku powstania listopadowego w 1831 r. zlikwidowano województwo i utworzono gubernie. Kurów znalazł się w guberni lubelskiej.

Mapa topograficzna królestwa Polskiego w skali 1:126000 opracowana przez Kwatermistrzostwo Generalne Wojska Polskiego w latach 1822–1831, wykończona przez Rosyjski Korpus Topografów w latach 1832–1843 zwana „Mapą Kwatermistrzowską” przedstawia pełny układ obecnych wsi gminy Kurów z wyjątkiem: Bronisławki, Posiołka, Marianki, Zastawia i Łakoci.

12) Tamże.

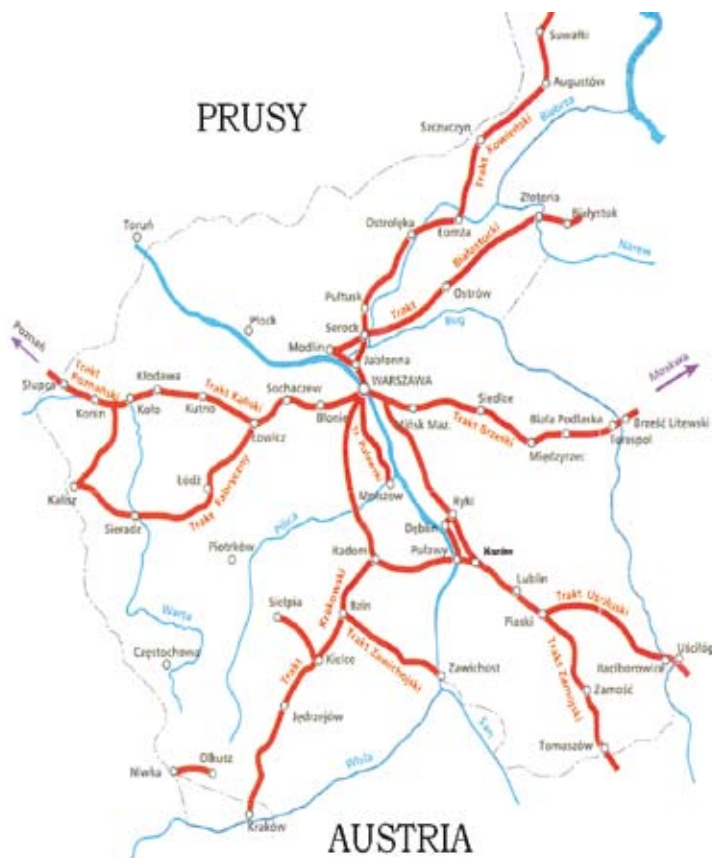
W latach 1820–36 wytyczono i budowano drogi Lublin–Warszawa i Lublin – Radom, gdzie Kurów stanowił ich istotny punkt i ważną stację pocztową. Tym samym zostały zlikwidowane dawne szlaki handlowe z Lublina na Mazowsze do Warszawy i do Małopolski. Drogi te budowano według planu, zazwyczaj w linii prostej. Były one utwardzane, odwadniane i wyposażane w mosty. Pokrywano je tłuczonym kamieniem i obsadzano drzewami owocowymi. Trakt Lubelski, od wieków usytuowany na lewym brzegu Wisły biegnący przez Górę Kalwarię, Kozienice i Puławy został przymieszczony na drugą, stronę rzeki i skierowany przez Garwolin, Ryki i Kurów do Lublina.¹³

Ponadto dużym osiągnięciem było zaprowadzenie stałych połączeń pocztowych między Warszawą, a innymi miastami, w tym Lublinem gdzie Kurów stanowił ważną stację pocztową. *Nazwa poczta wzięła się od określenia konie rozstawnie ponieważ do jej funkcjonowania przez wieki była potrzebna sieć postojów z końmi. Już król Bolesław Chrobry tworzył połączenia pocztowe. Pierwsze stałe połączenie pocztowe utworzył król Zygmunt August. Był on twórcą pierwszej w pełni powszechnej dla wszystkich, państwowej poczty. Wtedy wprowadzono trąbkę ogłaszającą przejazd pocztylionu i umundurowanie urzędników. Wcześniej mieli tylko odznaki pocztowe. W 1862 r. ekspedytorem i właścicielem poczty w Kurowie był Konstanty Certowicz. Stację pocztową wraz z podwodami w Kurowie stanowił stary budynek z końca XVIII w. położony przy obecnej ul. Lubelskiej/.*

W latach 1820–1824 budowano odcinek drogi Kurów–Puławy w ramach Traktu Lubelsko–Radomskiego, który w całości oddano do użytku w 1837 r. Natomiast w latach 1825–1828 budowano drogę Kurów – Markuszów, a w latach 1833–1836 Miłosna k. Warszawy – Kurów, w ramach Traktu Lubelskiego /wcześniej Zawiślańskiego/ który w całości oddano do użytku w 1836 r.¹⁴

13) A. Maciejewski, G. Pawlak. Kurier drogowy Nr 5. Warszawa 2009 r.

14) Tamże

C
E
S
A
R
S
T
W
O
R
O
S
Y
J
S
K
I
E

Mapa Królestwa Polskiego z siecią traktów drogowych

Rok oddania całości do użytku	Nazwa traktu	Od – do	km	
1836	Zawiślański później Lubelski	Miłosna k. Warszawy przez Lublin do Raciborowic, granica Cesarstwa	241,9	1825–1828 Kurów – Markuszów 1833–1836 Miłosna – Kurów
1837	Lubelsko – Radomski	Radom – Kurów	72,5	1820–1824 Kurów – Puławy

W latach 1918-1939 odcinek drogi Kurów-Lublin przebudowano na nawierzchnię z kostki bazaltowej. Na szeroką skalę rozpoczęła się też przebudowa dróg z nawierzchni tłuczniowych na kostkę klinkierową, między innymi na odcinku Kurów-Wygoda.

Po II wojnie światowej drogowcy każdą z tych cegieł klinkierowych musieli odwrócić na drugą stronę, ponieważ droga została rozjechana przez radzieckie czołgi.

W dniu 28 maja 2013 r. został uruchomiony ruch na pierwszym odcinku autostrady od węzła „Kurów Zachód” k. miejscowości Sielce gm. Końskowola do węzła „Jastków” w Bogucinie gm. Garbów.

Odcinek autostrady oddanej do użytku 28 maja 2013 r.

Na początku XIX w. /1806 r./ zrujnowany i zadłużony majątek Kurów został poddany przez zaborcę austriackiego przymusowej licytacji. Nabył go Antoni Kuczyński i Wiktoria z Długoszewskich – primo voto Moraczewska. Po śmierci Wiktorii Kuczyńskiej w 1826 r.

majątek Kurów odziedziczyła jej córka z pierwszego małżeństwa Barbara z Moraczewskich Zbyszewska. Po śmierci Barbary w 1855 r. majątek Kurów nabyła rodzina Iżyckich.¹⁵

W okresie Powstania Listopadowego w Kurowie dnia 3 marca 1831 r. doszło do zwycięskiej bitwy wojsk polskich gen. Józefa Dwernickiego nad wojskami rosyjskimi. Miejsce to upamiętnia figura przy ul. Lubelskiej sprzed 1788 r. Przy niej w zbiorowej mogile na rogatkach miasta pochowani zostali polegli w tej bitwie ułani polscy.

W tym czasie w Kurowie funkcjonowała szkoła jednoklasowa. Większość mieszkańców z uwagi na skromne dochody nie posyłała dzieci do szkoły. Dzieci pochodzenia właściańskiego stanowiły w niej zaledwie 0,25%.¹⁶

W 1860 r. wprowadzono sąd gminny.

W pierwszych dniach powstania styczniowego Kurów był opanowany przez powstańców. Dnia 23 stycznia 1863 r. połączone oddziały: 500 osobowy „Puławiaków” Leona Frankowskiego, wśród których byli mieszkańcy Kurowa oraz 100 osobowy oddział Michała Malukiewicza przejęły furgon pocztowy z 48 tyś. rubli. Pieniądze otrzymał oddział Mariana Langiewicza. Kurów był w rękach powstańców do dnia 25 stycznia 1863 roku. Oddziały te zostały rozbite przez wojska rosyjskie w dniu 8 lutego 1863 r. pod Słupczą k. Sandomierza. Tam prawdopodobnie zginęli Antoni Macewicz i Leon Drażkiewicz z Kurowa. W Kurowie zmarł z odniesionych ran Jan Zdzitowiecki student Sorbony. Został on ranny na trakcie między Michowem a Kurowem. Na Syberię za udział w powstaniu zostali zesłani: Antoni Sitnicki na 15 lat, Franciszek Panecki na 5 lat, Aleksy Głębecki na 5 lat, Stanisław Bolesławski na 5 lat, ks. Jan Liniewicz, Marcin Białkowski – nauczyciel szkoły elementarnej, Antoni Litwiński, Wincenty Sępniewski, Mateusz Witkowski, Karol Zwierzchowski, Tomasz Chruścielewski, Jan Bieniek, Aleksander Respond, Józef Wierzbicki, Józef Komorowski, Jan Woliński, Paweł Sokołowski i ekonom kurowski Piotrowski.

W 1864 r. przeprowadzono reformę uwłaszczeniową. Tabela nadawcza to urzędowy dokument rosyjski sporządzony w celu dokonania tej reformy. Taką tabelę sporządzono również dla Kurowa. Informuje ona o ilości gospodarstw rolnych, ich areale i właścicielach. Użyto mórg i prętów jako jednostek powierzchni. W tabeli znajdują się grunty o ogólnym przeznaczeniu. Większość występujących w tabeli nazwisk była i jest popularna do czasów obecnych. Wypis z tabeli nadawczej był dokumentem praw własności do ziemi, stąd liczne w okresie międzywojennym przypadki powoływania się na nią w sprawach spadkowych i własnościowych.

Tabela nadawcza miasta Kurów z 1864 roku

Numer	Nazwisko i imię	Morgi	Pręty
1.	Głębecki Aleksander	} 8	188 ³ / ₄
2.	Chmurzyńska Marianna		
3.	Janicki Franciszek	2	150
4.	Janicki Jan	1	} 6 212 ⁴ / ₁₀
5.	Głowacka Agnieszka	2	
6.	Chmurzyński Karol	2	43 ¹⁵ / ₁₀₀
7.	Kędziński Józef	9	56 ²⁵ / ₁₀₀
8.	Cybulski Leonard	10	73 ¹¹ / ₁₀₀

15) K. A. Boreczek. Właściciele Kurowa i jego dóbr ziemskich. Lublin – Kurów 2005 r.

16) Praca zbiorowa. K. A. Boreczek, T. Robaczewska, H. Żurkowska, J. Michalik, H. Kopeć, W. Żurkowski. Oświata w Kurowie. Kurów 2009 r.

9.	Spadkobiercy Bolesławskiego Pawła	} 10	54 ⁶⁴ / ₁₀₀
10.	Czajkowski Bernard		
11.	Chmurzyński Franciszek	10	121 ² / ₁₀
12.	Bieżyński Jan	3	42 ⁴ / ₁₀
13.	Bieżyński Józef	6	111 ⁵ / ₁₀₀
14.	Reczek Wojciech	6	203 ¹⁷ / ₁₀₀
15.	Spadkobiercy Sagana Kacpra	2	293 ³ / ₁₀₀
16.	Mazurkiewicz Franciszek	3	184
17.	Panecki Paweł	} 9	16 ²³ / ₁₀₀
18.	Wierzicka Jadwiga		
19.	Cybulska Konstancja	} 4	42 ⁴ / ₁₀
20.	Spadkobiercy Cybulskiego Józefa		
21.	Pasternak Benedykt	3	50 ⁴ / ₁₀
22.	Szeleźniak Jan	7	93
23.	Ogórek Maciej	3	236
24.	Ginałski Franciszek	1	32 ⁴⁶ / ₁₀₀
25.	Paszkowska Franciszka	3	278 ⁴⁸ / ₁₀₀
26.	Szeleźniak Michał	7	59
27.	Pasternak Stanisław	} 7	47 ⁶³ / ₁₀₀
28.	Pasternak Józefa		
29.	Spadkobiercy Piwka Franciszka	3	133 ² / ₁₀₀
30.	Żurkowski Stanisław	2	271 ¹ / ₅
31.	Krupa Franciszka	} 31	23 ³⁹ / ₁₀₀
32.	Spadkobiercy Staniewicza Franciszka		
33.	Karaś Apolonia	1	168 ⁵ / ₁₀
34.	Kołodziej Walenty	2	233 ⁷ / ₁₀
35.	Panecka Agnieszka	} 17	148
36.	Spadkobiercy Paneckiego Michała		
37.	Panecki Franciszek	15	13 ² / ₁₀
38.	Panecka Józefa	} 10	36
39.	Spadkobiercy Burdzickiego Józefa		
40.	Karaś Wincenty	1	285 ⁴ / ₁₀
41.	Kuflewski Stanisław	8	273 ⁴² / ₁₀₀
42.	Lutman Rozent	7	87 ⁶ / ₁₀
43.	Chmurzyński Jan	} 2	31 ¹ / ₂
44.	Chmurzyńska Leonia		
45.	Turczyk Mikołaj	1	118 ³ / ₁₀₀
46.	Czuchryta Ludwik	5	94 ¹ / ₅
47.	Głos Feliks	5	16 ⁴⁵ / ₁₀₀

48.	Wijasza Stanisław	} 9	170 ⁷ / ₁₀
49.	Wijasza Ignacy		
50.	Ginalski Stanisław	} 3	133 ³⁴ / ₁₀₀
51.	Ginalski Łukasz		
52.	Okoń Józef	1	248 ³ / ₁₀
53.	Spadkobiercy Czuchryty Pawła	8	94 ⁴ / ₁₀
54.	Burdzicki Adam	15	110 ¹ / ₅
55.	Kuflewski Piotr	} 4	182 ³ / ₁₀
56.	Kuflewska Agnieszka		
57.	Macewicz Wincenty	2	39
58.	Spadkobiercy Dybalskiego Mikołaja	4	218 ³ / ₁₀
59.	Spadkobiercy Stanisławskiego Wincentego	} 5	86 ⁴ / ₁₀
60.	Stanisławski Michał		
61.	Księżniak Piotr	4	0
62.	Spadkobiercy Paneckiego Tomasza	20	204 ³⁶ / ₁₀₀
63.	Panecki Stanisław	12	⁸ / ₁₀
64.	Burdzicki Mateusz	} 4	427 ⁸ / ₁₀₀
65.	Tobolski Michał		
66.	Stankiewicz Jan	2	162 ¹ / ₂
67.	Tutkaj Józef	8	88
68.	Dobrowolska Marianna	} 6	100 ¹ / ₂
69.	Dobrowolski Michał		
70.	Dobrowolski Jan		
71.	Zamojska Krystyna	2	102 ³ / ₄
72.	Jasiński Stanisław	10	138 ⁹⁶ / ₁₀₀
73.	Drążkiewicz Aleksander	} 15	72 ³ / ₄
74.	Burdzicka Marianna		
75.	Zwierzchowski Karol	2	100 ⁴⁸ / ₁₀₀
76.	Guzowski Stanisław	9	52 ¹ / ₂₅
77.	Turski Michał	16	95 ³⁵ / ₁₀₀
78.	Spadkobiercy Paneckiego Ignacego	10	208
79.	Bolesławki Michał	10	186 ⁸⁴ / ₁₀₀
80.	Bolesławki Stanisław	5	0
81.	Kędziński Paweł	8	130 ³⁵ / ₁₀₀
82.	Frydrych Jan	5	3 ³⁶ / ₁₀₀
83.	Rukasz Jan	2	60 ⁷⁴ / ₁₀₀
84.	Świadkiewicz Franciszek	5	74
85.	Wierzbicki Wojciech	19	47 ⁸² / ₁₀₀
86.	Frydrych Adam	6	77 ¹⁵ / ₁₀₀

87.	Sokołowska Marianna	} 10	21 $\frac{1}{4}$
88.	Sokołowski Józef		
89.	Sokołowski Paweł		
90.	Mazurkiewicz Andrzej	3	116 $\frac{6}{10}$
91.	Bolesławski Piotr	2	0
92.	Sokalski Jan	2	243 $\frac{17}{100}$
93.	Bolesławski Aleksander	24	41 $\frac{7}{100}$
94.	Burdzicki Józef	3	43 $\frac{4}{5}$
95.	Drązkiewicz Michał	5	175 $\frac{3}{4}$
96.	Wójcicki Władysław	8	56 $\frac{28}{100}$
97.	Kuszyk Franciszek	5	209 $\frac{15}{100}$
98.	Paju(ó)rek Jan	8	86 $\frac{6}{10}$
99.	Wierzbiński Jakub	4	2 $\frac{1}{5}$
100.	Lenartowicz Stanisław	} 8	140 $\frac{1}{4}$
101.	Lenartowicz Julianna		
102.	Głębiński Piotr	} 20	267
103.	Głębińska Marianna		
104.	Panecki Stanisław	23	151 $\frac{4}{10}$
105.	Rukasz Józef	} 4	242
106.	Panecki Aleksander		
107.	Spadkobiercy Kackiego Jana	3	34
108.	Jakubowski Józef	9	202 $\frac{2}{10}$
109.	Ogórek Paweł	} 12	213
110.	Ogórek Justyna		
111.	Bolesławski Gustaw	4	201 $\frac{22}{100}$
112.	Guz Antoni	4	176 $\frac{1}{10}$
113.	Bolesławski Ignacy	5	102
114.	Spadkobiercy Bolesławskiego Michała	17	141 $\frac{2}{10}$
115.	Jasiński Tomasz	4	23 $\frac{14}{10}$
116.	Turski Jan	5	246
117.	Dybalski Antoni	6	126
118.	Głębiński Franciszek	5	109
119.	Guzowski Piotr	2	21 $\frac{1}{2}$
120.	Kamiński Piotr	2	12 $\frac{1}{2}$
121.	Cybulski Stanisław	} 5	56 $\frac{3}{4}$
122.	Głębiński Ludwik		
123.	Certowicz Elżbieta	13	91 $\frac{3}{4}$
124.	Kosowska Julianna	18	182
125.	Janicki Antoni	6	13
126.	Zdunik Michał	1	18

127.	Burdzicki Antoni	22	258 $\frac{1}{2}$
128.	Chmurzyński Mateusz	10	5 $\frac{3}{4}$
129.	Usarek Tekla	8	150
130.	Dybalski Konstanty	5	86 $\frac{50}{100}$
131.	Usarek Paweł	4	0
132.	Pawłot Józef i Magdalena	9	0
133.	Gajda Józef	4	0
134.	Gajda Paweł	6	0
135.	Chruścicki Wawrzyniec	4	0
136.	Kozak Wojciech	6	0
137.	Sadurski Wojciech	3	0
138.	Sadurska Jadwiga	2	150
139.	Spadkobiercy Sumorka Ludwika	8	0
140.	Spadkobiercy Skowronka Ludwika	15	0
141.	Jabłoński Michał	6	0
142.	Lis Stanisław	3	0
143.	Stasiak Klemens	2	0
144.	Tarkowska Marianna	5	0
145.	Sadurska Marianna	3	75
146.	Partyka Małgorzata	3	75
147.	Jabłoński Piotr	4	150
148.	Grykałowska Marianna	4	150
149.	Spadkobiercy Lisa Juliana	2	0
150.	Sobczak Leonard	9	0
151.	Taracha Grzegorz	4	0
152.	Spadkobiercy Próchniaka Stanisława	4	0
153.	Sufek Mikołaj	1	150
154.	Próchniak Jadwiga	1	0
155.	Próchniak Jakub	4	0
156.	Białota Andrzej	11	0
157.	Ciotucha Aleksander	2	0
158.	Ciotucha Stanisław	5	0
159.	Suszek Agata	1	150
160.	Turska Marianna	3	0
161.	Ratus Paweł	5	150
162.	Kowalik Szymon	4	0
163.	Próchniak Jadwiga	3	150
164.	Kozak Wojciech	1	0
165.	Ścibor Jadwiga	4	0
166.	Spadkobiercy Mrozka Michała	2	150

167.	Kozak Jadwiga	2	0
168.	Spadkobiercy Raczyńskiego Andrzeja	5	0
169.	Lisowski Tomasz	4	150
170.	Mrozek Wojciech	1	150
171.	Ziółek Antoni	4	0
172.	Kozak Laurencjusz	4	150
173.	Kuna Zofia	5	0
174.	Kozak Paweł i Marianna	5	0
175.	Kowalik Jan	4	0
176.	Kozak Weronika	2	0
177.	Chaba Jan	6	0
178.	Borucka Elżbieta	6	0
179.	Malezyna Agnieszka	3	0
180.	Kobus Łukasz	2	0
181.	Głowacki Franciszek	2	0
182.	Ochal Jadwiga	3	0
183.	Krupa Józef	6	0
184.	Banaszek Rozalia	2	150
185.	Suszek Marcján i Marianna	5	150
186.	Krupa Piotr	} 8	0
187.	Raczyńska Małgorzata		
188.	Żaba Adam	4	0
189.	Kotowa Jadwiga	2	150
190.	Rozesłaniec Rozalia	4	0
191.	Lis Ludwik	4	0
192.	Małagocki Wojciech	0	200
193.	Banaszek Michał	4	0
194.	Przyłuski Wojciech	0	100
195.	Żaba Wojciech	2	100
196.	Przychodzeń Agnieszka	1	50
197.	Kruk Jan	2	100
198.	Figiel Jadwiga	6	0
199.	Guz Franciszek	1	0
200.	Jasiński Jan	1	100
201.	Rukasz Jan	0	250
202.	Paju(ó)rkowa Tekla	1	0
203.	Gliniakowa Anna	1	0
204.	Guz Anna	2	0
205.	Spadkobiercy Chmurzyńskiego Pawła	2	0
206.	Kost Adam	3	0

207.	Paju(ó)rek Leonard	1	0
208.	Bolesławski Leon	4	0
209.	Bolesławska Konstancja	0	150
210.	Mazurkiewicz Paweł	3	167 ¹ / ₂₀
211.	Rukasz Tomasz	0	70
212.	Spadkobiercy Bieńka Ignacego	2	0
213.	Bolesławski Jan	3	0
214.	Respond Wojciech	1	150
215.	Sobiesiek Wojciech	1	0
216.	Kamiński Michał	2	0
217.	Szelaźniak Ignacy	1	0
218.	Tobolski Józef	0	100
219.	Mazurkiewicz Stanisław	0	150
220.	Spadkobiercy Wójcickiego Tomasza	1	0
221.	Spadkobiercy Wójcickiego Ludwika	0	112
222.	Jasiński Stanisław	1	0
223.	Kamiński Józef	1	0
224.	Kamińska Joanna	1	0
225.	Nasalska Marianna	2	0
226.	Respond Teofilia	2	0
227.	Spadkobiercy Burdzickiego Grzegorza	8	0
228.	Chmurzyński Ignacy	1	150
229.	Paju(ó)rek Józef	1	0
230.	Panecki Aleksander	1	0
231.	Spadkobiercy Ćwik Jadwigi	0	50
232.	Panecki Józef (po Stanisławie)	4	0
233.	Małecki Kazimierz i Marianna	2	0
234.	Księżniak Piotr	3	0
235.	Żabina Marianna	3	0
236.	Mazurkiewicz Grzegorz	60	0
237.	Drązkiewicz Ludwik	2	0
238.	Karpiński Jan	0	40
239.	Kamiński Andrzej	0	50
240.	Spadkobiercy Czuchryty Mateusza	4	0
241.	Groślak Ignacy	0	33 ⁶ / ₁₀
242.	Spadkobiercy Jonaka Marcina	} 0	23 ²⁴ / ₁₀₀
243.	Spadkobiercy Jonaka Ignacego		77 ¹ / ₁₀
244.	Okoń Mateusz	4	198 ¹² / ₁₀₀
245.	Buczyński Józef	0	17 ²⁰ / ₁₀₀
246.	Swaczyna Michał	0	1 ⁶ / ₁₀₀

247.	Kordowski Franciszek	4	202 ⁴³ / ₁₀₀
248.	Zawadzki Franciszek	3	281 ⁴³ / ₁₀₀
249.	Żak Zygmunt	0	3 ¹³ / ₁₀₀
250.	Jedliński Klemens	3	149 ³⁵ / ₁₀₀
251.	Sokołowa Agata	} 0	24 ²⁴ / ₁₀₀
252.	Zawadzki Jan		
253.	Gliniak Wojciech		
254.	Korbuł Józef	0	3 ²³ / ₁₀₀
	łącznie	1520	292 ²⁵ / ₁₀₀

1866 rok

Numer	Nazwisko i imię	Morgi	Pręty
255.	Lejbuś Sztern	} 0	125 ⁵⁶ / ₁₀₀
256.	Manes Goldszlajer		
257.	Telaperka Lewincon	0	15 ⁷⁵ / ₁₀₀
258.	Świechowska Agnieszka	} 0	38 ⁵⁰ / ₁₀₀
259.	Spadkobiercy		
260.	Borucki Jakub	0	32 ²⁵ / ₁₀₀
261.	Fryd Maher Aron	0	26 ⁶ / ₁₀₀
262.	Żurkowski Grzegorz	0	93 ⁵⁰ / ₁₀₀
263.	Lenartowicz Antoni	0	25 ⁵³ / ₁₀₀
264.	Żak Barbara	0	262 ⁶⁵ / ₁₀₀
265.	Spadkobiercy Paneckiego Wawrzyńca	0	54 ⁶⁰ / ₁₀₀
266.	Chabros Michał	} 1	272 ⁷⁵ / ₁₀₀
267.	Chabros Kazimierz		
268.	Chabros Joanna		
269.	Respond Adam	0	28 ⁵⁶ / ₁₀₀
270.	Maltański Kajetan	0	29 ⁷⁶ / ₁₀₀
271.	Stankiewicz Stanisław	0	4 ⁵¹ / ₁₀₀
272.	Kamińska Marianna	} 0	20 ⁹⁶ / ₁₀₀
273.	Dobrzyńska Józefa		
274.	Bieniek Jan	} 1	200 ¹⁰ / ₁₀₀
275.	Spadkobiercy Bierka Tomasz		
276.	Darski Dominik	1	144 ¹⁰ / ₁₀₀
277.	Poradzisz Józef	0	189 ¹⁹ / ₁₀₀
278.	Nowakowicz Adam	0	20 ⁴⁰ / ₁₀₀
279.	Panecki Franciszek	0	11 ⁷⁰ / ₁₀₀
280.	Macewicz Franciszek	0	11 ²⁰ / ₁₀₀
281.	Rozpendowski Jan	0	75 ⁵⁴ / ₁₀₀
282.	Grzegorzczak Michał	0	60 ⁶⁰ / ₁₀₀

283.	Okoń Tekla	0	13 ⁶⁰ / ₁₀₀
284.	Guz Franciszek	0	104 ⁶² / ₁₀₀
285.	Mazurkiewicz Tomasz	1	190 ¹² / ₁₀₀
286.	Wajsman Pinkwas	0	64 ²⁰ / ₁₀₀
287.	Ogórek Michał	0	299 ¹⁶ / ₁₀₀
288.	Guzowski Jan	0	17 ⁴⁰ / ₁₀₀
299.	Guzowski Józef	1	30 ⁹⁰ / ₁₀₀
300.	Korzeniewski Jan	1	166 ⁸⁰ / ₁₀₀
301.	Jacobson Mosiek	0	16 ⁸⁰ / ₁₀₀
302.	Spadkobiercy Solskiego Kazimierza	0	11
303.	Głębecki Józef	0	19 ³⁰ / ₁₀₀
304.	Szymankiewicz Józef	0	15 ⁴ / ₁₀₀
305.	Chróścielewicz Tomasz	0	28 ⁴² / ₁₀₀
306.	Jachimowicz Józef	0	18 ³⁹ / ₁₀₀
307.	Tenenbauza Chaim	0	41 ⁶⁶ / ₁₀₀
308.	Księżniak Anna	0	21 ⁷⁶ / ₁₀₀
309.	Rukasz Antoni	0	23 ⁸⁰ / ₁₀₀
310.	Reszczyński Franciszek	0	10 ⁸⁰ / ₁₀₀
311.	Janicki Wojciech	0	5
312.	Gejzler Julianna	} 0	127 ⁸⁰ / ₁₀₀
313.	Wajman Jankiel		
314.	Grzegorzczak Krzysztof	0	10 ⁵ / ₁₀₀
315.	Goldmajer Jusek	0	54
316.	Baleszmajd Zelik	0	18 ³³ / ₁₀₀
317.	Dawid Hersz Rozenbad	} 0	24 ⁵⁴ / ₁₀₀
318.	Fridmacher Branda		
319.	Rozenblat Fiszer		
320.	Gorowicz Manas	0	9 ⁷⁵ / ₁₀₀
321.	Leterman Moszek	0	6 ⁶⁰ / ₁₀₀
322.	Goldfinbaun Ajgla	} 0	12 ³⁰ / ₁₀₀
323.	Spadkobiercy Majera Hersza Gilefbaun		
324.	Zaidenwurn Lejzor	0	67 ⁶⁰ / ₁₀₀
325.	Apelbaun Abram	} 0	50
326.	Szpilprom Haim		
327.	Waislenger Mordko Aizyk	} 0	33 ⁴⁴ / ₁₀₀
328.	Spadkobiercy Hajma Brangla		
329.	Reszczer Zlota Raisa		
330.	Brener Icek	0	79 ⁹¹ / ₁₀₀

331.	Spadkobiercy Szmula	}	0	$13 \frac{75}{100}$
332.	Sztainbok Hana			
333.	Lida Hana			
334.	Sztargmen Sztoma			
335.	Kuperszlikt Leizor			
336.	Blumenwajc Dawid		0	$73 \frac{60}{100}$
337.	Kenig Dawid		0	$10 \frac{54}{100}$
338.	Krakaer Licher		0	$22 \frac{44}{100}$
339.	Hizenberg Szaingla		0	$9 \frac{12}{100}$
340.	Gupengau Lejbus i pięciu spadkobierców		0	
341.	Goldbaun Gierszek	}	}0	$24 \frac{4}{100}$
342.	Spadkobiercy po Motku Gopiengiej			
343.	Lordudaun Aron Huta	}		
344.	Kenik Icek			
345.	Biszerszand Noel			
346.	Birenkrot Fiszer	}	0	37
347.	Birenkrot Gutha			
348.	Zeubernaider Pinkwas			
349.	Spadkobiercy Szajmachera Lejbusia	}	0	43
350.	Szedmaher Motek			
351.	Staszczak Wiktoria		0	172
352.	Sznajbledern Bierszek	}	0	18
353.	Spadkobiercy Icka Rosnera Sylcha			
354.	Brondszlagener Slur Jankiej	}	0	$34 \frac{50}{100}$
355.	Brondszlagener Lejbuś			
356.	Brondszlagener Icek			
357.	Koren Icek	}	0	$29 \frac{25}{100}$
358.	Zajdenbaun Slur			
359.	Muterman Fajwel	}	0	$30 \frac{25}{100}$
360.	Szten Aron			
361.	Wolfram Jocek		0	$17 \frac{36}{100}$
362.	Szadmaher Haim	}	0	$11 \frac{22}{100}$
363.	Golkrel Aron			
364.	Zaidentregen Icek			
365.	Finkelsztain Szloman		0	$23 \frac{6}{100}$
366.	Etyngerd Huta	}	0	$11 \frac{88}{100}$
367.	Fieldberg Hela			
368.	Brifszarberg Abram	}	0	18
369.	Szawinmilkt Motek			

370.	Elfinbaun Motek	}	0	$5^{17}/_{100}$
371.	Sztrazberg Motek			
372.	Flajcer Lejba	}	0	$10^{53}/_{100}$
373.	Szyfman Jcek			
374.	Rozen Lejbuś	}	0	$7^2/_{10}$
375.	Spadkobiercy po Bierku Hajdenmaun	}	0	$6^{24}/_{100}$
376.	Hana Hajdenmaun			
377.	Krawiec Bierek			
378.	Szaldmacher Icek	}	0	$5^{76}/_{100}$
379.	Gajbern Sura			
380.	Rozen Dawid Eremiasz	}	0	$10^{29}/_{100}$
381.	Blufard Sul	}	0	$19^{32}/_{100}$
382.	Walgersztain Mendla			
383.	Wajdberg Jona Haim	}	0	$19^{45}/_{100}$
384.	Gofman Dawid	}	0	$9^{66}/_{100}$
385.	Mendelbaun Lejbus			
386.	Lucjan Ides	}	0	$5^6/_{100}$
387.	Spadkobiercy Jankla Rubinfajera	}	0	$38^{98}/_{100}$
388.	Haja Cybia			
389.	Rejstwarb Reszek			
390.	Alpenbaun Icek Berek	}	0	$16^{66}/_{100}$
391.	Lerman Szmul	}	0	$21^{16}/_{100}$
392.	Lerman Szloman	}	0	$13^{12}/_{100}$
393.	Langa Icek	}	0	$10^{88}/_{100}$
394.	Goldiner Haim	}	0	$11^{84}/_{100}$
395.	Spadkobiercy Pinkwasa Kutenplaim			
396.	Spadkobiercy Sychy Libhabiera	}	0	$30^6/_{100}$
397.	Spadkobiercy Haima Slura Gierszmana			
398.	Spadkobiercy Tobi Zylbersztura	}	0	$11^{34}/_{100}$
399.	Friberg Szymon	}	0	$11^{34}/_{100}$
400.	Gopiengiel Fraigla Iljan			
401.	Wejman Mosiek	}	0	$12^{66}/_{100}$
402.	Łoberboim Rahim	}	0	$83^{10}/_{100}$
403.	Szpira Mosiek			
404.	Rojsfalb Majer			
405.	Igorowicz Fajnwel			
406.	Granfus Perla Maria	}	0	21
407.	Fefernom Majer Hersz			
408.	Gurfunkiel Szyfra Basia			
409.	Lustman Mordka i Perla	}	0	$40^{28}/_{100}$

410.	Klemensberg Szlum	0	$24^{38/100}$
411.	Goldkram Mosiek	} 0	$41^{61/100}$
412.	Spadkobiercy Fiszela		
413.	Rynderleizor Pinkwas		
414.	Czyra Greszek	} 0	$9^{20/100}$
415.	Zajwander Lejbuś		
416.	Haszerman Icek		
417.	Rubinzon Icek	} 0	$7^{30/100}$
418.	Rotfard Majer		
419.	Gorowicz Fajnbaun	} 0	$3^{8/100}$
420.	Nokmarg Slur		
421.	Nisenbaun Aron	} 0	$3^{20/100}$
422.	Wajnberg Haim Joman		
423.	Dinder Abram	} 0	$14^{30/100}$
424.	Gopenhaim Hajman		
425.	Wajde Icek		
426.	Goldgram Mosiek		
427.	Flaksenmajer Mosiek i Maria	0	$52^{13/10}$
428.	Lopenbaun Ihen	} 0	$10^{65/100}$
429.	Lopenbaun Szmur		
430.	Gopenhaim Utka		
431.	Spadkobiercy Fajwa	0	$17^{5/100}$
432.	Zaltenberg Hana Raisa	} 0	$19^{88/100}$
433.	Zaltenberg Jozef		
434.	Spadkobiercy		
435.	Saldzberg Jankiel	} 0	$27^{77/100}$
436.	Irenberg Jocek		
437.	Monia Fajbel		
438.	Tennenbaun Kejbuś		
439.	Rozenbaun Majer Hil	0	$11^{60/100}$
440.	Szyber Abram	0	$11^{60/100}$
441.	Flakser Slur	} 0	$14^{80/100}$
442.	Lewinzon Jocek		
443.	Finkelsztain Icek	} 0	$17^{10/100}$
444.	Szyfman Mendel		
445.	Cymerman Szelo jankiel	0	$12^{18/100}$
446.	Wajcman Mosiek	} 0	$18^{26/100}$
447.	Wacenhazer Icek		
448.	Nisenbaun Haim	0	$42^{70/100}$
449.	Hejmarg Gierszek	0	$11^{53/100}$

450.	Wejman Jankiel	}	0	38 ⁷² / ₁₀₀
451.	Lonberg Icek			
452.	Ruchenzmaln Herbuś	}	0	31 ³⁵ / ₁₀₀
453.	Oliwia Jojan			
454.	Rycer Szmun	}	0	22 ⁵⁵ / ₁₀₀
455.	Spadkobiercy Dawida Elgrocza			
456.	Spadkobiercy Heny Goldlojda	}	0	26 ⁹⁵ / ₁₀₀
457.	Brotman Mihal			
458.	Krys Wulf	}	0	13
459.	Hohikbajn Mosiek			
460.	Piech Jankiel Icek	}	0	10
461.	Zajdenwur Lejcor			
462.	Flakser Gierszek i Bajna	0		37 ⁴⁰ / ₁₀₀
463.	Sztajmider Aron	0		14 ¹⁰ / ₁₀₀
464.	Lew Gierszek	0		30 ⁵⁰ / ₁₀₀
465.	Roszczer Jankiel	}	0	29 ¹⁰ / ₁₀₀
466.	Kałman Jozef			
467.	Aizesznit Aron	0		39 ⁹⁰ / ₁₀₀
468.	Spadkobiercy Szymona Liphabe	0		20 ⁸⁰ / ₁₀₀
469.	Galdnudel Berck	0		11 ⁹⁰ / ₁₀₀
470.	Szor Jankiel	}	0	19 ⁶⁰ / ₁₀₀
471.	Szor Elka			
472.	Guterman Jankiel Lejba	}	0	15 ⁶⁸ / ₁₀₀
473.	Goldman Icek			
474.	Girfersz Icek	}	0	9 ⁹⁰ / ₁₀₀
475.	Wajsleder Dawid			
476.	Klimnber Szyinha Dawid i Jutka	0		4 ¹⁶ / ₁₀₀
477.	Galcman Haja Ryfka	}	0	9 ⁸⁴ / ₁₀₀
478.	Spadkobiercy Jojny Golcmana			
479.	Bisykman Szoel	0		17 ⁵ / ₁₀₀
480.	King Majhel	0		17
481.	Zwanicka Brangla	0		11 ⁸⁸ / ₁₀₀
482.	Szmul Lerman	0		5
483.	Aronlejp Openfaun	}	0	11 ²⁰ / ₁₀₀
484.	Perla Altman			
485.	Spadkobiercy Leizora Hubermana	0		7 ⁵⁰ / ₁₀₀
486.	Szor Lejbuś	0		1 ⁹ / ₁₀₀
487.	Nojmarg Fajga	}	0	1 ⁸ / ₁₀₀
488.	Piech Mosiek Aron			

489.	Brener Mendla	} 0	$1 \frac{8}{100}$
490.	Goldbaun Abram		
491.	Korona Haim Wigdor	0	$1 \frac{8}{100}$
492.	Lizbaun Abram	0	$1 \frac{8}{100}$
493.	Etingier Wigdor	0	$1 \frac{8}{100}$
494.	Spadkobiercy Kutenplaua Pinkwasa	0	$1 \frac{8}{100}$
495.	Kawa Małka	0	$1 \frac{8}{100}$
496.	Finkielsztain Icek	0	$1 \frac{8}{100}$
497.	Szpira Mosiek	0	$1 \frac{8}{100}$
498.	Goldszmit Szlona	0	$1 \frac{8}{100}$
499.	Zajdenburg Lejzor	0	$1 \frac{8}{100}$
500.	Filkensztain Mosiek	0	$1 \frac{9}{100}$
501.	Granatsztain Ruchla Ides	0	$1 \frac{9}{100}$
502.	Birekrat Jozef Hana	0	$1 \frac{9}{100}$
503.	Etingier Nuta	0	$1 \frac{9}{100}$
504.	Szpira Mosiek	0	$1 \frac{9}{100}$
505.	Wajnberg Hain Jojna	0	$1 \frac{9}{100}$
	Szkoła	0	$253 \frac{63}{100}$
	Pola i nieużytki	7	$48 \frac{37}{100}$
	Rzeźnia miejska	0	$26 \frac{4}{100}$
	Szpital	0	190
	Szkoła żydowska	0	$31 \frac{80}{100}$
	Magistrat	0	$48 \frac{18}{100}$
	Łaźnia żydowska	0	30
	Żydowski plac handlowy	1	57
	Plac targowy przy kościele	0	$265 \frac{8}{100}$
	Plac targowy w Starym Rynku	0	$31 \frac{34}{100}$
	Plac targowy w Starym Rynku	1	$210 \frac{32}{100}$
	Plac targowy w Nowym Rynku	0	$274 \frac{35}{100}$
	Handel mięsem (4 stoiska)	0	$6 \frac{44}{100}$

Tabela nadawcza Kurów – Posiołek

Numer	Nazwisko i imię	Morgi	Pręty
1.	Macewicz Piotr	3	102
2.	Sokół Aleksander	3	102
3.	Teodorowicz Kazimierz	3	102
4.	Janowski Konstanty	3	102
5.	Andrzejewski Aleksander	3	102
6.	Szewczyk Józef	3	102
7.	Panecki Franciszek	3	102

8.	Kędzierski Marian	3	102
9.	Rozesłaniec Michał	3	102
10.	Mańka Jan	3	102
11.	Szniebielin Franciszek	3	197
12.	Świadkiewicz Franciszek	3	88
13.	Dwojakowski Antoni	3	88
14.	Maruszak Andrzej	3	88
15.	Chabros Andrzej	3	88
16.	Lustman Abram	3	88
17.	Panecki Józef	3	88
18.	Gawlik Andrzej	4	282
19.	Piech Tomasz	4	282
20.	Peciak Antoni	4	282
21.	Bajcman Icek	6	276
22.	Piecak Piotr	4	282
23.	Buczyński Józef	1	50
24.	Zawadzki Jan	0	150
25.	Gliniak Wojciech	0	150
26.	Żak Jadwiga	1	0
27.	Staniejko Tomasz	3	50
28.	Głowacki Michał	3	50
29.	Szaprowski Paweł	3	50
30.	Banaszek Grzegorz	3	50
31.	Bieniek Piotr	3	50
32.	Skowronek Wojciech	3	50
33.	Przychodzeń Ignacy	3	50
34.	Sewera Jan	3	50
35.	Baumitej Ilicz	3	50
36.	Okoń Franciszek	3	16
37.	Fradberg Szloman	3	16
38.	Rozesłaniec Abram	} 3	81
39.	Spadkobiercy		
40.	Kaufman Abuś	} 3	16
41.	Brener Aron		
42.	Dzięgiel Grzegorz	3	16
43.	Samorek Józef	3	16
44.	Szubachier Ela	3	16
45.	Wiejak Jakub	3	16
	łącznie	138	242

W czasie trwania powstania styczniowego z 1863 r. na mocy uwłaszczeniowych ukazów carskich z marca 1864 r. w miastach i wsiach własność gruntów przeszła na mieszczan i chłopów, a miasta i wsie uzyskały statusy niezależne od prywatnych właścicieli. W tym czasie właścicielem tak okrojonego uwłaszczeniami majątku kurowskiego został ród Baczyńskich /1865–1918/.

Do 1870 r. siedzibą gminy wiejskiej Kurów była Kłoda. Po tej dacie przeniesiono ją do Kurowa.

W 1866 r. gubernie podzielono na powiaty. Puławy /Nowa Aleksandria/ stały się siedzibą powiatu, do którego wszedł Kurów od 1867 r.

Dnia 19 marca 1870 r. miasto Kurów w ramach restrykcji za udział jego mieszkańców w powstaniu styczniowym zostało przekształcone w osadę gminną wiejską. Sąd grodzki został zastąpiony przez sąd gminny.¹⁷

Dnia 31 maja 1870 r. z gminy Nowa Aleksandria /Puławy/ do gminy Kurów przyłączono pięć wsi Sielce, Chrzążów, Chrzążówek, Wólka Nowodworska i Dęba.¹⁸

W skład tak powstałej gminy Kurów weszły: Płonki, Brzozowa Gać, Szumów, Łąkoć, Barłogi, Choszczów, Dęba, Wólka Nowodworska, Chrzążów, Chrzążówek, Sielce i Pulki. W 1925 r. Sielce i Pulki przyłączono do gminy Końskowola.¹⁹

W 1870 r. w skład utworzonej również gminy Markuszów weszła Kłoda i Zastawie, które w 1960 r. przyłączono do obecnej gminy, a wówczas gromady Kurów.²⁰

W 1866 r. w skład gminy Celejów weszły Klementowice i pozostawały w jej granicach do 1954 r. a w skład gminy Drzewce weszły Buchałowice, które w latach 1931–1954 należały do gminy Wąwolnica a w latach 1954–1972 do gromady Piotrowice Małe.

W 1875 r. wprowadzono podział na okręgi sądów gminnych, które obejmowały od jednej do czterech gmin. Kurów został siedzibą drugiego okręgu, w skład którego weszły gminy: Kurów, Końskowola, Markuszów i Garbów. W powiecie Nowa Aleksandria /Puławy/ funkcjonowało pięć sądów gminnych: I – Żyrzyn, II – Kurów, III – Celejów, IV – Polanów, V – Opole. Natomiast okręgami sądów pokoju były poszczególne gminy.

W okresie okupacji austriackiej: w 1917 r. sądy gminne przekształcono w sądy pokoju.

Od 1871 r. w Kurowie funkcjonowała jednoklasowa szkoła, w której nauka trwała 3 lata. Miały uczęszczać do niej dzieci z Kurowa i pobliskich wsi.²¹

Z początkiem XX w. w Kurowie działała komórka PPS. Latem 1904 r. organizację tą wzytował Józef Piłsudski.

Dnia 24 sierpnia 1892 r. w św. Bartłomieja apostoła nad Kurowem przeszedł huragan, który spowodował znaczne straty materialne niszcząc budynki, uprawy, wyrrywając i łamiąc drzewa. Określony on został przez mieszkańców „burzą św. Bartłomieja”.

Na początku XX w. powstają w Kurowie stowarzyszenia mieszkańców. Pierwszym było Towarzystwo Muzyczno–Dramatyczne zarejestrowane 23 czerwca 1909 r. Dnia 3 czerwca 1910 r. zarejestrowano Kurowskie Kółko Rolnicze. Natomiast 30 grudnia 1910 r. zatwierdzony został przez władze rosyjskie statut Ochotniczej Straży Ogniowej w Kurowie, a dnia 30 października 1911 r. odbyło się jej zebranie założycielskie. W 1912 r. zarejestrowano Koło Gospodyń w Kurowie, a dnia 15 sierpnia 1913 r. *Stowarzyszenie Spożywców*. Ponadto funkcjonowało stowarzyszenie Macierz Szkolna i Kasa Oszczędnościowa.²²

17) K. A. Boreczek. Gmina Kurów. Kurów 2000 r.

18) Tamże.

19) Tamże.

20) Tamże.

21) Praca zbiorowa. K. A. Boreczek, T. Robaczewska, H. Żurkowska, J. Michalik, H. Kopeć, W. Żurkowski. Oświata w Kurowie. Kurów 2009 r.

22) K. A. Boreczek. Kurów cz. I 1700–1918. Kurów 1996 r.

W wykazie szkół gminy Kurów z 1913 r. istniała dwuklasowa szkoła elementarna w Kurowie. Ilość mieszkańców Kurowa wówczas wynosiła 5736, natomiast dzieci 410.

Podczas I wojny światowej Kurów uległ nieznacznym zniszczeniom lecz na terenie gminy było wiele zniszczeń w zabudowie. Początkowo znajdował się pod okupacją rosyjską. W dniach 31 lipca – 3 sierpnia 1915 r. przez teren gminy Kurów w kierunku północno-zachodnim przesuwał się front działań wojennych. Cofające się rosyjskie pułki z Korpusu Grenadierów 4 Armii były ścigane przez 217, 218 i 219 pułk piechoty niemieckiej śląskiego Korpusu Landwehry oraz 62 i 2 dywizję austriacką 4 Armii. Armia niemiecko-austriacka wspomagana przez Legiony J. Piłsudskiego stoczyła zwycięskie walki z okupacyjnymi wojskami rosyjskimi. Do odzyskania niepodległości Kurów znajdował się pod okupacją austriacką.

W 1916 r. kurowskiej gminie żydowskiej podlegały mniejsze społeczności żydowskie w Klementowicach, Abramowie, Glinniku, Wolicy i Wielkich. Przed wybuchem I wojny światowej /1914 r./ gmina żydowska posiadała synagogę i przy niej stary cmentarz na ul. Bożniczej, łaźnię przy ul. Żabiej i rzeźnię obok łaźni oraz nowy cmentarz przy ul. Blich.

W 1916 r. na terenie Kurowa i gminy werbowano do Legionów. Ziemiaństwo było przeciwnie tworzeniu Legionów przez J. Piłsudskiego.

Uczestnicy walk o odzyskanie niepodległości Polski z gminy Kurów:

1. Agnieszka Piech
2. Antoni Guz – Komendant POW
3. Władysław Pajurek
4. Jan Kamiński
5. Feliks Żelazny
6. Jan Górecki
7. Antoni Dybalski
8. Stanisław Dybalski
9. Piotr Panecki – porucznik
10. Stanisław Koziejewski – porucznik
11. Wawrzyniec Okoń /1889-1956/ do Legionów J. Piłsudskiego wstąpił 10 sierpnia 1916 r. i służył tam do 16 lutego 1918 roku. Następnie brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Za służbę w Legionach otrzymał pracę w urzędzie pocztowym w Kowlu gdzie osiedlił się z rodziną. Na początku maja 1944 r. został stamtąd wysiedlony i ponownie znalazł się w Kurowie. Podobnie z Kowla została wysiedlona rodzina Bronisława Komsty, która również zamieszkała w Kurowie.
12. Jan Bolesławski
13. Władysław Sadurski
14. Aleksander Chmurzyński s. Adama
15. Aleksander Chmurzyński s. Jana
16. Stanisław Głębacki
17. Aleksander Guz
18. Franciszek Jasiński
19. Paweł Jakubowski
20. Wiktor Koziejewski
21. Julian Żurkowski
22. Mateusz Sadurski
23. Antoni Turski
24. Antoni Witkowski
25. Henryk Bronisław Kędziński
26. Jan Królikowski

27. Aleksander Janicki
28. Stanisław Macewicz
29. Aleksander Frydrych
30. Tadeusz Cybulski
31. Bolesław Panecki
32. Stanisław Szeleźniak
33. Józef Żabicki
34. Wawrzyniec Taracha
35. Roman Nogalski
36. Wójcik z Płonek – porucznik
37. Piotr Witkowski
38. Piotr Wójcicki
39. Bronisław Ginalski
40. Aleksander Chmurzyński
41. Aleksander Turski
42. Jan Partycki
43. Mikołaj Witkowski
44. Ignacy Wójcicki
45. Michał Wójcicki
46. Bolesław Głębecki
47. Piotr Bolesławski
48. Franciszek Panecki
49. Sitnicki

W styczniu i lutym 1918 r. odbyły się w Kurowie manifestacje przeciwko okupantowi austriackiemu jako reakcja na przekazanie Chełmszczyzny Ukrainie. Dnia 14 lutego 1918 r. podczas manifestacji w Kurowie od kul austriackiego żandarma zginął członek POW Stanisław Dybalski. W listopadzie 1918 r. Kurów został opanowany przez grupę POW na czele której stał Jan Kamiński. Rozbrajano Austriaków i pełniono służbę porządkową.

*Polska Organizacja Wojskowa /POW/ w Kurowie /1918 r./
Przed budynkiem urzędu gminy*

Po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. funkcjonowała administracja samorządowa oraz sąd pokoju /do 1928 r./, który rozstrzygał w drobnych sprawach karnych i cywilnych. Sąd Pokoju w Kurowie pozostawał pod jurysdykcją Sądu Okręgowego w Lublinie, który podlegał Sadowi Apelacyjnemu w Lublinie. Ta jurysdykcja obejmowała miasto Lublin i powiaty: lubelski /później bełżycki i bychawski/, puławski /później puławski i opolski/, krasnostawski, lubartowski, chełmski, janowski /później janowski i kraśnicki/. Na terenie okręgu lubelskiego funkcjonowały początkowo 24 sądy pokoju. Lecz ta liczba systematycznie malała. W styczniu 1928 r. na tym obszarze orzekło 18 sądów pokoju, których siedziby znajdowały się w: Chełmie, Siedliszczach, Janowie Lubelskim, Kraśniku, Krasnymstawie, Turobinie, Lubarowie, Bełżycach, Bychawie, Lublinie, Lublinie–Tatarach, Rurach k. Lublina, Kazimierzu Dolnym, Kurowie, Opolu Lubelskim i Puławach. W 1929 r. nastąpiła unifikacja ustroju sądownictwa w Polsce i sądy pokoju uległy likwidacji. W Sądzie Pokoju w Kurowie orzekali: S. Więciorek /1919–1924/, Z. Śmigieński /1925–1926/, K. Miernowski /1927/, T. Kобрzyński /1928/. W latach 1928–01.07.1931 funkcjonował w Kurowie sąd grodzki. Orzekał w nim T. Kобрzyński.²³

Budynek Sądu Pokoju w Kurowie usytuowany na błoniach przy ulicy Warszawskiej (obecnie teren starej mleczarni) został rozebrany i przeniesiony do Chrząchowa z przeznaczeniem na szkołę powszechną.

Budynek Sądu Pokoju w Kurowie po przeniesieniu go do Chrząchowa podczas pełnienia funkcji szkoły

Funkcjonował również Posterunek Policji Państwowej w Kurowie w budynku Antoniego Burdzickiego. Komendantami byli: Antoni Gugał /1919–1921 r./, Józef Dębski /1922–1924 r./, Szymon Papliński /1924 r./, Antoni Ciepliński /1926 r./, Aleksander Parafińczuk /1927–1931 r./, Feliks Trzcziński /1931–1939 r./.

Zorganizowano szkołę powszechną. Brukowano drogi puliczne, budowano mosty i przepusty. W 1927 r. powiat puławski był podzielony na pięć rejonów drogomistrzów i dwa rejony techników drogowych. Budynek przy ul. Lubelskiej był siedzibą drogomistrza w Kurowie. Obecnie również jest siedzibą obwodu drogowego. Wspomagano gospodarstwa rolne z uwagi na występującą w latach 1922–1924 suszę. Zimą 1928/29 r. wystąpi-

23) Prawnik Nr II/12/ Lublin 2007 r.

ły intensywne opady śniegu. Zasyły sięgały miejscami kilka mertów. W latach 1918–1939 Kurów należał do województwa lubelskiego i powiatu puławskiego. Gospodarczy rozwój Kurowa w tym okresie opierał się na funkcjonowaniu rzemiosła oraz spółdzielczości handlowej. Stowarzyszenie Spożyców SNOP założone w dniu 18 maja 1922 r. zorganizowało sieć sklepów spożywczo–przemysłowych w gminie, natomiast spółdzielnia mleczarska utworzona w 1926 r. i przekształcona w 1938 r. w Okręgową Spółdzielnię Mleczarską w Kurowie objęła swym zasięgiem gminy: Kurów, Żyrzyn i Celejów. W 1921 r. osiedlił się w Brzozowej Gaci wraz z rodziną Oskar Ulrich. Była to rodzina pochodzenia niemieckiego. Wybudowała ona młyn w Brzozowej Gaci, gdzie obecnie znajduje się świetlica wiejska. Natomiast w 1926 r. uruchomiła prądnicę elektryczną ustawioną za budynkiem łaźni miejskiej nad rzeką Kurówką obok mostu przy ul. Warszawskiej. Następnie to urządzenie zostało przeniesione na błonie miejskie w miejsce za obecnymi budynkami gdzie mieści się siedziba klubu sportowego Garbarnia Kurów. Przeprowadzoną na słupach linią elektryczną zasilono w energię elektryczną domy mieszkalne oraz oświetlono ulice. Natomiast w 1933 r. doprowadzono z Puław do Kurowa linię przesyłową energii elektrycznej, która po kilku przebudowach do obecnych czasów zasilą gminę w energię elektryczną. Linię tą wykonało Zjednoczenie Energetyczne Okręgu Radomsko–Kieleckiego stanowiące spółkę z udziałem Skarbu Państwa. Koło cmentarza przy ul. Dworskiej wybudowano stację transformatorową. Natomiast przy wszystkich ulicach Kurowa wybudowano nowe linie niskiego napięcia do zasilania odbiorców. Do budowy linii użyto tylko przewodów miedzianych. Było to więc wyjątkowo solidne wykonanie. Po zakończeniu II wojny światowej w 1946 r. mieszkańcy Brzozowej Gaci i Kurowa własnym kosztem i staraniem dokończyli elektryfikację swoich miejscowości. Były to jedyne w tym czasie zelektryfikowane osady w gminie. Taki stan trwał do 1952 r. kiedy to zelektryfikowano Barłogi i Kłodę. W latach 1958–1962 zelektryfikowano pozostałe wsie gminy. Zaraz po II wojnie światowej powstał Posterunek Energetyczny w Kurowie, który zakończył swą działalność w 2012 r. po przeniesieniu do Nałęczowa.

W 1922 i 1925 r. miały miejsce częściowe parcelacje majątku Orsettich. Natomiast w 1927 r. właściciele ci zbyli osadę młyńską w Kurowie przy ul. Puławskiej przed i za obecnym mostem na rzece Kurówka.

W 1937 r. oddano do użytku rzeźnię gminną. Ponadto funkcjonowały gorzelnia w majątku Orsettich, tartak Kompoltowicza, dwa młyny: Holcmana i spółki i Ulricha oraz piekarnie, kaszarnie, olejarnie. Jednak najwięcej było zakładów garbarskich, kuśnierskich i szewskich.

**Wykupione przez mieszkańców Gminy Kurów:
patenty handlowe i karty rejestracyjne celem prowadzenia działalności gospodarczej w 1936 r.**

Lp.	Imię i nazwisko właściciela patentu lub karty rejestracyjnej	Miejscowość w której prowadzi się handel	Rodzaj handlu	Kategoria patentu		Cena zasad patent	Uwagi
				han.	przem.	zł.	
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Ajchenbrener Zelik...	Kurów	sprzedaż chustek	IV/3		7,50	
2	Ajchencwajg Estera...	Kurów	skl. spozyw.	IV/4		10,-	
3	Ajzenman Elka...	Kurów	skl. spozyw.	IV/4		5,-	pótr.
4	Ajzensmidt Abram-Aron	Kurów	skl. galanter.	IV/4		10,-	
5	Ajzensmidt Elka...	Kurów	skl. spozyw.				
6	Akierman Perla...	Kurów	sodowiarnia			5,-	pótr.
7	Ankier Jakób...	Kurów	piekarnia		VIII/4	4,-	

8	Aplebaum Abram...	Kurów	sodówka	IV/4		5,-	pótr.
9	Apelbaum Icek...	Kurów	krawiectwo		VIII/3	6,-	
10	Apelbaum Moszek s. Szmula	Kurów	sprz. obuwia	IV/3		15,-	
11	Ajdelsztajn Moszek...	Kurów	war. cholew.		VIII/4	4,-	
12	Ajdelsztajn Mordka...	Kurów	furman		VIII/4	4,-	
13	Akierman Aron...	Kurów	krawiectwo		VIII/4	4,-	
14	Altman Szaja	Kurów	sprz. gęsiny	IV/4		5,-	ulgowy pótr.
15	Baumgold Bajla-Dyna ...	Kurów	skl. spozyw.	IV/4			
16	Bergierman alter...	Kurów	sprz. drzewa, opał	IV/4		10,-	
17	Bergierman Symcha	Kurów	wyr. gontów		VIII/4	4,-	
18	Blumels Chil Moszek	Kurów	skl. spozyw.	IV/4		10,-	
19	Bolesławski Jan s. Ignacego	Kurów	war. kuśnierz.		VIII/3	6,-	
20	Bolesławski Antoni...	Kurów	sprz. mięsa	IV/4		10,-	
21	Bolesławski Antoni...	Kurów	war. masar.		VIII/4	4,-	
22	Brener Motek...	Kurów	sprz. mięsa w budce	IV/4		5,-	pótr.
23	Brener Majlech...	Kurów	sprz. mięsa w budce	IV/4		10,-	
24	Brener Abram...	Kurów	sprz. mięsa w budce	IV/4		10,-	
25	Brener Jankiel-Szymon...	Kurów	sprz. mięsa w budce	IV/4		10,-	
26	Bryk Abram...	Kurów	skup jaj	IV/4		10,-	
27	Bubis Bajla...	Kurów	skl. spozyw.	IV/4		10,-	
28	Buchszrajber Hena...	Kurów	sodówka	IV/4		5,-	pótr.
29	Burdzicki Antoni...	Kurów	sprz. kozuch.	IV/3		15,-	
30	Burdzicki Antoni...	Kurów	wyrób skór baranich		VII/4	20,-	
31	Burdzicki Antoni...	Kurów	-	karta	rejestr	10,-	
32	Burdzicki Antoni...	Kurów	szycie kozuch.		VI/4	40,-	
33	Bajer Dawid...	Kurów	warsz. szewski		VIII/4	4,-	
34	Bajgelman Szama...	Kurów	warsz. krawiecki			4,-	
35	Banaszek Władysław	Brzozowa Gać	warsz. szewski		VIII/3	6,-	
36	Bryk Moszek...	Kurów	sklep spozywczy	IV/4		10,-	
37	Buchszrajber Chana...	Kurów	krawiectwo		VIII/4		
38	Cederbaum Szlama...	Kurów	sprzedaż skór	III/4		25,-	
39	Chabros Bronisław...	Choszczów	sklep spozyw.	IV/4		10,-	
40	Chabros Piotr...	Dęba	sklep spozyw.	IV/4		5,-	
41	Chanesman Rajzla...	Kurów	sprz. dodat. szwe.	IV/4		5,-	pótr.
42	Ciechanowski Cham-Josef	Kurów	skl. galanter.	IV/4		10,-	
43	Ciechanowski Cham-Josef	Kurów	sprz. galan. na jarmar.	IV/4		5,-	
44	Ciechanowska Brandla	Kurów	sprz. galan. na jarmar.	IV/4		10,-	
45	Cukierman Fajga...	Kurów	sodowiarnia	IV/4		5,-	
46	Cukierszaft Sura-Gitla...	Kurów	skl. bławat.	IV/4		10,-	pótr.
47	Cybalski Tadeusz...	Kurów	reper. maszyn		VIII/4	4,-	
48	Czuchryta Franciszek	Kurów	warsz. szew.		VIII/3	6,-	
49	Chanesman Szmul...	Kurów	warsz. cholew.		VIII/4	4,-	
50	Cymerman Szlama...	Kurów	warsz. cholew.		VIII/4	4,-	
51	Cymerman Abram-Wólf	Kurów	warsz. cholew.		VIII/4	4,-	
52	Drażkiewicz Józef...	Kurów	zakład fryzjer.	IV/4			
53	Drażkiewicz Piotr...	Kurów	sprzedaż obuwia	IV/4		10,-	
54	Dybalska Petronela...	Kurów	sprzedaż wódek	III/4		25,-	
55	Edygielsztajn Ajzyk...	Kurów	warszt. krawiec.		VIII/3	6,-	

56	Elenbogien Gencjan...	Kurów	sprzedaż mięsa	IV/4		10,-	
57	Etyngier Chana...	Kurów	sprzedaż obuwia	IV/3		7,50	
58	Elenbogien Moszek...	Kurów	warsz. cholew.		VIII/4	4,-	
59	Etyngier Mordka...	Kurów	warsz. szewski		VIII/3	6,-	
60	Elfand Berek...	Kurów	warsz. krawiec.		VIII/4	4,-	
61	Fabińska Natalia ...	Kurów	hurtow. tyton.	III/4		25,-	
62	Fajszmidt Jankiel...	Kurów	sprzed. nasion	IV/3		7,50	
63	Feldman Josek...	Kurów	Piekarnia		VIII/4		
64	Fledsztern Etlä...	Kurów	sprzed. galanter.	IV/4		4,-	
65	Finkielsztajn Łaja...	Kurów	sprzed. bielizny	IV/3		5,-	
66	Finkielsztajn Rajzla...	Kurów					
67	Finkielsztajn Perla...	Kurów	sprzed. Chustek	IV/3		15,-	
68	Finkielsztajn Liba...	Kurów	sprzedaż mięsa	IV/3		10,-	
69	Finkielsztajn Szlama...	Kurów	wyrób batów				
70	Fiszbaum Szmul ...	Kurów	sprzedaż mięsa	IV/4		10,-	
71	Frydman Mosze-Josef	Kurów	sklep. spożywczy	III/4		25,-	
72	Fredemeser Daniel...	Kurów	Warsztat krawiecki		VIII/4	4,-	
73	Finkielsztajn Moszek...	Kurów	sprzed. starzyzny	IV/4		10,-	
74	Finkielsztajn Chaskiel...	Kurów	wyrób sznurowadł		VIII/4	4,-	
75	Fiszbojm Icek...	Kurów	warsz. cholewkar.		VIII/4	4,-	
76	Flisfeder Icek ...	Kurów	wyrób batów		VIII/4	4,-	
77	Frydman Moszek-Josef	Kurów	sklep. spożywczy	karta	rejestr	10,-	
78	Grosman Josef-Lejb	Kurów	sprzedaż nasion	IV/4		5,-	pótr.
79	Gałat Feliks ...	Kurów	skład apteczny	IV/4		10,-	
80	Giwerzman Ryfka ...	Kurów	wyrób czapek		VIII/3	6,-	
81	Gluzman Chana...	Kurów	sprzedaż wyrobów drewnianych	IV/4		5,-	ulgowy
82	Gluzman Chil...	Kurów	opas bydła	karta	rejestr	10,-	
83	Głębiński Władysław	Kurów	wyrób skór		IV/4	40,-	
84	Głębiński Bolesław...	Kurów	sprzedaż kozuchów	IV/3		15,-	
85	Głębiński Bolesław...	Kurów	wyrób kozuchów		VII/4	20,-	
86	Głębińska Zofia ...	Kurów	sprzedaż mięsa	IV/4		5,-	ulgowy
87	Goldberg Abram ...	Kurów	sklep żelazny	III/4		25,-	
88	Goldberg Abram...	Kurów	sklep żelazny	karta	rejestr	10,-	
89	Goldszlagier Jochwet...	Kurów	sklep spożywczy	IV/4		5,-	ulgowy
90	Goldszmidt Łaja	Kurów	sprzedaż wapna	IV/4		5,-	
91	Giżycki Moszek...	Kurów	wyrób ubrań				
92	Gorzyczański Sruł...	Kurów	sklep bawełniany	III/4		25,-	
93	Gorzyczański Sruł...	Kurów	sprz. Tow. łokciowa na jarmarkach	IV/4		5,-	ulgowy
94	Grosman Josef-Lejb...	Kurów	sprzedaż mąki	IV/4		10,-	
95	Grosman Jankiel-Lejzor	Kurów	sklep spożywczy	IV/4		10,-	
96	Grosman Szyja...	Kurów	sprzedaż nasion	IV/4		5,-	ulgowy
97	Gutman Małka...	Kurów	sodowiarnia	IV/4		5,-	
98	Guz Ignacy	Kurów	warsztat kuśnierski		VIII/3	6,-	
99	Guz Wincenty	Kurów	warsztat kuśnierski		VIII/3	4,-	
100	Gurman Chana-Rojza...	Kurów	wyrób kaszy		VIII/4	4,-	
101	Guzowski Edmund...	Kurów	sprzedaż kozuchów	IV/3		15,-	
102	Gluzman Szymucha...	Kurów	warsztat stolarski		VIII/4	4,-	
103	Goldbaum Jankiel...	Kurów	warsztat szewski		VIII/4	4,-	

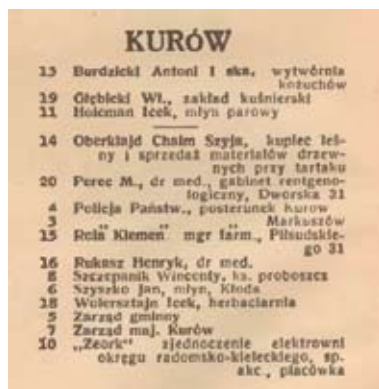
104	Grosman Jankiel...	Kurów	sprzedawca nasion	IV/4		5,-	ulgowy
105	Hajnrych Wincenty	Kurów	sprzedaż wędlin	III/4		25,-	
106	Hajnrych Wincenty...	Kurów	warsztat stolarski		VIII/4	4,-	
107	Hajnrych Waclaw	Kurów	sprzedaż mięsa	IV/4		10,-	
108	Hecht Chana...	Kurów	sklep spożywczy	IV/4		5,-	ulgowy
109	Hecht Perla...	Kurów	sklep spożywczy	IV/4		5,-	ulgowy
110	Hecht Szajdla...	Kurów	sklep spożywczy	IV/4		10,-	
111	Hecht Mojżesz...	Kurów	zegarmistrz		VIII/4	4,-	
112	Hertman Mechel...	Kurów	warsztat szewski		VIII/3	6,-	
113	Himelsztajn Basia	Kurów	sprzedz.szkl'a i powrozów	IV/4		5,-	ulgowy
114	Honigsblum Hinda...	Kurów	sprzedaż galanter.	IV/4		5,-	ulgowy
115	Hofman Moszek-Medel	Kurów	sprzedaż wapna			5,-	ulgowy
116	Honigsblum Toba...	Kurów	sprzedaż drobiaż-zgów	IV/4		5,-	ulgowy
117	Hopenchaim Motek s. Berka	Kurów	sprzedaż mięsa	IV/4		10,-	
118	Hopenchaim Motek s. Mechla	Kurów	wyr. ubrań dziecinnnych		VIII/4	4,-	
119	Huberman Sura	Kurów	sklep spożywczy	IV/4		5,-	ulgowy
120	Hitelman Berek	Kurów	warsztat krawiecki		VIII/4	4,-	
121	Holcman Mendel	Kurów	sprzedaż mąki	IV/4		10,-	
122	Honigsztok Frajda-Rywka	Kurów	krawiectwo		VIII/4	4,-	
123	Jeleń Ajzyk	Kurów	wyrób czapek		VIII/4	4,-	
124	Jeleń Moszek	Kurów	wyrób czapek		VIII/4	4,-	
125	Kaczorowski Wiktor	Kurów	wyrób kozuchów		VIII/3	6,-	
126	Kaplan Abram	Kurów	sodowiarnia	IV/4		5,-	ulgowy
127	Kaplan Chana	Kurów	sklep bławatny	IV/4		10,-	
128	Karaś Ignacy	Kurów	warsztat kuśnierski		VIII/3	6,-	
129	Karaś Józef	Kurów	warsztat kuśnierski		VIII/4	4,-	
130	Kartman Szymon	Kurów	sprzedaż chustecz.	IV/4		10,-	
131	Kawa Toba	Kurów	sodówka	IV/4		5,-	ulgowy
132	Kawa Szmul	Kurów	prac. ubrań dziecinnnych		VIII/4	4,-	
133	Kening Aron	Kurów	prac. ubrań		VIII/4	4,-	
134	Kening Srul- Dawid	Kurów	prac. ubrań		VIII/4	4,-	
135	Kening Lejzor-Hersz	Kurów	sklep łokciowy	III/4		6,-	
136	Klajdman Hersz	Kurów	sklep łokciowy	III/4		25,-	
137	Klajdman Hersz	Kurów	sprz. tow. łokciow. na targach	IV/4		5,-	ulgowy
138	Klaperman Mordki	Kurów	pracow. ubrań	VIII/3		6,-	
139	Klemensberg Toba	Kurów	sodówka	IV/4		5,-	ulgowy
140	Klemensberg Fajwel-Juda	Kurów	sprzed. galanter.	IV/4		5,-	ulgowy
141	Kuczyński Michał	Kurów	piekarnia		VIII/4	4,-	
142	Kompoltowicz Janusz	Kurów	tartak		VII/4	20,-	
143	Kordowski Antoni	Kurów	sprzed. obuwia	IV/3		7,50	ulgowy
144	Korngold Dawid	Kurów	sprzed. towarów	IV/3		15,-	
145	Kornblit Toba	Kurów	sprzed. nabiału	IV/4		10,-	
146	Korona Jochwet	Kurów	sprzed. obuwia	IV/3		7,50	ulgowy
147	Kotlarz Hersz	Kurów	sprzed. towar bławat.	IV/3		15,-	
148	Kowalczyk Edward	Dęba	wiatrak		VIII/4	4,-	

149	Koziejowski Wiktor	Kurów	sprzed. kozuchów	IV/4		15,-	
150	Koziejowski Wiktor	Kurów	wyprawa skór		VIII/4	20,-	
151	Koziejowska Lauretyna	Kurów	sprzedaż wędlin	III/4		15,-	
152	Koziejowska Lauretyna	Kurów	warsz. masarski		VIII/4	4,-	
153	Krawczyk Jan	Brzozowa Gać	warsz. ślusarski		VIII/4	4,-	
154	Krzysia Waclaw	Kurów	warsz. kuśnierski		VIII/4	4,-	
155	Kuflewski Aleksander	Kurów	sprzed. kozuchów	IV/3		15,-	
156	Kuflewski Jan	Kurów	warsz. kuśnierski		VIII/3	6,-	
157	Kuszel Róża	majątek Kurów	gorzelnia		VI/4	40,-	
158	Klemebsberg Kusym	Kurów	warsztat szewski		VIII/4	4,-	
159	Kuflewski Aleksander	Kurów	warsz. kuśnierski		VIII/4	20,-	
160	Kamiński Władysław	Kurów	warsz. szewski		VIII/3	6,-	
161	Korensztajn Chil	Kurów	warsz. krawiecki		VIII/4	4,-	
162	Lerman Moszek	Kurów	sodowiarnia	IV/4		10,-	
163	Lerman Sruł	Kurów	sprzed. żelaza	karta	rejestr	10,-	
164	Lewin Ajzyk	Kurów	kaszarnia		VIII/4	4,-	
165	Lewin Naftuła	Kurów	zakład fryzjerski		VIII/4	4,-	
166	Lajzman Elka	Kurów	sprzed. galant	IV/4		5,-	ulgowy
167	Lanaj Abram	Kurów	sprz. galan. na targ.	IV/4		5,-	ulgowy
168	Lanaj Abram	Kurów	sklep galanter.	IV/4		10,-	
169	Landman Fajga	Kurów	sklep spożywczy	IV/4		5,-	ulgowy
170	Landman Hena	Kurów	sprz. tow. łok. na targach	IV/3		15,-	
171	Lejbruder Pinches	Kurów	warsz. krawiecki		VIII/3	6,-	
172	Lerman Noech	Kurów	sprz. tow. łokci. na targach	IV/4		5,-	
173	Lerman Sruł. S Lejbusia	Kurów	sprzed. żelaza	IV/4		10,-	
174	Lerman Nojech	Kurów	sklep łokciowy	III/4		25,-	
175	Lerman Mendel	Kurów	sklep galanter.	III/4		25,-	
176	Lerman Dawid	Kurów	warsztat kamaszn.		VIII/4	4,-	
177	Lerner Sruł s. Icka	Kurów	sprzed. obuwia	IV/3		7,50	ulgowy
178	Lewi Cypa	Kurów	sprzed. obuwia	IV/4		5,-	ulgowy
179	Lewin Chaskiel	Kurów	sprzed. ubrań		VIII/3	6,-	
180	Lewinon Symcha	Kurów	piekarnia	VIII/4		4,-	
181	Lorberbaum Pinches	Kurów	sprz. łok. na targ.	IV/3		15,-	
182	Lomberg Moszek	Kurów	sprzed. przb. szew.	IV/4		10,-	
183	Łubek Piotr	Kurów	gospoda	IV/4		10,-	
184	Łubek Władysław	Kurów	sprzed. wódek	III/4		25,-	
185	Macewicz Aleksander	Kurów	warszt. kuśnierski	VIII/3		6,-	
186	Mandelbaum Szmul	Kurów	warszt. krawiecki	VIII/4		4,-	
187	Mandelbaum Josek	Kurów	warszt. krawiecki		VIII/4	4,-	
188	Mandelkiern Mendel	Kurów	olejarnia		VIII/4	4,-	
189	Mazurkiewicz Franciszek	Kurów	warsztat		VIII/3	6,-	
190	Michalik Józef	Kurów	sprzed. kozuchów	IV/3		15,-	
191	Migdalek Łaja	Kurów	sprzedaż skór	IV/4		10,-	
192	Mitelman Blima	Kurów	sodówka	IV/4		5,-	ulgowy
193	Müller Estera	Kurów	skup jaj	IV/4		10,-	
194	Mazurkiewicz Jan	Kurów	warszt. kuśnierski		VIII/3	6,-	
195	Mazurkiewicz Piotr - Paweł	Kurów	warszt. bednarski		VIII/4	4,-	
196	Niderberg Dawid	Kurów	kamasznik		VIII/4	4,-	
197	Niremberg Sruł	Kurów	skup gęsi	karta	rejestr	10,-	

198	Nisenbaum Szmul-Josef	Kurów	warsztat cholewk.		VIII/4	4,-	
199	Najmark Hersz	Kurów	sklep drobiazg.	IV/4		10,-	
200	Najmark Sura	Kurów	sklep spożywczy	IV/4		10,-	
201	Najmark Szmul-Icek	Kurów	sklep spożywczy	IV/4		10,-	
202	Najmark Brucha	Kurów	wyrób kaszy		VIII/4	4,-	
203	Najmark Moszek	Kurów	warsz. szewski		VIII/4	4,-	
204	Niderberg Dawid	Kurów	sprz.przyb. szews.	IV/4		10,-	
205	Niremborg Srul	Kurów	skup gęsi	IV/4		10,-	
206	Nisenbaum Hersz	Kurów	kamasznik		VIII/4	4,-	
207	Nisenbaum Abram	Kurów	skup jaj	IV/4		10,-	
208	Nisenbaum Moszek	Kurów	sprzedaż wapna	IV/4		5,-	ulgowy
209	Oberklajd Cham-Szyja	Kurów	sprzedaż drzewa	III/4		25,-	
210	Ochot. Straż Pożar. I Mazurkiewicz Wacław	Kurów	kino	IV/4		10,-	
211	Pożarowski Szyja	Kurów	warsztat blachar.		VIII/4	4,-	
212	Panecki Jan s. Andrzeja	Kurów	warsztat szewski		VIII/3	6,-	
213	Panecki Bolesław	Kurów	warsztat kuśnier.		VIII/3	6,-	
214	Panecki Aleksander	Kurów	warsztat kuśnier.		VIII/3	6,-	
215	Pech Mendel	Kurów	sprz. galan.	IV/4		5,-	ulgowy
216	Peplowski Józef	Kurów	komoniarz		VIII/4	4,-	
217	Piskor Stanisław	Kurów	warsz. szewski		VIII/3	6,-	
218	Pomeranc Szol- Dawid	Kurów	sklep spożywczy	IV/4		10,-	
219	Profeta Władysław	Chrzążchów	sklep spożywczy	IV/4		5,-	
220	Rapopot Symcha-Hersz	Kurów	sodówka	IV/4		10,-	
221	Respond Ignacy	Kurów	sprzed. kozuchów	IV/3		15,-	
222	Rochenszwalb Majlech i Ruchla	Kurów	pracow. ubrań		VIII/4	4,-	
223	Rola Klemens	Kurów	apteka	III/4		25,-	
224	Rotfarb Symcha	Kurów	skup zboża	IV/4		10,-	
225	Rotfarb Symcha	Kurów	skup zboża	karta	rejestr	10,-	
226	Rozen Dwojra-Łaja	Kurów	sklep spożywczy	IV/4		10,-	
227	Rozen Cham	Kurów	wyrób wosku		VIII/4	4,-	
228	Rozenbaum Marjem	Kurów	sprz. gal. na targ	IV/3		7,50	ulgowy
229	Rozenberg Szlama	Kurów	sodówka	IV/4		5,-	ulgowy
230	Rozenblum Mendla	Kurów	sprz. chust na targ	IV/3		7,50	ulgowy
231	Rozenzpir Lejba- Icek	Kurów	sprz. nafty i smar.	IV/4		10,-	
232	Rozenzon Chaim	Kurów	kamasznictwo		VIII/4	4,-	
233	Rubinsztajn Liba	Kurów	sklep spożywczy	IV/4		5,-	ulgowy
234	Rubinsztajn Chana	Kurów	sklep spożywczy	IV/4		5,-	ulgowy
235	Ruchelsman Chana	Kurów	sklep spożywczy	IV/4		5,-	ulgowy
236	Rycer Nusym	Kurów	sprzed. obuwia	IV/4		5,-	ulgowy
237	Rycer Berek	Kurów	warsz. krawiecki		VIII/3	6,-	
238	Rycer Srul	Kurów	sprzed. obuwia	IV/3		7,50	ulgowy
239	Rycer Nojech	Kurów	warsz. krawiecki		VIII/3	6,-	
240	Rycer Moszek	Kurów	warsz. krawiecki		VIII/3	6,-	
241	Rycer Moszek-Dawid	Kurów	sprzed. mięsa	IV/4		5,-	ulgowy
242	Rycer Lejbuś	Kurów	warsz. krawiecki		VIII/4	4,-	
243	Rycer Dawid-Mordko	Kurów	warsz. krawiecki		VIII/4	4,-	
244	Rycer Zysel	Kurów	warsz. krawiecki		VIII/3	6,-	
245	Rycer Hersz	Kurów	warsz. krawiecki		VIII/4	4,-	
246	Ryk Fajwel	Kurów	warsz. szewski		VIII/4	4,-	
247	Ryk Abram	Kurów	warsz. szewski		VIII/4	4,-	

248	Ryder Rywka	Kurów	sklep spożywczy	IV/4		5,-	ulgowy
249	Rozen Chaim	Kurów	skład wosku	karta	rejestr	10,-	
250	Rozenblat Chana	Kurów	szlamiarnia	IV/4		10,-	
251	Rozenblat Lipa	Kurów	wyrób batów		VIII/4	4,-	
252	Rubinsztajn Pesa	Kurów	sodówka	IV/4		5,-	ulgowy
253	Rukasz Zygmunt	Kurów	warsz. stolarski		VIII/4	4,-	
254	Szer Jankiel	Kurów	sprzed. nasion	IV/4		10,-	
255	Szylkrot Estera	Kurów	wypiek macy		VII/4	10,-	
256	Skorupski Franciszek	Kurów	sprzed. sit	IV/4		5,-	ulgowy
257	Skowronek Piotr	Kurów	warsz. szewski		VIII/3	6,-	
258	Skrzyński Jan	Kurów	młyn wodny		VIII/4	20,-	
259	Spótdz. Stow. Spoz. „Snop”	Kurów	piekarnia		VIII/4	4,-	
260	Spótdz. Stow. Spoz. „Snop”	Kurów	sklep kol. I tyt.	III/4		25,-	
261	Spótdz. Stow. Spoz. „Zgoda”	Chrzążców				25,-	
262	Spółdzielnia Mleczarska	Chrzążców	mleczarnia		VIII/4	4,-	
263	Spółdzielnia Mleczarska	Choszczów	mleczarnia		VIII/4	4,-	
264	Stępniewski Piotr	Kurów	warszt. kowalski		VIII/4	4,-	
265	Szambacher Aba	Kurów	sklep spożywczy	IV/4		10,-	
266	Sznajderman Szprynca	Kurów	sprz. tow. bławat. na targach	IV/3		15,-	
267	Sznajdleder Łaja	Kurów	skup jaj	IV/4		10,-	
268	Sznajdleder Chana	Kurów	piekarnia		VIII/4	4,-	
269	Sztajer Toba	Kurów	sklep galanter.	IV/4		5,-	ulgowy
270	Szor Moszek	Kurów	piekarnia		VIII/4	4,-	
271	Sztamfater Ruchla	Kurów	sklep spożywczy	IV/4		10,-	
272	Sztern Moszek-Lejzor	Kurów	sklep spożywczy	IV/4		10,-	
273	Sztern Judka	Kurów	wyrób oleju		VIII/4	4,-	
274	Sztern Jankiel-Majer	Kurów	warsz. szewski		VIII/4	4,-	
275	Sztern Josek	Kurów	sklep spożywczy	IV/4		10,-	
276	Szuchendler Ita	Kurów	sprz. galan. na targ	IV/4		5,-	ulgowy
277	Szuchendler Ita	Kurów	sklep galenteryj.	IV/4		10,-	
278	Szeleźniak Stanisław	Kurów	warszt. szewski		VIII/3	6,-	
279	Sznajdleder Łaja	Kurów	skup gęsi	karta	rejestr.	10,-	
280	Sztamfater Jankiel s. Lejzora	Kurów	warszt. cholew.		VIII/4	4,-	
281	Szylkrot Gierszon	Kurów	furmaństwo		VIII/4	4,-	
282	Taracha Waclaw	Kurów	zakład fryzjerski		VIII/4	4,-	
283	Tenenbaum Sruł-Moszek	Kurów	warszt. szewski		VIII/4	4,-	
284	Tenenbaum Chaskiel	Kurów	warszt. szewski		VIII/4	4,-	
285	Turski Mieczysław	Kurów	warsztat rymarski		VIII/4	4,-	
286	Tabacznik Judka	Kurów	piekarnia		VIII/4	4,-	
287	Tajtelbaum Majer	Kurów	handel końmi	IV/4		5,-	ulgowy
288	Tajtelbaum Dwojra	Kurów	sklep spożywczy	IV/4		5,-	
289	Tenenbaum Chil-Josef	Kurów	sprzed. węgla	IV/4		10,-	
290	Tenenbaum Chana-Łaja	Kurów	prac. krawiecka		VIII/3	6,-	
291	Trajglezer Szol	Kurów	sprzed. obuwia na targach	IV/3		7,50	ulgowy
292	Turski Antoni	Kurów	warszt. masarski		VIII/4	4,-	
293	Turski Antoni	Kurów	sprzed. mięsa	IV/4		10,-	
294	Turski Ludwik	Kurów	restauracja	III/4		25,-	
295	Ulrych Oskar	Kurów	młyn motorowy		VI/4	40,-	
296	Wachenchauer Mendel	Kurów	sprzed. obuw.	IV/4		5,-	ulgowy

297	Wachenchauer Bajnyś	Kurów	skup skór	IV/4		10,-	
298	Wachenchauer Bajnyś	Kurów	wyrób wosku		VIII/4	4,-	
299	Wachman Perla	Kurów	skup zboża	IV/4		10,-	
300	Wachman Perla	Kurów	skup zboża	karta	rejestr	10,-	
301	Wajcman Bencjan	Kurów	kamasznik		VIII/4	4,-	
302	Wajcman Szmul	Kurów	sprz. tow. bławat.	IV/4		5,-	ulgowy
303	Wajcman Icek Ajzyk	Kurów	warsz. szewski		VIII/4	4,-	
304	Wajder Łaja	Kurów	sprzed. skór	IV/4		5,-	ulgowy
305	Wajnberg Kajla	Kurów	sodówka	IV/4		5,-	
306	Wajnberg Chaja	Kurów	sklep spożywczy	IV/4		10,-	
307	Wajnberg Lejbuś	Kurów	sklep spożywczy	IV/4		10,-	
308	Wajnberg Nuta	Kurów	warsz. cholewka.		VIII/4	4,-	
309	Wajnberg Symcha	Kurów	sprzed. trykotów	IV/4		10,-	
310	Wajnbuch Srul	Kurów	sprzed. mięsa	IV/4		10,-	
311	Wajnbuch Lejbuś	Kurów	sprzed. mięsa	IV/4		10,-	
312	Wajgarten Icek	Kurów	sprzed. mięsa	IV/4		10,-	
313	Wajnryb Szajndla	Kurów	sprzed. tow. łokciow.	IV/3		7,50	ulgowy
314	Wajnryb Szejwa	Kurów	sklep spożywczy	IV/3		10,-	
315	Walencik Jan	Kurów	warsz. szewski		VIII/3	6,-	
316	Wolersztajn Icek	Kurów	herbaciarnia	IV/4		10,-	
317	Wolfisz Moszek	Kurów	warsz. krawiec.		VIII/3	6,-	
318	Wręga Teodozja	Płońki	sklep spożyw.	IV/4		5,-	ulgowy
319	Wurman Henoch	Kurów	księgarnia	III/4		25,-	
320	Wysocki Wacław	Kurów	sprzed. mięsa	IV/4		10,-	
321	Wysocki Wacław	Kurów	warsz. masarski		VIII/4	4,-	
322	Wajder Chaim	Kurów	warsz. cholew.		VIII/4	4,-	
323	Wacherchauer Bencjan	Kurów	sprzed. obuwia	IV/4		10,-	
324	Wajnberg Naftuła	Kurów	wyrób wody gazow.		VIII/4	4,-	
325	Wójcicki Aleksander	Kurów	warsztat szewski		VIII/3	6,-	
326	Wajcman Abram	Kurów	skup zboża	IV/3		15,-	
327	Witkowsk Jan	Kurów	warsz. szewski		VIII/3	6,-	
328	Zajdenworm Srul	Kurów	warsz. szewski		VIII/4	4,-	
329	Zalberg Boruch	Kurów	skup jaj	IV/4		10,-	
330	Zalberg Jankiel	Kurów	sprzed. tytoniu	IV/4		5,-	ulgowy
331	Zalberg Jsek-Lejb	Kurów	skup jaj	IV/4		10,-	
332	Ziółek Roman	Kurów	sklep spożywczy	IV/4		10,-	
333	Żurkowski Julian	Brzozowa Gać	sprzed. kozuchów	IV/3		15,-	
334	Żurkowski Piotr	Kurów	zakład fryzjerski		VIII/4	4,-	

Centrum Kurowa obecny „Stary Rynek” był zabudowany. Mieszkali tam Żydzi, którzy część budynków mieszkalnych od strony zachodniej przeznaczali na różnego rodzaju sklepy. Utrzymywali się oni bowiem w zdecydowanej większości z handlu. Natomiast od strony kościoła mieli lokale mieszkalne.

W 1937 r. uroczystie powitano w Kurowie Marszałka Rzeczypospolitej Polskiej Edwarda Rydza Śmigłego /1886-1941/ i obdarowano go tradycyjnym wyrobem kurowskim – kożuchem.

Oczekiwanie na uroczyste powitanie w Kurowie Marszałka Rzeczypospolitej Polskiej Edwarda Rydza Śmigłego /1937 r./.. Z lewej Wójt Gminy Kurów Bolesław Panecki /1934-1938/.

Zdjęcie wykonane przez lotnictwo niemieckie podczas bombardowania Kurowa w dniu 8 września 1939 r.

Początek II wojny światowej to dramatyczny okres w historii Kurowa. Dnia 8 i 10 września 1939 r. nastąpiło tragiczne w skutkach bombardowanie Kurowa i Brzozowej Gaci przez lotnictwo niemieckie. Kurów podobnie jak Lubelszczyzna zatłoczona była tysiącami uciekinierów z Zachodu i żołnierzami z rozbitych jednostek oraz zmobilizowanymi, którzy nie dotarli do miejsc przeznaczenia. Drogi a głównie szosa Warszawa – Kurów – Lublin nieprzejezdna była nawet w nocy ze względu na zatory. Panował ogólny popłoch i zamieszanie potęgowany przez nieustanne ataki lotnictwa niemieckiego, które niszczyło węzły drogowe, kolejowe, mosty oraz obiekty przemysłowe i wojskowe. Pierwsze bombardowanie Lublina miało miejsce 2 września, największe 9 września – zginęło 1 tys. mieszkańców, kolejne 10, 12 i 13 września 1939 r., 7 września zbombardowane zostały Dęblin i Puławy, 9 i 10 września Markuszów. W sumie zbombardowano 158 miast i 476 wsi. W dniu 8 września 1939 r. w Święto Matki Boskiej Siewnej niebo było pogodne. Kurów był zatłoczony cofającymi się wojskami i uciekinierami. Przed godziną 12 na niebie pojawiły się samoloty. Niektórzy łudzili się, że to były nasze, niestety nie były nasze. Zrzuciły niecelnie bomby koło mostu na ul. Warszawskiej oraz na skrzyżowaniu dróg Lublin – Puławy – Warszawa. Zginęli żołnierze, uciekinierzy oraz mieszkańcy Kurowa, byli ranni. Przed swoim domem przy skrzyżowaniu dróg zginęła Maria Grudniewska nauczycielka /lat 20/. Jej ojciec Stefan Grudniewski kupiec /lat 56/ został ranny, przewieziony do szpitala polowego w Kurowie, który mieścił się w szkole powszechnej obok obecnego komisariatu policji w Kurowie a następnie do szpitala w Lublinie gdzie zmarł 7 października 1939 r. Ranna została również jego sąsiadka Władysława Stępniewska zd. Kędzierska /ur. 1887 r./, która po przewiezieniu do szpitala w Kurowie zmarła. Ranny został Zygmunt Turski s. Adama /lat 20/ z Blichu, przewieziony do szpitala w Lublinie umiera 17 października 1939 r. Na ul. Warszawskiej koło mostu zginęła Władysława Furtak mieszkająca w zabudowaniach Stanisławy Zwierzchowskiej, która została ranna w nogę. Zginął też Żyd w centrum Kurowa. W niedzielę 10 września około godziny 17 miało miejsce ponowne bombardowanie tym razem północnej stro-

ny Kurowa i Brzozowej Gaci. W zbombardowanym domu Stanisława Kamińskiego przy ul. Kłodzkiej obecnie ul. Graniczna na wzniesieniu terenu zginęli Piotr Skowronek s. Hipolita /lat 20/, jego matka Franciszka Skowronek /ur. 1897 r./ została ranna, lecz po kilkudziesięciu dniach zmarła. Zginęła tam również Zofia Sadurska zd. Szybalska /ur. 1916 r./ oraz przechodzący obok tego domu Stanisław Pękala /ur. 1887 r./ były wójt i były poseł, mieszkaniec Podborza. Ponadto zginął Aleksander Kobus z Płonek. W sumie zginęło 10 mieszkańców gminy. Rannym ostatniej posługi kapłańskiej udzielił ks wikariusz miejscowej parafii Stanisław Sawicki. Natomiast proboszcz ks Wincenty Szczepanik i miejscowy lekarz wyjechali z Kurowa podobnie jak większość mieszkańców. Zginęło również około siedmiu żołnierzy wojska polskiego: kapral podchorąży Emil Bruno, Szeregowy Michał Kipiec z 27 pułku kawalerii, Szeregowy Marian Rozbilicki z 27 pułku kawalerii, ułan Walerian Woronowicz z pułku ułanów Wiśniewo – Baranowicze /ostatni adres zamieszkania Nieśwież pow. Nowogródek/, podchorąży Józef Baran zmarł 25 października w Płonkach w wyniku odniesionych ran podczas bombardowania /ostatni adres Sulmice pow. Zamość/, kapral Henryk Heiber i kapral Bolesław Cichy ze 123 Eskadry Lotniczej, obsługi naziemnej, która z Warszawy przemieszczała się na lotnisko polowe koło Bełżyc. Uciekinierów zginęło około jedenastu: Maria Karolak zd. Frątczak /ur. 15.09.1903 r./ wyjechała z Kalisza wraz z czwórką dzieci w ramach ewakuacji na wschód rodzin wojskowych, zginęła w Kurowie 8 września podobnie jak jej najstarszy syn Zdzisław Karolak /ur. 1930 r./ s. Mieczysława. Ranne pozostałe dzieci Jerzy Karolak /lat 6/, Jadwiga Karolak /lat 4/ i Barbara Karolak /lat 2/ zostały przewiezione do Szpitala im. Dzieciątka Jezus w Lublinie i wyleczone 12 czerwca 1940 r. wróciły do Kalisza. Ponadto zginął Antoni Witczak /lat ok. 30/, robotnik kolejowy początkowo pochowany przy ul. Lubelskiej za obecnym wjazdem do bloków. Rodzina matki dokonała ekshumacji zwłok i zabrała je, Marian Szydłowski dziennikarz z Warszawy, również pochowany obok wyżej wymienionego, podobnie Feliks Szarejko drukarz jak i Stanisław Dobrowolski /lat 28/ urzędnik Izby Przemysłowo-Handlowej w Warszawie, którego rodzina ekshumowała i zabrała. Ponadto Józef Wąs urodzony w Górznie pow. garwoliński. Wiele ciał było zwęglonych. Poza dwoma ofiarami ekshumowanymi przez rodziny pozostałe osoby cywilne i wojskowe pogrzebano w dwóch mogiłach na cmentarzu parafialnym w Kurowie. Parafia ani gmina nie sporządziła aktów zgonu. Spaleniu uległa większość budynków drewnianych szeroko rozumianego centrum Kurowa. Od mostu na ul. Warszawskiej do ul. Kowalskiej po lewej stronie. Ulica Kowalska po obu stronach aż do połączenia z obecną ul. Kościuszki przy tzw. „przeгонie bydła”, podobnie jak ulica Szumowska. Od Nowego Rynku do Starego Rynku na ulicach Szumowskiej i Kłodzkiej, przy ul. Lubelskiej po lewej stronie do starego budynku byłej poczty konnej, dzwonnica, wikariat, przy ul. Dworskiej po obu stronach do zakrętu i rowu odprowadzającego wody opadowe, przy ul. Żabiej po obu stronach również do w/w rowu, przy obecnym Starym Rynku i ul. Kilińskiego oraz przy skrzyżowaniu dróg. W całym Kurowie pozostało tylko sześć domów żydowskich oraz pojedyncze domy murowane w centrum. W tym czasie 24 Eskadra Rozpoznawcza Lotnictwa Wojskowego stacjonowała na lotnisku polowym we Wronowie i stamtąd wykonywała loty bojowe i rozpoznawcze. W dniu 8 września 1939 r. w godzinach od 15.00 do 18.00 lot rozpoznawczy wykonywał ppor. Kazimierz Wójcicki, który podał informację z godz. 15.30 o pożarze Kurowa spowodowanym niemieckim bombardowaniem. Dnia 10 września 1939 r. zbombardowana została również Brzozowa Gać. Spaleniu uległy zabudowania od strony północnej do połowy wsi. W dniach 3–10 września 1939 r. w pałacu w Olesinie stacjonował sztab Warszawskiej Brygady Pancerno-Motorowej pod dowództwem płk Stefana Roweckiego późniejszego Komendanta Głównego AK. Dnia 5 września 1939 r. do Olesina przybył gen. Tadeusz Piskor późniejszy dowódca Armii Lublin celem uzgodnienia współdziałania mię-

dzy jednostkami. Nocą 8 września 1939 r. przez Kurów wycofywał się sztab i oddziały 36 DP Rezerwowej pod dowództwem płk Bolesława Andrzeja Ostrowskiego. Dywizja została rozbita w rejonie Skarżyska – Kamienna – Szydłowiec.²⁴

Dnia 15 września 1939 r. do Klementowic i Kurowa wkroczyły wojska niemieckie.

Prawdopodobnie w 1941 r. w Kurowie powstało getto. Obejmowało ono swoim zasięgiem ulice zamieszkałe przez Żydów. Przemieszczano do niego rodziny żydowskie z innych miejscowości. Wiosną 1942 r. Niemcy przenieśli do Kurowa Żydów zamieszkujących w Michowie. Żydów kierowano do robót przymusowych. Pracowali oni przy utwardzaniu nawierzchni drogi z Kurowa do Klementowic. Materiał na tą drogę pochodził ze zburzonej we wrześniu 1939 r. synagogi, domów żydowskich nagrobków kamiennych i innych oraz muru ceglano-kirku przy ulicy Blich. Miejscowa ludność udzielała pomocy Żydom pochodzącym z Kurowa ryzykując życiem własnym i rodziny. Mieczysław Kutnik przechowywał żydowskich garbarzy. Dzięki jego pomocy przeżyła Żydówka Mola Stern. Adam Turczyk przechowywał rzeźnika Lejbusia Wajnbuscha i jego syna. Waclaw Mańko z Barłóg przechowywał Malkę Najmark córkę kurowskiego kamasznika. Zmarła ona tuż po zakończeniu wojny w Kurowie. Żydów przechowywał również Antoni Wiejak i rodzina Mazurkiewiczów. oraz Pajurków zamieszkałych przy ul. Szumowskiej. W domu Wiktora Kaczorowskiego mieszkała rodzina żydowska Lenkiewiczów z Warszawy. Lenkiewicz zarządzał zakładem kuśnierskim szyjącym kożuchy dla niemieckich żołnierzy. Jego córka Anna wyszła za mąż za Franciszka Sadurskiego, który w okupację działał w AK a następnie BCH. Po wojnie był wiceministrem sprawiedliwości i adwokatem a jego żona Anna robiła karierę naukową u boku prof. Kazimierza Michałowskiego. Była archeologiem - egiptologiem. Lejbus Wajnbusch współpracował po wojnie z urzędem bezpieczeństwa. Wydał żołnierza AK kaprała Gustawa Chmurzyńskiego ps. „Powlony” i został zastrzelony przez polskie podziemie niepodległościowe na jarmarku w Wawolnicy.²⁵

Pod koniec września 1939 r. przedwojenny funkcjonariusz policji państwowej Aleksander Parafińczuk ps. „Olcha” był jednym z założycieli pierwszej organizacji konspiracyjnej powiatu puławskiego, /która następnie została włączona do Związku Walki Zbrojnej /ZWZ/ przemianowanego na AK/. Na odprawie szkoleniowej tej organizacji, która podobnie jak poprzednia odbyła się w Końskowoli w dniu 28 października 1939 r. postanowiono powołać jej placówki we wszystkich gminach oraz sztab. Komendantem Obwodu Puławy został Alfons Faściszewski ps. „Konar”, „Majster”, kierownik szkoły powszechnej w Końskowoli, a w skład sztabu obwodu weszli: Kazimierz Dudek ps. „Wyrwa” funkcjonariusz przedwojennej policji państwowej w Końskowoli, został on dyspozycyjnym komendantem ds. organizacyjnych, Aleksander Parafińczuk ps. „Olcha” zajmował się wywiadem, Antoni Korczyński ps. „Bonita” został oficerem inspekcyjnym i gospodarczym, Karol Puchalski ps. „Brzoza” został oficerem łącznikowym a Marian Sikora ps. „Przepiórka” został komendantem sekcji odwetowej. Jednym z pierwszych współpracowników A. Faściszewskiego był również Stefan Rodak ps. „Rola” z Kolonii Pożarnica k. Łąkoci gm. Kurów. Do końca 1939 r. niemal cały powiat puławski był już zorganizowany. W kwietniu 1940 r. Obwód został zreorganizowany na dwa: „Południe” i „Północ”. W czerwcu 1940 r. Komendantem Obwodu Puławy został kapitan Stanisław Kowalski ps. „Konrad”. Natomiast Alfons Faściszewski został Komendantem Okręgu Związku Odwetu w Lublinie, a po powołaniu KEDYWU, którego szefem na kraj został płk. A. E. Fieldorf ps. „Nil” mianowano go zastępcą szefa tej struktury w okręgu lubelskim AK. Zginął rozstrzelany przez grupę AL dowodzoną przez Rosjanina Mikołaja Paramonowa w dniu 29 stycznia 1944 r. w Ernestynowie k. Woli Gułowskiej. Pochowany na cmentarzu

24) Pismo PCK – Biuro Informacji i Poszukiwań w Warszawie z 16 maja 2014 r.

25) Tekst „Byliśmy antysemitami” T. Hajnycha opublikowany w Zeszytach Kurowskich Nr 24 z 2013 r.

w Żyrzynie. /Zalążkiem Armii Krajowej była założona w Warszawie 27 września 1939 r. Służba Zwycięstwu Polski i utworzony 13 listopada 1939 r. Związek Walki Zbrojnej, przemianowany 14 lutego 1942 r. podczas prowadzonej od 1940 r. akcji scalania podziemnych organizacji wojskowych na AK/. Na szczęblu województwa funkcjonował okręg lubelski, który po wielu reorganizacjach ostatecznie podzielony został na 5 inspektoratów: „Lublin”, „Chełm”, „Radzyń”, „Zamość” i „Puławy”. Inspektoratowi Rejonowemu „Puławy” podlegały początkowo obwody: Puławy, Łuków, Lubartów a po reorganizacji Puławy i Janów Lubelski /Kraśnik/. Inspektorami Rejonowymi Inspektoratu Rejonowego „Puławy” byli: wiosna-sierpień 1941 r. kpt. (mjr) Jerzy Górski ps. „Paweł”, sierpień 1942 r. – listopad 1944 r. mjr Stanisław Kowalski ps. „Konrad”. Oficerami ds. odbioru zrzutów byli: ppor. rez. Ignacy Franciszek Kamiński ps. „Żuraw” i ppor. rez. Zdzisław Targosiński ps. „Hektor” /od maja 1944 r./ Od listopada 1944 r. do stycznia 1945 r. inspektorem rejonowym był mjr Zygmunt Żyłka-Żebracki ps. „Żeliwa”. Komendantami Obwodu „Puławy” /wchodził on w skład Inspektoratu/ byli: ppor. rez. Jan Michalczak /listopad-grudzień 1939 r./, ppor. rez. Piotr Sławoń ps. „Socha” /grudzień 1939 r. – sierpień 1940 r./, ppor. rez. Jan Łętowski ps. „Łazik”, sierpień 1940 r. – marzec 1941 r./, kpt. Stanisław Kowalski ps. „Kondrad” / marzec 1941 r. – sierpień 1942 r./, mjr Zygmunt Żyłka Żebracki ps. „Żeliwa” sierpień 1942 r. – listopad 1944 r./ Natomiast z-cą do spraw BCh był por. rez. Stefan Rodak ps. „Rola” /od marca 1944 r./ z Łąkoci gm. Kurów a oficerem łączności Franciszek Sadurski ps. „Turoń” /od 1944 r./ Kpt. Piotr Ignacak „Just” był komendantem obwodu od listopada 1944 r. do stycznia 1945 r. Obwody pokrywały się terytorialnie z przedwojennymi powiatami.

Na obszarze powiatu puławskiego działał Obwód Puławy, dzielił się na rejon. Rejon o kryptonimie „Bekaz” obejmował gminy: Baranów, Żyrzyn, Kurów, Markuszów i Garbów. Z czasem rejon zmniejszono i wprowadzono podobwody: Podobwód „A” /Dęblin/, Podobwód „B” /Puławy/, Podobwód „C” /Opole Lubelskie/. Komendantem Podobwodu „B” Puławy był kpt. Stanisław Węglowski ps. „Lechit” /1941–1944 r./ Oficerem wywiadu był tam ppor. Witold Rukasz ps. „Sam”, „Jacek” z Kurowa. Podobwody dzieliły się na rejon, było ich pięć. Komendantami Rejonu VII Kurów – Markuszów - Garbów byli ppor. Franciszek Sadurski z Kurowa ps. „Walicki” /1941–1943/, ppor. Leśniak ps. „Pryzma” /od 1943 r./, ppor. rez. Eugeniusz Kunicki ps. „Kłos”, „Sas” /od wiosny 1944 r./ W skład rejonu wchodziły placówki. Dowódcami Placówki „Kurów” byli Jan Turczyk pracownik Cukrowni Garbów, sierż. rez. Jan Krawczyk ps. „Ostryga”, a po zdekonspirowaniu i przejściu do oddziału „Hektora” starszy sierżant Jan Galant pracownik poczty w Kurowie. Na terenie Placówki Kurów funkcjonowały dwa plutony tzw. pierwszego rzutu w liczbie około 100 osób. Dowódcą I plutonu z terenu Kurowa był Piotr Mazurkiewicz ps. „Robak”. Natomiast dowódcą II plutonu składającego się z osób zamieszkałych poza Kurowem z terenu gminy był Stanisław Marczak. Funkcjonowała również formacja tzw. drugiego rzutu składająca się z żołnierzy AK starszych roczników – powyżej 40 lat. Weszli oni w skład powołanej w 1941 r. formacji zwanej Służba Ochrony Powstania /SOP/ a od 1943 r. przemianowaną na Wojskową Służbę Ochrony Powstania /WSOP/. Komendantem tej jednostki był sierżant Ignacy Mazurkiewicz ps. „Jarema” z Kurowa. Kapral Piotr Leśniak ps. „Lech” pełnił funkcję dowódcy drużyny. Żołnierze wyżej wymienionych formacji byli zaangażowani w prowadzenie dywersji zarówno o charakterze wojskowym jak i gospodarczym /akcje przeciwko obowiązkowym dostawom żywności dla okupanta, niszczenie dokumentacji podatkowej/.

Akcję scalania BCh i AK prowadzono od początku 1943 r. do końca okupacji. Do 1943 r. przynależność do obydwu organizacji była powszechna. Komenda Okręgu BCh w Lublinie nie kwestionowała celowości scalenia. Jednak zabiegała aby zapewnić sobie jak największe wpływy w scalonej armii. Podobnie jak Komenda Okręgu AK w Lublinie.

Jesienią 1942 r. KG AK przystąpiła do organizowania „Kedywu” /Kierownictwa Dywersji/ celem prowadzenia bezpośredniej walki z okupantem. Do działań tych zaangażowany został Oddział „Hektora – Turnusa” /OP 15/3/ wchodzący w skład 3 kompanii zgrupowania 15pp „Wilków”. *Zdzisław Jan Targosiński ps. „Ulises”, „Hektor”, por. rez. Piechoty, ur. 28.03.1915 r. w Kraśniku w rodzinie urzędnika pocztowego gdzie również ukończył gimnazjum w latach 1936–1937 odbył służbę wojskową na Dywizyjnym Kursie Podchorążych Rezerwy Piechoty w Dęblinie. Studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim. Podczas okupacji mieszkał w Puławach gdzie wstąpił w 1940 r. do ZWZ. Początkowo był łącznikiem a następnie z-cą komendanta Placówki AK Kazimierz Dolny. Od jesieni 1943 r. dowodził lotnym oddziałem. W maju 1944 r. został oficerem ds. zrzutów w Inspektoracie Rejonowym Puławy. W jego oddziale walczyli żołnierze AK placówki Kurów. Oddział funkcjonował od połowy 1943 r. do sierpnia 1944 roku. W skład tego oddziału wchodziło dziesięciu żołnierzy AK Placówki Kurów: sierż. Roman Piechowicz ps. „Sprytny” z Kurowa, plut. Józef Zuchniarz ps. „Sęp” z Płonek, plut. Andrzej Migdał ps. „Siapek” z Klementowic, plut. Marian Mazurkiewicz ps. „Świda” z Kurowa, ppor. Tadeusz Łubek ps. „Delfin” z Kurowa, por. Mieczysław Mazurkiewicz ps. „Nicpoń” z Kurowa, sierż. Jan Krawczyk ps. „Ostryga” z Kurowa, Jerzy Kędziński ps. „Jur” z Kurowa, Antoni Turski ps. „Lew” z Kurowa, sierż. Władysław Koziej ps. „Dobry” z Kurowa. Byli oni uczestnikami tragicznych wydarzeń w Owczarni gm. Józefów nad Wisłą w dniu 4 maja 1944 r. Dowódcami byli por. Jan Zdzisław Targosiński ps. „Hektor”, ppor. Bronisław Kozuń ps. „Turnus”. Wydzielane były z niego oddziały specjalne do wykonywania określonych zadań.*

W wyniku działań II wojny światowej polegli: Tadeusz Kędziński walczący w KOP Korpus Ochrony Pogranicza/2 Flotylla Rzeczna Marynarki Wojennej Pińsk /wrzesień 1939 r./, ułan kpr. Jan Marczak /wrzesień 1939 r. – Kolonia Prawiedniki/, Stefan Kobus /83 pp z Kobrynia i 84 pp z Pińska/, pilot Edward Jakubowski /zm. 29. X. 1940 r. w Anglii/, pilot st. sierżant Zygmunt Sadurski /300 Dywizjon bombowy/ zginął 6. II. 1942 r., pchor. Stanisław Dąbrowski /15 pp walczył k. Pabianic, poległ we wrześniu 1939 r. k. Strońska gm. Zapolice, pochowany na miejscowym cmentarzu/, major Stanisław Ogórek z KOP /Korpusu Ochrony Pogranicza/ zginął we wrześniu 1939 r. pod Tomaszowem Lubelskim, Władysław Rukasz zginął w 1940 r. w obronie Francji podczas ataku wojsk hitlerowskich na ten kraj. W hitlerowskim obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu zginął we wrześniu 1941 r. Piotr Szeleźniak, prawnik, przed wojną wicestarosta lubelski oraz Jan Szyszko ur. Kłoda zamieszkały w Płonkach. Aresztowany przez hitlerowców we wrześniu 1940 r. w Warszawie. Zamordowany w styczniu 1941 r. w Oświęcimiu. Jego numer obozowy 4988. W walkach o „wał pomorski” zginął 17 marca 1945 r. pod Kołobrzegiem Waclaw Wyskwara z Buchałowic żołnierz I Armii WP.²⁶

W Świerdłowsku 25 kwietnia 1942 r. urodził się Krzysztof Kwiatkowski zamieszkały w Kurowie. Jego dziadkowie byli zesłani na Syberię. Również rodzice zostali deportowani na Syberię z Lwowa w 1940 roku. Ojciec, jako żołnierz I Dywizji im. T. Kościuszki wrócił do Polski. Natomiast w czerwcu 1945 r. pomógł w powrocie do Krakowa swojej rodzinie.

W Charkowie w kwietniu/maju 1940 r. zginęli wzięci do niewoli sowieckiej we wrześniu 1939 r. por. rez. Józef Grad z Kurowa, oraz ppor. rez. Władysław Kołodziej z Płonek. Natomiast w Katyniu w kwietniu/ maju w 1940 r. zginął ppor. rez. Józef Jaźwierski z Kurowa oraz rtm. kaw. w st. sp. Jan Mikołaj Kossowski /ur. 1888 r. w Wąwolnicy/. W sierpniu 1939 r. został zmobilizowany i przydzielony do taborów 18 dywizji Piechoty. Kierował komisją poboru koni w Kurowie. Następnie zaciągnął się z synami Bogumiłem Kossowskim /17lat/ i Zdzisławem Kossowskim /15 lat/ do Armii Lublin gen. dyw. Tadeusza Piskora. Brał udział w walkach z oddziałami niemieckimi, a następnie sowieckimi pod Kowlem. Przemieszcza-

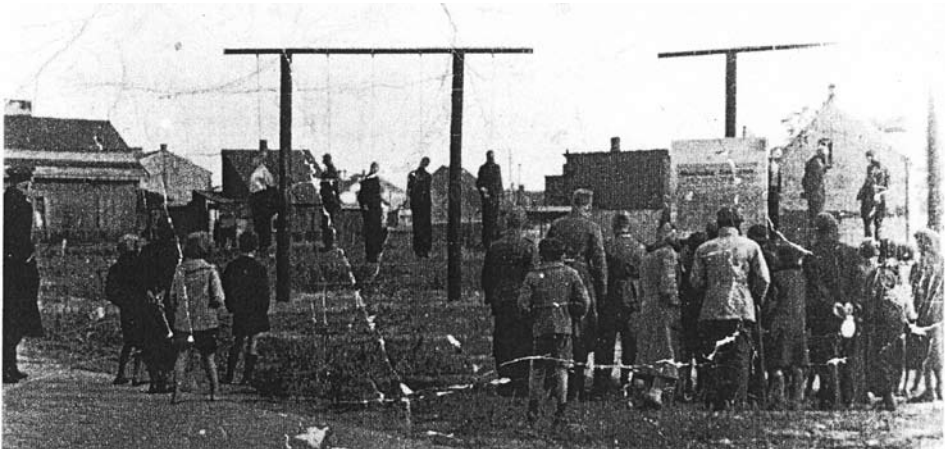
26) Tamże.

jąc się z synami w kierunku Lwowa dostał się w miejscowości Werba pod Włodzimierzem Wołyńskim do niewoli sowieckiej. Zdzisław Kossowski zbiegł z niewoli sowieckiej i w październiku 1939 r. dotarł do Lublina. Natomiast Jan Mikołaj Kossowski z drugim synem Bogumiłem Kossowskim przebywali najpierw w więzieniu kijowskim a następnie w obozie w Kozielsku. W grudniu 1939 r. władze sowieckie przekazały Bogumiła Kossowskiego Niemcom. Natomiast Jan Mikołaj Kossowski zginął w Katyniu w kwietniu/maju 1940 r.

W dniu 8 kwietnia 1942 r. do obozu zagłady w Sobiborze, niemiecki okupant wywoził poprzez stację PKP Puławy 2785 Żydów głównie z Kurowa ale również z Michowa. Okupanci rozstrzelali w Kurowie dnia 13 listopada 1942 r. 36, a dnia 19 grudnia 1942 r. 23 Żydów. Te tragiczne wydarzenia zamknęły kilkunastoletni okres wielokulturowości Kurowa.

Jesienią 1943 r. patrol Stanisława Piecyka ps. „Babinicz” operujący w rejonie Kazimierza oraz patrol „Kordiana” Januarego Rusha wraz z żołnierzami AK Placówki Karczewska dokonał akcji na garbarnię w Kurowie przy ulicy Dworskiej /obecnie I Armii WP/ celem pozyskania kozuchów na zimę. Wprawdzie gotowych kozuchów w garbarni nie było ale po obezwładnieniu dwóch policjantów granatowych zabrali wyprawione skóry na kozuchy, z których później uszyto im kozuchy.

Podczas okupacji na roboty przymusowe do Niemiec, hitlerowcy wywieźli 403 osoby. W poniedziałek dnia 6 marca 1944 r. okupant dokonał w Kurowie publicznej egzekucji prawdopodobnie 45 więźniów z zamku lubelskiego – występują rozbieżności co do liczby straconych /10 powieszono na skwerze w centrum Kurowa, a 35 rozstrzelano na skarpie przy ul. Puławskiej w Kurowie/. Jedną z ofiar powieszonych na skwerze podczas egzekucji był mieszkaniec Kurowa, żołnierz AK Ignacy Mazurkiewicz ps „Jarema”.

*Egzekucja w dniu 6 marca 1944 r. w Kurowie na Starym Rynku.
Powieszeni więźniowie Zamku Lubelskiego, 10 osób.*

W nocy 2/3 czerwca 1944 r. Niemcy dokonali łapanki ludności cywilnej z Kurowa i Brzozowej Gaci. Na kurowski rynek spędzono i wywieziono na roboty przymusowe przy budowie umocnień wg różnych źródeł od 380 do 800 osób i umieszczono je na terenie obozu koncentracyjnego na Majdanku.

W budynku Antoniego Burdzickiego funkcjonował posterunek policji tzw. „granatowej”.

Silna Placówka AK Kurów poniosła znaczne straty. Żołnierze AK Placówki „Kurów” i spoza jej terenu pomordowani przez niemieckiego okupanta:

- st.strz. Marian Burdzicki /1923–1944/ ps. „Baryła” z Kurowa aresztowany przez Niemców w domu, więziony na zamku w Lublinie, zamordowany w 1944 r. Rodzina nie odzyskała zwłok.
- kpr. Tadeusz Wierzbicki /1922–1944/ ps. „Niwa” z Kurowa zginął w 1944 r. podczas potyczki z „własowcami” w majątku Bronice,
- sierż. Ignacy Mazurkiewicz /1900–1944 r./ ps. „Jarema” z Kurowa – Komendant Straży Pożarnej w Kurowie. Powieszony przez Niemców 6 marca 1944 r. podczas publicznej egzekucji na rynku w Kurowie.

Pomordowani przez rodzimych oprawców:

- sierżant Roman Piechowicz ps. „Sprytny” /1916–1944/ z Kurowa zamordowany przez oddział AL „Cienia” 4 maja 1944 r. w Owczarni gm. Józefów n. Wisłą,
- plut. Marian Mazurkiewicz ps. „Świada” /1920–1944/ z Kurowa zamordowany przez Oddział AL „Cienia” 4 maja 1944 r. w Owczarni gm. Józefów n. Wisłą,
- plut. Józef Zuchniarz ps. „Sęp” /1913–1944/ z Płonek zamordowany przez Oddział AL „Cienia” 4 maja 1944 r. w Owczarni gm. Józefów n. Wisłą,
- plut. Michał Stępniewski ps. „Świstak” /1912–1945/ z Kurowa zamordowany w 1945 r. przez UB w centrum Kurowa. Będąc rannym został dobity przez oprawców,
- plut. Andrzej Migdał ps. „Siapek” /1921–1944/ z Klementowic, zamordowany przez oddział AL „Cienia” 4 maja 1944 r. w Owczarni gm. Józefów n. Wisłą
- kpr. Gustaw Chmurzyński ps. „Powolny” /1916–1945/ z Kurowa zamordowany w 1945 r. przez UB w centrum Kurowa. Prawdopodobnie został wskazany UB przez mieszkańca Kurowa pochodzenia żydowskiego Lejbusia Wainbucha na którym podziemie niepodległościowe wykonało wyrok śmierci na jarmarku w Wąwolnicy.
- phm. Edmund Waclaw Kotyza ps. „Grot”, „Graf” /1919–1944/ harcerz Szarych Szeregów. W latach 1934–1939 Drużynowy IV DH Żegl. w Dęblinie. Żołnierz oddziału dyspozycyjnego Kedywu „Przepiórki” – „Zagończyka” OP 15/2, OP 15pp/2. Oddział funkcjonował w okresie od 1940 r. do VIII 1944 r. Zginął w Kurowie podczas próby aresztowania go przez UB i NKWD w lipcu 1944 roku.
- por. Mieczysław Mazurkiewicz ps. „Nicpoń” /1924–1946/ z Kurowa. Poległ w potyczce z grupą operacyjną UB KBW w dniu 15 lutego 1946 r. w Buchałowicach gm. Kurów.
- ppor. Michał Dudziniec ps. „Mito” prawdopodobnie z Czesławic, prawdopodobnie adiutant „Zagona” – „Zagończyka” ppor. Jerzego Jaskulskiego. Poległ w potyczce z grupą operacyjną UB – KBW w dniu 15 lutego 1946 r. w Buchałowicach gm. Kurów.
- Marian Wajs ps. „Bej” /1923–1946/. Poległ w potyczce z grupą operacyjną UB KBW w dniu 15 lutego 1946 r. w Buchałowicach gm. Kurów.
- Henryk Piotr Arent ps. „Kostek” /1925–1946/ dowódca drużyny WIN. Poległ w potyczce z grupą operacyjną UB – KBW w dniu 15 lutego 1946 r. w Buchałowicach gm. Kurów.
- Bronisław Banucha ps. „Bronek” /1926–1946/ z Trzcianca gm. Michów. Żołnierz AK WIN z Oddziału „Szatana” Kazimierza Woźniaka. Poległ w Kozim Borze w dniu 10 sierpnia 1946 r. w potyczce z grupą operacyjną UB KBW.
- Jan Kozak ps. „Boruta” /1923–1946/ z Płonek gm. Kurów. Żołnierz AK WIN z Oddziału „Szatana” Kazimierza Woźniaka. Poległ w Kozim Borze w dniu 10 sierpnia 1946 r. w potyczce z grupą operacyjną UB KBW.
- Józef Pacek /1925–1946/ z Rudna gm. Michów. Żołnierz AK WIN z Oddziału „Szatana” Kazimierza Woźniaka. Poległ w Kozim Borze w dniu 10 sierpnia 1946 r. w potyczce z grupą operacyjną UB KBW.

- Władysław Koślacz – funkcjonariusz Policji Państwowej, urodzony w 1887 roku w Klementowicach, s. Józefa i Anieli. W 1939 r. zamieszkały w Siedlcach. Był emerytowanym urzędnikiem kancelarii sądowej. We wrześniu 1939 r. dostał się do niewoli sowieckiej. Następnie przebywał w obozie w Ostaszkowie. Zamordowany w 1940 r. w Kalininie /obecnie Twer/, pochowany w Miednoje. Upamiętniony Dębem Pamięci w Siedlcach.
- Wilhelm Ludwik Jabłoński – aspirant Policji Państwowej, urodzony 04.11.1911 r. w Klementowicach, s. Stanisława. Przebywał w obozie w Ostaszkowie. Zamordowany w 1940 r. w Kalininie /obecnie Twer/, pochowany w Miednoje. Upamiętniony Dębem Pamięci we Wrocławiu.

Bolesław Tużnik /1903-1969/ z Klementowic był żołnierzem zawodowym Korpusu Ochrony Pogranicza /KOP/ Pułku Baranowicze. Zajmował się stacją gołębi pocztowych pułku. Po agresji sowieckiej na Polskę 17 września 1939 r. dostał się do niewoli i niemal cudem unika egzekucji, ponieważ ją przerwano przed nim na rozkaz. Po wybuchu wojny sowiecko-niemieckiej w czerwcu 1941 r. i podpisaniu układu Sikorski-Majski wraz z innymi żołnierzami zwolniony zostaje z łagru i wstępuje do formowanego przez Gen. Władysława Andersa II Korpusu Polskiego. W 1943 r. przetransportowany do Włoch bierze udział w maju 1944 r. w zdobyciu wzgórza i klasztoru Monte Casino. Podczas bitwy zostaje ciężko ranny. Po wojnie osiada w mieście Stratford nad rzeką Avon w Wielkiej Brytanii gdzie pracuje w administracji zarządzającej koszarami, w których mieszkają zdemobilizowani żołnierze polscy armii Gen. Władysława Andersa. W 1958 r. powraca do Polski. Oznaczony Krzyżem Monte Casino, Krzyżem Walecznych, Krzyżem Zasługi z Mieczami, Medalem Polska Swemu Obrońcy oraz brytyjskimi i włoskimi odznaczeniami wojskowymi.

W dniu 22 lipca 1944 r. lotnictwo niemieckie ponownie zbombardowało Kurów. W Kurowie plan „Burza” czyli przejęcie miejscowości przed wkroczeniem Armii Czerwonej i I Armii Wojska Polskiego rozpoczęto rankiem 22 lipca 1944 roku. Brały w nim udział oddziały: AK pod dowództwem Jana Krawczyka ps. „Ostryga”, BCh pod dowództwem Stefana Rodaka ps. „Rola” Zygmunta Kozaka ps. „Walter” oraz AL. W trakcie akcji oddział AL wycofał się z Kurowa. Oddziały w wyniku zasadzki zatrzymały pancerne samochody niemieckie, które zawróciły. Jeden z nich został ostrzelany koło młyna przy ulicy Puławskiej i opanowany przez żołnierzy AK i BCh. *W sierpniu 1944 r. stacjonowały w Kurowie i okolicy wojska radzieckie oraz polskie I Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki.* Na polach po prawej stronie jadąc do Puław funkcjonowało radzieckie wojskowe lotnisko polowe. W tym czasie władzę w gminie przejął KG PPR na czele, którego stał Władysław Krupa z Brzozowej Gaci.

W dniu 23 lipca 1944 r. połączone oddziały AK i BCh rozbroiły pod Kurowem jadących samochodami od strony Lublina Niemców. Zdobyto samochód ciężarowy, broń i amunicję. Wzięto do niewoli dwudziestu żołnierzy niemieckich. Natomiast w dniu 24 lipca 1944 r. do Kurowa wkracza Armia Czerwona i I Armia WP.

Kurów został wyzwolony spod okupacji hitlerowskiej, natomiast rozpoczęła się okupacja sowiecka. Do obozów koncentracyjnych tzw. łagrów Nr 270 w Borowiczach i Nr 531 w Świerdłowsku w głąb Związku Sowieckiego dnia 22 listopada 1944 r. wywieziono zaangażowanych w działalność w AK Eugeniusza Kluczyńskiego, Feliksa Marczaka, Witolda Rukasza, prawdopodobnie Jana Rukasza i Jana Dzidowskiego lub Dzikowskiego /policjanta/ Ryszarda Jasińskiego, Gustawa Sadurskiego, Wacława Królikowskiego, Jerzego Kędzierskiego, Antoniego Furtaka i Wiktora Furtaka z Kurowa i BCh: Stanisława Chabrosa z Płonek, Jana Kozieja z Glinnika gm. Abramów i Piotra Sadurę – nauczyciela z Dęby. W 1946 r. do Kurowa wrócili: Jerzy Kędzierski, Eugeniusz Kluczyński, Jan Rukasz, Feliks Marczak i Witold Rukasz. Natomiast w 1947 r. wrócili: Ryszard Jasiński, Jan

Koziej z Glinnika gm. Abramów, Gustaw Sadurski i Wacław Królikowski. Zmarli w obozach: Stanisław Chabros z Płonek oraz Antoni Furtak, Wiktor Furtak z Kurowa, Piotr Sadura.²⁷

Stanisław Chabros, s. Pawła, ur. 05.06.1894 r. w Klementowicach, od 1918 r. mieszkał w Górach Olesiańskich /obecnie Płonki/, gdzie rodzice kupili gospodarstwo rolne. Przed wojną należał do Stronnictwa Ludowego. Natomiast w czasie okupacji hitlerowskiej wstąpił do BCH i przyjął pseudonim „Stary”. Po zakończeniu II wojny światowej został wybrany na Wójta Gminy Kurów. Aresztowany dnia 7 listopada 1944 r. przez NKWD, przetrzymywany w szkole w Klementowicach a następnie wywieziony do obozu w Riazaniu a po pewnym okresie do łagru Borowicze-Jogła gdzie zmarł w kwietniu/maju 1945 r.,

Antoni Furtak s. Tomasa, ur. 06.03.1904 r. w Kurowie, żołnierz AK, aresztowany i wywieziony w listopadzie 1944 r., zmarł w łagrze Borowicze-Jogła 4 kwietnia 1945 r.,

Wiktor Furtak s. Tomasa, ur. 06.03.1902 r. w Kurowie, żołnierz AK, aresztowany i wywieziony w listopadzie 1944 r., zmarł w łagrze Borowicze-Jogła 18 kwietnia 1945 r.,

Ryszard Jasiński ps. „Ryś” s. Franciszka, ur. 10.01.1923 r. w Kurowie, żołnierz AK. Aresztowany przez gestapo przez 3 miesiące przebywał na Zamku Lubelskim. Dnia 14 marca 1944 r. zwolniony ze szpitala więziennego. Dnia 24 października 1944 r. aresztowany przez NKWD i w grudniu 1944 r. wywieziony do łagru Borowicze, a następnie do Świerdłowska. Do Kurowa wrócił 18 listopada 1947 r.,

Wacław Królikowski ps. „Jastrząb” ur. 14.01.1906 r. w Kurowie. W okresie międzywojennym należał do ZMW „Wici” i był prezesem koła w Kurowie. W listopadzie 1939 r. wstąpił do ZWZ, a następnie objął funkcję komendanta ZWZ w gm. Szczekarków gdzie pracował jako pomocnik sekretarza gminy. W 1940 r. w ramach akcji PCK kierował kwaterowaniem uchodźców z ziem zachodnich. Brał również udział w licznych akcjach bojowych: ataku na „własowców” w majątku Szczekarków, zawieszenia flagi polskiej na kominie fabrycznym w Zagłobie, akcji odwetowej na statek wiozący Niemców po pacyfikacji wsi Zastów Polanowski. Po wkroczeniu Armii Czerwonej powrócił do Kurowa gdzie został aresztowany dnia 28 października 1944 r. przez NKWD i wywieziony do łagru Borowicze a następnie Świerdłowska. Do Kurowa powrócił 14 listopada 1947 r.,

Eugeniusz Kluczyński ps. „Klin” s. Michała ur. 24.07.1907 r. w Kurowie. Ukończył prawo na KUL w Lublinie. Od jesieni 1939 r. w ZWZ, żołnierz AK. W październiku 1944 r. aresztowany przez UB i osadzony na Zamku Lubelskim skąd został wywieziony do łagru Borowicze. Do Kurowa powrócił 6 marca 1946 roku. Po powrocie z zesłania zdał egzamin sędziowski,

Witold Rukasz ps. „Sam”, „Jacek” ur. 30.05.1914 r. w Kurowie. Absolwent Liceum im. Ks. J.A. Czartoryskiego w Puławach. Od jesieni 1939 r. w ZWZ, następnie żołnierz AK. W 1941 r. Komendant Rejonu AK „Bekaz”, który obejmował gminy: Baranów, Żyrzyn, Kurów, Markuszów i Garbów. Następnie oficer wywiadu i kontrwywiadu Podobwodu „B” Puławy w stopniu podporucznika. W sierpniu/wrzeźniu 1944 r. aresztowany przez NKWD, wywieziony do Sokołowa Podlaskiego a następnie do łagru Borowicze Nr 270/ Jogła-Szepietowo-Szachtlager-Kawarka. Pracował w kopalni węgla oraz przy wyrębie i spławie drewna. W dniu 13 marca 1946 r. powrócił do Kurowa.

Jan Rukasz ps. „Stryjo”, „Stryjek” ur. 1906 r. w Kurowie. Mieszkał okresowo w Końskowoli. Żołnierz AK, członek Kedywu, bliski współpracownik A. Fałciszewskiego. Aresztowany przez NKWD i prawdopodobnie zesłany do łagru. Zginął w niewyjaśnionych okolicznościach po powrocie z zesłania prawdopodobnie w 1946 r.

Gustaw Sadurski ps. „Sad” s. Jana, ur. 26.12.1906 r. w Kurowie. Żołnierz AK. Aresztowany przez NKWD w listopadzie 1944 r. i wywieziony do łagru Borowicze. Wrócił do Kurowa w marcu 1946 r.

Jerzy Kędziński ps. „Jur” ur. 1923 r. Żołnierz AK. Aresztowany przez NKWD w listopadzie 1944 r. i wywieziony do łagru Borowicze. Wrócił do Kurowa w marcu 1946 r.,

Feliks Marczak ps. „Skrzat” ur. 04.1907 r. w Kurowie. Przed wojną pracował w Ministerstwie Komunikacji. We wrześniu 1939 r. oddelegowany do pracy w miejscowości Zaleszczyki. Po powrocie mieszkał

27) Ks. W. Mazurkiewicz. Kurów Lubelski w XX stuleciu. Vancouver 1998 r., Lublin 2002 r.

w Radzynie Podlaskim. Żołnierz AK. Aresztowany przez NKWD jesienią 1944 r. i wywieziony do łagru Borowicze. Powrócił w marcu 1946 r.

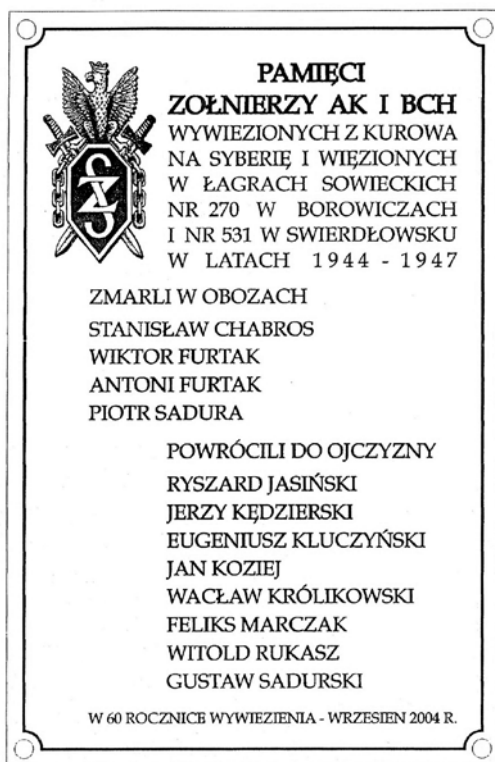
Piotr Sadura ur. 1910 roku. Był nauczycielem w szkole powszechnej w Dębie. Żołnierz AK i BCh. W listopadzie 1944 r. aresztowany przez NKWD i zesłany do łagru Borowiczach gdzie zmarł.

Jan Koziej urodzony w Glinniku, gmina Abramów. Żołnierz AK i BCh. Jesienią 1944 r. aresztowany przez NKWD i wywieziony do łagru w Borowiczach. Powrócił jesienią 1947 r.,

Jan Dzikowski lub Dzidowski, policjant z Kurowa, członek ZWZ, żołnierz AK. Jesienią 1944 r. został aresztowany przez NKWD i prawdopodobnie wywieziony do łagru Borowicze. Wrócił prawdopodobnie w 1946 lub 1947 r.²⁸

PROJEKT TABLICY PAMIĄTKOWEJ

WYMIARY TABLICY: 420x640 MM
CZCIONKA: book antiqua
WYSOKOŚĆ CZCIONKI: 10, 12 I 16 MM

PROJEKT TABLICY E.SADURSKA-SZCZĘPANEK I M.SZCZĘPANEK

28) Aleksander Lewtak – Puławscy Sybiracy 1939–1956, Końskowola 2013 r.

Żołnierze AK Placówki Kurów:

- Rukasz Zygmunt ur. 1907 r.
- Rukasz Witold ur. 1914 r. ps. „Sam”
- Rukasz Jan ur. 1906 r. ps. „Stryjo”
- Rukasz Piotr ur. 1902 r.
- Rukasz Władysław ur. 1915 r.
- Rukasz Władysław ur. 1922 r.
- Diupiero Antoni ur. 1919 r.
- Diupiero Mieczysław ur. 1922 r.
- Witkowski Antoni ur. 1900 r.
- Turski Antoni ur. 1900 r.
- Bolesławski Franciszek ur. 1907 r.
- Stępniewski Józef ur. 1905 r.
- Krawczyk Jan ur. 1902 r. ps. „Ostryga”
- Pajórek Jan ur. 1906 r.
- Pajórek Józef ur. 1910 r.
- Pajórek Waław ur. 1913 r.
- Łubek Tadeusz ur. 1912 r. ps. „Delfin”
- Głębicki Adolf ur. 1921 r.
- Żurkowski Marian ur. 1919 r.
- Żurkowski Eugeniusz ur. 1922 r.
- Panecki Zygmunt ur. 1914 r. ps. „Młot”
- Panecki Zygmunt ur. 1915 r.
- Panecki Edmund ur. 1919 r.
- Janicki Józef ur. 1915 r.
- Michalik Henryk ur. 1916 r.
- Kluczyński Eugeniusz ur. 1907 r. ps. „Klin”
- Mazurkiewicz Piotr ur. 1917 r.
- Mazurkiewicz Piotr ur. 1920 zm. 1993 r. ps. „Robak”
- Kordowski Eugeniusz ur. 1924 r.
- Ginalski Zygmunt ur. 1920 r.
- Chmurzyński Waław ur. 1920 r.
- Chmurzyński Bronisław ur. 1910 r.
- Chmurzyński Mieczysław ur. 1919 r.
- Galant Jan ur. 1910 r.
- Guz Jan ur. 1898 r.
- Turski Jan ur. 1910 r.
- Turski Stanisław ur. 1906 r.
- Chróścicki Jan ur. 1916 r.
- Mikulski Tadeusz ur. 1924 r.
- Turski Antoni ur. 1924 r. ps. „Lew”
- Górecki Marian ur. 1921 r.
- Kędziński Jerzy ps. „Jur”
- Karaś Bronisław
- Mazurkiewicz Józef
- Sulenta Edward /Kurów/ ps. „Szpak”
- Ginalski Bogusław
- Drażkiewicz Zygmunt ps. „Sęp”
- Marczak Franciszek ps. „Edward Flis”
- Partycki Roman
- Wierzbicki Jan
- Reczek Wiktoria ps. „Jagoda”
- Rukasz Henryk ps. „Władek” ur. 1923 r. - żołnierz AK Okręgu Warszawa Obwód Wola
- Mazurkiewicz Ignacy ur. 1900 zm. 1944 r. ps. „Jarema”
- Wierzbicki Tadeusz ur. 1922 zm. 1944 r. ps. „Niwa”
- Burdzicki Marian ur. 1923 zm. 1944 r. ps. „Baryła”
- Janicki Tadeusz ur. 1922 zm. 1943 r.
- Piechowicz Roman ur. 1916 zm. 1944 r. ps. „Sprytny”
- Mazurkiewicz Marian ur. 1920 zm. 1944 r. ps. „Świda”
- Zuchniarz Józef ur. 1913 zm. 1944 r. ps. „Sęp”
- Stępniewski Michał ur. 1912 zm. 1945 r. ps. „Świstak”
- Chmurzyński Gustaw ur. 1916 zm. 1945 r. ps. „Powolny”
- Mazurkiewicz Mieczysław ur. 1924 zm. 1945 r. ps. „Nicpoń”
- Janicki Stanisław ur. 1910 zm. 1945 r.
- Koziej Władysław ps. „Dobry”
- Jasiński Ryszard ps. „Rys”
- Jasiński Kazimierz ps. „Wilk” - w stopniu kaprała jako żołnierz 28 pułku artylerii lekkiej, w Zajezierzu k. Dębłina, brał udział w kampanii wrześniowej 1939 roku. Następnie w konspiracji ZWZ i AK w Oddziale „Hektora”.
- Parafińczuk Aleksander ps. „Olcha”
- Sadurski Franciszek ps. Wolicki
- Turczyk Jan
- Marczak Stanisław
- Leśniak Piotr ps. „Lech”
- Marczak Feliks /Kurów/ sp. „Skrzat”
- Boreczek Mieczysław /Płonki/
- Boreczek Bolesław /Płonki/
- Migdał Andrzej ps. „Siapek”
- Kozak Jan ps. „Bimber” z Kurowa
- Furtak Antoni /Kurów/
- Furtak Wiktor /Kurów/
- Królikowski Waław /Kurów/ ps. „Jastrząb”
- Sadurski Gustaw /Kurów/ ps. „Sad”
- Jan Dzikowski lub Dwidowski
- Kozak Jan ps. „Boruta” z Płonek

W okresie powojennym Kurów należał do województwa lubelskiego i powiatu puławskiego. W listopadzie 1944 r. zlikwidowano demokratyczne wybory do samorządu. Działał on w strukturach przedwojennych, lecz radni nie byli wybierani tylko delegowani przez organizacje społeczne. Tak ukonstytuowana rada wybierała wójta. Gmina Kurów składała się wówczas z 14 gromad na czele z sołtysami. W tym czasie liczba mieszkańców poszczególnych gromad przedstawiała się następująco: Barłogi – 200, Bronisławka – 341, Brzozowa Gać – 555, Choszczów – 367, Chrzążów – 811, Chrzążówek – 734, Dęba – 519, Kurów – 1864, Łąkoć 200, Marianka – 86, Nowy Dwór – 69, Płonki – 991, Szumów – 225, Wólka Nowodworska – 209.

W budynku murowanym Antoniego Burdzickiego funkcjonował posterunek milicji, przeniesiony do budynku gminnego przy ulicy Głowackiego, budynku Walencików przy ulicy Głowackiego a następnie budynku urzędu gminy. Komendantami posterunku byli: Józef Stefaniak od 1945 r., Jan Adrianek /1945–1949 r./, Jan Wróblewski /1950 r./ i ppr. Jan Siedliski /1950–1962 r./. Następnie posterunek funkcjonował w budynku banku. Komendantami byli: Czesław Koral /1962–1973 r./, Stanisław Trybuła /1973–1979 r./, Jerzy Ści-bak /1979–1988 r./, Zdzisław Jarosz /1988–1991/, Józef Kupczyk /1991–1993 r./, Sławomir Barszczewski /1993 r./, Zygmunt Wąsik /1994–1995 r./, Zbigniew Kozak /1995–1998 r./, Mariusz Jańczak /1998–2001 r./, Roman Ziętek /2001–2007 r./, Piotr Bartnik /2007 r.–nadal/.

Stopniowo wznawiały działalność prywatne i spółdzielcze zakłady produkcyjne i usługowe, powstawały państwowe zakłady produkcyjne oraz instytucje użyteczności publicznej. W budynku prywatnym w Kurowie przy ul. Lubelskiej 31 uruchomiono ręczną centralę telefoniczną oraz urząd pocztowy. Natomiast po ulicach Kurowa i przez inne miejscowości przeprowadzono na słupach sieci elektrycznej linie telefoniczne. W 1991r. pocztę i automatyczną centralę telefoniczną umieszczono na parterze budynku urzędu gminy Natomiast w 2004 r. pocztę przeniesiono do budynku nabytego przez gminę od spółdzielni mleczarskiej w Kurowie przy ul. Lubelskiej. Natomiast automatyczną centralę telefoniczną przeniesiono do kontenera na placu przy urzędzie gminy.

Od 1947 r. ponownie uruchomiono rzeźnię gminną. W latach pięćdziesiątych powstał zakład przetwórstwa owocowo-warzywnego, państwowy ośrodek maszynowy i RSP Brzozowa Gać. W dniu 9 listopada 1947 r. na bazie majątku stowarzyszenia „SNOP” utworzono GS SCh. Dalej rozwijała działalność OSM Kurów, która 30 marca 1968 r. przeniosła swoją siedzibę z ul. Warszawskiej do nowowypudowanej siedziby w Olesinie. Zakład mleczarski spółdzielnia sprzedawała spółce francuskiej na przełomie września i października 2004 r. natomiast spółka ta zakończyła produkcję mleczarską w Kurowie w sierpniu 2006 r. Przez pewien okres prowadziła tam tylko skup mleka, a następnie sprzedała tę nieruchomość osobie prywatnej. Pozostałością historii Kurowa jest także dominujący od dziesiątków lat rodzaj wytwórczości, jakim są: garbarstwo, kuśnierstwo i do początku lat sześćdziesiątych szewstwo. Tego rodzaju działalność była i jest znana także poza granicami naszego województwa. W 1951 r. utworzono Spółdzielnię Pracy Kuśnierzy i Spółdzielnię Pracy Szewców „Zgoda”. W 1952 r. powstały Lubelskie Zakłady Futrzarskie w Kurowie, które w 1997 r. zostały przekształcone w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa pod nazwą Zakłady Futrzarskie „Kurów1”. Spółka w następnych latach została sprzedana podmiotom prywatnym. Natomiast w 1953 r. powołano Zakładową OSP w Kurowie przy zakładach futrzarskich. SPK Kurów przeniosła swą siedzibę z ul. Głowackiego, I Armii WP i Warszawskiej do wybudowanych obiektów przy ul. Nowej na przełomie 1972/73 r. W 1976 r. została założona Spółdzielnia Kółek Rolniczych w Kurowie. Jej założycielami były funkcjonujące kółka rolnicze w Kłodzie, Dębie, Płonkach, Klementowicach. W 1964 r. oddano do użytku budynek Szkoły Podstawowej w Kurowie. Natomiast w 1965 r. budynek Gminnego Ośrodka Kultury i Straż-

nicy w Kurowie oraz Szkoły Podstawowej w Klementowicach, w 1968 r. budynek Ośrodka Zdrowia w Klementowicach, a w 1974 r. Ośrodka Zdrowia w Kurowie. Poprzednio Ośrodek Zdrowia w Kurowie mieścił się w budynku prywatnym Ireny Kaźmierskiej-Krzewińskiej przy ul. Lubelskiej, a następnie Czesława Korala przy ul. Głowackiego. Budynki ośrodków zdrowia zmodernizowano w 2011 r. Funkcjonują one w ramach powstałego w 2011 r. Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Kurowie, którego organem założycielskim jest Gmina Kurów. Jest ona również właścicielem nieruchomości i rzeczy ruchomych użytkowanych przez SP ZOZ.

W latach 1951–1979 w domu prywatnym Alicji Kamińskiej przy skrzyżowaniu ul. Lubelskiej i ul. Zielonej funkcjonowało przedszkole w Kurowie. Kierownikiem przedszkola w latach 1953-1979 była Helena Dobrzyńska zd. Socha. Ponadto funkcjonowało drugie przedszkole prowadzone przez siostry zakonne. W latach 1946-1947 r. w domu prywatnym na ul. Dworskiej /obecnie I Armii WP/ a następnie w budynku wikariatu k. dzwonnicy. Dnia 12 września 1979 r. zostało oddane do użytku obecne przedszkole. Dyrektorem została Helena Dobrzyńska.

W 2014 r. dokonano modernizacji i rozbudowy przedszkola przy udziale środków finansowych gminy i Wspólnoty Gruntowej „Okręglice” w Kurowie.

W czerwcu 2013 r. została oddana do użytku oczyszczalnia ścieków, która docelowo będzie obsługiwać teren niemal całej gminy. Natomiast w maju 2014 r. oddano do użytku sieć kanalizacyjną w południowej części Kurowa oraz Olesinie.

W sierpniu 2014 r. przeprowadzona została generalna przebudowa wraz z modernizacją centrum Kurowa - ulica Kilińskiego wraz ze skrzyżowaniem z ulicą Żabią i I Armii WP wjazdem i parkingiem do strażnicy OSP Kurów.

W 1954 r. zlikwidowano gminy i utworzono gromady. Wtedy to do 1959 r. funkcjonowały gromady Dęba i Kłoda, natomiast do końca 1972 r. gromady Kurów, Markuszów i Klementowice.

Od 1973r. utworzono ponownie gminy. Wtedy do gminy Końskowola przyłączono Chrzążów i Chrzążówek, natomiast do gminy Kurów – Klementowice i Buchałowice. Z dniem 1 stycznia 1973 r. w skład ponownie utworzonej Gminy Kurów weszło 27 sołectw: Barłogi, Bobowiska, Brzozowa Gać, Bronisławka, Buchałowice, Choszczów, Dęba, Góry, Kol. Góry, Kaleń, Klementowice, Kłoda, Kurów, Łany, Łakoć, Marianka, Markuszów, Olszowiec, Olesin, Olempin, Płonki, Posiołek, Szumów, Wygoda, Wólka Nowodworska, Zabłocie, Zastawie. Liczba mieszkańców gminy wynosiła 11 tys.

Dnia 21 kwietnia 1980 r. zakończył się pierwszy etap scalania gruntów rolnych Kurowa obejmujący pola uprawne po obu stronach drogi Kurów – Puławy. Natomiast drugi etap scalania gruntów rolnych Kurowa i Szumowa zakończył się 21 października 1982 r.

Od 1984 r. do utworzonej ponownie gminy Markuszów przyłączono z gminy Kurów: Bobowiska, Góry, Kol. Góry, Kaleń, Łany, Markuszów, Olempin, Olszowiec i Zabłocie.

Dnia 1 stycznia 1985 r. Wygoda została włączona do sołectwa Szumów.

Zatrudnienie w zakładach pracy Kurowa na przełomie lat 70/80 XX w. przedstawiało się następująco: LZF w Kurowie ok. 1 000 osób, OSM Kurów a następnie Spółdzielnia Mleczarska Kurów ok. 300 osób, Spółdzielnia Pracy Kuśnierzy ok. 100 osób, Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska w Kurowie ok. 100 osób, Państwowy Ośrodek Maszynowy w Kurowie ok. 80 osób, Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Brzozowej Gaci ok. 40 osób, Spółdzielnia „Ogrodnik w Puławach – Zakład Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego – „Winiarnia” w Kurowie ok. 25 osób.

Po transformacji ustrojowej przełomu lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych wszystkie zakłady produkcyjne i usługowe upadły.

Decyzją Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej z dnia 19 września 1997 r. OSP Kurów została włączona do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego.

W lipcu 2000 r. został utworzony Komisariat Policji w Kurowie. Jego siedziba została przeniesiona do budynku byłej lecznicy weterynaryjnej. Komendantami Komisariatu Policji w Kurowie byli: Mariusz Jańczak, Roman Ziętek, a od 2009 r. jest Piotr Bartnik.

W dniu 28 maja 2013 r. został uruchomiony ruch na autostradzie przebiegającej przez teren gminy Kurów.

W marcu 2014 r. w rejestrze sądowym Sądu Gospodarczego w Lublinie z/s w Świdniku została zarejestrowana spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Zakład Usług Komunalnych w Kurowie – ZUK Kurów mający siedzibę w byłych magazynach GSSCH w Kurowie. Poprzednio funkcjonował tam od 2009 r. ZUK jako zakład budżetowy gminy. Od 1991 r. funkcjonował w ramach jednostki budżetowej – Urząd Gminy Kurów na działce i budynkach Urzędu Gminy Kurów. Nieruchomość została przejęta przez gminę za zaległe zobowiązania podatkowe w 2000 r. W podobny sposób zostały przejęte przez gminę w 2000 r. nieruchomości Spółdzielni Mleczarskiej w Kurowie: tzw. „stary zakład” na ul. Warszawskiej k. mostu na rzece Kurówce, były sklep mleczarski przy ul. Lubelskiej w 2003 r. Przejęta przez gminę w 1994 r. została również nieruchomość na której funkcjonował zakład weterynarii dla zwierząt a obecnie budynek ten wydzierżawia policja na siedzibę komisariatu. Z uwagi, że była to przedwojenne działka szkolna, na której miał być wybudowany budynek szkoły powszechnej w Kurowie, nieruchomość ta również została przejęta przez gminę Kurów.

W skład sołectwa Kurów wchodzi miejscowość Kurów. Poszczególne części sołectwa określane są zwyczajowo:

- „Kol. Józefów” – część ul. Fabrycznej od Strugi Kurów – Garbówki w stronę Klementowic
- „Glinianki” – część ul. Fabrycznej od strugi Kurów – Garbówki do figury św. Jana Nepomucena.
- „Pola pod lasem” – pola uprawne położone za budynkiem byłej rzeźni w stronę Lasu Klementowickiego
- „Pola za stawem” – pola uprawne między Kol. Józefów, a polami uprawnymi sołectwa Płonki
- „Poprzeczka” – droga polna równoległa do ul. Blich łącząca drogi krajowe nr 12 i 17
- „Ogrody” – część ul. Nadrzecznej w stronę oczyszczalni LZF i część ul. Fabrycznej za tą oczyszczalnią
- „Stawisko” – łąki i pola uprawne przy Strudze Kurów – Garbówce i Kurówce
- „Stara Garbarnia” – łąki za Strugą Kurów – Garbówką wiz a wiz Oczyszczalni LZF
- „Pierwsza Droga” – droga polna równoległa do „Poprzeczki” dochodząca do drogi krajowej nr 12
- „Druga Droga” – droga polna równoległa do „Pierwszej Drogi”, dochodząca do drogi krajowej nr 12
- „Chrząchowska Granica” – droga polna łącząca drogi krajowe nr 12 i 17 będąca granicą gmin Kurów i Końskowola
- „Koryczna” – pola uprawne między „Chrząchowską Granicą” a „Pierwszą Drogą”
- „Okręglice” – pastwiska, a obecnie łąki i pola uprawne między Lasem Klementowickim, a polami uprawnymi Sołectwa Płonki i „Polami za stawem”
- „Gwizdałów” – część ul. Blich przy drodze krajowej nr 12
- „Błonia” – łąki, nieużytki nad rzeką Kurówką obejmujące obecnie boiska sportowe przy ul. Warszawskiej, między ul. Kowalską a ul. Warszawską oraz między ul. Puławską, a ul. Blich i ul. Kowalską a rzeką Kurówką
- „Pagórki” – pola uprawne między Kurowem a Szumowem
- „Piaski”, „Księżę pola” – pola uprawne położone na północ i wschód od ulic Zielonej i Ogrodowej w Kurowie do figury przy ul. Lubelskiej w Kurowie.

- „Księża droga” – obecna ul. Zielona
 - „Trakt lubelski” – ul. Lubelska
 - „Tyły” – zabudowa części Kurowa od ul. Kilińskiego w stronę ul. Nowej i od tej ulicy w stronę rzeki Kurówki
 - „Torfy” i „Wygon” – łąki i pastwiska między Kurowem a autostradą i Małą Kłodą
 - „ul. Zamkowa – Dworska” obecnie I Armii WP
 - „ul. Szumowska” obecnie ul. T. Kościuszki
 - „ul. Kłodzka” obecnie ul. B. Głowackiego
 - „ul. Dzika” obecnie ul. J. Kilińskiego
 - ul. Blich - jej nazwa pochodzi, iż w tym miejscu nad rzeką Kurówką wybielano czyli z języka niemieckiego blichtrowano płótno lniane mocząc je w wodzie wielokrotnie i susząc na łąkach, gdzie obecnie jest ulica.
 - „Księża działki” lub „Poświętne” -pas pól uprawnych i działek zabudowanych ciągnący się od Kłody do pól i łąk „Okręglice” łącznie z „Polami za Stawem” należący do Parafii Rzymskokatolickiej w Kurowie. Władze carskie przejęły te nieruchomości po wojnie rosyjsko-tureckiej /1877-1878r./ i nadały na własność żołnierzom biorącym udział w tej wojnie.
 - „ul. Bożnicza” obecnie ul. Nowa
 - „Na wiatraku” – wzniesienie terenu za ZUK w Kurowie i ul. Graniczną w Kurowie
 - „Blak” – plac wokół upamiętnienia – krzyża rozstrzelanych więźniów zamku lubelskiego przez hitlerowskiego okupanta przy ul. Nadrzecznej w Kurowie.
 - „Krąg” – teren na zachód, wschód i północ od bazy drogowej przy ulicy Lubelskiej.
 - „Kąt” – zabudowa części ul. Żabiej za rowem odwodnieniowym biegnącym od ul. Ciasnej.
- Sołectwo Kurów zamieszkuje 2804 osoby w tym 1444 kobiety i 1360 mężczyzn. Stanowią oni 35% mieszkańców Gminy Kurów. Gęstość zaludnienia wynosi 248 osób/km². Powierzchnia sołectwa wg ewidencji gruntów: grunty ogółem 1 131,90 ha, co stanowi 11,20% powierzchni gminy Kurów, grunty orne 832,16 ha co stanowi 73,52%, sady na gruntach ornych 30,64 ha co stanowi 2,71%, łąki i pastwiska 157,11 ha co stanowi 13,88%, lasy ogółem 1,83 ha co stanowi 0,16%, zakrzaczenia 4,36 ha co stanowi 0,38%, rowy 4,02 ha co stanowi 0,36%, wody płynące 3,14 ha co stanowi 0,28%, drogi 47,38 ha co stanowi 4,18%, grunty zabudowane 44,58 ha co stanowi 3,94%, tereny różne 2,02 co stanowi 0,18%, nieużytki 4,66 ha co stanowi 0,41% powierzchni sołectwa.
- Struktura gospodarstw rolnych według pobieranych podatków: do 1 ha: 1013 pozycji; 1–3 ha: 249 gospodarstw rolnych; 3–5 ha: 31; 5–7 ha: 12; powyżej 7 ha: 15.

Targ na Nowym Rynku w Kurowie /lata 60–te XX w./

Targ na Nowym Rynku w Kurowie /lata 60 XX w./

Zabudowa centrum Kurowa z widokiem na ul. Lubelską /dwudziestolecie międzywojenne/

Ulica Blich w Kurowie. /lata 60-te XX w./

Ulica I Armii WP dawna ul. Dworska w Kurowie. /lata 60-te XX w./

Ulica B. Głowackiego dawna Kłodzka w Kurowie. /lata 60-te XX w./

Ulica Lubelska w Kurowie. /lata 60-te XX w./

Widok ze strażnicy na ul. Warszawską i Kowską w Kurowie /lata siedemdziesiąte XX w./

Widok ze strażnicy na ul. Puławską i Blich w Kurowie i Brzozową Gać /lata siedemdziesiąte XX w./

Widok ze strażnicy na ul. Puławską w Kurowie /lata siedemdziesiąte XX w./

Widok ze strażnicy na ul. Puławską i Warszawską w Kurowie /lata siedemdziesiąte XX w./

Most na ul. Warszawskiej, obok łaźnia w Kurowie /dwudziestolecie międzywojenne/

Ulica Lubelska i róg ul. Szumowskiej w Kurowie /dwudziestolecie międzywojenne/

*Ulica Warszawska – dom Antoniego Burdzickiego, w głębi posterunek policji w Kurowie.
/dwudziestolecie międzywojenne/*

Ulica Szumowska – po lewej Dom Czesława Ogórka w Kurowie. /dwudziestolecie międzywojenne/

Ulica Dworska w Kurowie. /dwudziestolecie międzywojenne/

Kościół w Kurowie / po 1911 r./

Kościół w Kurowie /2011 r./

Nowy Rynek /dwudziestolecie międzywojenne/

Nowy Rynek /dwudziestolecie międzywojenne/

Nowy Rynek /dwudziestolecie międzywojenne/

Budynek Urzędu Gminy Kurów ul. Lubelska /dwudziestolecie międzywojenne/

Centrum Kurowa / 2011 r./

Kościół Parafialny w Kurowie /2011 r./

Kościół Parafialny w Kurowie. Widok od strony ulicy Lubelskiej /2011 r./

Nowy Rynek w Kurowie po rewitalizacji w 2010 r./2011 r./

Stadion im. Karola Wolnego w Kurowie /2011 r./

Mapa Sołectwa Kurów

PARAFIA RZYMSKOKATOLICKA KURÓW

Pierwsza informacja o istnieniu parafii pochodzi z 1452 r. i dotyczy jej uposażenia. Natomiast z 1453 r. pochodzi wiadomość o funkcjonowaniu szkoły parafialnej.²⁹ W 1460 r. pracuje w parafii czterech mansjonarzy /wikariuszy/ i rektor szkoły. Podobnie jak w 1529 r. W 1549 r. biskup krakowski nadał dziesięcinę ze swojej wsi Wielkilas na utrzymanie szpitala kurowskiego */przytułku dla ubogich/*.

W 1553 r. wikariusz ks. Mikołaj wprowadził przy poparciu dziedzica kurowskiego Abrahama Zbąskiego nabożeństwo kalwińskie, przekształcając kościół w zbór.

Bogusław Jan Zbąski w 1628 r. ponownie przywrócił obrządek rzymskokatolicki w kościele kurowskim. Proboszczem został ks. Jan Florkiewicz. W 1644 r. proboszczem był ks. Olszewski.

Jednak wspólnota kalwińska funkcjonowała dalej. Upadek wspólnoty nastąpił po najeździe szwedzkim /1655 r./.

Proboszcz Kurowski ks. Wojciech Chaczyński sprzeciwiał się wznowieniu działalności duszpasterskiej w parafii Klementowice po wybudowaniu nowego kościoła modrzewiowego na fundamentach poprzedniego przez Adama Kotowskiego ok. 1684 r.

W tym czasie plebani posiadali tytuł prepozyta. Byli nim ks. Jan Lisiecki, a od 1679 r. ks. Stanisław Borysławski, który korzystał z pomocy wikariusza. Dalej funkcjonował przytułek dla ubogich. Kiedy proboszczem był ks. Franciszek Garzyński, biskup krakowski Stanisław Szembek 15 października 1690 r. dokonał konsekracji kościoła parafialnego w Kurowie pod wezwaniem Narodzenia Błogosławionej Dziewicy i Św. Michała Archaniola określając coroczne obchody konsekracji /odpust/ na niedzielę przed św. Łukaszem. W 1749 r. gdy proboszczem był ks. Michał Szajowski erygowano przy kościele kurowskim stację drogi krzyżowej. W 1759 r. biskup krakowski Kajetan Sołtyk ustanowił czterech mansjonarzy /wikariuszy/. Dnia 7 czerwca 1775 r. proboszczem Parafii Kurów został ks. Grzegorz Piramowicz /1735–1801/. W 1797 r. został wraz z Ignacym Potockim internowany przez władze austriackie i osadzony w więzieniu. Po opuszczeniu więzienia został proboszczem w Międzyrzeczu Podlaskim gdzie zmarł. Pochowano go w podziemiach kościoła w Kurowie. Następcą ks. Grzegorza Piramowicza na probostwie w Kurowie został jego brat ks. Stanisław Piramowicz. Funkcję proboszcza parafii Kurów pełnił w latach 1799–1823. Został pochowany w podziemiach kościoła w Kurowie. Kolejnym proboszczem był ks. Wincenty Pieńkowski. W 1853 r. objął funkcję biskupa lubelskiego. */W latach 1853–1863 została zakończona przez niego budowa rezydencji biskupiej i pomieszczeń dla kurii./*³⁰ Proboszczem parafii Kurów został ks. Franciszek Turski – wikariusz parafii. Obowiązki proboszcza wypełniał do 1873 r. Pochowany został na cmentarzu w Kurowie w pobliżu grobowca Baczyńskich. W latach 1873–1883 urząd proboszcza sprawował ks. Michał Pawłowski, a od 1883 r. do 1906 r. ks. Jan Garbaczewski, również pochowany na cmentarzu w Kurowie. Natomiast ks. Stanisław Siennicki pełnił funkcję proboszcza w latach 1906–1919. To on był pomysłodawcą i inicjatorem założenia orkiestry parafialnej i chóru kościelnego. W latach 1919–1925 proboszczem parafii Kurów był ks. Michał Dworzycki. Pełnił jednocześnie funkcję dziekana Dekanatu Kurowskiego. Natomiast od 1925 r. do 1948 r. funkcję proboszcza parafii Kurów pełnił ks. Wincenty Szczepanik.³¹

W 1946 r. jego staraniem powstał Dom Zakonny Sióstr Benedyktynek Misjonarek. Pierwszy raz do Kurowa przybyły z Przełożoną Wyższą Matką Teklą Domańską dwie Sio-

29) J. Kus. Dokument lokacyjny miasta Kurowa z 1442 r. Kurów 1992 r.

30) Praca zbiorowa pod red. ks. Marka Zabajkiewicza. Kuria Metropolitalna w Lublinie. Lublin 2000 r.

31) Ks Marek Jaworski. Dzieje Parafii Rzymskokatolickiej w Kurowie w latach 1773–1976. Lublin 1991 r.

stry: S. Anna Buczek, i S. Ignacja Owczarek. Zamieszkały na ul. Blich w prywatnym domu. Siostra Anna Buczek została mianowana Przełożoną Domu Zakonnego w Kurowie. Jako pielęgniarka rozpoczęła pracę wśród chorych. Po trzech miesiącach z Blichu siostry przeniosły się na ul. Dworską i zamieszkały w dwóch sąsiednich domach, ponieważ liczba sióstr wzrosła. Wśród nowo przybyłych Sióstr były S. Aneta Łabuz, która przygotowywała posiłki dla pozostałych sióstr oraz zajmowała się chorymi, S. Anna Buczek prowadziła przez pewien czas ośrodek zdrowia, S. Jadwiga Przybył utworzyła przedszkole, a siostry S. Ignacja Owczarek, S. Janina Bogdanowicz, S. Łucja Strzałkowska i S. Agnieszka Hryń prowadziły katechezę. W 1952 r. siostry otrzymały mieszkanie od ks. proboszcza Stanisława Zawadzkiego w wyremontowanym wikariacie. W tym budynku S. Ignacja Owczarek z S. Zofią Maryniowską prowadziły w latach 1947–1962 przedszkole do czasu jego likwidacji przez państwowe władze oświatowe. Poprzednio prowadziły one przedszkole w latach 1946–1947 w prywatnym mieszkaniu przy ul. Dworskiej. Oprócz wyżej wymienionych w Kurowie pełniły służbę następujące siostry: S. Angela Szczygieł, S. Zdzisława Słowińska, S. Maura Muszyńska, S. Stefania Zakrzewska, S. Edyta Bożek, S. Wacława Kalinowska, S. Michaela Jankiewicz, S. Teodozja Miziuła, S. Edwarda Domitrz, S. Inocencja Kozak, S. Kolumba Hapka, S. Brunona Scholz, S. Krajewska, S. Anastazja Witkowska, S. Floriana Kowalczyk, S. Rita Masalska, S. Andrzeja Kulik. W 1978 r. zgromadzenie zakupiło działkę z domem mieszkalnym przy ul. I Armii Wojska Polskiego, jednocześnie powiększając swoją posesję o kilka arów gruntu parafialnego, który został im użyczony, przez ks. Proboszcza Władysława Siudema.

Z parafii kurowskiej do Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek wstąpiły następujące siostry: S. Rafaela, S. Dominika i S. Inocencja Kozak, S. Teodozja Miziuła, S. Klemensa Sałacińska, S. Kinga Okoń, S. Hiacynta Szeleźniak, S. Renata Wójcicka, S. Wojciecha Lipa, S. Daniela Pawelec, S. Cecyljana Mazurkiewicz.³²

Natomiast w Klasztorze Sióstr Karmelitanek Bosych w Gdyni pełni służbę Bogu i bliźnim Siostra Maria Katarzyna – Danuta Kaczorowska z Kurowa.

W latach 1948–1968 proboszczem parafii Kurów był ks. Stanisław Zawadzki. *Urodzony 17 marca 1907 roku. Był kapelanem AK ps. „Łan”. /Do 1940 r. wikariusz w parafii Końskowola. W latach: 1941–1944 proboszcz we Włostowicach, 1945–1948 w Puławach a 1948–1968 w Kurowie. Zmarł w Łodzi 2 marca 1969 r., został pochowany na cmentarzu w Kurowie./* Jego następcą został ks. Kazimierz Kustron, który pełnił funkcję proboszcza w latach 1969–1976. Jego następcą został ks. Władysław Siudem, który sprawował urząd proboszcza Parafii Kurów w latach 1976–1990. Ks. Władysław Siudem wybudował w latach 1981–1982 kaplicę w Dębie. Następnie w 1991 r. jego staraniem została utworzona Parafia Dęba oraz w 1992 r. założony cmentarz parafialny. Od 1990 r. proboszczem parafii Kurów został ks. Edward Kozakiewicz. Natomiast w latach 2010–2012 r. administratorem parafii Kurów był ks. Wiesław Pecyna. Od 1 lipca 2012 r. proboszczem Parafii Kurów jest ks. Wiesław Cieszko.

Kronikarz Jan Długosz wymienia: miasto Kurów oraz wsie Płonki, Brzozowagać, i Wolica wchodzące w skład parafii kurowskiej. W 1709 r. w skład parafii wchodziły: Kurów, Brzozowagać, nowo powstałe wsie Szumów i Paluchów /obecnie Dęba k. kościoła/ oraz Wolica z dworami Dębiny i Glinnik. Podobnie jak w 1830 r. Natomiast w 1865 r. w skład parafii ponadto jeszcze weszły: część wsi Kłoda, wieś Podbórz z młynem oraz Wygoda z karczmą i kilkoma domami. W 1866 r. parafia liczyła 2617 osób, a w 1871 r. 3232 osób. Dnia 3 września 1876 r. do parafii Kurów została dołączona nowopowstała wieś Bronisławka. Następnie folwark Józefów i reszta wsi Dęba. W 1897 r. parafia liczyła 4251 osób, a w 1913 r. 5020 osób. W 1920 r. czasowo została przyłączona Kolonia Izabelmont oraz Marianka. W 1929 r. parafia liczyła 3793 osoby. W 1931 r. w skład parafii weszło pięć nowych miejscowości:

32) Kwartalnik KSM Kurów „Nasz Czas”. Kurów XII/1999 r. Nr 5.

Choszczów, Kol. Góry Olesińskie, Krupa /Mała Kłoda/, Kol. Nowy Dwór i Wólka Nowodworska. Dnia 3 sierpnia 1925 r. do nowopowstałej parafii Abramów zostały przyłączone Wolica, Glinnik i Kolonia Izabelmont. Przed 1939 r. do parafii Kurów przyłączono Płonki. W 1939 r. parafia liczyła 4893 osoby a w 1948 r. 4878 osób. W 1958 r. włączono do parafii wieś Posiołek – poprzednio w granicach parafii Końskowola. W 1966 r. parafia liczyła 5200 osób.³³

Do 1991 r. w skład parafii Kurów wchodziły: Bronisławka, Brzozowa Gać, Choszczów, Dęba, Kurów, Mała Kłoda, część Łakoci, Marianka, Wólka Nowodworska, Kol. Nowy Dwór, Płonki, Posiołek, Olesin, Szumów, część Wolicy, Wygoda.

W 1991 r. powstała parafia Dęba. W jej skład weszły odłączone od parafii Kurów: Bronisławka, Choszczów, Marianka, Dęba, Posiołek i Wolica.

Obecnie parafia Kurów liczy 4500 osób.

Od początku swego istnienia Parafia Kurów należała do archidiakonatu lubelskiego /*powstał pod koniec XII w.*/ – diecezji krakowskiej – dekanatu kazimierskiego. Po I rozbiore Polski w 1772 r. parafia Kurów została włączona w skład diecezji chełmskiej. W 1799 r. został utworzony dekanat w Kurowie. Dnia 23 września 1805 r. papież Pius VII utworzył diecezję lubelską. Dekanat Kurowski funkcjonował do 1819 r., kiedy został reaktywowany dekanat kazimierski. Od 1876 r. parafia Kurów należała do utworzonego dekanatu nowo – aleksandryjskiego. W 1918 r. ponownie utworzono Dekanat Kurowski. W jego skład weszły parafie: Bochothnica, Garbów, Klementowice, Kurów, Markuszów i Wąwolnica. Dnia 1 stycznia 1935 r. parafie wchodzące w jego skład włączono do dekanatu puławskiego. W 1948 r. parafia Kurów została włączona do dekanatu garbowskiego wraz z parafiami Abramów, Kazimierz, Starościna, Garbów, Markuszów, Nałęczów – Bochothnica i Jastków.³⁴ Obecnie parafie Kazimierz i Abramów funkcjonują w innych dekanatach. Do Dekanatu Garbów należą parafie: Dęba, Garbów, Garbów-Cukrownia /Zagrody/, Jastków, Krasienin, Kurów, Markuszów, Nałęczów, Piotrowice Małe.

Parafia Kurów dała w czasie dalekim i bliskim wielu kapłanów na służbę Bogu i człowiekowi. Byli to:

- ks. Kazimierz Wójcicki s. Tadeusza i Franciszki zd. Żurkowska /ur. w Kurowie w 1832 r./, wieloletni proboszcz parafii Mełgiew oraz rektor i profesor Seminarium Duchownego w Lublinie, obrońca w sądzie biskupim w Lublinie. Pochowany na cmentarzu przy ul. Lipowej w pobliżu kaplicy.
- ks. Szymon Koziejowski /ur. w Kurowie w 1827 r./, administrator diecezji chełmsko-lubelskiej, 1879-1883 r. dziekan Kapituły Katedralnej Lubelskiej i proboszcz parafii Kamionka. Zmarł tam w 1896 r.
- ks. Ludwik Koziejowski, wikariusz w Garbowie, proboszcz w Jastkowie, Kanonik kapituły Zamojskiej. Zmarł 30 listopada 1977 r. w wieku 82 lat.
- ks. Feliks Szeleźniak /ur. w Kurowie/ s. Ignacego i Marianny z Sokalskich. Proboszcz parafii pw. Św. Michała Archanioła w Lublinie i budowniczy tego kościoła. Prałat i kanonik Kapituły Zamojskiej.
- ks. Andrzej Zarzyka /ur. w 1910 r. w Wolicy parafia Kurów/, s. Antoniego i Karoliny
- ks. Władysław Bieńkowski primo voto Bieniek /ur. w Kurowie w 1919 r./, s. Antoniego i Wiktorii z Migdalskich, proboszcz w Ostrowie w pow. włodawskim
- ks. Stanisław Ginalski, kanonik Kapituły Kolegiaty Janowskiej, proboszcz parafii Włocha. Zmarł 27 października 1954 r. w wieku 65 lat. Podczas wojny więziony przez hitlerowców. Pochowany na cmentarzu w Kurowie.

33) Ks Marek Jaworski. Dzieje Parafii Rzymskokatolickiej w Kurowie w latach 1773–1976. Lublin 1991 r.

34) Tamże.

- ks. Jan Koziejowski /ur. w Kurowie/ wikariusz w Matczyni oraz proboszcz w Klementowicach /1938-1944 r./ i Bystrzyca k. Lublina. Żył lat 69. Zmarł 30 grudnia 1955 r.
- ks. Stefan Kędzierski /ur. w Kurowie w 1914 r./ s. Stanisława i Marianny zd. Szeleźniak. Proboszcz parafii Chodel, Baranów i Parafianka. Zmarł w 1975 r. pochowany na cmentarzu w Kurowie.
- ks. Witold Panecki /urodzony w Kurowie w 1915 r. s. Ignacego i Michaliny z Turskich, proboszcz parafii Luchów Dolny powiat hrubieszowski/
- ks. Józef Pajurek /ur. w 1914 r. w Kurowie ul. Blich/ s. Antoniego i Marianny zd. Mazurkiewicz. Proboszcz parafii Końskowola i Łukowa. Pochowany na cmentarzu w Kurowie.
- ks. Witold Mazurkiewicz /ur. w 1922 r. w Kurowie/ s. Franciszka i Zofii zd. Szeleźniak. Proboszcz parafii w Lublinie i Szczepieszynie. Pełnił również posługę kapłańską w Kanadzie i Kazachstanie. Zmarł w Kanadzie w 2001 roku.
- ks. Roman Bolesławski /ur. w 1920r. w Kurowie/ s. Piotra i Stefani z d. Nastaj. Proboszcz parafii Niemce. Zmarł 3 lipca 2012 r.
- ks. Stanisław Rukasz /ur. w 1929 r. w Kurowie/ s. Bolesława i Michaliny zd. Mazurkiewicz. Pracował w diecezji gorzowskiej.
- ks. Zbigniew Sykut /ur. w 1942 r. w Kurowie/ s. Edwarda i Sabiny zd. Rukasz. Proboszcz parafii Kamionka, Kraczewice, Rudno, Abramów.
- ks. Grzegorz Chabros /ur. w 1964 r. w Kurowie/ s. Aleksandra i Teresy zd. Kozak. Obecnie proboszcz parafii pw. św. Józefa w Tomaszowie Lubelskim.
- ks. Marek Ludwik Jaworski /ur. w 1964 r. w Kurowie/ s. Henryka i Janiny zd. Panecka. Obecnie proboszcz parafii Świerzczów gm. Cyców.
- ks. Dariusz Cieplicki /ur. w 1965 r. w Kurowie/ s. Józefa i Krystyny zd. Ostrowska. Pracował w Kraczewicach i Puławach. Zginął tragicznie w wypadku samochodowym.
- Ojciec Paulin Mieczysław Polak /ur. w 1958 r./ Pełni posługę w zakonie na Jasnej Górze w Częstochowie. Obecnie jako podprzeor Zakonu na Jasnej Górze

Duszpasterze pracujący w parafii Kurów (kolejność chronologiczna)

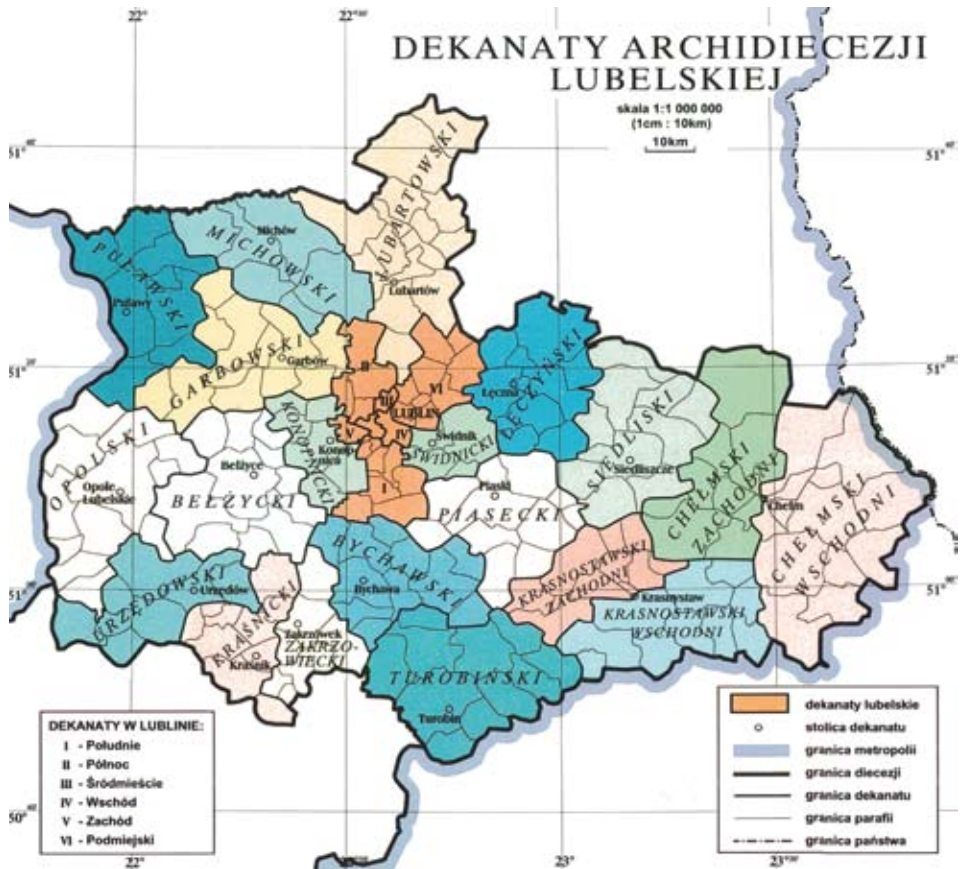
1.	Ks. Baranowski Tomasz	1769–1795
2.	Ks. Piramowicz Grzegorz	1775–1800
3.	Ks. Dąbrowski Klemens	1777–1781
4.	Ks. Piramowicz Andrzej	1794
5.	Ks. Piramowicz Stanisław	1794–1823
6.	Ks. Zualewicz Michał	1796
7.	Ks. Bukowski Józef	1803–1808
8.	Ks. Górecki Jakub	1803–1808
9.	Ks. Mianowski Paweł	1803–1806
10.	Ks. Krasucki Tomasz	1808–1815
11.	Ks. Dobrzyński Józef	1814–1822
12.	Ks. Wojakowski Mateusz	1815
13.	Ks. Orłowski Szymon	1822–1827
14.	Ks. Pieńkowski Wincenty	1823–1853
15.	Ks. Jakubowski Józef	1829–1834
16.	Ks. Czubaszek Antoni	1835–1836
17.	Ks. Pieńkowski Karol	1836
18.	Ks. Drewnowski Franciszek	1837–1838
19.	Ks. Woszczyński Franciszek	1837–1840
20.	Ks. Kobierski Jan	1839–1845
21.	Ks. Szydoczyński Antoni	1841–1848
22.	Ks. Turski Franciszek	1848–1873
23.	Ks. Szpott	1854–1859
24.	Ks. Padrzyński Marcin	1856

25.	Ks. Ulanecki Stanisław	1860
26.	Ks. Jakubowski Józef	1861–1862
27.	Ks. Osiński Eliasz	1862–1864
28.	Ks. Liniewicz Jan	1863–1864
29.	Ks. Pstroszyński Dominik	1870
30.	Ks. Stankiewicz Edward	1870–1877
31.	Ks. Jaśkiewicz Roch	1872–1874
32.	Ks. Zembrzuski Aleksander	1875
33.	Ks. Piotrowski Benedykt	1876–1877
34.	Ks. Jaworowski Ignacy	1882
35.	Ks. Garbaczewski Jan	1883–1906
36.	Ks. Kozakiewicz Piotr	1892–1893
37.	Ks. Brzóz Hieronim	1894–1897
38.	Ks. Boćkowski Stefan	1898
39.	Ks. Łubicki Stanisław	1900–1901
40.	Ks. Juściński Melchior	1902
41.	Ks. Kurczyński Michał	1903
42.	Ks. Borzukiewicz Andrzej	1904
43.	Ks. Kwiatkowski Kazimierz	1905
44.	Ks. Winnicki Zygmunt	1906
45.	Ks. Siennicki Stanisław	1906–1919
46.	Ks. Kozicki Aleksander	1908
47.	Ks. Walicki Venc.	1909–1910
48.	Ks. Rukasz Józef	1911
49.	Ks. Jankowski Edward	1912–1918
50.	Ks. Cybulski Henryk	1919
51.	Ks. Dworzycy Michał	1919–1925
52.	Ks. Szczepanik Wincenty	1925–1948
53.	Ks. Mrozek Marcei	1934–1937
54.	Ks. Orłowski Stanisław	1937–1938
55.	Ks. Sawicki Stanisław	1939
56.	Ks. Zawadzki Stanisław	1948–1968
57.	Ks. Horoch Mieczysław	1956
58.	Ks. Krawiec Antoni	1956–1958
59.	Ks. Demidowicz Stanisław	1958–1963
60.	Ks. Kłopotek Edward	1963–1966
61.	Ks. Pawłowski Grzgorz	1966–1967
62.	Ks. Mierzwa Edward	1967–1970
63.	Ks. Kustroń Kazimierz	1968–1976
64.	Ks. Kociołek Zbigniew	1976
65.	Ks. Garmol Marian	1970–1976
66.	Ks. Władysław Siudem	1976–1990
67.	Ks. Kociołek Zbigniew	1977–1979
68.	Ks. Pysz Jan	1980–1982
69.	Ks. Pokrywka Jan	1983–1989
70.	Ks. Błasiński Józef	1990–1992
71.	Ks. Kudelski Bogdan	1992–1993
72.	Ks. Mizura Andrzej	1993–1994
73.	Ks. Jaszek Stanisław	1994–1995
74.	Ks. Maciejewski Dariusz	1994–1995
75.	Ks. Kulik Zbigniew	1995–1996
76.	Ks. Cieszko Wiesław	1996–1997
77.	Ks. Jachimiek Andrzej	1996–2001
78.	Ks. Młynarczyk Robert	2001–2002
79.	Ks. Ziętek Paweł	2002–2008
80.	Ks. Kaliszek Sławomir	2004–2005
81.	Ks. Samolej Tomasz	2008–2008
82.	Ks. Rybak Lech	2009–2009

83. Ks. Świderczuk Przemysław	2005–2012
84. Ks. Kozakiewicz Edward	1990–2012
85. Ks. Pecyna Wiesław	2010–2012
86. Ks. Cieszek Wiesław	od 2012 r.
87. Ks. Albiński Jakub	od 2012 r.

Mapa Polski z podziałem na diecezje

Mapa Archidiecezji Lubelskiej z podziałem na dekanaty

Mapa Dekantu Garbowskiego z podziałem na parafie

Mapa Parafii Kurów

OLESIN

Olesin leży częściowo w dolinie rzeki Kurówki. W przeszłości teren ten należał do wsi Płońska Wola, obecnie Płonki. Olesin był początkowo wsią typu ulicówka – rzędówka o regularnej, rozmieszczonej w zwartym rzędzie po jednej stronie drogi zabudowie i o nieregularnym układzie dróg bocznych oraz niwowym układzie pól. Obecnie wieś ma charakter wielodróżnicy z nieregularnym układem zabudowy, komunikacji i pól.

Na przełomie XVII i XVIII w. dobra kurowskie, w tym obszar obecnego Olesina przechodzą na własność referendarza koronnego, podkanclerzego litewskiego Stanisława Antoniego Szczuki, a po jego śmierci /1710 r./ żony Konstancji Marii, a następnie ich córki Wiktorii Szczuczanki, która poślubiła Jana Stanisława Kątskiego. Jedyną ich córką była Marianna Kątska. Poślubiła ona w 1741 r. Eustachego Potockiego /1720-1768/. Panna młoda wniosła w posagu między innymi Kurów i Klementowic. Mieli oni córkę Cecylię oraz synów: Kąjetana, Ignacego Romana, Jerzego Michała, Stanisława Kostkę, Seweryna Franciszka, Jana i Ubalda Karola.. W ten sposób dobra Szczuków i Kątskich zostały włączone do majątku Potockich, który stał się jednym z największych w Rzeczypospolitej.³⁵

Eustachy Potocki w 1756 r. wznosił na gruntach Płońskiej Woli drewnianą oficynę oraz budynki folwarczne. W 1772 r. majątek ten przejmuje po ojcu Ignacy Potocki.

W latach 1768–1773 na południowy wschód od miasta Kurowa, na gruntach Płońskiej Woli powstaje dla Ignacego Potockiego nowy klasycystyczny pałac.

35) K. A. Boreczek. Właściciele Kurowa i jego dóbr ziemskich. Lublin – Kurów 2005 r.
 T. Mencil. Dzieje Lubelszczyzny. Warszawa 1974 r.
 L. de Verdmon Jacques. Krótka monografia wszystkich miast, miasteczek i osad w Królestwie Polskiem. Warszawa 1902 r.
 S. Kuraś. Dzieje Lubelszczyzny. Słownik historyczno – geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu. Warszawa 1983 r.

W tym czasie zanika w źródłach pisanych oraz przekazywanych określenie „zamek” i „ulica zamkowa”, a pojawiają się określenia „dwór” i „ulica dworska”.

W kilka lat później powstawać zaczyna nazwa „Olesin”. Topograficzna nazwa własna, a następnie urzędowa „Olesin” jako określenie obszaru, na którego części usytuowany jest zespół pałacowy – parkowy i układ wodny z ukształtowaniem terenu położony na prawym brzegu rzeki Kurówki w odległości około 1 km na południowy wschód od Kurowa pojawia się w jego dziejach dopiero w 1776 r. Wtedy to Stanisław Kostka Potocki zakłada zespół rezydencjalno–krajobrazowy. Obszar ten został w 1793 r. wyłączony z dóbr kurowskich i oddzielony od pałacu wskutek podupadania tego majątku. Położony był on na zachód od budynku pałacu. Nazwany przez niego Olesinem na cześć żony Aleksandry i syna Aleksandra.³⁶

Olesin nigdy nie był w dokumentach określony w sensie prawnym ośrodkiem dóbr ziemskich.

Wokół założenia ogrodowo–pałacowego wraz z układem wodnym rozlokowany był folwark, który składał się z trzech kompleksów rolnych:

- pierwsza część rozciągała się na północ i wschód od dworu do gościńca lubelskiego oraz probostwa kurowskiego po pola markuszowskie,
- druga część rozciągała się na zachód i południe za parkiem od stawu miejskiego do wygonu zwierzęcego i pól w stronę gościńca puławskiego,
- trzecia część usytuowana była między miejskimi polami i pastwiskiem. Do tego kompleksu rolnego należał folwark józefowski zawierający stawy, pola i łąki pod Lasem Klementowickim.³⁷

W 1806 r. dobra kurowskie wraz z pałacem /z wyłączeniem Olesina/ po zlicytowaniu ich za długi nabywa Antoni Kuczyński, po którym dziedziczy Barbara Moraczewska. Olesin jako zespół rezydencjalno – krajobrazowy pozostaje nadal własnością Stanisława Kostki Potockiego. Zostaje sprzedany w 1833 r. przez Aleksandra Potockiego Grzegorzowi Zbyszewskiemu z Markuszowa. Jego żoną była Barbara Moraczewska.³⁸

Wtedy to nastąpiło własnościowe zintegrowanie obu zespołów rezydencjonalnych będących wcześniej *odrębnymi* założeniami braci Ignacego i Stanisława Kostki Potockich.

Po śmierci Barbary z Moraczewskich Zbyszewskiej w 1854 r. właścicielem dóbr kurowskich w tym Olesina zostaje rodzina Iżyckich /1855–1865r./.³⁹

Dla Olesina nie sporządzono tabel likwidacyjnych i tabel nadawczych w celu dokonania reformy uwłaszczeniowej po powstaniu styczniowym, ponieważ nie było tam włościan władających gruntami dziedzica.

Następnie właścicielem okrojonego uwłaszczeniami carskimi w 1864 r. /w *miastach i wsiach własność gruntów przeszła na mieszczan i chłopów*/ majątku kurowskiego została rodzina Baczyńskich /1865–1918 r./ . *Był on dzierzawiony przez Porazińskich /1905–1914 r./*.⁴⁰

W skład powstałej w 1870 r. gminy wiejskiej Kurów wszedł Olesin.

Od 30 lipca do 3 sierpnia 1915 r. przez wieś przebiegała linia frontu między wojskami austriacko–niemieckimi i rosyjskimi. Pozostałością tych tragicznych wydarzeń jest cmentarz wojenny żołnierzy austriackich, niemieckich i rosyjskich poległych podczas bitwy na tych terenach pomiędzy wojskami rosyjskimi a niemiecko–austriackimi.

Po odzyskaniu niepodległości od 1919 r. dzieci z Olesina uczęszczały do szkoły w Kurowie.

W 1921 r. w skład Gminy Kurów wchodził Olesin i Kol. Góry Olesińskie.

36) J. Teodorowicz – Czerepińska. Pałac w Kurowie – Olesinie. Lublin 1992 r.
K. A. Boreczek. Właściciele Kurowa i jego dóbr ziemskich. Lublin – Kurów 2005 r.

37) Tamże.

38) Tamże.

39) Tamże.

40) Tamże.

W latach /1918–1933/ dobra ziemskie kurowskie w tym Olesin były własnością Marii Konstancji z Jełowickich Orssetti – zarządzane początkowo /1918–1925/ przez Władysława Jaruzelskiego, a następnie jej zięcia Wacława Kuszla i jego żonę Rozalię Marię zd. Orssetti Kuszel.⁴¹

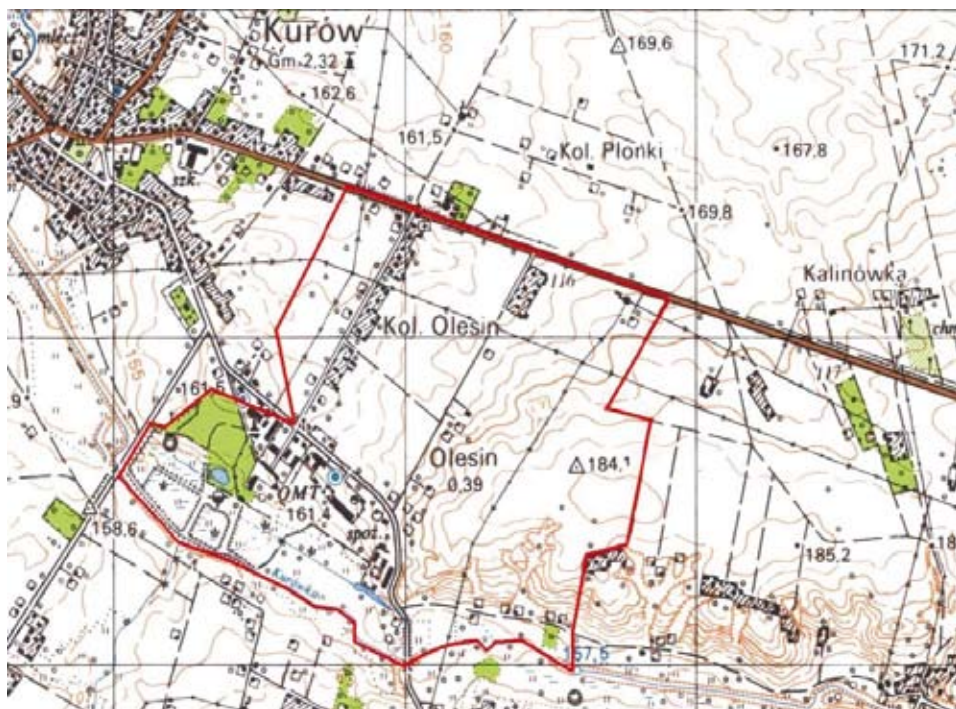
Władysław Jaruzelski ojciec Prezydenta Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej /PRL/ Wojciecha Jaruzelskiego był synem powstańca z 1863 r. Jako oficer kawalerii wziął udział w wojnie polsko–bolszewickiej 1920 r. Po uzyskaniu dyplomu wyższej szkoły rolniczej został administratorem majątku Kurów będącego własnością rodziny Orssetti. Ożenił się z Wandą Zarembianką, córką Hipolita, właściciela majątku Trzeciany. W dniu 6 lipca 1923 r. w majątku Kurów w Olesinie urodził się Wojciech Jaruzelski. Został ochrzczony w Kościele parafialnym w Kurowie. W 1925 r. Jaruzelscy wyprowadzili się do Trzecian.

Natomiast po śmierci właścicielki w 1933 r. dobra olesińskie do czasu ich nacjonalizacji w 1944 r. były w posiadaniu jej spadkobierców oraz Bogdana Rakowskiego, który do wybuchu II wojny światowej w znacznej części wykupił od nich ten majątek.

W 1954 r. zlikwidowano gminy i utworzono gromady. W skład powstałej gromady Kurów wszedł Olesin. Z końcem 1972 r. zlikwidowano gromadę Kurów tworząc od 1 stycznia 1973 r. gminę Kurów w skład której wszedł Olesin.

W latach /1945–1964/ funkcjonowała w pałacu szkoła podstawowa, a /1964–1990/ Ośrodek Szkolenia Wojewódzkiego Ośrodka Postępu Rolniczego w Końskowoli. Natomiast na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych Urząd Stanu Cywilnego w Kurowie.

Na terenie Olesina po drugiej wojnie światowej funkcjonowały również: POM, Winiarnia i mleczarnia.

MAPA SOŁECTWA OLESIN

41) Tamże.

W skład Sołectwa Olesin wchodzi miejscowość Olesin położona w bezpośrednim sąsiedztwie Kurowa w pobliżu drogi krajowej nr 12/17 relacji Warszawa – Lublin.

Poszczególne części Sołectwa Olesin określane są zwyczajowo:

- „Kolonja Olesin” zabudowana część Olesina przy drodze asfaltowej równoległej do Alei Lipowej,
- „Aleja Lipowa” – zabudowana część Olesina przy drodze asfaltowej w dawnej historycznej alei,
- Zespół pałacowo – parkowy Olesin wraz z układem wodnym,
- Olesin – „Mleczarnia, POM, Winiarnia”, miejsca po tych byłych zakładach pracy przy asfaltowej drodze powiatowej relacji Kurów–Płonki.
- Olesin – stacja wodociągowa,
- Olesin – „Bycze doły” – wzniesienia ciągnące się od ujęcia wody w stronę granicy z gminą Markuszów.

Sołectwo Olesin zamieszkuje 340 mieszkańców w tym 173 kobiety oraz 167 mężczyzn. Stanowią oni 5% mieszkańców Gminy Kurów. Gęstość zaludnienia wynosi 188 osób/km². Powierzchnia sołectwa wg ewidencji gruntów: grunty ogółem 179,22 ha, co stanowi 1,77% powierzchni gminy Kurów, w tym 5,24 ha obszar leśny (2,92%), grunty orne 114,14 ha co stanowi 63,69%, sady na gruntach ornych 2,15 ha co stanowi 1,20%, łąki i pastwiska 19,96 ha co stanowi 11,14%, razem użytki rolne 136,25 ha co stanowi 76,02%, wody stojące 10,71 ha co stanowi 5,98%, rowy 2,10 ha co stanowi 1,17%, drogi 10,14 ha co stanowi 5,66%, grunty zabudowane 14,61 ha co stanowi 8,15%, nieużytki 0,17 ha co stanowi 0,09% powierzchni sołectwa.

Struktura gospodarstw rolnych według pobieranych podatków: do 1 ha: 70 pozycji; 1–3 ha: 28 gospodarstw rolnych; 3–5 ha: 10; 5–7 ha: 0, powyżej 7 ha: 1.

Olesin 2007 r.

KLEMENTOWICE I PARAFIA RZYMSKOKATOLICKA KLEMENTOWICE

Sieć osadnicza wsi związana jest z układem wodnym. Klementowice ciągną się po obu stronach ścieku wodnego, który jest dopływem Garbówki /Strugi Kurów/. Są one wsią typu wielodrożnicza z charakterystycznym nieregularnym układem zabudowy, komunikacji i pól. Taki charakter uzyskały po przeprowadzonym scaleniu gruntów zakończonym 27 października 1949 r. Poprzednio była to wieś o charakterze ulicówki usytuowana wzdłuż drogi Klementowice – Buchałowice.

Początki Klementowic sięgają końca XIV w. Ich nazwa wywodzi się od nabywcy tych dóbr. Kupił je w 1399 r. Klemens z Kurowa k. Bochni herbu Szreniawa, kasztelan żarnowiecki i sędzice zmarły ok. 1405 r. W materiałach źródłowych pisano pierwotnie „Climunthovice”. Klemens ze swoją żoną Katarzyną miał trzech synów, którzy urodzili się w Kurowie k. Bochni: Jana, Mikołaja i Piotra oraz córkę Annę.

Przed wybudowaniem kościoła i utworzeniem parafii mieszkańcy Klementowic należeli prawdopodobnie do parafii Wąwolnica ponieważ kościół w Wąwolnicy funkcjonował od 1325 r.

W 1418 r. biskup krakowski Wojciech Jastrzębiec erygował parafię w Klementowicach. Należały do niej: Klementowice, Stok, Brzozowa Gać i Wola Płońska. Dwie pierwsze wsie, jako świeżo powstałe nie należały do innych parafii. Jedynie Płonki należały już do parafii Garbów. Plebanami parafii Klementowice w tym czasie byli: 1419 r. Klemens, 1442 r. Maciej, 1459 r. Jan, 1460 r. Świętosław.⁴²

Młodszy syn Klemensa – Piotr był fundatorem drewnianego kościoła pw. Św. Trójcy, Św. Klemensa i Św. Małgorzaty w Klementowicach i uposażył zorganizowaną przy nim parafię. Parafia Klementowice należała do Archidiakonatu Lubelskiego – Diecezji Krakowskiej.

Po śmierci Piotra Kurowskiego w 1466 r. klucz kurowski /Kurów, Klementowice/ był bardzo krótko własnością wojewody krakowskiego Jana Pileckiego i jego żony Jadwigi, córki Piotra. Kolejnymi na ponad 200 lat właścicielami klucza zostali Zbąscy, kiedy jedna z córek Piotra Kurowskiego wyszła za mąż za Jana Zbąskiego herbu Nałęcz, dostając w posagu klucz kurowski /Kurów, Klementowice/.

Wskutek nie wypełniania przez nich zobowiązań nowo powstała parafia w Klementowicach wraz z kościołem chyliła się stopniowo ku upadkowi. W drugiej połowie XVI w. /1553 r./ właściciel klucza kurowskiego /Kurów, Klementowice/, kasztelan lubelski Abraham Zbąski przeszedł na kalwinizm. Kościół uległ zniszczeniu a parafia przestała istnieć. Nie mając własnego kościoła parafianie klementowiccy uczęszczali do okolicznych kościołów.⁴³

Adam Kotowski urodzony ok. 1627 r. na Śląsku był synem chłopca pańszczyźnianego. Zbiegł od swego pana i przyjął służbę u starosty bieckiego, który wprowadził go na dwór królewski. Niebawem stał się sekretarzem królewskim, uzyskał szlachectwo. Ożenił się z Małgorzatą Durant, córką krawca króla Władysława IV, która była mu pomocna w dalszym rozwoju jego kariery. Został jednym z najbogatszych ludzi w Rzeczypospolitej. Sfinansował utworzenie poczty husarskiego, oddając go do dyspozycji króla Jana III Sobieskiego wyruszającego w 1683 r. z odsieczą wiedeńską. Fortunę zawdzięczał zdolnościom i umie-

42) Ks Jerzy Misiurek. Parafia Klementowice 1418-2008. Lublin 2008 r.
L. de Verdmon Jacques. Krótka monografia wszystkich miast, miasteczek i osad w Królestwie Polskiem. Warszawa 1902 r.
T. Mencel. Dzieje Lubelszczyzny. Warszawa 1974 r.
S. Kuraś. Dzieje Lubelszczyzny. Słownik historyczno – geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu. Warszawa 1983 r.

43) Tamże.

jętnościom prowadzenia interesów. Największe dochody przyniosły mu korzystne dzierżawy i administrowanie dobrami królewskimi. Był dzierżawcą ceł wielkopolskich i małopolskich, kopalni soli w Bochni i Wieliczce, miał udziały w kopalniach olkuskich. Od 1664 r. występował jako bankier pożyczający pieniądze. Był bezdzietny i już za życia ustanowił darowizny majątkowe. Około 1684 r. w Klementowicach zbudował modrzewiowy kościół. Projekt opracował architekt króla Jana III Sobieskiego Tylman z Gameren. Była to świątynia wzniesiona na podmurowaniu. Przetrwała do początków XX w. Na jej fundamentach stoi obecny kościół zbudowany w stylu neogotyckim.⁴⁴

Dnia 5 czerwca 1690 r. biskup Jan Małachowski przywrócił parafię Klementowice w jej dawnych granicach /Klementowice, Stok, Brzozowa Gać, Płonki i Wola Płońska/. Natomiast dnia 17 października 1690 r. biskup Stanisław Szembek poświęcił nowy kościół i trzy dzwony o imionach: „Klemens”, „Adam”, „Dominik”. */Jeden z tych dzwonów został zarekwirowany przez wojska rosyjskie podczas powstania listopadowego w 1831 r./* Ustanowił również proboszcza w osobie ks. Michała Jana Janowskiego /zm. ok. 1700r./. Następnym proboszczem był ks. Andrzej Gelatowicz, który zmarł w 1724 r. Pomimo trudności przy parafii utrzymywany był szpitalik dla ubogich i szkoła parafialna. W tym czasie obowiązki proboszczu sprawowali: ks. Szymon Moliński /zm. 1753 r./, ks. Franciszek Respondowski /zm. 1758 r./, ks. Antoni Martynowicz /zm. 1768 r./, który zabiegał o odrestaurowanie kościoła, kapelan wojskowy gen. Tadeusza Kościuszki z 1794 r., doktor filozofii i prawa kanonicznego ks. Leon Łapicki /1799–1816/. Opisał on zły stan kościoła parafialnego drewnianego krytego gontem. *„Nad dachem wieżyczka z sygnaturką, a nad wieżyczką krzyż żelazny. Nad ołtarzem głównym i nad babińcem trzy krzyże żelazne na dachu. Trzy ołtarze, główny z figurą św. Klemensa, a niżej św. Małgorzaty i dwa boczne. Jeden z NMP Różańcową i św. Dominikiem, a drugi z NMP Anielską, Ambona i chrzcielnica. Ponadto cmentarz, dzwonnica drewniana, dom plebana zbudowany w 1791 r., szpitalik dla ubogich bez podłogi”*⁴⁵

Adam Kotowski zmarł w Klementowicach w 1693 r. Spoczywa w krypcie podziemnej dwupoziomowej kaplicy w kościele ojców dominikanów pw. św. Jacka w Warszawie, której był fundatorem, zaprojektowanej przez Tylmana z Gameren. O spadek po nim toczył długotrwałą batalię Stanisław Szczuka /1654–1710/. Był on synem dworzanina królewskiego, od 1686 r. referendarzem koronnym i marszałkiem sejmu, pułkownikiem ziemi wiskiej, od 1699 r. podkanclerzym litewskim a także starostą lubelskim i wareckim. Żoną Stanisława Szczuki była Konstancja z Potockich. Jedyłą ich córką była Wiktoria Szczuczanka babka Ignacego Potockiego.

Stanisław Szczuka namówił trzech braci Kotowskiego, mieszkających na Śląsku, do sprzedaży ich uprawnień spadkowych za niewielką sumę i po długich perypetiach nabył spadek w 1700 r.

Klucz kurowski /Kurów, Klementowice/ był własnością rodu Szczuków /do 1735 r./ Kątskich/do 1742 r./, Potockich /1742–1806r./. Wówczas to właścicielem Kurowa i Klementowic został Ignacy Potocki. Aresztowany w czasie insurekcji kościuszkowskiej 1794 r. Po powrocie z więzienia i śmierci jedynej córki Krystyny zamieszkał w Klementowicach. Jego żona Elżbieta z Lubomirskich zmarła w 1783 roku. Zajął się pracą literacko–naukową. W 1805 r. założył szkołę parafialną w Klementowicach. Odwiedzał go tam jego przyjaciel ks. Grzegorz Piramowicz proboszcz kurowski oraz poeta, działacz polityczny Julian Ursyn Niemcewicz. Ignacy Potocki zmarł nagle w 1809 r. przebywając w Wiedniu na rokowaniach

44) S. Kuraś. Dzieje Lubelszczyzny. Słownik historyczno–geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu. Warszawa 1983 r.

45) Ks Jerzy Misiurek. Parafia Klementowice 1418–2008. Lublin 2008 r.

z Napoleonem, w sprawie włączenia ziem zaboru austriackiego do Księstwa Warszawskiego. Klementowice stały się własnością jego brata Stanisława Kostki Potockiego.⁴⁶

Przed 1781 r. wsie Brzozowa Gać i Płońska Wola włączono do parafii Kurów.

Po upadku Rzeczypospolitej Szlacheckiej w 1795 r. Klementowice były początkowo pod zaborem austriackim na terenie Galicji Zachodniej w cyrkule józefowskim, a od 1803 r. w lubelskim.

W latach 1805–1815 Klementowice znalazły się w granicach Księstwa Warszawskiego w departamencie lubelskim, powiecie kazimierskim. Natomiast należąc do majątku kurowskiego wchodziły w skład gminy Kurów, ponieważ wówczas gmina była dominialna /pańska/.

Od 1815 r. Klementowice weszły w skład zaboru rosyjskiego – województwa lubelskiego–obwodu lubelskiego. Po upadku powstania listopadowego 1831 r. Klementowice znalazły się w guberni lubelskiej.

W 1810 r. Klementowice nabył Jan Kochanowski, jako wiano dla córki, która poślubiła Leona Dembowskiego właściciela Bronic i Pożoga. Był on działaczem politycznym i niepodległościowym, został pozbawiony prawa zmiany miejsca pobytu na dłuższy czas i był zmuszony przebywać w swoim majątku. Miał pasję hodowli kwiatów. Tradycje ogrodnicze są żywe do dziś w środowisku klementowickim. Jego syn Edward znany był ze swej działalności rewolucyjnej jako emisariusz i przywódca powstania w 1846 r. w Krakowie. W 1858r. Edward Dembowski pochłonięty życiem politycznym przeniósł się do Warszawy a swój majątek sprzedał Hermanowskiem.⁴⁷

Przed 1830 r. dzwonnica przykościelna została rozebrana, dzwony umocowano na drzewach a kościół został pokryty słomą. W latach 1826–1852 proboszczem był rodak klementowicki, były pijar ks. Antoni Tarkowski. Kolejni proboszczowie to ks. Marcin Wolski /1852–1856/, ks. Stanisław Korciepiński /1856–1882/, ks. Ignacy Jaworowski /1882–1884/ zbudował on obecną plebanię, ks. Roch Jaśkiewicz /1886–1898/.⁴⁸

Jan Klemensowski wstąpił na służbę u Czartoryskich jako ekonom ich dóbr celejowskich. Nie zajął się jednak pomnażaniem majątku księcia lecz współpracą z władzami carskimi i nabywaniem dóbr konfiskowanych przez cara po powstaniu listopadowym 1830 r. W ten sposób nabył Celejów będący dotychczas własnością Czartoryskich. W 1840 r. podejmował on już w swoim majątku cara Mikołaja I. Wspomagał finansowanie soboru prawosławnego w Lublinie na obecnym Placu Litewskim, natomiast nie wywiązywał się z utrzymania kościoła w Klementowicach. Przed Janem Klemensowskim czuli respekt gubernatorzy carscy z Lublina i Kielc.

Po powstaniu styczniowym wieś została uwłaszczona.

Tabela nadawcza wsi Klementowice po powstaniu styczniowym

Numer	Nazwisko i imię	Morgi	Pręty
1.	Turek Antoni	25	170
2.	Jabłoński Piotr	23	215
3.	Figiel Andrzej	27	230
4.	Stasiak Józef	20	260
5.	Sobczak Ignacy	23	260

46) K. A. Boreczek. Właściciele Kurowa i jego dóbr ziemskich. Lublin – Kurów 2005 r.

47) Tamże.

48) Ks Jerzy Misiurek. Parafia Klementowice 1418–2008. Lublin 2008 r.

6.	Kozak Leonard	25	35
		3	70
7.	Chruścicki Wawrzyniec	24	215
		1	31
		22	224
8.	Gajda Małgorzata	2	161
9.	Tarkowski Maciej	23	69
10.	Szczęczak Marcin	26	69
11.	Spadkobiercy Jabłońskiego	32	200
12.	Lis Józef	} 22	79
13.	Lis Kazimierz		
14.	Lis Antoni		
15.	Gajda Paweł	22	219
16.	Lis Ludwik	23	149
		1	102
17.	Migdał Jan	22	289
18.	Spadkobiercy Lisa Wacława	23	259
19.	Partyka Jakub	29	175
		0	105
20.	Partyka Zofia	24	85
		1	135
21.	Gajda Franciszek	24	80
22.	Tarkowska Zofia	21	40
23.	Tarkowski Piotr	} 1	127
24.	Gruszecki Filip	23	135
25.	Lis Kazimierz	23	130
26.	Stasiak Klemens	23	20
27.	Kruk Paweł	22	55
28.	Kowalik Franciszek	31	150
29.	Spadkobierca Sobiesiaka Klemensa	25	115
30.	Kuta Klemens	24	120
31.	Kędziora Stefan	25	0
32.	Wszyscy spadkobiercy Michałka	25	170
33.	Gajewski Łukasz	23	265
34.	Jabłoński Stefan	24	20
35.	Wójcik Andrzej	29	150
36.	Skowronek Józef	31	215
37.	Skowronek Ignacy	33	285
38.	Tarkowski Michał	33	0
39.	Lis Stanisław	33	94
40.	Tarkowski Marek	32	159
41.	Próchniak Franciszek	35	119
42.	Chrościcki Jan	35	124

43.	Partyka Michał	34	115
44.	Zadora Jan	35	205
45.	Sobczak Leonard	33	114
46.	Kozak Wojciech	33	4
47.	Stasiak Jan	33	199
48.	Jabłoński Michał	34	169
49.	Stasiak Marcin	34	49
50.	Tarkowski Mateusz	36	24
51.	Lis Wincenty	33	259
		0	279
52.	Gajda Mateusz	34	239
53.	Partyka Kajetan	32	174
54.	Sadurski Wojciech	} 23	75
55.	Lis Wojciech		11
56.	Samorek Paweł	39	190
57.	Wijaszka Antoni	37	225
58.	Samorek Elżbieta	34	295
59.	Gajewski Laurencjusz	11	125
60.	Gruszecki Konstantyn	12	210
61.	Cesarek Mendel	0	110
62.	Skowronek Wincenty	0	270
63.	Openhajn Aron	0	95
64.	Figiel Michał	0	65
65.	Samorek Wawrzyniec	1	70
66.	Figiel Filip	0	2
67.	Sobiesiak Roland	0	2
68.	Parada Wojciech	0	2
69.	Stasiak Ludwik	2	282
70.	Sadurski Klemens	1	110
71.	Pru(ó)chniak Leonard	1	60
72.	Tarkowski Marcjjan	2	37
73.	Tarkowski Kacper	0	251
74.	Tarkowski Ignacy	1	260
75.	Wałach Ludwika	2	90
	Wygony i nieużytki	27	40
	łącznie	1633	116

Podczas powstania styczniowego 1863 r. syn Jana – Ludwik Klememsowski współpracował z władzami carskimi przeciwko powstańcom. W 1866 r. nabył majątek Klementowice na licytacji po Hermanowskich, okrojony reformą uwłaszczającą chłopów.

W 1866 r. w skład gminy Celejów weszły Klementowice i pozostawały w jej granicach do 1954 r.

W 1866 r. gubernie podzielono na powiaty. Puławy /Nowa Aleksandria/ stały się siedzibą powiatu, do którego weszły Klementowice.

Na przełomie XIX i XX w. funkcjonowała jednoklasowa szkoła w Klementowicach w domach gospodarzy, w której nauka trwała 3 lata. Pierwszy budynek szkoły wybudowano w Klementowicach ok. 1900 r. na wzniesieniu terenu w pobliżu kościoła. W 1935 r. wybudowano szkołę, w której później mieściło się przedszkole k. strażnicy. Natomiast obecna szkoła podstawowa w Klementowicach funkcjonuje w budynku oddanym do użytku w 1965 r.

W 1877 r. przez Klementowice przeprowadzono linię kolejową łączącą Warszawę z Lublinem. Klemensowscy odsprzedali ze znaczną korzyścią część majątku Klementowice na budowę kolei nadwiślańskiej. Natomiast dworzec kolejowy został wybudowany przed 1890 r.

W końcu lat siedemdziesiątych XIX w. Klementowice liczyły 900 mieszkańców.

Pod koniec lipca i na początku sierpnia 1915 r. w Klementowicach armia niemiecko-austriacka toczyła walki z wojskami rosyjskimi. Pozostałością tego epizodu historycznego jest samotna mogiła żołnierzy 4 pułku piechoty Legionów Leopolda Jarosika i Henryka Zetnika na skraju Lasu Klementowickiego od strony Pożoga. Prawdopodobnie jednego z nich rodzina ekshumowała. Do odzyskania niepodległości Klementowice znajdowały się pod okupacją austriacką.

W latach 1918–1939 Klementowice należały do województwa lubelskiego i powiatu puławskiego.

W latach dwudziestych okresu międzywojennego powstało koło młodzieży wiejskiej „Siew” stopniowo wypierane i marginalizowane przez koło młodzieży wiejskiej „Wici”. Zajmowały się one działalnością kulturalno-oświatową na wsi.

Kolejnymi proboszczami parafii Klementowice byli: ks. Jakub Izdebski /1907–1919/, ks. Władysław Szyszko /1919–1924/, którzy rozpoczęli budowę obecnego kościoła, natomiast zakończył ją ks. Jan Modrzejewski /1924–1933/. Poświęcenia kościoła dokonano dnia 23 listopada 1927 r.⁴⁹

W 1926 r. została założona OSP Klementowice. Natomiast w 1957 r. OSP Kolonia Klementowice.

W 1932 r. do parafii Kurów włączono Płonki, które poprzednio wchodziły w skład parafii Klementowice.

W tym czasie proboszczami byli ksiądz Feliks Jan Frank /zm. 1934 r./ i ksiądz Tadeusz Boguta /zm. 1982 r./.

Po tej reorganizacji do parafii Klementowice należały: Stok, Las Stocki, Kol. Celejów, Klementowice, a od 1985 r. Buchałowice.

W 1929 r. nastąpił hipoteczny podział majątku Klementowice. W 1936 r. Bank Rolny z racji przeprowadzonej reformy rolnej przejął większość dóbr ziemskich Klementowic. Utworzono filię Instytutu Rolnego w Puławach.

Administrator majątku Skrzycki kupił pozostałą część majątku Klementowice będącą własnością spadkobierców Józefa Klemensowskiego, który został zastrzelony w 1931 r.

49) Ks Jerzy Misiurek. Parafia Klementowice 1418-2008. Lublin 2008 r.

*Niezachowany dwór w Klementowicach /1916 r./
Zbiory Instytutu Sztuki PAN, Warszawa*

*Niezachowany budynek folwarczny
w Klementowicach /1916 r./
Zbiory Instytutu Sztuki PAN, Warszawa*

W 1938 r. do Klementowic z Ireny k. Dębłina przeniesiono szkołę rolniczą.

Wojska niemieckie wkroczyły do Klementowic 15 września 1939r. Rozpoczęła się okupacja. W Klementowicach funkcjonowała placówka BCh. W trudnym czasie wojny proboszczami parafii Klementowice byli ks. Jan Koziejowski /1938–1944/ i ks. Ludomir Tutlis /1944–50/.⁵⁰

W dniach 28 sierpnia 1943 r., 14 czerwca 1944 r. i 6 lipca 1944 r. pod Klementowicami oddziały „Przepiórki” – Mariana Sikory i „Zagończyka”, „Zagona” Franciszka Jerzego Jaskulskiego dokonały akcji wykolejenia pociągów. W dniu 23 lipca 1944 r. podczas akcji „Burza” doszło do ataku oddziałów AK i BCh na oddział niemiecki przy stacji PKP w Klementowicach. Oddział zlikwidowano. Również dnia 23 lipca oddział BCh pod dowództwem Bronisława Głosa zaatakował między Klementowicami a Pożogiem pociąg niemiecki. Dnia 22 lipca 1944 r. miało miejsce bombardowanie linii kolejowej w pobliżu wiaduktu przez samoloty niemieckie. Zginęło 17 osób cywilnych. W dniu 24 lipca 1944 r. do Klementowic wkroczyła Armia Czerwona i I Armia WP.

W 1968 r. linia kolejowa przebiegająca przez Klementowice została zelektryfikowana.

W 1976 r. północną część parku o powierzchni 1,5 ha z budynkiem dawnej oranżerii kupił lubelski plastyk L. Węgorek. Natomiast południowa stanowi własność W. Pitury.

W latach 1954–1972 funkcjonowała gromada Klementowice.

Dnia 1 stycznia 1973 r. w skład ponownie utworzonej gminy Kurów weszły Klementowice.

Po wojnie proboszczami parafii Klementowice byli: ks. Stanisław Szczepanek /1950–1964/, ks. Jan Mitura /1964–1971/, ks. Stanisław Rzepecki /1971–1997/. W 1983 zainicjował on budowę kaplicy pw. Trójcy Świętej w Stoku. Kolejni proboszczowie to: ks. Krzysztof Maksymowicz, ks. Marek Hawrylak i ks. Zbigniew Fidut. Dokonali oni renowacji kościoła i plebanii.

Z parafii Klementowice pochodzili bądź też pochodzą następujący księża: ks. Antoni Skowronek /zm. 1932 r./ wicerektor Lubelskiego Seminarium Duchownego, ks. prof. prałat Jerzy Misiurek pracownik naukowy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, członek Polskiego Zwierzchnictwa Zakonu Rycerstwa Świętego Grobu Bożego w Jerozolimie, ks. dr Kazimierz Gajda sędzia Sądu Biskupiego w Lublinie, kapelan polowy w Turynie, ks. Tadeusz Samorek, ks. Stanisław Samorek /zm. 1966 r./, ks. Władysław Pardyka /zm. 1974 r./, ks. Władysław Tarkowski /zm. 1981 r./, ks. Antoni Gajda /zm. 1984r./.

⁵⁰⁾ Tamże.

Proboszczowie Parafii Klementowice /od 1690 r./

Ks. Michał Jan Janowski (vel Jaworski, ok.1700)

Ks. Andrzej Gelatowicz (1724)

Ks. Szymon Moliński (1753)

Ks. Franciszek Respondowski (1759)

Ks. Antoni Martynowicz (1768)

Ks. Jakub Martynowicz (1776)

Ks. Ignacy Adamowski (1795)

Ks. Antoni Jankowski (1799)

Ks. dr Leon Łapicki (1816)

Ks. Tomasz Krasucki (1826)

Ks. Antoni Tarkowski (1852)

Ks. Marcin Wolski (1852-1856)

Ks. Stanisław Korciepiński (1882)

Ks. Ignacy Jaworowski (1882-1884)

Ks. Antoni Kazanowski (1884-1886)

Ks. Roch Jaśkiewicz (1898)

Ks. Andrzej Paluszkiewicz (1898-1907)

Ks. Jakub Izdebski (1907-1919)

Ks. Władysław Szyszko (1919-1924)

Ks. Jan Modrzejewski (1924-1933)

Ks. Tadeusz Boguta (1933)

Ks. dr Feliks Frank (1934)

Ks. Franciszek Mazur (1934-1937)

Ks. Jan Koziejowski (1937-1944)

Ks. Ludomir Tutlis (1944-1950)

Ks. Stanisław Szczepanek (1950-1964)

Ks. Jan Mitura (1971)

Ks. Stanisław Rzepecki (1997)

Ks. Krzysztof Maksymowicz (1997-2003)

Ks. Marek Hawrylak (2003-2008)

Ks. Zbigniew Fidut (od 2008)

W skład Sołectwa Klementowice wchodzi miejscowość Klementowice. Poszczególne części Sołectwa Klementowice określane są zwyczajowo:

- „Kluchów” – Kol. Chołajówka północno-wschodnia część Klementowic,
- „Misiurówka” – północna część Klementowic od strony lasu,
- „Kol. pod Dębem” – zachodnia część Klementowic za starą cegielnią, a obecnie chłodnia „Klasa”,
- „Kol. Różana” – Kol. za torami w stronę Stoku,
- „Kol. za torami” – południowa część Klementowic od strony Pożoga,
- „Parszywka” – pola w południowej części Klementowic,
- „Stoczki” – północno-wschodnia część Klementowic,
- część wsi „Za kościołem” – centralna część Klementowic,
- część wsi „Za lasem” – północno-zachodnia część Klementowic,
- „Okręglice” – pola na pograniczu Klementowic i Kurowa,
- „Masioki” – „Zagajnik” graniczący z łąkami „Okręglice”, podmokły teren porośnięty drzewami zwany również użytkiem ekologicznym „Torfowisko niskie”.
- „Stary Las” – las na zachód za zagajnikiem w stronę Pożoga.

Sołectwo Klementowice zamieszkuje 1359 mieszkańców w tym 700 kobiet oraz 659 mężczyzn. Stanowią oni 17% mieszkańców gminy Kurów. Gęstość zaludnienia wynosi 73 osoby/km². Powierzchnia sołectwa wg ewidencji gruntów: grunty ogółem 1 857,61 ha, co stanowi 18,38% powierzchni gminy Kurów w tym grunty orne 1 297,88 ha co stanowi 69,87%, sady na gruntach ornych 118,10 ha co stanowi 6,36%, łąki i pastwiska 135,13 ha co stanowi 7,27%, lasy ogółem 116,95 ha co stanowi 6,29%, zakrzaczenia 3,08 ha co stanowi 0,17%, rowy 6,24 ha co stanowi 0,34%, grunty kolejowe 50,08 ha co stanowi 2,73%, drogi 55,08 ha co stanowi 2,96%, grunty zabudowane 68,97 ha co stanowi 3,71%, tereny różne 0,86 ha co stanowi 0,05%, nieużytki 4,64 ha co stanowi 0,25% powierzchni sołectwa.

Struktura gospodarstw rolnych według pobieranych podatków: do 1 ha: 257 pozycji; 1–3 ha: 270 gospodarstw rolnych; 3–5 ha: 75; 5–7 ha: 41; powyżej 7 ha: 48.

MAPA SOŁECTWA KLEMENTOWICE

Mapa parafii Klementowice

Klementowice / 2009 r./

Klementowice /2009 r./

Zespół szkół rolniczych, Klementowice /2009 r./

BRZozowa Gać

Sieć osadnicza wsi związana jest z układem wodnym. Brzozowa Gać leży w pradolinie rzeki Kurówki. W przeszłości zabudowa wsi koncentrowała się wyłącznie przy tym cieku wodnym. Brzozowa Gać była początkowo wsią typu ulicówka–rzędówka o regularnej, rozmieszczonej w zwartym rzędzie po jednej stronie drogi zabudowie i o nieregularnym układzie dróg bocznych oraz niwowym układzie pól. Stopniowo zabudowana została także druga strona drogi oraz druga „górną drogą” biegnąca równolegle do poprzedniej. Obecnie wieś ma charakter wielodrożnicy z nieregularnym układem zabudowy, komunikacji i pól.

Osada ta powstała w 1380 r. początkowo pod nazwą Spomagacz. Była w tym czasie własnością Piotra syna Eustachego (Ostasza) Firleja właściciela Markuszowic. W 1408 r. wieś lokowano na nowo jako Brzosowa Gacz. W 1418 r. została włączona w skład Parafii Klementowice. W 1442 r. wieś nosiła nazwę Brzozowagać. Wtedy sąd polubowny postanowił, że dziesięcina snopowa z 3 łanów starych będzie pobierana przez opata świętokrzyskiego, a z pozostałych przez biskupa. Od 1442 r. wieś należała do klucza kurowskiego. W 1460 r. Piotr z Kurowa – kasztelan lubelski zapisuje 20 grzywien czynszu rocznego od wsi mansjonarzem (wikariuszem) w Kurowie. Od 1470 r. osada należała do Parafii Kurów. Natomiast w latach 1456–1465 osada należała do Powiatu Kurowskiego. W 1629 r. wieś nosiła obecną nazwę Brzozowa Gać.⁵¹

W pierwszej połowie XIX w. Brzozowa Gać wchodziła w skład klucza (majątku) kurowskiego, a więc była włączona do gminy dominalnej Kurów.

W 1819 r. miejscowość nosiła nazwę Brzozowskie, natomiast w 1866 r. Brzozowa Gać. W 1827 r. wieś liczyła 28 domów i 180 mieszkańców, natomiast w 1833 r. – 32 domy.⁵²

Po powstaniu stycznimowym wieś została uwłaszczona.

Tabela nadawcza wsi Brzozowa Gać 1864 r.

Numer	Nazwisko i imię	Morgi	Pręty
1.	Chabros Andrzej	} 19	230
2.	Poradzisz Andrzej		
3.	Boreczek Stanisław	} 19	1
4.	Chabros Stefan		
5.	Banaszek Franciszek	19	23
6	Piróg Paweł	18	290
7.	Zaspiak Laurencjusz	} 18	269
8.	Przychodzeń Paweł		
9.	Małagocki Michał	18	281
10.	Żaba Antoni	} 18	244
11.	Przychodzeń Ignacy		
12.	Mańka Józef	19	206

51) L. de Verdmon Jacques. Krótka monografia wszystkich miast, miasteczek i osad w Królestwie Polskiem. Warszawa 1902 r.
T. Mencil. Dzieje Lubelszczyzny. Warszawa 1974 r.
S. Kuraś. Dzieje Lubelszczyzny. Słownik historyczno – geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu. Warszawa 1983 r.

52) Tamże.

13.	Haba Jan	19	39
14.	Żaba Adam	19	73
15.	Lis Ludwik	19	100
16.	Wójcik Piotr	18	246
17.	Ochal Leonard	18	195
18.	Ochal Leonard po bracie Ignacym	18	153
19.	Ochal Józef	18	212
20.	Okoń Mateusz	18	223
21.	Kęsik Kazimierz	18	260
22.	Kęsik Kazimierz po bracie Mikołaju	18	243
23.	Chabros Piotr	} 18	280
24.	Kobus Jan		
25.	Żak Antoni	19	9
26.	Kobus Wojciech	19	7
27.	Banaszek Jan	19	77
28.	Małagocka Marianna	} 20	151
29.	Małagocki Wojciech		
30.	Chabros Franciszek	19	109
31.	Rozesłaniec Jan	19	272
32.	Krupa Józef	20	124
33.	Chabros Zofia	21	105
34.	Głowcki Jakub	20	153
35.	Suszek Andrzej	20	182
36.	Ochal Jan	19	138
37.	Place i wygony użytkowane razem z mieszkańcami Kurowa	35	113
38.	łącznie	843	208

Po powstaniu styczniowym 1863 r. Brzozowa Gać wchodziła w skład gminy Kurów. Od 1910 r. w Brzozowej Gaci zaczęła funkcjonować jednoklasowa szkoła w domach gospodarzy, w której nauka trwała 3 lata. Liczba mieszkańców wsi wynosiła 613, a liczba dzieci 40. Po odzyskaniu niepodległości od 1919 r. dzieci z Brzozowej Gaci uczęszczały do szkoły w Kurowie.⁵³

W latach dwudziestych okresu międzywojennego powstało koło młodzieży wiejskiej „Siew” stopniowo wypierane i marginalizowane przez koło młodzieży wiejskiej „Wici”. Zajmowały się one działalnością kulturalno-oświatową na wsi.

W 1921 r. Brzozowa Gać wchodziła w skład gminy Kurów. W spisie ludności z 30 września 1921 r. figurowały dwie odrębne wsie: Brzozowa Gać i Brzozowskie.⁵⁴

W tym czasie w miejscowości osiedlił się mieszkaniec pochodzenia niemieckiego Oskar Ulrich.

53) Praca zbiorowa. Oświata w Kurowie. Kurów 2009 r.

54) Dokumentacja Urzędu Gminy Kurów.

W okresie międzywojennym we wsi funkcjonował warsztat ślusarski i sprzedaż wyrobów spożywczych.

Dnia 10 września 1939 r. nastąpiło tragiczne w skutkach bombardowanie Brzozowej Gaci przez lotnictwo niemieckie. Były ofiary wśród ludności cywilnej i wojska, spaleni uległy zabudowania. W połowie września 1939 r. do Brzozowej Gaci wkroczyły wojska niemieckie. W okresie okupacji hitlerowskiej we wsi funkcjonowała placówka Batalionów Chłopskich.

W 1944 r. w Brzozowej Gaci miał siedzibę Komitet Gminny PPR. Należeli do niego mieszkańcy: Chrzążkowa, Chrzążówka, Barłóg, Brzozowej Gaci, Łakoci, Nowego Dworu i majątku Kurów. Przy KG PPR funkcjonowała grupa wypadowa pod dowództwem Józefa Stefaniaka ps. „Gajowy”.

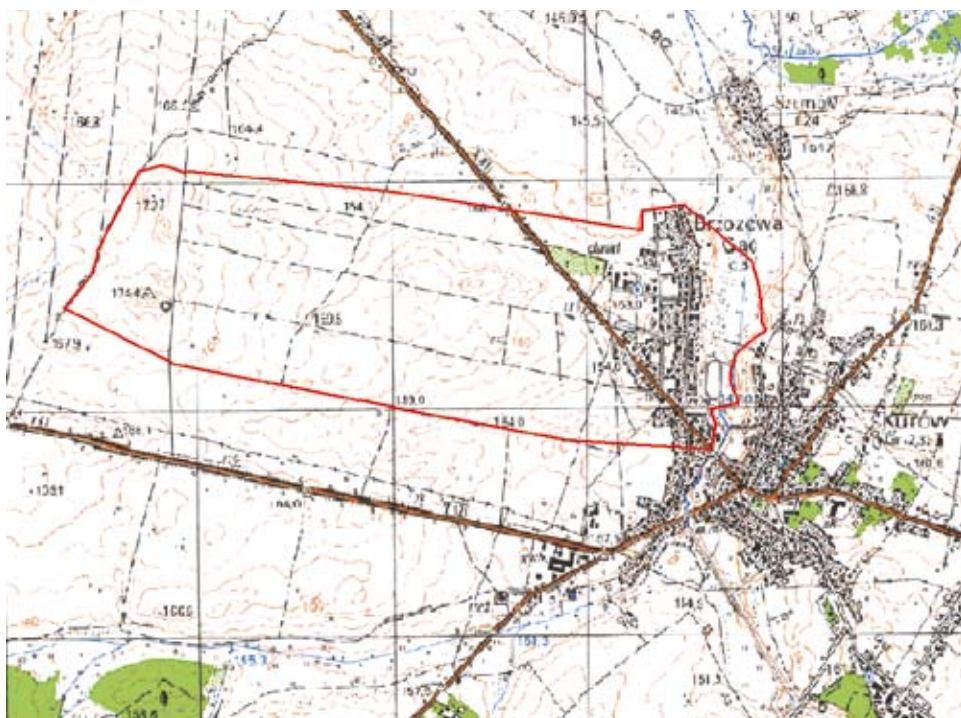
W 1943 r. w spisie miejscowości pojawia się wyłącznie nazwa Brzozowa Gać.⁵⁵

W 1954 r. w skład powstałej gromady Kurów weszła Brzozowa Gać. Natomiast od 1 stycznia 1973 r. Brzozowa Gać weszła w skład gminy Kurów.

W latach 50–tych XX wieku utworzono Rolniczą Spółdzielnię Produkcyjną w Brzozowej Gaci, która funkcjonowała do końca XX wieku.

Dnia 10 grudnia 1969 r. zakończono scalanie gruntów rolnych wsi Brzozowa Gać likwidujące wąski, niekorzystny do uprawy układ pól ciągnący się od zabudowań w stronę granicy z polami Chrzążkowa.

W 1985 r. przy znacznym udziale czynu społecznego mieszkańców wsi wybudowana została świetlica wiejska.

MAPA SOŁECTWA BRZozowa GAĆ

55) Tamże

W skład Sołectwa Brzozowa Gać wchodzi miejscowość Brzozowa Gać. Poszczególne części Sołectwa Brzozowa Gać określane są zwyczajowo:

- „Stara Wieś” – „Dolna Droga”,
- „Siekirnia” – pola i łąki między Brzozową Gacią a Szumowem,
- „Stawisko” – pola i łąki między „Starą Wsią” a rzeką Kurówką,
- „Stara Dolina rzeki Kurówki” – położona pomiędzy „Stawiskiem” a „Starą Wsią”,
- „Przymiarki” – pola przy granicy z Sołectwem Chrzążów,
- „Wygony” – pola przy drodze gminnej w kierunku Wólki Nowodworskiej, zaraz za zabudową Brzozowej Gaci,
- „Doły” – pola w północnej części sołectwa,
- „Kępiny” – pola w północno-zachodniej części sołectwa.
- „Nowa Wieś” – Górna Droga.

Sołectwo Brzozowa Gać zamieszkuje 563 mieszkańców w tym 278 kobiet oraz 285 mężczyzn. Stanowią oni 7% mieszkańców Gminy Kurów. Gęstość zaludnienia wynosi 151 osób/km². Powierzchnia sołectwa wg ewidencji gruntów: grunty ogółem 372,79 ha, co stanowi 3,69% powierzchni gminy Kurów, w tym grunty orne 316,20 ha co stanowi 84,82% , łąki i pastwiska 24,84 ha co stanowi 6,66%, sady na gruntach ornych 0,95 ha co stanowi 0,26% , razem użytki rolne 341,99 ha co stanowi 91,74%, wody płynące 1,06 ha co stanowi 0,28%, drogi 15,63 ha co stanowi 4,19%, grunty zabudowane 13,89 ha co stanowi 3,73%, nieużytki 0,22 ha co stanowi 0,06% powierzchni sołectwa.

Struktura gospodarstw rolnych według pobieranych podatków: do 1 ha: 175 pozycji; 1–3 ha: 76 gospodarstw rolnych; 3–5 ha: 21; 5–7 ha: 4; powyżej 7 ha: 3.

Brzozowa Gać /2009 r./

PŁONKI

Sieć osadnicza wsi związana jest z układem wodnym. Płonki leżą w dolinie rzeki Kurówki. W przeszłości zabudowa wsi koncentrowała się wyłącznie przy tym cieku wodnym. Płonki były początkowo wsią typu ulicówka–rzędówka o regularnej, rozmieszczonej w zwartym rzędzie po jednej stronie drogi zabudowie i o nieregularnym układzie dróg bocznych oraz niwowym układzie pól. Pozostałością tej zabudowy są dwie figury oraz pojedyncze budynki mieszkalne usytuowane w pobliżu łąk nad rzeką Kurówką /zabudowania rodziny Sulentów i Kamińskich/. Po scaleniu gruntów zakończonym 31 stycznia 1938 r. wieś uzyskała charakter łańcuchówki z luźniejszym od ulicówki – rzędówki układem zabudowy oraz łańcowym, nierównomiernym układem pól i dróg bocznych. Obecnie wieś ma charakter wielodrożnicy z nieregularnym układem zabudowy, komunikacji i pól.

Pierwsza wzmianka o miejscowości Płonki pochodzi z 1380 r. Wtedy określano ją jako Płonki. Dnia 12 lipca 1418 r. miejscowość Płonki, Plonska Wola, zostaje wyłączona przez biskupa krakowskiego Wojciecha Jastrzębca z parafii Garbów i włączona do parafii Klementowice. W dokumentach odnotowano miejscowość jako nowo lokowana Plonska Wola. W 1419 r. Płońska Wola graniczy z Kalenią, natomiast w 1420 r. z Markuszewicami. W 1418 r. sołtysiem w Płonkach był szlachcic Janusz, który swym synom Stanisławowi i Janowi przekazał Podgrodzie i Niezabitów, synowi Jakubowi Wielkie i Wolę Wieliską, natomiast synowi Piotrowi Płonki. W 1461 r. Piotr został sołtysiem tej wsi. W I połowie XV w. miejscowość musiała wejść w obręb nowego miasta Kurowa, ponieważ z aktu lokacyjnego miasta Kurowa na prawie magdeburskim pochodzi wzmianka o pastwisku Płonka koło Kurowa, a ponadto brak wzmianki o tej miejscowości w akcie podziału dóbr Kurowskich z 1464 r. W latach 1470–1480 Płonki należały do parafii Kurów płacąc dziesięcinę opactwu świętokrzyskiemu i biskupowi krakowskiemu. W dokumentach z wizytacji z 1781 r. wynika „iż dwór kurowski na gruncie Płońskiej Woli stojący” należał do parafii Klementowice. Zapisy te wskazują, iż osada ta leżała pomiędzy Kurowem a obecnymi Płonkami i została wchłonięta przez miasto Kurów. W 1462 r. odbyły się w Płońskiej Woli roki kasztelańskie /w dawnym prawie polskim sesja wyjazdowa sądu kasztelańskiego poza stałą jego siedzibą w Lublinie.⁵⁶

Płońska Wola w 1380 r. była własnością szlachecką właścicieli zamku w Bochothnicy. W 1419 r. należała do Piotra kmiecia z Płonek. W latach 1420–1493 r. wchodziła w skład klucza kurowskiego. W 1429 r. Płonki wydzierżawił T. Zawisza z Płonek, a w 1442 r. Mikołaj Kmiec z Płonek. W 1442 r. Piotr dziedzic Kurowa nadał mieszczanom kurowskim pastwisko zwane Płonki położone między ogrodami wiejskimi. W połowie XV w. Płonki stanowiły przedmieście miasta Kurowa. W latach 1470–1480 wielkość uprawianego w Płonkach areалу wynosiła 31 łąnów. W 1453 r. Płonki dzierżawili Łucja i Mikołaj Łubek z Płonek.⁵⁷

W 1827 r. wieś liczyła 50 domów. Po powstaniu styczniowym wieś została uwłaszczona.⁵⁸

56) L. de Verdmon Jacques. Krótka monografia wszystkich miast, miasteczek i osad w Królestwie Polskiem. Warszawa 1902 r.
T. Mencil. Dzieje Lubelszczyzny. Warszawa 1974 r.
S. Kuraś. Dzieje Lubelszczyzny. Słownik historyczno – geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu. Warszawa 1983 r.

57) Tamże.

58) Tamże.

Tabela nadawcza wsi Płonki 1864 r.

Numer	Nazwisko i imię	Morgi	Pręty
1.	Lalak Jakub	28	3
2.	Bieniek Paweł	21	114
3.	Spadkobiercy Kruka Pawła	22	184
4.	Wójcik Jan	22	196
5.	Żak Michał	} 21	184
6.	Żak Mikołaj		
7.	Kołodziej Stanisław	23	221
8.	Kołodziej Michał	22	100
9.	Banaszek Jan	23	184
10.	Poradzisz Jan	22	34
11.	Kuflewski Mateusz	20	270
12.	Kołodziej Mateusz	20	44
13.	Haba Józef	21	103
14.	Kałodunek Antoni	} 21	59
15.	Przychodzeń Franciszek		
16.	Głowacki Piotr	24	0
17.	Bielecki Paweł	22	0
18.	Wójcik Mateusz	20	218
19.	Cegliński Laurenty	20	139
20.	Samorek Laurenty	19	296
21.	Bieniek Laurenty	20	190
22.	Banaszek Wojciech	19	111
23.	Wręga Laurenty	} 19	90
24.	Wręga Karol		
25.	Cegliński Stanisław	20	11
26.	Kołodziej Piotr	20	71
27.	Żaba Mateusz	19	264
28.	Kaczorowski Stefan	19	203
29.	Pałka Marcján	20	165
30.	Ochniak Jan	} 21	22
31.	Igliński Jakub		
32.	Zabiegała Laurencjusz	20	245
33.	Wręga Szymon	21	91
34.	Wyskwar Mateusz	20	282
35.	Kałodunek Andrzej	21	102
36.	Kołodziej Mateusz	21	85
37.	Byczek Ludwik	20	206
38.	Haba Ludwik	24	299
39.	Banaszek Mateusz	24	10
40.	Banaszek Stanisław	20	270
41.	Wręga Antoni	20	152
42.	Okoń Wacław	22	252

43.	Boreczek Michał	23	154
44.	Wójcik Józef	} 21	94
45.	Kołodziej Jan		
46.	Wijaszka Wojciech	22	290
47.	Kuflewski Piotr	} 23	291
48.	Sieniek Franciszek		
49.	Maruszak Grzegorz	} 21	107
50.	Gajda Paweł		
51.	Wyskwar Mateusz	} 21	158
52.	Kuflewski Paweł		
53.	Gawlik Michał	} 21	141
54.	Mańka Franciszek		
55.	Gawlik Józef	} 21	142
56.	Chruścik Wojciech		
57.	Banaszek Jan	} 21	74
58.	Banaszek Wiktoria		
59.	Serewa Ignacy	} 21	60
60.	Banaszek Piotr		
61.	Żaba Stefan	} 21	87
62.	Żaba Paweł		
63.	Krupa Mateusz	} 21	69
64.	Haba Józef		
65.	Wijaszka Jan	} 21	83
66.	Wijaszka Mateusz		
67.	Wijaszka Józef	} 21	67
68.	Krupa Kazimierz		
69.	Kołodziej Piotr	} 21	64
70.	Krupa Franciszek		
	łącznie	1145	51

Po powstaniu styczniowym Płonki weszły w skład gminy Kurów. Od 1910 r. zaczęła funkcjonować jednoklasowa szkoła w Płonkach w domach gospodarzy, w której nauka trwała 3 lata. Liczba mieszkańców wsi 1113, a dzieci 48.⁵⁹

Między 30 lipca a 3 sierpnia 1915 r. przez wieś przebiegała linia frontu, armia niemiecko-austriacka toczyła ciężkie walki z wojskami rosyjskimi.

W 1921 r. Płonki wchodziły w skład gminy Kurów.

W latach dwudziestych okresu międzywojennego powstało koło młodzieży wiejskiej „Siew” stopniowo wypierane i marginalizowane przez koło młodzieży wiejskiej „Wici”. Zajmowały się one działalnością kulturalno-oświatową na wsi.

W 1932 r. Płonki poprzednio wchodzące w skład Parafii Klementowice włączono do Parafii Kurów.

W latach 1937/1938 wybudowano budynek szkoły w Płonkach, do której uczęszczały dzieci z tej wsi. Szkołę tą przekształcono w szkołę sześcioklasową.

W okresie międzywojennym we wsi funkcjonował sklep wyrobów spożywczych oraz wiatrak.

59) Praca zbiorowa. Oświata w Kurowie. Kurów 2009 r.

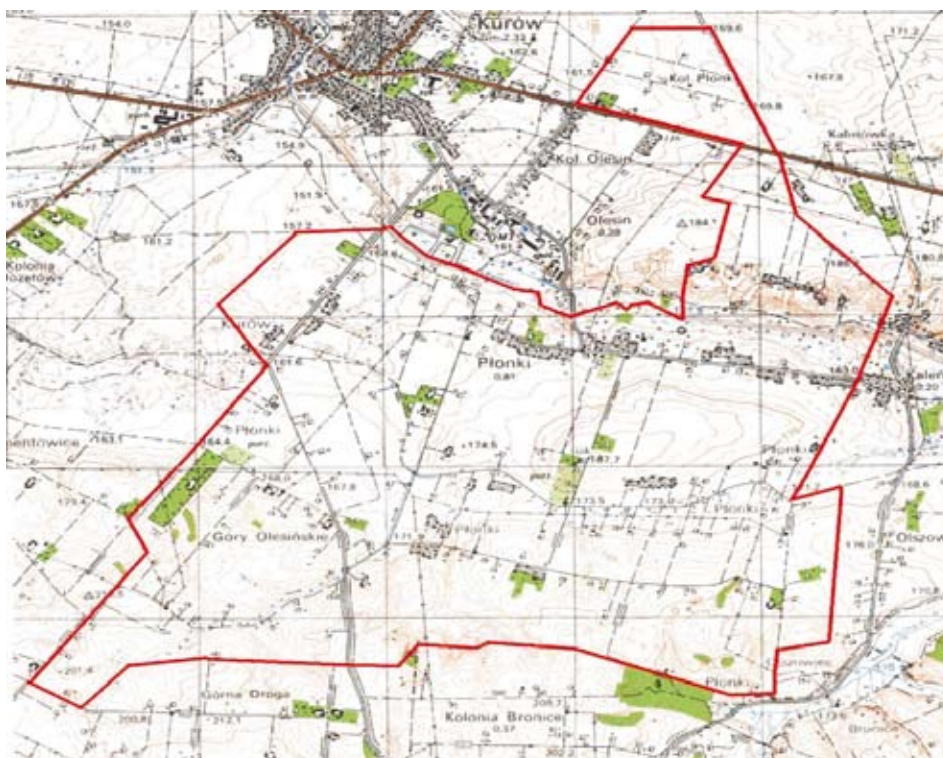
W okresie okupacji hitlerowskiej we wsi działała placówka Batalionów Chłopskich oraz Armia Krajowa. W 1943 r. w spisie miejscowości Góry Olesińskie włączono do Płonek. Natomiast w 1946 r. Kolonia Góry Olesińskie została znów wyodrębniona, a następnie po roku przyłączona do miejscowości Płonki. W 1947 r. Kolonię Góry Olesińskie zamieszkiwało 50 osób.

W 1954 r. w skład powstałej gromady Kurów weszły Płonki. Natomiast od 1 stycznia 1973 r. Płonki weszły w skład gminy Kurów.

W 1948 r. szkołę powszechną w Płonkach przekształcono w szkołę podstawową. Od września 1973 r. utworzono Zbiorczą Szkołę Gminną w Kurowie. Natomiast szkołę w Płonkach przekształcono w punkt filialny. W 1992 r. punkt filialny w Płonkach przekształcono w szkołę filialną w Płonkach. Od września 2008 r. szkoła filialna w Płonkach uległa likwidacji.

Na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych utworzono Kółko Rolnicze w Płonkach oraz Koło Gospodyń Wiejskich.

W 1947 r. utworzono Ochotniczą Straż Pożarną w Płonkach. Decyzją Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej dnia 19 września 1997 roku OSP Płonki została włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

MAPA SOŁECTWA PŁONKI

W skład Sołectwa Płonki wchodzi miejscowość Płonki. Poszczególne części Sołectwa Płonki określane są zwyczajowo:

- „Stara Wieś” – część sołectwa położona przy drodze powiatowej relacji Płonki – Kaleń;
- „Dziadówka” – część sołectwa położona przy drodze gminnej łączącej drogi powiatowe: relacji Płonki – Kaleń i relacji Płonki – Buchałowice. Kolonia ta powstała w wyniku nadania przez dwór kurowski działek o powierzchni po 0,3 ha każda osobom, które nie miały żadnego majątku, a pracowali na rzecz dworu.
- „Górna Droga” – część sołectwa położona przy drodze gminnej, łączącej się z drogą powiatową relacji Płonki – Buchałowice; Kolonia ta powstała w wyniku nadania przez dwórkuroleski działek o pow. po 0,3 ha każda włościanom, którzy nie mieli żadnego majątku a pracowali na rzecz dworu.
- „Dolne Zarzeczce” – część sołectwa położona przy drodze gminnej w pobliżu rzeki Kurówka;
- „Stawisko ” część sołectwa położona pomiędzy rzeką Kurówką, a drogą powiatową relacji Płonki – Kaleń;
- „Stara Dolina rzeki Kurówki” – część sołectwa położona pomiędzy „Stawiskiem”, a pierwotną zabudową wsi wraz z kapliczkami;
- „Górne Zarzeczce” – część sołectwa położona na wzniesieniu na północ od „Dolnego Zarzeczca”;
- „Kolejka” – część sołectwa położona przy drodze gminnej na miejscu dawnego przebiegu kolejki wąskotorowej;
- „Góry Olesińskie – Łysa Góra” – położone po obu stronach drogi powiatowej relacji Kurów – Buchałowice, od rzeki Kurówki w stronę Buchałowic i Klementowic.

Sołectwo Płonki zamieszkuje 807 mieszkańców w tym 409 kobiet oraz 398 mężczyzn. Stanowią oni 10% mieszkańców Gminy Kurów. Gęstość zaludnienia wynosi 76 osoby/km². Powierzchnia Sołectwa Płonki wg ewidencji gruntów: grunty ogółem 1054,49 ha, co stanowi 10,43% powierzchni gminy Kurów, w tym grunty orne 886,35 ha co stanowi 84,05%, sady na gruntach ornych 30,40 ha co stanowi 2,88%, łąki i pastwiska 67,48 ha co stanowi 6,40%, lasy ogółem 5,25 ha co stanowi 0,5%, wody stojące 4,06 ha co stanowi 0,38 %, wody płynące 2,23 ha co stanowi 0,21%, rowy 1,75 ha co stanowi 0,17%, drogi 21,38 ha co stanowi 2,03%, grunty zabudowane 31,07 ha co stanowi 2,95%, nieużytki 0,38 ha co stanowi 0,04% powierzchni sołectwa.

Struktura gospodarstw rolnych według pobieranych podatków: do 1 ha: 100 pozycji; 1–3 ha: 160 gospodarstw rolnych; 3–5 ha: 66; 5–7 ha: 35; powyżej 7 ha: 28.

Plonki /2009 r./

Plonki /2009 r./

DĘBA I PARAFIA RZYMSKOKATOLICKA DĘBA

Sieć osadnicza wsi związana jest z układem wodnym. Dęba leży w dolinie strugi wodnej Zagłówka. W najdawniejszych czasach zabudowa wsi koncentrowała się wyłącznie przy tym cieku wodnym. Dęba jest wsią typu rzędówka o regularnej, rozmieszczonej po jednej stronie drogi zabudowie i o nieregularnym układzie dróg bocznych oraz niwowym układzie pól. Obecnie stopniowo zabudowywana jest także druga strona drogi.

Osada ta zmieniała lub upraszczała swoją nazwę wielokrotnie. W 1552 r. była to Damba Wola, w 1563 r. Doba Volka oraz Wola Dębowa, w 1611 r. Dęba, w 1626 r. Dembka. Natomiast od 1663 r. do czasów obecnych – Dęba.⁶⁰

Około 1510 r. wieś Dęba została włączona do parafii Końskowola. Pępów – część wsi Dęba należała do parafii Końskowola od połowy XVI wieku. Pierwszy zapis o folwarku Pępów figuruje z 1578 r. w zestawieniu wysiewu zboża na folwarku Końskowola z nowym folwarkiem Pępów. Zapis z 1580 r. odnotowuje, że przed utworzeniem folwarku była tam osada. Natomiast w 1787 r. odnotowano w parafii Końskowola osadę Dęba Pępów.⁶¹

W 1564 r. w parafii Kurów odnotowano wieś Paluchów. W 1830 r. zapisano w wizytacji parafii kurowskiej „Paluchow cum sorte Dęba” co oznacza, że na gruntach tej wsi powstała jej część Dęba. Paluchów występuje w XIX w. w składzie dóbr kurowskich.⁶²

Po powstaniu styczniowym wieś została uwłaszczona.

Tabela nadawcza wsi Dęba po powstaniu styczniowym

Numer	Nazwisko i imię	Morgi	Pręty
1.	Chabros Jakub	25	33
2.	Kęsik Błażej	23	260
3.	Chabros Maciej	23	194
4.	Dzięgiel Maciej	23	269
5.	Pawłota Marcin	24	68
6.	Kozak Katarzyna	26	140
7.	Raczyński Andrzej	} 21	25
8.	Raczyński Jan		
9.	Sulek Antoni	} 21	30
10.	Sulek Julian		
11.	Chabros Franciszka		
12.	Pawłota Jan	21	62
13.	Próchniak Stanisław	21	40
14.	Kuta Michał	27	49
15.	Chabros Agata	23	268
16.	Trocki Paweł	24	298

60) L. de Verdmon Jacques. Krótka monografia wszystkich miast, miasteczek i osad w Królestwie Polskiem. Warszawa 1902 r.

T. Mencil. Dzieje Lubelszczyzny. Warszawa 1974 r.

S. Kuraś. Dzieje Lubelszczyzny. Słownik historyczno – geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu. Warszawa 1983 r.

61) Tamże.

62) Tamże.

17.	Chabros Józefa	28	109
18.	Bidzki Paweł	26	33
19.	Chabros Józef	23	202
20.	Borucki Jan	21	142
21.	Kozak Andrzej	21	125
22.	Chabros Andrzej	21	114
23.	Kęsik Kacper	21	264
24.	Próchniak Stanisław	22	173
25.	Chabros Karol	21	68
26.	Trybuła Franciszek	42	120
27.	Abramek Andrzej	3	165
28.	Osada wiejskiej szkoły	1	150
29.	Osada kowalska	2	46
30.	Ogólnowiejskie pastwisko	171	78
31.	Pozostałe	6	230
	łącznie	738	158

Dnia 31 maja 1870 r. z gminy Nowa Aleksandria (Puławy) do gminy Kurów przyłączono wieś Dęba.

W 1921 r. Dęba liczyła 19 gospodarstw i 144 mieszkańców. W 1971 r. Paluchów stanowił już część wsi Dęba.

Od 1913 r. funkcjonowały jednoklasowe szkoły w Dębie i Paluchowie, w domach gospodarzy, w których nauka trwała 3 lata. W Dębie liczba mieszkańców wsi wynosiła 331, a uczniów 28.⁶³ Natomiast w Paluchowie liczba mieszkańców wynosiła 113 osób, a liczba uczniów 9.

Na przełomie lipca i sierpnia 1915 r. przez wieś przebiegała linia frontu. Po odzyskaniu niepodległości od 1919 r. funkcjonowały jednoklasowe szkoły powszechne w Dębie i Paluchowie, również w domach gospodarzy.

W 1921 r. w skład gminy Kurów wchodziła: Dęba i Paluchów oraz leśniczówka „Kozi Bór”.

W latach dwudziestych okresu międzywojennego powstało koło młodzieży wiejskiej „Siew” stopniowo wypierane i marginalizowane przez koło młodzieży wiejskiej „Wici”. Zajmowały się one działalnością kulturalno-oświatową na wsi. Z młodzieży wiciowej wywodziли się późniejsi członkowie Batalionów Chłopskich /BCh/.

W latach dwudziestych okresu międzywojennego powstało koło młodzieży wiejskiej „Siew” stopniowo wypierane i marginalizowane przez koło młodzieży wiejskiej „Wici”. Zajmowały się one działalnością kulturalno-oświatową na wsi.

W okresie międzywojennym we wsi funkcjonował sklep spożywczy i wiatrak.

W 1927r. wybudowano budynek szkoły w Dębie.

W roku szkolnym 1928/29 zlikwidowano szkołę w Paluchowie zaś dzieci z tej miejscowości oraz Marianki uczęszczały do przekwalifikowanej na dwuklasową szkoły powszechnej w Dębie. Od roku szkolnego 1949/50 szkołę powszechną w Dębie przekształcono w szkołę podstawową.

63) Praca zbiorowa. Oświata w Kurowie. Kurów 2009 r.

Od 3 do 10 września 1939 roku w „Kozim Borze” rozmieszczono oddziały odwodowe Warszawskiej Brygady Pancerno – Motorowej. Las „Kozi Bór” stanowił rejon ześrodkowania odwodów tej jednostki. W tym czasie jednostki bojowe brygady broniły odcinka frontu na Wiśle.

Natomiast w nocy z 8 na 9 września 1939 roku w gajówce „Kozi Bór” zatrzymał się sztab Armii Prusy by nad ranem opuścić to miejsce i przenieść się do dworu w Snopkowie.

Dęba była bardzo silnym ośrodkiem BCh. */We wrześniu 1940 r. Stronnictwo Ludowe powołało własną formację zbroijną pod nazwą Straż Chłopska /kryptonim Chłostr/. Od 1942 r. powszechnie zaakceptowano nazwę Bataliony Chłopskie. Dzieliły się one na oddziały taktyczne czyli wojskowe. Z nich wydzielono oddziały specjalne. Obok nich funkcjonowały oddziały terenowe pełniące funkcje pomocnicze wobec jednostek taktycznych i mające zadania ochronne. Dnia 30 maja 1943 r. doszło do scalenia części oddziałów BCh pod dowództwem gen. Ludwika Bittnera z AK. Natomiast Komendzie Głównej BCh pod dowództwem gen. Franciszka Kamińskiego podlegało dziesięć okręgów. Okręgi dzieliły się na: podokręgi, obwody, rejony, gminy i gromady./*

Okręg BCh w Lublinie dzielił się na podokręgi i obwody. Na terenie przedwojennego powiatu puławskiego funkcjonował obwód „Puławy”. Jego komendantami byli: Jan Pasiak ps. „Jawor”, Stefan Rodak ps. „Rola” z Łąkoci /od września 1943 r./, Jan Stasiak ps. „Strug” /od września 1944 r./, zastępcą Stefana Rodaka był Józef Stankiewicz ps. „Kula” z Kurowa /od września 1943 r./, członkami Komendy Obwodu Puławy byli: Tadeusz Jeżyna ps. „Oksza” z Klementowic, Franciszek Sadurski ps. „Turoń” z Kurowa, Ludomir Stasiak ps. „Cezary” z Gór Markuszowskich, Julian Szyszko ps. „Wiarus” z Kłody. Obwód BCh Puławy podzielony był na 5 rejonów, z których każdy obejmował po kilka gmin. Rejon I obejmował gminy: Garbów, Kurów i Markuszów. Komendantem rejonowym był tu Jan Stasiak ps. „Strug”. Rejony dzieliły się na gminy. Gmina Kurów posiadała kryptonim „Karol”. Komendantami gminnymi BCh byli: Zygmunt Pękala ps. „Kruk”, Stanisław Kęsik ps. „Ster” z Dęby, Bolesław Kozak ps. „Kawka” z Bronisławki /od 1942 r. kdt OSBCh w gminie/. Natomiast Józef Kuta ps. „Paskiewicz” był komendantem oddziałów taktycznych BCh w gminie.

Komendę Obwodu Oddziałów Specjalnych /OS/ stanowili: Komendant Zygmunt Kozak ps. „Walter” z Kłody – „Kalina”, zastępca Wacław Pecio ps. „Różga” z Kłody – „Kalina”, członkiem komendy a następnie zastępcą komendanta był Julian Szyszko ps. „Wiarus” z Kłody – „Kalina”. Komendantami rejonowymi /OS/ rejonu I gminy Gołąb, Baranów, Żyrzyn, Końskowola i Kurów/ byli: Jan Kęsik ps. „Maczuga” z Dęby a następnie Stanisław Kęsik ps. „Ster” z Dęby.

Bronisław Michałek ps. „Kora” z Marianki był członkiem powiatowego kierownictwa Stronnictwa Ludowego /SL/ „Roch” w Puławach.

Franciszek Sadurski ps. „Turoń” z Kurowa był Komendantem Obwodu BCh „Lublin” oraz podobnie jak Stefan Rodak ps. „Rola” był redaktorem naczelnym „Orlich Ciosów”. Redaktorem tego pisma był również Józef Stankiewicz z Kurowa.

Od wiosny 1941 r. w Dębie mieściła się Komenda Gminna BCh, a od 1942 r. również Komenda Rejonowa BCh. Redagowano tam również konspiracyjne gazetki: „Orle Ciosy” i „Agencję Informacyjną Wieś”.

Polegli i pomordowani żołnierze BCh:

- Feliks Duro ps. „Grab” z Bartóg. Zginął podczas pacyfikacji przez Niemców wsi Bartogi w dn. 8 lipca 1943 r.,
- Tadeusz Janicki z Kłody. Zginął podczas pacyfikacji w maju 1943 r.,
- Władysław Kęsik ps. „Mały” z Dęby. Zastrzelony przez żandarmów w Dębie w dniu 8 lipca 1943 r.,

- Roman Kowalik ps. „Dąb” z Barłóg. Zamordowany przez gestapo w Kazimierzu Dolnym w dniu 14 lipca 1943 r.,
- Bolesław Kozak ps. „Kawka” z Bronisławki. Komendant gminny BCh w Kurowie. Zamordowany przez gestapo w Bronisławce 17 marca 1943 r.,
- Bolesław Pasek z Bronisławki. Poległ w maju 1944 r. w walce z Niemcami w lasach parczewskich.,
- Mateusz Pater z Puław. Stracony w publicznej egzekucji w dniu 6 marca 1944 r. w Kurowie,
- Wacław Pecio ps. „Róża” z Kłody. Poległ w dniu 9 lipca 1943 r. w potyczce z żandarmami w Barłogach,
- Feliks Pencuła z Bronisławki. Zginął w 1944 r. w czasie pacyfikacji,
- Stanisław Rodak z Bronisławki. Zamordowany 18 marca 1943 r. w Bronisławce przez gestapo,
- Zenon Sobiesiak ps. „Marian” z Barłóg. Zginął 12 czerwca 1944 r. podczas pacyfikacji wsi Barłogi,
- Edward Struski ps. „Dąb” z Łąkoci. Rozstrzelany 2 listopada 1942 r. przez Niemców w Łąkoci podczas pacyfikacji,
- st. sierż. Julian Struski ps. „Ubu” z Łąkoci. Rozstrzelany 2 listopada 1942 r. przez Niemców w Łąkoci podczas pacyfikacji, komendant gromadzki BCh Łąkoć,
- Stanisław Struski z Barłóg zastrzelony przez bandę rabunkową 13 grudnia 1943 r.,
- Hieronim Henryk Żaba z Kurowa. Zginął podczas drugiego bombardowania Kurowa w dniu 24 lipca 1944 r.

Żołnierze BCh Gminy Kurów z poszczególnych placówek:

1. Mieczysław Błaszczak /ur. 1921 r./ ps. „Borys”, Placówka Kłoda,
2. Stefan Boreczek /ur. 1926 r./ ps. „Kula”, Placówka Płonki,
3. Gustaw Borkowski /ur. 1921 r./ ps. „Trus”, Placówka Buchałowice,
4. Czesław Butryn /ur. 1926 r./ ps. „Młodzian”, Placówka Choszczów,
5. Aleksander Chabros /ur. 1923 r./ ps. „Montana”, Placówka Dęba,
6. Stanisław Chabros /ur. 1925 r./ ps. „Głaz”, Góry Olesińskie – Placówka Płonki,
7. Bolesław Chabros /ur. 1919 r./ ps. „Montana”, Placówka Dęba,
8. Henryk Chabros /ur. 1926 r./ ps. „Krzak”, Placówka Buchałowice,
9. Jadwiga Chabros /ur. 1921 r./ ps. „Malina”, Placówka Płonki,
10. Jan Chabros ps. „Szofer”, Placówka Dęba,
11. Julian Chabros ps. „Sęk”, Placówka Buchałowice
12. Stanisław Chabros /ur. 1917 r./ ps. „Lord”, Placówka Łąkoć,
13. Stanisław Chabros /ur. 1894 r./ ps. „Stary”, Placówka Płonki, Wójt Gminy Kurów w 1944 r.,
14. Teodozja Chabros /ur. 1926 r./ ps. „Sarenka”, Placówka Dęba,
15. Zygmunt Chabros /ur. 1918 r./ ps. „Lis”, Góry Olesińskie-Placówka Płonki,
16. Leonard Chański /ur. 26.01.1925 r./ , Placówka Brzozowa Gać,
17. Wacław Chołajczyk /ur. 1921 r./ ps. „Orzech”, Placówka Buchałowice
18. Edmund Durak /ur. 1922 r./ ps. „Łysy”, Zastawie,
19. Feliks Durak /ur. 1914 r./ ps. „Feluś”, Placówka Barłogi,
20. Jadwiga Durak zd. Przychodzeń /ur. 1925 r./ ps. „Jagoda”, Placówka Brzozowa Gać,
21. Tadeusz Durak /ur. 1922 r./ ps. „Szmajser”, Placówka Kłoda,
22. Wacław Durak /ur. 1925 r./ ps. „Sum”, Placówka Kłoda,
23. Władysław Durak /ur. 1918 r./ ps. „Mucha”, Placówka Barłogi,
24. Feliks Duro /ur. 1914 r./ ps. „Grab”, Placówka Barłogi,

25. Józef Duro /ur. 1907 r./ ps. „Jabłoni”, Placówka Łąkoć,
26. Krystyna Dzierżak zd. Głos /ur. 1923 r./ ps. „Kryśka”, Placówka Buchałowice
27. Antoni Figiel /ur. 1922 r./ ps. „Leszczyna”, Placówka Klementowice,
28. Wacław Figiel /ur. 1922 r./ ps. „Jawor”, Placówka Płonki,
29. Józef Filipiak /ur. 1902 r./ ps. „Grab”, Placówka Łąkoć,
30. Kazimiera Gajda zd. Stasiak ps. „Bartoszówna”, Placówka Klementowice,
31. Kazimierz Głos /ur. 1926 r./ ps. „Szczygieł”, Placówka Buchałowice,
32. Władysław Głos /ur. 1907 r./ ps. „Lipa”, Placówka Kłoda,
33. Stanisław Głowacki /ur. 1905 r./ ps. „Cichy”, Placówka Płonki,
34. Małgorzata Gronkowska zd. Głos /ur. 1915 r./ ps. „Wilga”, Placówka Buchałowice,
35. Bronisław Grykałowski /ur. 1915 r./ ps. „Sokół”, Placówka Płonki,
36. Feliks Grykałowski /ur. 1922 r./ ps. „Trzustka”, Placówka Płonki,
37. Jan Grykałowski /ur. 1919 r./ ps. „Ostry”, Placówka Płonki,
38. Zdzisław Grzegorzczak /ur. 1923 r./ ps. „Konar”, Placówka Zastawie-Kłoda,
39. Stanisław Hajduk /ur. 1912 r./ ps. „Bruzda”, Placówka Zastawie-Kłoda,
40. Marianna Janek zd. Rodak /ur. 1925 r./ ps. „Trawka”, Placówka Bronisławka,
41. Ludwik Janicki /ur. 1919 r./ ps. „Przytycki”, Placówka Kłoda,
42. Tadeusz Janicki /ur. 1922 r./ Placówka Kłoda,
43. Tadeusz Jeżyna /ur. 1920 r./ ps. „Oksza”, „Pirat”, Placówka Klementowice,
44. Henryk Kędziora /ur. 1920 r./ Placówka Klementowice,
45. Teodozja Kędziora /ur. 1910 r./ ps. „Todzia”, Placówka Klementowice,
46. Eugeniusz Kęsik /ur. 1922 r./ ps. „Śmiga”, Placówka Dęba,
47. Genowefa Kęsik /ur. 1919 r./ ps. „Trawińska”, Placówka Klementowice
48. Jan Kęsik /ur. 1918 r./ ps. „Maczuga”, Placówka Dęba,
49. Józef Kęsik /ur. 1914 r./ ps. „Bystry”, Placówka Płonki,
50. Stanisław Kęsik /ur. 1916 r./ ps. „Ster”, Placówka Dęba,
51. Władysław Kęsik /ur. 1908 r./ ps. „Mały”, „Włodek”, Placówka Dęba
52. Celina Kieloch zd. Sułek /ur. 1916 r./ ps. „Akuszerka”, Placówka Dęba
53. Jan Kołodziej /ur. 1919 r./ ps. „Ostry”, Placówka Płonki
54. Józef Kołodziej /ur. 1917 r./ ps. „Śmigły”, Placówka Płonki
55. Michał Kołodziej /ur. 1908 r./ ps. „Nadzieja”, Placówka Płonki
56. Mieczysław Kołodziej /ur. 1922 r./ ps. „Auto”, Placówka Płonki
57. Tadeusz Kołodziej /ur. 1921 r./ ps. „Grab”, Placówka Płonki
58. Czesław Koperwas /ur. 1910 r./ ps. „Sokół”, Placówka Płonki
59. Roman Kowalik /ur. 1924 r./ ps. „Dąb”, Placówka Barłogi
60. Bolesław Kozak /ur. 1917 r./ ps. „Kawka”, Placówka Bronisławka
61. Bolesław Kozak /ur. 1924 r./ ps. „Ksawery”, Placówka Dęba
62. Zuzanna Kozak zd. Kołodziej /ur. 1922 r./ ps. „Stokrotka”, Placówka Płonki
63. Zygmunt Kozak /ur. 1919 r./ ps. Walter, Placówka Kłoda
64. Jan Koziej /ur. 1915 r./ Placówka Bronisławka
65. Józef Koziej /ur. 1923 r./ Placówka Bronisławka
66. Edward Krupa /ur. 1922 r./ ps. „Oktawa”, Placówka Płonki
67. Stefan Krupa /ur. 1925 r./ ps. „Olcha”, Placówka Płonki
68. Bronisław Kuflewski /ur. 1913 r./ ps. „Kuleski”, Placówka Barłogi
69. Feliksa Kwiecińska zd. Tarkowska /ur. 1907 r./, Placówka Klementowice
70. Józef Lalak /ur. 1918 r./, Placówka Dęba
71. Mieczysław Łowczak /ur. 1923 r./ ps. „Ryś”, Placówka Buchałowice
72. Bolesław Mańko /ur. 1912 r./ Placówka Choszczów

73. Czesław Mańko /ur. 1926 r./ ps. „Negus”, Placówka Kłoda – Zastawie
74. Eugenia Mańko /ur. 1922 r./ ps. „Malina”, Placówka Łąkoć
75. Henryk Mańko /ur. 1900 r./ ps. „Sosna”, Placówka Barłogi
76. Bronisław Michałek /ur. 1905 r./ ps. „Kora”, „Wiesław”, Placówka Marianka
77. Henryk Mikos /ur. 1922 r./ ps. „Kiliński”, Placówka Choszczów
78. Waclaw Miziuła /ur. 1918 r./ Placówka Dęba
79. Emilia Morawska zd. Wójcik /ur. 1925 r./ ps. „Biała”, Placówka Kłoda
80. Czesław Morawski /ur. 1920 r./ ps. „Gałązka”, Placówka Kłoda
81. Modesta Nocuń zd. Kozak /ur. 1926 r./ ps. „Lewkonია”, Placówka Płonki
82. Stanisław Nowacki /ur. 1926 r./, Placówka Bronisławka
83. Kazimiera Ochniak /ur. 1926 r./ ps. „Malina”, Placówka Płonki
84. Tadeusz Ochniak /ur. 1922 r./ ps. „Wiór”, Placówka Płonki
85. Bolesław Ogórek /ur. 1922 r./ ps. „Wicher”, Placówka Bronisławka
86. Michał Ogórek /ur. 1919 r./ ps. „Wiesław”, Placówka Bronisławka
87. Janina Osek /ur. 1913 r./ ps. „Brzoza”, Placówka Wolica –Bronisławka
88. Bolesław Pasek /ur. 1925 r./, Placówka Bronisławka
89. Adolf Pecio /ur. 1925 r./ ps. „Grab”, Placówka Łąkoć
90. Czesław Pecio /ur. 1925 r./ ps. „Kłos”, Placówka Kłoda
91. Piotr Pecio /ur. 1911 r./ ps. „Młot”, Placówka Kłoda
92. Waclaw Pecio /ur. 1920 r./ ps. „Różga”, Placówka Kłoda
93. Feliks Pencuła, Placówka Bronisławka
94. Zygmunt Pękała /ur. 1916 r./ ps. „Kruk”, Placówka Bronisławka
95. Marianna Piech /ur. 1905 r./ Placówka Choszczów
96. Aleksander Piskorski /ur. 1919 r./ ps. „Kruk”, Placówka Dęba
97. Stanisław Próchniak /ur. 1924 r./ ps. „Motyl”, Placówka Dęba
98. Waclaw Próchniak /ur. 1909 r./ ps. „Tuman”, Placówka Dęba
99. Aleksander Pruchniak ps. „Granit”
100. Janina Raczyńska /ur. 1922 r./, Placówka Bronisławka
101. Henryka Honorata Rejmak zd. Tusińska /ur. 1926 r./ ps. „Milutka”, Placówka Klementowice
102. Stanisław Rodak /ur. 1923 r./, Placówka Bronisławka
103. Stefan Rodak /ur. 1915 r./ ps. „Rola”, Placówka Łąkoć
104. Franciszek Sadurski /ur. 1912 r./ ps. „Turoń”, Placówka Kurów
105. Antoni Samorek /ur. 1919 r./ ps. „Zagon”, Placówka Płonki
106. Władysława Samorek /ur. 1922 r./ ps. „Gruda”, Placówka Płonki
107. Irena Samorek Krawczyk zd. Chabros /ur. 1920 r./ ps. „Rezeda”, Placówka Buchałowice
108. Genowefa Sieniek zd. Kozak /ur. 1922 r./ ps. „Jedność”, Placówka Szumów
109. Jan Sikora /ur. 1919 r./ ps. „Skiba”, Placówka Płonki
110. Zenon Sobiesiak /ur. 1926 r./ ps. „Róża”, „Marian”, Placówka Barłogi
111. Marian Sołdaj /ur. 1925 r./ ps. „Lipa”, Placówka Płonki
112. Helena Sołdek zd. Głos /ur. 1921 r./ ps. „Margotka”, Placówka Buchałowice
113. Aleksandra Sołdek Jasińska zd. Chabros /ur. 1916 r. Płonki/ ps. „Stokrotka”, Placówka Nałęczów
114. Zofia Sołyga zd. Kęsik /ur. 1922 r./ ps. „Dzielna”, Placówka Płonki
115. Józef Stankiewicz /ur. 1915 r./ ps. „Kula”, Placówka Kurów
116. Henryk Stasiak /ur. 1911 r. Brzozowa Gać/ ps. „Niedźwiedź”, Placówka Klementowice
117. Józef Stasiak /ur. 1886 r. Celejów/ ps. „Bartosz”, Placówka Klementowice
118. Waclaw Stasiak /ur. 1919 r. Celejów/ ps. „Bartek”, Placówka Klementowice

119. Edmund Struski /ur. 1910 r./ ps. „Strach”, Placówka Barłogi
120. Edward Struski /ur. 1923 r./ ps. „Osa”, Placówka Zastawie- Kłoda
121. Edward Struski /ur. 1921 r./ ps. „Dąb”, Placówka Łąkoć
122. Julian Struski /ur. 1908 r./ ps. „Ubu”, Placówka Łąkoć
123. Stanisław Struski /ur. 1920 r./, Placówka Barłogi
124. Władysław Struski /ur. 1920 r./ ps. „Dąb”, Placówka Łąkoć
125. Teodozja Sulej zd. Karczewska /ur. 1923 r./ ps. „Jabłoń”, Placówka Buchałowice
126. Bolesława Sułek /ur. 1913 r./ ps. „Okup”, Placówka Barłogi
127. Jan Sułek /ur. 1919 r./ ps. „Krakus”, Placówka Dęba
128. Józef Sułek /ur. 1914 r./ Placówka Barłogi
129. Wacław Sułek /ur. 1918 r./ ps. „Torpeda”, Placówka Szumów
130. Adela Szczęsna zd. Rodoś /ur. 1920 r./ ps. „Rzepicha”, Placówka Klementowice
131. Edward Szlachetka /ur. 1922 r. Kolczyn/ ps. „Mściciel”, Placówka Klementowice
132. Tadeusz Szymczak /ur. 1920 r./ ps. „Tarkowski”, Placówka Klementowice
133. Julian Szyszko /ur. 1915 r./ ps. „Wiarus”, Placówka Kłoda
134. Zenon Szyszko /ur. 1922 r. Kłoda/ ps. „Wir”, Zagózdź
135. Zofia Szyszko zd. Kozak /ur. 1923 r./ ps. „Poziomka”, Placówka Kłoda
136. Seweryna Targowska zd. Samorek /ur. 1924 r./ ps. „Brzoskwinia”, Placówka Płonki
137. Tadeusz Tarkowski /ur. 1925 r./ ps. „Mały”, Placówka Buchałowice
138. Stanisław Toczko /ur. 1915 r./ ps. „Sokół”, Placówka Kurów
139. Genowefa Trybuła /ur. 1922 r./, Placówka Bronisławka
140. Wiktor Trybuła /ur. 1921 r./ ps. „Waligóra”, Placówka Kłoda
141. Wacław Wiejak /ur. 1915 r./ ps. „Wronka”, Placówka Bronisławka
142. Wacław Wiejak /ur. 1922 r./ ps. „Szmajser”, Placówka Kłoda
143. Julian Wierak /ur. 1917 r./ ps. „Bystry”, Placówka Klementowice
144. Czesław Wijaszka /ur. 1914 r./ ps. „Silny”, Placówka Płonki
145. Mieczysław Wijaszka /ur. 1920 r./ ps. „Szary”, Placówka Klementowice
146. Roman Wijaszka /ur. 1924 r./ ps. „Stolarz”, Placówka Płonki
147. Tadeusz Wijaszka /ur. 1922 r./ ps. „Mały”, Placówka Płonki
148. Zygmunt Wijaszka /ur. 1920 r./ ps. „Sosna”, Placówka Płonki
149. Jan Wojtaszek /ur. 1920 r./ ps. „Sokół”, Placówka Dęba
150. Stanisława Wojtaś zd. Szyszko /ur. 1919 r./ ps. „Stenia”, Placówka Kłoda
151. Genowefa Wyskwar zd. Dąbrowska /1925 r./ ps. „Wilga”, Placówka Łąkoć
152. Józef Wyskwar /ur. 1922 r./ ps. „Wicher”, Placówka Łąkoć
153. Stefan Wyskwar /ur. 1918 r./ ps. „Mewa”, Placówka Barłogi
154. Wacława Wyskwar zd. Struska /ur. 1926 r./ ps. „Lawenda”, Placówka Łąkoć
155. Henryk Zdzisław Zarychta /ur. 1928 r./ ps. „Mały”, Placówka Kłoda
156. Władysława Zięba zd. Rodoś /ur. 1916 r./ ps. „Szarotka”, Placówka Klementowice
157. Jan Zlot /ur. 1913 r./, Placówka Kłoda
158. Adolf Zygmunt Żaba /ur. 1923 r./ ps. „Grom”, Placówka Płonki
159. Henryk Hieronim Żaba /ur. 1922 r. Kurów/ ps. „Sosna”, Placówka Kurów
160. Piotr Żaba /ur. 1916 r./ ps. „Jacek”, Placówka Buchałowice
161. Piotr Sadura – nauczyciel szkoły powszechnej w Dębie
162. ppor. Władysław Stankiewicz ur. 1912 r., Kurów

Przed ofensywą w 1945 r. której celem było forsowanie Wisły, znaczne oddziały Armii Czerwonej stacjonowały w „Kozim Borze”.

Dnia 28 maja 1944 r. w „Kozim Borze” w obchodach Święta Ludowego uczestniczyło 4 tys. osób.

W 1954 r. w skład powstałej gromady Dęba początkowo weszły Paluchów i Leśniczówka „Kozi Bór”. Następnie rozszerzono ją o wsie: Bronisławka, Choszczów, Marianka, Nowy Dwór. Gromadę Dęba zlikwidowano w 1959 r. włączając ją do gromady Kurów. Z końcem 1972 r. zlikwidowano gromadę Kurów tworząc od 1 stycznia 1973 r. gminę Kurów, w skład której weszła Dęba.

W latach pięćdziesiątych próbowano kolektywizować rolnictwo we wsi. Jednak inicjatywa ta nie uzyskała aprobaty większości mieszkańców. Na przełomie lat 60/70–tych do lat 80–tych XX wieku funkcjonowało Kółko Rolnicze Dęba, które świadczyło usługi agrotechniczne.

Od 1 września 1973 r. utworzono Zbiorczą Szkołę Gminną w Kurowie, a szkołę w Dębnie przekształcono w punkt filialny, a następnie od 1992 w szkołę filialną. W 2011 r. szkoła filialna uległa likwidacji.

W granicach administracyjnych Sołectwa Dęba ma siedzibę i funkcjonuje w części Parafia Rzymskokatolicka Dęba pw. NMP Matki Kościoła. Obejmuje ona swoim zasięgiem Dębę, Choszczów, Posiołek, Mariankę, Bronisławkę oraz Wolicę gm. Abramów. Kościół wybudowano w latach 1981/82, a parafię utworzono staraniem ks. kan. Władysława Siudema w 21 X 1991 r.

Proboszczowie Parafii Dęba:

- ks. kan. Władysław Siudem /1991-1997/, zmarł 16 XI 2001 r. w Dębnie
- ks. kan. Franciszek Rząd /1997-2002/
- ks. kan. Andrzej Karp /2002-2009/
- ks. Roman Bednarczyk /2009-2014/
- ks. Jan Rząd od.1.07.2014 r.

Kościół Rzymskokatolicki w Dębnie /2011 r./

Wnętrze kościoła parafialnego w Dębicy /2011 r./

Mapa Parafii Rzymskokatolickiej Dębica

MAPA SOŁECTWA DĘBA

W skład Sołectwa Dęba wchodzi miejscowość Dęba oraz należące do niej kolonie określane zwyczajowo jako:

- „Paluchów” część sołectwa przy kościele
- „Granica” część sołectwa na południe od drogi przez wieś,
- „Węgielnica” kolonia przy lesie „Kozi Bór”
- „Gajówka” i las „Kozi Bór”
- „Pępów” część sołectwa (pod „Kozim Borem”), „Mała Dęba”
- „Wygon” część sołectwa między Dębą a Paluchowem
- „Przymiarki” – wspólne łąki domierzane do pól przy uwłaszczeniu, położone przy drodze do Wólki Nowodworskiej.

Sołectwo Dęba zamieszkuje 241 mieszkańców w tym 111 kobiet oraz 130 mężczyzn. Stanowią oni 3 % mieszkańców Gminy Kurów. Gęstość zaludnienia wynosi sołectwo, w tym „Kozi Bór” – 0,15 osoby/km², wieś – 0,40 osoby/km². Powierzchnia sołectwa wg ewidencji gruntów: grunty ogółem 1604,88 ha, co stanowi 15,88% powierzchni gminy Kurów, w tym grunty orne 463,94 ha co stanowi 29%, sady na gruntach ornym 8,23 ha co stanowi 1%, łąki i pastwiska 48,26 ha co stanowi 3%, lasy ogółem 1019,33 ha (w tym „Kozi Bór”) co stanowi 64%; wody stojące 0,17 ha co stanowi 0,01%, wody płynące 1,77 ha co stanowi 0,11%, drogi 36,63 ha co stanowi 2,29%, grunty zabudowane 12,74 ha co stanowi 0,8%, nieużytki 13,81 ha co stanowi 0,86% powierzchni sołectwa.

Struktura gospodarstw rolnych według pobieranych podatków: do 1 ha: 40 pozycji; 1–3 ha: 20 gospodarstw rolnych; 3–5 ha: 16; 5–7 ha: 23; powyżej 7 ha: 24.

Dęba /2011 r./

Dęba /2011 r./

CHOSZCZÓW

Choszczów leży w dolinie strugi Piotr. Jest wsią typu ulicówka–rzędówka o regularnej, rozmieszczonej w zwartych rzędach po obu stronach drogi zabudowie i o nieregularnym układzie dróg bocznych oraz niwowym układzie pól. Pierwotnie zabudowana była tylko jedna, północna strona drogi.

Wieś powstała po 1359 r. Pierwotna jej nazwa to Ostaszów. W tej bowiem dacie biskup krakowski Bodzanty wydał dekret w sprawie pobierania „dziesięciny” z wszelkich nowizin przez biskupstwo krakowskie. Założycielem tej wsi mógł być Eustachy (Ostasz) Firlej właściciel Markuszowic, zmarły przed 1380 r. kasztelan lubelski lub jego synowie Piotr i Jakub, którzy po 1380 r. dzielili się spadkiem po ojcu. Nazwa wsi – Ostaszów (Ostanów) w dokumentach występuje po raz pierwszy w 1397 r. Wtedy wieś była własnością Agnieszki wdowy po Stanisławie Ostalskim. Natomiast w 1451 r. – Ostachow według zapisów kronikarza Jana Długosza /1451–1531/ należała do klucza Markuszowic. W 1481 r. graniczył z Wołą Wielicką, a w 1486 r. z Sielcami i Osinami. W 1486 r. w dokumentach rozgraniczeniowych Sielc i Osin od strony Żyrzyna wymieniony jest Choszczów należący do Eustachego. Z lat 1496–1499 pochodzi zapis Ostachow. W 1521 r. żona Bartłomieja Kazanowskiego sprzedała odziedziczony majątek, w skład którego wchodził także Ostaszów po ojcu Janie Markuszewskim, kasztelanowi krakowskiemu Mikołajowi Firlejowi z Dąbrowicy. W 1529 r. występuje nazwa Osthasow, a w 1565 r. – Ostaszow, podobnie jak w roku 1626. Ostatni raz odnotowano taką nazwę wsi w 1685 r. Natomiast od 1721 r. wieś nosiła nazwę Choszczów, Choszczow i Chosozow. Podobnie było w XIX wieku.⁶⁴

W 1827 r. wieś Choszczów należała do parafii Markuszów, gminy Markuszów. Posiadała 18 zagród i 104 mieszkańców.⁶⁵

Po powstaniu styczniowym wieś została uwłaszczona.

Tabela nadawcza wsi Choszczów (1864 r.)

Numer	Nazwisko i imię	Morgi	Pręty
1.	Piech Mateusz	29	225
2.	Rodak Stefan	29	247
3.	Kuna Stanisław	} 30	7
4.	Kuna Ludwik		
5.	Rutkowski Łukasz	29	252
6.	Rodak Łukasz	29	286
7.	Butryn Leonard	29	255
8.	Staniak Mikołaj	} 29	272
9.	Kozak Stanisław		
10.	Stasiak Stanisław	} 30	71
11.	Sumorek Andrzej		

64) L. de Verdmon Jacques. Krótka monografia wszystkich miast, miasteczek i osad w Królestwie Polskiem. Warszawa 1902 r.

T. Mencil. Dzieje Lubelszczyzny. Warszawa 1974 r.

S. Kuraś. Dzieje Lubelszczyzny. Słownik historyczno – geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu. Warszawa 1983 r.

65) Tamże.

S. Łowczak. Burzliwa historia Markuszowa. Markuszów 2001 r.

12.	Kobus Laurencjusz	30	57
13	Janiak Piotr	} 29	125
14	Janiak Andrzej		
15	Butryn Wojciech	29	129
16	Mańka Piotr	29	283
17	Orlik Antoni	30	92
18	Staniak Wojciech	30	61
19	Rodak Józef	30	38
20	Butryn Jakub	31	278
21	Lalak Szymon	30	19
22	Rodak Mateusz	30	33
23	Butryn Jan	30	96
24	Pietrzak Stanisław	30	96
25	Mańka Jakub	30	51
	łącznie	615	131

W 1870 r. w skład gminy Kurów wchodził Choszczów dwór i wieś.

Od 1913 r. w Choszczowie funkcjonowała jednoklasowa szkoła, w domach gospodarzy, w której nauka trwała 3 lata. Wieś liczyła 333 mieszkańców w tym 19 dzieci.⁶⁶

Na przełomie lipca i sierpnia 1915 r. przez wieś przebiegała linia frontu. Po wycofaniu się wojsk rosyjskich nastąpiła okupacja austriacka.

Po odzyskaniu niepodległości od 1919 r. dzieci z Choszczowa dalej uczęszczały do szkoły zorganizowanej w swojej miejscowości w domach gospodarzy.

W 1921 r. Choszczów wchodził w skład gminy Kurów.

W roku szkolnym 1928/29 zlikwidowano szkołę w Choszczowie, zaś dzieci z Choszczowa i sąsiedniej Marianki chodziły do szkoły w Dębie.

W okresie okupacji hitlerowskiej we wsi funkcjonowała Placówka Batalionów Chłopskich.

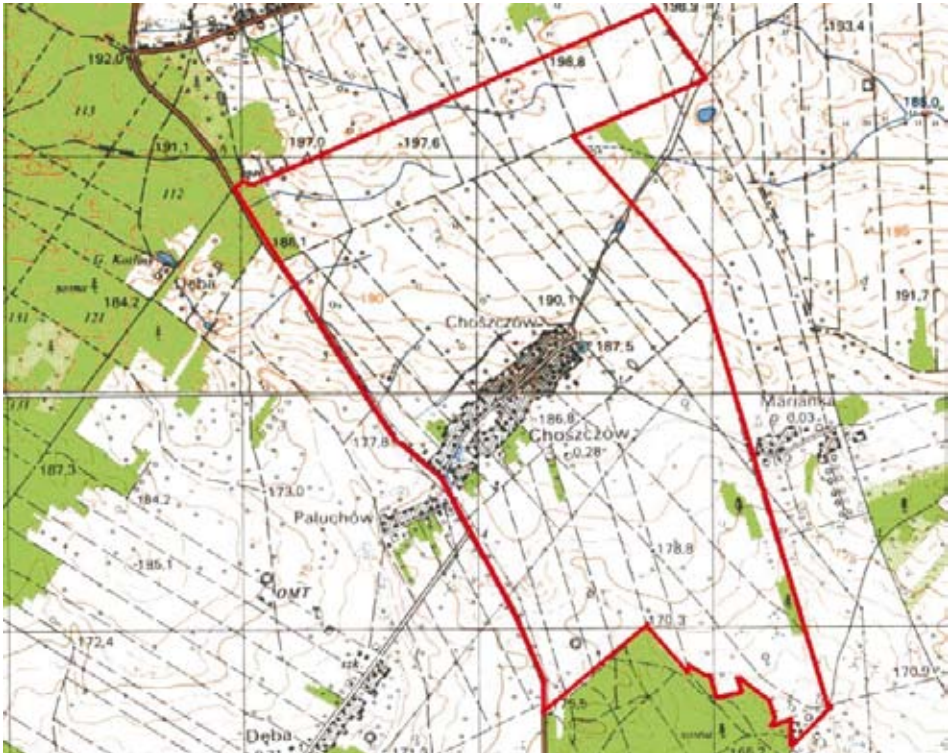
W 1954 r. Choszczów wszedł w skład gromady Dęba. W 1959 r. Choszczów został włączony do gromady Kurów.

Dnia 28 grudnia 1955r. powstała OSP Choszczów.

W 1973 r. Choszczów wszedł w skład utworzonej gminy Kurów.

W Choszczowie na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX wieku na działce o powierzchni 0,03 ha stanowiącej własność OSP Choszczów wybudowano budynek strażnicy.

66) Praca zbiorowa. Oświata w Kurowie. Kurów 2009 r.

MAPA SOŁECTWA CHOSZCZÓW

W skład Sołectwa Choszczów wchodzi miejscowość Choszczów. Poszczególne części Sołectwa Choszczów określane są zwyczajowo:

- „Szubienica” – pola w stronę Wolicy;
- „Koprowy” – pola w stronę Bronisławki;
- „Trzy kopce” – pola za cmentarzem;
- „Glinianki” – wąwóz przy drodze viz a viz kościoła;
- „Pastwiska” – pola między Choszczowem a Bronisławką;
- „Lipnik” – las i pola między Marianką a Łąkocią;
- „Karczmisko” – miejsce w pobliżu skrzyżowania drogi powiatowej z drogą prowadzącą na Choszczów;
- „Folwark” – zakrzaczenia między Choszczowem a Marianką;
- „Kąty” – pola w północno-zachodniej części wsi;
- „Koprów” – pola w środkowej części wsi;
- „Szczeciuga” – pola w północnej części wsi;
- „Trybułowizna” – pola w południowo-wschodniej części wsi;
- „Ugory” – pola w południowo-zachodniej części wsi.

Sołectwo Choszczów zamieszkuje 276 mieszkańców w tym 131 kobiet oraz 145 mężczyzn. Stanowią oni 4 % mieszkańców Gminy Kurów. Gęstość zaludnienia: wynosi 68 osób/km². Powierzchnia sołectwa wg ewidencji gruntów: grunty ogółem 401,85 ha co stanowi 3,69% powierzchni gminy Kurów, w tym grunty orne 316,79 ha co stanowi 78,83%, sady na gruntach ornych 3,93 ha co stanowi 0,98%, łąki 12,23 ha co stanowi 3%, pastwiska – 6,48

ha co stanowi 1,5%, lasy ogółem – 35,88 ha co stanowi 8,93%, zadrzewienia – 0,43 ha co stanowi 0,11%, drogi – 9,04 ha co stanowi 2,25%, grunty zabudowane – 14,19 ha co stanowi 3,53%, nieużytki – 0,96 ha co stanowi 0,24% powierzchni sołectwa

Struktura gospodarstw rolnych według pobieranych podatków: do 1 ha: 16 pozycji; 1–3 ha: 24 gospodarstwa rolne; 3–5 ha: 13; 5–7 ha: 21; powyżej 7 ha: 22.

Choszczów /2011 r./

Choszczów /2011 r./

KŁODA

Sieć osadnicza wsi związana jest z układem wodnym. Kłoda leży w dolinie rzeki Biłkowej /Białki/ Syrocanki. Jest ona wsią typu ulicówka – rzędówka o regularnej rozmieszczonej w zwartych rzędach po obu stronach drogi zabudowie i o nieregularnym układzie dróg bocznych oraz niwowym układzie pól. Pierwotnie zabudowana była tylko jedna południowa strona drogi.

„Kłoda” to nazwa świętego drzewa lub dawna miara zboża.

Dokładna data powstania miejscowości nie jest znana. Właściciele dóbr klucza Markuszowice Andrzej Firlej i jego syn Jan zabiegali o rozwój swoich włości. Na północ od Markuszowic założyli dwie wsie Ostaszów /Choszczów/ i Kłodę. Stało się to pomiędzy rokiem 1380 a 1451. Osadnictwo na tym terenie rozprzestrzeniło się od strony Kurowa i Markuszowa. Wiadomo, że w 1430 r. Kłoda należała do parafii Markuszowice. Pierwotna nazwa miejscowości występująca w formie pisanej w 1451 r. brzmiała „Cloda”. Była to wieś stanowiąca własność dziedziców Markuszowa. W 1819 r. wieś Kłoda należała do gminy Markuszów oraz parafii Markuszów. W 1827 r. posiadała 32 domy zamieszkałe przez 219 mieszkańców.⁶⁷

Przed uwłaszczeniem wieś należała do dóbr markuszowskich.

Tabela nadawcza wsi Kłoda /1864 r./

Numer	Nazwisko i imię	Morgi	Pręty
1.	Janiak Wojciech	35	93
2.	Piech Franciszek	35	60
3.	Pawelec Mikołaj	35	101
4.	Szyszka Grzegorz	35	97
5.	Pietrzak Ludwik	35	25
6.	Michałek Szczepan	35	104
7.	Rybka Mateusz	} 35	88
8.	Kruk Jan (2/3 udziału)		
9.	Kruk Stanisław (1/3 udziału)	} 35	96
10.	Kruk Jan		
11.	Jankiewicz Józef	35	110
12.	Szyszka Łukasz	35	144
13.	Durak Ludwik	35	125
14.	Kowalik Ludwik	} 35	174
15.	Kozak Antoni		

67) L. de Verdmon Jacques. Krótka monografia wszystkich miast, miasteczek i osad w Królestwie Polskiem. Warszawa 1902 r.; T. Mencil. Dzieje Lubelszczyzny. Warszawa 1974 r.; S. Kuraś. Dzieje Lubelszczyzny. Słownik historyczno – geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu. Warszawa 1983 r.; S. Łowczak. Burzliwa historia Markuszowa. Markuszów 2001 r.

16.	Wójcik Stefan	} 35	147
17.	Michałek Józef		
18.	Michałek Tomasz	} 35	206
19.	Błaszczak Antoni		
20.	Swaczyna Antoni	35	86
21.	Głos Jakub	} 35	94
22.	Głos Karol		
23.	Jałocha Jan	35	116
24.	Mańka Mateusz	} 35	196
25.	Pecio Antoni		
26.	Zlot Antoni	} 35	120
27.	Michałek Leonard		
	Łącznie	672	82

W 1866 r. wieś dzieliła się na dwie części osadę i wieś. Do 1870 r. Kłoda była siedzibą wiejskiej gminy Kurów. Natomiast w Kurowie funkcjonowało miasto i miał siedzibę magistrat. W skład gminy Kurów przed 1870 r. wchodziły Kłoda wieś i dwór.⁶⁸ Natomiast po 1870 r. wchodziły w skład gminy Markuszów.

Dzieci z Kłody od 1913 do 1915 roku uczęszczały do szkoły, która mieściła się w Zastawiu w mieszkaniu gospodarza Mikołaja Mańki. Mieszkanie dla nauczyciela zostało wynajęte u Jacentego Kozaka.

Na przełomie lipca i sierpnia 1915 r. przez wieś przechodziła linia frontu. Na polach między Kłodą, a Olepinem toczyły się ciężkie walki. Większa część wsi została spalona. Po wycofaniu się wojsk rosyjskich nastąpiła okupacja austriacka.

Po przerwie spowodowanej działaniami wojennymi nauka dzieci ponownie odbywała się w tej miejscowości i w Kłodzie w domach gospodarzy: Swaczynów i Błaszczaków dla dzieci z Kłody i Zastawia. Szkoła w tej formie działała do wybudowania obecnego budynku szkoły w Kłodzie. Michał Pitek, inicjator jej budowy był wówczas kierownikiem szkoły, która funkcjonowała w domach gospodarzy. Dzięki poparciu tej inicjatywy przez gminę Kurów budowa okazałej murowanej szkoły rozpoczęła się w 1924 r., a w 1926 r. została zakończona. Tuż przed zakończeniem jej budowy Michał Pitek wyprowadził się do szkoły w Sielcach gmina Końskowola.

W czasie II wojny światowej Michał Pitek był kierownikiem szkoły powszechnej w Sielcach gm. Końskowola. Działał w konspiracji. Był żołnierzem AK. Zginął w 1943 r. w niemieckim obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.

W latach 1926–1948 dzieci z Kłody uczęszczały do sześcioklasowej szkoły powszechnej, a od 1949 r. do siedmioklasowej szkoły podstawowej w Kłodzie. Natomiast od 1973 r. do czteroklasowej, a następnie do trzyklasowej szkoły filialnej w Kłodzie. W 2011 r. szkoła filialna uległa likwidacji.

68) K. A. Boreczek. Gmina Kurów. Kurów 2000 r.

W latach dwudziestych okresu międzywojennego powstało koło młodzieży wiejskiej „Siew” stopniowo wypierane i marginalizowane przez koło młodzieży wiejskiej „Wici”. Zajmowały się one działalnością kulturalno-oświatową na wsi.

W 1921 r. występuje osada Krupa, która wchodziła w skład gminy Kurów.

W 1925 r. zawiązała się spółdzielnia mleczarska, która funkcjonowała do 1943 r.

W 1936 r. rozpoczęła działalność Ochotnicza Straż Pożarna w Kłodzie.

W okresie międzywojennym Kłoda należała do gminy i parafii Markuszów.

Podczas okupacji niemieckiej w Kłodzie działała placówka Batalionów Chłopskich pod kryptonimem „Kalina”. Zygmunt Kozak ps. „Walter” był Komendantem Oddziałów Specjalnych BCh Obwodu Puławy, a jego zastępcą –Wacław Pecio ps. „Różga” natomiast członkiem – Julian Szyszko ps. „Wiarus”, który po śmierci Wacława Pecio został zastępcą komendanta OS. Kierowali oni wieloma akcjami BCh przeciwko okupantowi.

W 1954 r. utworzono gromadę Kłoda w skład której weszły: Barłogi, Mała Kłoda, Łąkoć i Zastawie. W 1959 r. zlikwidowano gromadę Kłoda, a wieś Kłoda weszła w skład gromady Kurów.

W 1973 r. w skład gminy Kurów weszła Kłoda.

W 1958 r. została oddana do użytku strażnica, którą rozbudowano w 1971 r. Przed 2000 r. wybudowano przy strażnicy drugi garaż.

Do początku lat dziewięćdziesiątych w Kłodzie funkcjonowało kółko rolnicze, które świadczyło usługi agrotechniczne. Ponadto działa tu Koło Gospodyń Wiejskich.

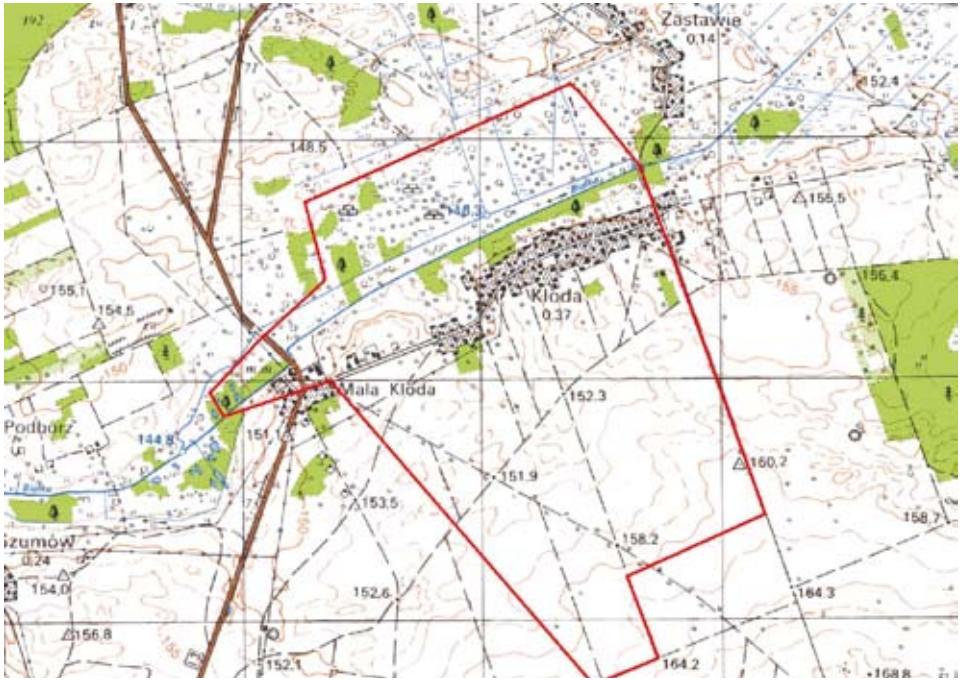
W 2009 r. OSP Kłoda zastała włączona decyzją Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. W 2013 r. OSP Kłoda zajęła pierwsze miejsce w Powiatowych Zawodach Sportowo-Pożarniczych w Puławach będących jednocześnie eliminacjami do zawodów szczebla wojewódzkiego. W dniu 29 czerwca 2014 r. OSP Kłoda zajęła czwarte miejsce w Wojewódzkich Zawodach Sportowo-Pożarniczych w Krasnymstawie na dwadzieścia startujących zespołów.

W skład Sołectwa Kłoda wchodzi miejscowość Kłoda. Poszczególne części Sołectwa Kłoda określane są zwyczajowo:

- „Płody” – pola w stronę Olempina,
- „Przymiarki” – pola w stronę Kurowa,
- „Końce” – łąki za Białką w stronę Barłóg,
- „Długi” – pola w stronę wysypiska śmieci,
- „Glinianki” – pola w stronę Olempina.
- „Krupa” – „Mała Kłoda” – część Kłody położona od strony Kurowa.

Sołectwo Kłoda zamieszkuje 309 mieszkańców, w tym 159 kobiet oraz 150 mężczyzn. Stanowią oni 3,9% mieszkańców gminy Kurów. Gęstość zaludnienia wynosi 75 osób/km². Powierzchnia sołectwa wg ewidencji gruntów: grunty ogółem 414,21 ha, co stanowi 4,10% powierzchni gminy Kurów, w tym grunty orne 277,81 ha co stanowi 67,07%, sady na gruntach ornych 4,70 ha co stanowi 1,13%, łąki i pastwiska 88,73 ha co stanowi 21,42%, lasy ogółem 3,22 ha co stanowi 0,78%, zakrzaczenia 10,25 ha co stanowi 2,47%, rowy 3,06 ha co stanowi 0,74%, wody płynące 2,87 co stanowi 0,69%, drogi 9,32 ha co stanowi 2,25%, grunty zabudowane 12,58 ha co stanowi 3,05%, nieużytki – 1,67 ha co stanowi 0,40% powierzchni sołectwa.

Struktura gospodarstw rolnych według pobieranych podatków: do 1 ha: 74 pozycji; 1–3 ha: 36 gospodarstw rolnych; 3–5 ha: 18; 5–7 ha: 15; powyżej 7 ha: 19.

Mapa Sołectwa Kłoda

Kłoda /2009 r./

ZASTAWIE

Sieć osadnicza wsi związana jest z układem wodnym. Zastawie leży w dolinie rzeki Bielkowej (Białki) Syroczanki. Jest ono wsią typu ulicówka–rzędówka o regularnej, rozmieszczonej w zwartych rzędach po obu stronach drogi zabudowie i o nieregularnym układzie dróg bocznych oraz niwowym układzie pól. Początkowo zabudowana była tylko jedna, północna strona drogi.

Pierwotna nazwa wsi Zawady („Zawadamy”) występuje w opisie granic posiadłości królewskiej Kąt z 1661 r. Wymieniono w kolejności następujące osiedla: Góry Markuszów, Wielkie, Glinnik, Zawady („Zawadamy”). Zawada nowe osiedle leży kilkanaście kilometrów od Lubartowa. Z analizy rozmieszczenia wymienionej w lustracji wsi wynika, że owymi Zawadami z 1661 r. mogło być osiedle zwane w XIX w. Zastawie. Nazwa powstała od położenia osiedla na północnym brzegu dużego stawu, po którym ślady widoczne są na starych mapach. Dlatego od XIX w. występuje już tylko pod tą nazwą.⁶⁹

W 1819 roku wieś Zastawie należała do parafii i gminy Markuszów. W 1827 roku wieś posiadała 10 zagród i 359 mórg. Nazwa wsi Zastawie notowana jest również w latach 1905 i 1921.⁷⁰

Przed uwłaszczeniem wieś należała do dóbr markuszowskich.

Tabela nadawcza wsi Zastawie (1864 r.)

Numer	Nazwisko i imię	Morgi	Pręty
1.	Michałek Kazimierz	28	279
2.	Hajduk Mateusz	} 39	} 28
3.	Banaszek Paweł		
4.	Hajduk Antoni	} 39	} 43
5.	Hajduk Jan		
6.	Złot Piotr	38	279
7.	Abramek Kazimierz	38	228
8.	Piech Jan	38	227
9.	Kozak Leonard	38	254
10.	Chabros Mikołaj	38	240
11.	Szyszka Paweł	38	297
12.	Pielak Mateusz	39	126
	Wygon	5	19
	łącznie	383	241

W 1870 r. w skład utworzonej gminy Markuszów weszło Zastawie.⁷¹

Od 1913 r. do 1915 r. funkcjonowała jednoklasowa szkoła w Zastawiu, w której nauka trwała 3 lata. Miała ona siedzibę w domu gospodarzy Mikołaja i Franciszka Mańki. Była to Szkoła Powszechna w Kłodzie z siedzibą w Zastawiu.

69) L. de Verdmon Jacques. Krótka monografia wszystkich miast, miasteczek i osad w Królestwie Polskiem. Warszawa 1902 r.

70) T. Mencil. Dzieje Lubelszczyzny. Warszawa 1974 r.

S. Kuraś. Dzieje Lubelszczyzny. Słownik historyczno–geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu. Warszawa 1983 r.

S. Łowczak. Burzliwa historia Markuszowa. Markuszów 2001 r.

71) K. A. Boreczek. Gmina Kurów. Kurów 2000 r.

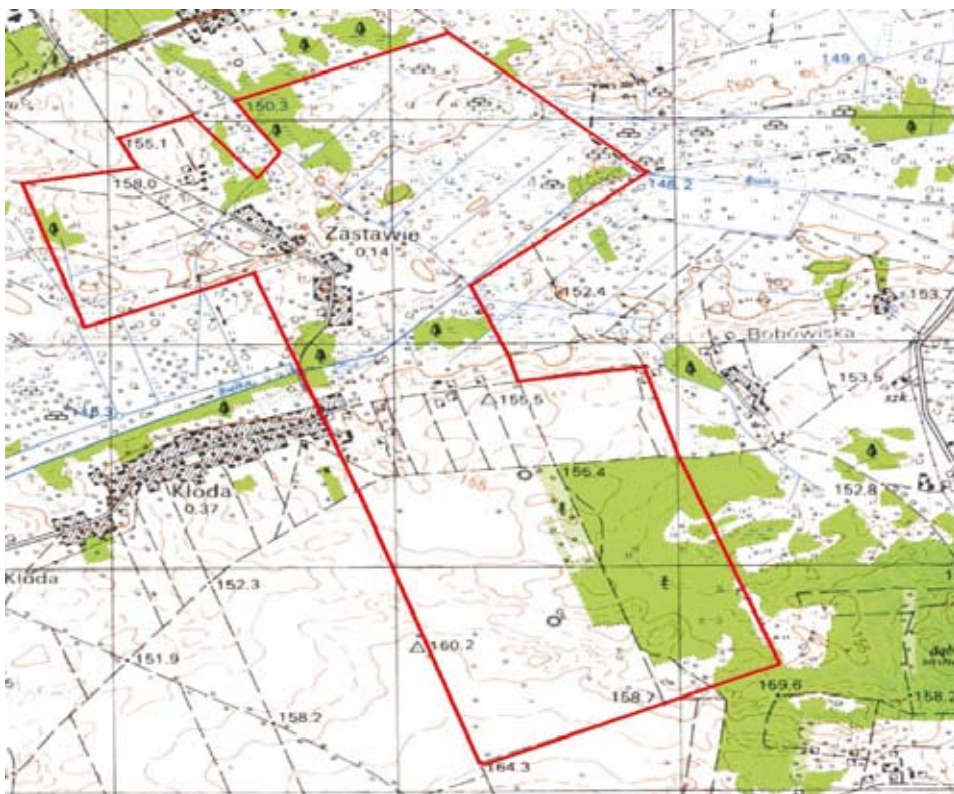
Na przełomie lipca i sierpnia 1915 r. przez wieś przebiegała linia frontu. W wyniku działań wojennych większość zabudowań mieszkalnych i gospodarczych oraz karczma, która stała przy skrzyżowaniu dróg na pograniczu Zastawia i Kłody zostały spalone.

Po przejściu frontu zaczęła funkcjonować szkoła w Kłodzie dla dzieci z Kłody i Zastawia, w domach mieszkalnych gospodarzy Swaczynów i Błaszczaków. Szkoła w tej formie funkcjonowała do wybudowania obecnego budynku szkoły w Kłodzie w 1926 r.

W latach 1926–1948 dzieci z Zastawia uczęszczały do sześcioklasowej szkoły powszechnej, a od 1949 r. siedmioklasowej szkoły podstawowej w Kłodzie. Natomiast od 1973 r. do czteroklasowej, a następnie trzyklasowej szkoły filialnej w Kłodzie.

W 1954 r. utworzono gromadę Kłoda w skład której weszło Zastawie. W 1959 r. zlikwidowano gromadę Kłoda, natomiast Zastawie przyłączono do gromady Kurów.

W 1973 r. w skład powstałej gminy Kurów weszło Zastawie.

MAPA SOŁECTWA ZASTAWIE

W skład Sołectwa Zastawie wchodzi miejscowość Zastawie. Poszczególne części Sołectwa Zastawie określane są zwyczajowo:

- „Paruga” – łąki położone za mostem na Białce po lewej stronie drogi asfaltowej do posesji Janickich;
- „Zoła” – pola uprawne po lewej stronie drogi prowadzącej do Markuszowa;
- „Kolonja Zastawie” – osada oraz pola i łąki za rzeką Białką w kierunku Bobowisk i Łąkoci;

- „Pólko” – zagajnik i łąki na wschód od wsi Zastawie;
- „Bacutilski rów” – łąki i zagajnik na wschód od wsi Zastawie i na północ od rzeki Białki w stronę sołectwa Łąkoć;
- „Choszczowskie łąki” – łąki położone na północ od rzeki Białki;
- „Wólczyńska droga” – droga od skrzyżowania dróg Kłoda–Zastawie w stronę Bobowisk;
- „Ogóły” – torfowiska, łąki tzw. olempińskie, olszyny, tereny za rowem bacutilskim na wschód;
- „Piachy” – tereny od drogi w stronę Wólki Kątnej do „Zoł”;
- „Karczmisko” – teren przy skrzyżowaniu dróg na Kłodę, Olempin i Zastawie gdzie przed I wojną światową stała karczma.

Sołectwo Zastawie zamieszkuje 114 mieszkańców w tym 58 kobiet oraz 56 mężczyzn. Stanowią oni 2% mieszkańców Gminy Kurów. Gęstość zaludnienia wynosi 40 osoby/km². Powierzchnia sołectwa wg ewidencji gruntów: grunty ogółem 284,46 ha, co stanowi 2,81% powierzchni gminy Kurów, w tym grunty orne 137,51 ha co stanowi 48,34%, sady na gruntach ornym 0,55 ha co stanowi 0,19%, łąki i pastwiska 98,60 ha co stanowi 34,66%, lasy ogółem 29,45 ha co stanowi 10,35%, rowy 2,54 ha co stanowi 0,89%, wody płynące 1,44 ha co stanowi 0,51%, drogi 3,08 ha co stanowi 1,08%, grunty zabudowane 8,50 ha co stanowi 2,99%, nieużytki 0,08 ha co stanowi 0,03% powierzchni sołectwa.

Struktura gospodarstw rolnych według pobieranych podatków: do 1 ha: 31 pozycji; 1–3 ha: 14 gospodarstw rolnych; 3–5 ha: 15; 5–7 ha: 11; powyżej 7 ha: 4.

Zastawie /2009 r./

Wnętrze Kaplicy w Zastawiu. Widok na ołtarz /2011 r./

WÓLKA NOWODWORSKA

Sieć osadnicza wsi związana jest z układem wodnym. Wólka Nowodworska leży w dolinie strugi Zagłówka „Dopływ spod Dęby”. Jest ona wsią typu ulicowego przysiółka, występująca w kilku skupieniach po obu stronach dróg i o nieregularnym układzie dróg bocznych oraz niwowym układzie pól.

Pierwotna nazwa wsi to Nowodwór. W 1603 r. odnotowano folwark Nowodwór. W najstarszych księgach parafii Końskowola zapisy dotyczące Nowego Dworu obejmują tylko folwark o tej nazwie. W folwarku zwykle mieszkała służba, lecz w aktach tych brak zapisów dotyczących służby folwarcznej. Być może służba zamieszkująca przy tym folwarku należała do parafii Kurów. W 1674 r. folwark ten zapisano jako Nowodwór, podobnie jak w roku 1676. W 1738 r. zapis Nowodwór dotyczył już wsi. Kolonia Nowy Dwór stanowiła odrębną wieś do około 1970 r. Wieś ta składała się z rozrzuconych gospodarstw oddalonych od siebie. Zamieszkiwali tam: Panecki (na północ od rzeki Kurówki) w miejscu starego folwarku wymienianego w XVII w. w księgach parafii Końskowola. Na południe od rzeki Kurówki mieszkali Julian Sułek i Popiołek, Tadeusz Polak s. Adama, Kwit, Grobel, Abramek, Michał Kozak, Chabros, Chrzan. Od strony Chrzachówka zamieszkiwali Aleksander Kozak, Niewiadomski, Jan Chrzan, Bolesław Abramek, Popiołek, Mańko, Michałek, Białota, Kopeć, Kozak, Antoni Polak, Chomura. Około 1923–1927 r. majątek folwarku Nowy Dwór rozparcelowano między służbę /np. Chrzan, Kwit, Andrzej Polak s. Andrzeja, Władysław Kozak s. Karola, Józef Abramek/i inni/. W XIX w. obok folwarku Nowy Dwór wiodła droga w stronę Barłóg i Michowa. Przy tej drodze stały prawdopodobnie dwie karczmy przy strudze Zagłówka /Dopływ spod Dęby/ w miejscu gdzie znajdowały się łąki Bolesława Białoty. Obecnie można tam

oglądać pozostałości cegieł z tych budynków. Jedna karczma należała do dziedzica z Nowodworu druga do Żyda. Nowodwór występuje w spisach z XIX wieku, natomiast Nowy Dwór w latach 1921 i 1933. W 1971 r. Nowodwór stanowił część wsi Wólka Nowodworska.

W 1827 r. wieś Wólka Nowodworska (Wola Nowodworska) i folwark Nowy Dwór należały do gminy Nowa Aleksandria (Puławy), oraz początkowo parafii Końskowola, a następnie Włostowice. Liczyła 6 domów i 62 mieszkańców.

Po powstaniu styczniowym wieś uwłaszczono.

Tabela nadawcza wsi Wólka Nowodworska z dnia 26 grudnia 1868 r.

Numer	Nazwisko i imię	Morgi	Pręty
Osady regulowane przepisami ukazu z 19 lutego (2 marca) 1864 roku			
1.	Kowalik Antoni	4	140
2.	Kowalik Jan	2	153
3.	Kozak Paweł	12	267
4.	Kuna Maciej	12	105
5.	Kuna Kazimierz	23	92
6.	Kozak Apolonia	23	289
7.	Domański Antoni	22	269
8.	Kozak Paweł	23	55
9.	Kozak Wawrzyniec		4
10.	Ziółek Antoni		4
11.	Pastwiska ogólnowiejskie	12 4	246 82
		142	206
Osady regulowane przepisami ukazu z 18 (30) marca 1865 roku			
12.	Mrozek Paweł		200
13.	Kozak Paweł		100
14.	Kozak Stanisław		100
15.	Krupa Jakub		100
16.	Wojciechowski Piotr		100
17.	Rodzoń Grzegorz		100
		2	100
	łącznie	142 145	206 6

Dnia 31 maja 1870 r. Wólkę Nowodworską włączono do gminy Kurów.⁷²

Od 1913 r. funkcjonowała jednoklasowa szkoła w Wólce Nowodworskiej w domach gospodarzy, w której nauka trwała 3 lata. Wieś liczyła wtedy 161 mieszkańców w tym 12 dzieci.⁷³

72) K. A. Boreczek. Gmina Kurów. Kurów 2000 r.

73) Praca zbiorowa. Oświata w Kurowie. Kurów 2009 r.

Na przełomie lipca i sierpnia 1915 r. przez wieś przebiegała linia frontu. Po odzyskaniu niepodległości od 1919 r. dzieci z Wólki Nowodworskiej uczęszczały do szkoły w Kurowie oraz w Chrzążówku.

W 1921 r. w skład gminy Kurów wchodziły: folwark Nowy Dwór, folwark Podbórz, osada Podbórz, Przysiółek Nowy Dwór, Wólka Nowodworska.

W okresie okupacji hitlerowskiej we wsi działała placówka BCH.

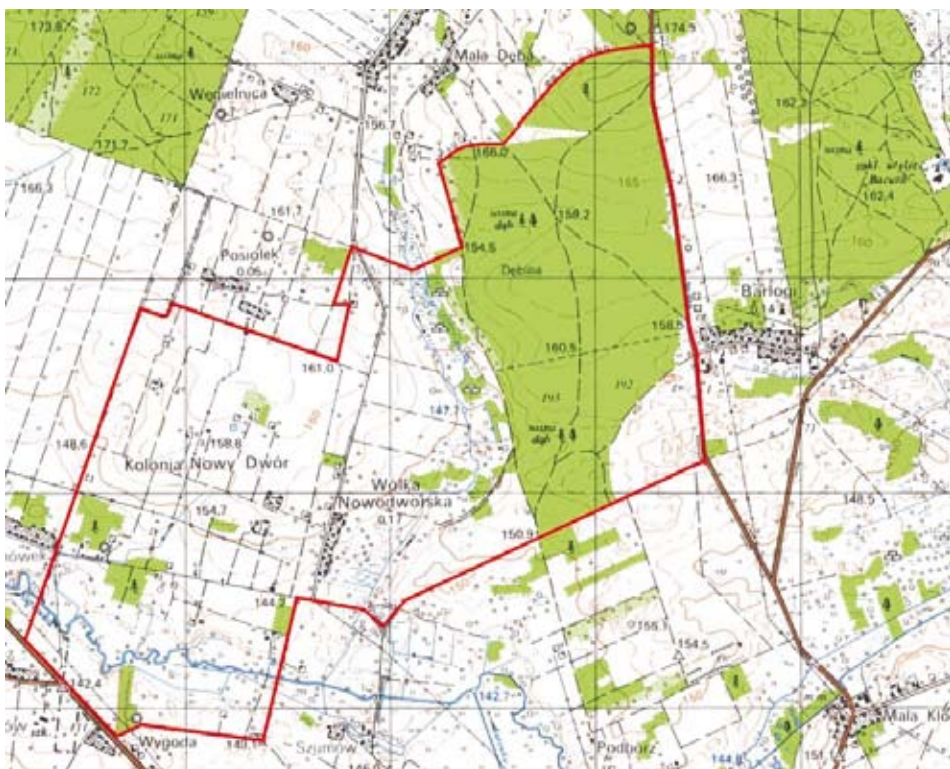
W lesie w pobliżu Wólki Nowodworskiej w miejscu czasowego pochówku osób powieszonych na rynku i rozstrzelanych przy ulicy Puławskiej w Kurowie dnia 6 marca 1944 roku znajduje się pomnik. Prawdopodobnie pochowana tam jest obecnie tylko jedna osoba z tej egzekucji.

W latach 1930–1959 dzieci z Wólki Nowodworskiej uczęszczały do sześcioklasowej szkoły powszechnej w Chrzążowie. Natomiast od 1960 do 1972 r. do siedmioklasowej, a od 1973 r. – 2008 r. do czteroklasowej szkoły podstawowej w Chrzążowie. Od 2008 r. dzieci z Wólki Nowodworskiej uczą się w szkole podstawowej i gimnazjum w Kurowie.

W 1954 r. utworzono gromadę Chrzążów w skład której weszła Wólka Nowodworska. W 1959 r. zlikwidowano gromadę Chrzążów, natomiast Wólka Nowodworska weszła w skład gromady Kurów.

W latach 1969–1971 Posiołek był włączony do Wólki Nowodworskiej.

Od 1973 r. w skład gminy Kurów weszła Wólka Nowodworska.

MAPA SOŁECTWA WÓLKA NOWODWORSKA

W skład Sołectwa Wólka Nowodworska wchodzi miejscowość Wólka Nowodworska. Poszczególne części Sołectwa Wólka Nowodworska określane są zwyczajowo:

- „Niwa” – pola przy lesie Kurowskim;
- „Błonia” – łąki przed wsią Wólka Nowodworska od strony Brzozowej Gaci;
- „Ośniak” – pola między sołectwami Posiołek a Dębą, położone są w zachodniej części wsi;
- „Podkopanina” – duża skarpa pod linią wysokiego napięcia;
- „Podlasie”, „Kapuściska”, „Ogrody” – łąki i zakrzaczenia przy Lesie Kurowskim;
- „Kolonja Nowy Dwór” – część wsi Wólka Nowodworska od strony Chrzążówka;
- „Doły” – teren wspólnoty wsi. Dawne miejsce kopcowania ziemniaków.

Sołectwo Zastawie zamieszkuje 114 mieszkańców w tym 58 kobiet oraz 56 mężczyzn. Stanowią oni 2% mieszkańców Gminy Kurów. Gęstość zaludnienia wynosi 40 osoby/km². Powierzchnia sołectwa wg ewidencji gruntów: grunty ogółem 284,46 ha, co stanowi 2,81% powierzchni gminy Kurów, w tym grunty orne 137,51 ha co stanowi 48,34%, sady na gruntach ornym 0,55 ha co stanowi 0,19%, łąki i pastwiska 98,60 ha co stanowi 34,66%, lasy ogółem 29,45 ha co stanowi 10,35%, rowy 2,54 ha co stanowi 0,89%, wody płynące 1,44 co stanowi 0,51%, drogi 3,08 ha co stanowi 1,08%, grunty zabudowane 8,50 ha co stanowi 2,99%, nieużytki 0,08 ha co stanowi 0,03% powierzchni sołectwa.

Struktura gospodarstw rolnych według pobieranych podatków: do 1 ha: 31 pozycji; 1–3 ha: 14 gospodarstw rolnych; 3–5 ha: 15; 5–7 ha: 11; powyżej 7 ha: 4.

Wólka Nowodworska /2011 r./

BARŁOGI

Sieć osadnicza wsi związana jest z układem wodnym. Barłogi leżą w dolinie rzeki Bielkowej (Białki) Syrocanki. Są one wsią typu ulicówka–rzędówka o regularnej, rozmieszczonej w zwartych rzędach po obu stronach drogi zabudowie i o nieregularnym układzie dróg bocznych oraz niwowym układzie pól. Pierwotnie zabudowana była tylko jedna, północna strona drogi.

Pierwotna nazwa wsi Barłożiska (Barłożyska) występuje w 1563 r. w spisie poborowym województwa lubelskiego. Jednak osadnictwo na tym terenie jest znacznie starsze o czym świadczą wzmianki dotyczące sąsiedniego Choszczowa, a rozprzestrzeniło się ono od strony Kurowa i Markuszowa.⁷⁴

W 1819 r. wieś Barłogi należała do gminy Markuszów oraz parafii Markuszów. W 1827 r. wieś Barłogi posiadała 8 zagród i 49 mieszkańców.⁷⁵

Po powstaniu styczniovym wieś została uwłaszczona.

Tabela nadawcza wsi Barłogi (1864 r.)

Numer	Nazwisko i imię	Morgi	Pręty
1.	Durak Andrzej	35	181
2.	Mańka Wojciech	35	217
3.	Durak Grzegorz	35	257
4.	Durak Jan s. Klemensa	} 35	} 252
5.	Durak Jan s. Łukasza		
6.	Piech Stanisław	35	246
7.	Nakoneczna Franciszka	35	246
8.	Piech Kazimierz	11	53
9.	Piech Kazimierz	35	247
10.	Mańka Antoni	39	112
11.	Chabros Mateusz	14	47
12.	Wręga Grzegorz	26	255
	łącznie	342	13

Przed uwłaszczeniem wieś należała do dóbr markuszkowskich. Natomiast po uwłaszczeniu jeszcze przez wiele lat miejscowi gospodarze toczyli spór sądowy z dziedzicem markuszkowskim o serwituty */uprawnienia włościian do korzystania z dworskich lasów, łąk i pastwisk/*.

Od 1870 r. Barłogi weszły w skład gminy Kurów.⁷⁶

Od 1913 r. zaczęła funkcjonować jednoklasowa szkoła w Barłogach w domach gospodarzy, w której nauka trwała 3 lata. Wieś liczyła 217 mieszkańców w tym 21 dzieci.⁷⁷

74) L. de Verdmon Jacques. Krótka monografia wszystkich miast, miasteczek i osad w Królestwie Polskiem. Warszawa 1902 r.

T. Mencil. Dzieje Lubelszczyzny. Warszawa 1974 r.

S. Kuraś. Dzieje Lubelszczyzny. Słownik historyczno – geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu. Warszawa 1983 r.

S. Łowczak. Burzliwa historia Markuszowa. Markuszów 2001 r.

75) Tamże.

76) K. A. Boreczek. Gmina Kurów. Kurów 2000 r.

77) Praca zbiorowa. Oświata w Kurowie. Kurów 2009 r.

Na przełomie lipca i sierpnia 1915 r. przez wieś przebiegała linia frontu. Podczas okupacji austriackiej działała tu Polska Organizacja Wojskowa (POW).

Po odzyskaniu niepodległości od 1919 r. dzieci uczęszczały do szkoły w Barłogach, która funkcjonowała w domach gospodarzy.

W 1921 r. Barłogi wchodziły w skład Gminy Kurów.

W latach dwudziestych okresu międzywojennego powstało koło młodzieży wiejskiej „Siew” stopniowo wypierane i marginalizowane przez koło młodzieży wiejskiej „Wici”. Zajmowały się one działalnością kulturalno-oświatową na wsi.

W latach 1926–1967 dzieci z Barłóg uczęszczały do sześcioklasowej szkoły powszechnej a następnie podstawowej w Kłodzie. Natomiast od 1967 do 1972 r. do siedmioklasowej szkoły podstawowej w Łąkoci. Od 1973 r. do 2008 r. do czteroklasowej szkoły podstawowej w Łąkoci. Od 2008 r. dzieci z Barłóg uczą się w szkole podstawowej w Kurowie.

Od 12 września 1939 r. przez kilka dni w Barłogach stacjonował sztab 39 Dywizji Piechoty gen. Bruno Olbrychta. Oddziały tej jednostki przejęły odcinek frontu na Wiśle między Puławami a Dęblinem, który opuściła Warszawska Brygada Pancerno-Motorowa przesuając się w rejon Annapola. W czasie okupacji hitlerowskiej we wsi funkcjonowała bardzo aktywna placówka Batalionów Chłopskich. Rano dnia 8 lipca 1943 r. w Barłogach w zabudowaniach Piotra Duraka partyzanci BCH: Waław Pecio ps. „Różga” z Kłody zastępca dowódcy Oddziałów Specjalnych Obwodu Puławy, Eugeniusz Kęsik ps. „Śmiga” i Jan Kęsik ps. Maczuga” z Dęby – Komendant Rejonu Oddziałów Specjalnych BCH, Władysław Durak ps. „Mucha” i Feliks Durak ps. „Grab” z Barłóg, stoczyli walkę z oddziałem żandarmerii z Kurowa. Zginęli: Waław Pecio ps. „Różga”, Jan Kęsik ps. „Maczuga”, Feliks Durak ps. „Grab” oraz czteroosobowa rodzina Duraków: Bolesław Durak, jego żona Bronisława oraz dwoje dzieci: Danuta – 8 lat i Stanisław – 3 lata. Dnia 9 lipca 1943 r. Niemcy dokonali pacyfikacji Barłóg rabując i paląc wieś. Od kul okupanta zginęła Eleonora Mańka.

W dniu 12 czerwca 1944 r. Niemcy ponownie spacyfikowali Barłogi pałac dotychczas ocalałą część wsi. Zginął zastrzelony przez wroga Zenon Sobiesiak ps. „Róża”. W 1946 r. Barłogi zostały odznaczone Krzyżem Grunwaldu III Klasy za pomoc udzieloną oddziałom partyzanckim w czasie okupacji hitlerowskiej.

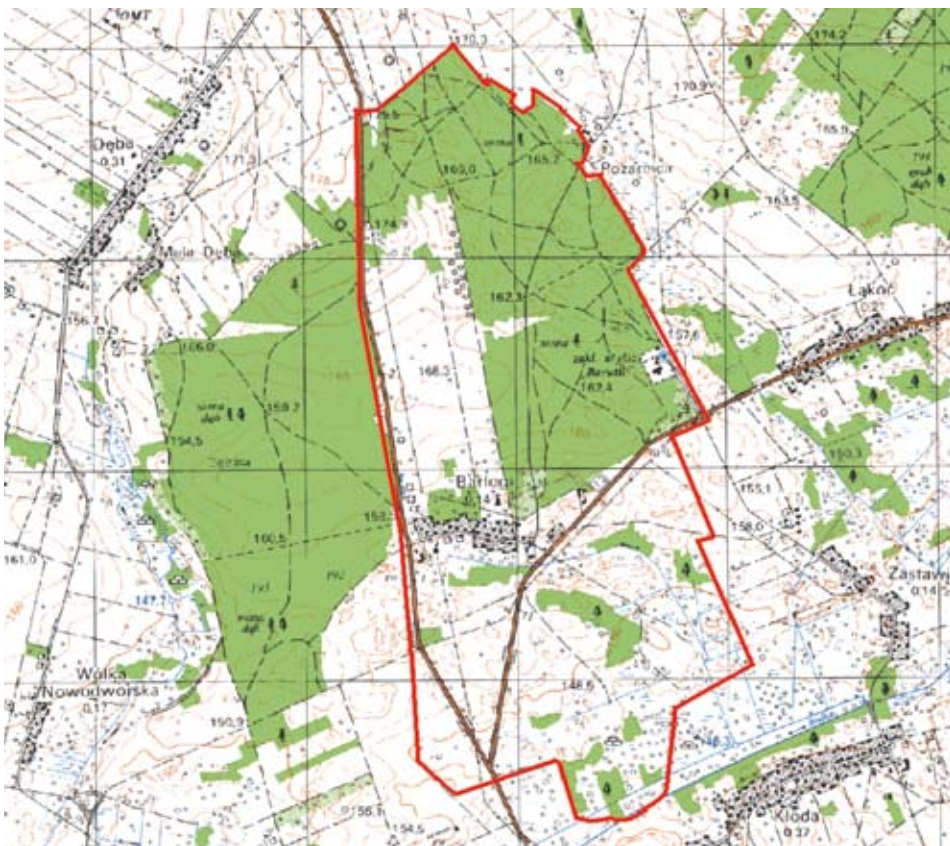

Krzyż Grunwaldu III Klasy otrzymany przez Barłogi w 1946 r.

W 1954 r utworzono gromadę Kłoda w skład której weszły: Barłogi. W 1959 r. zlikwidowano gromadę Kłoda, natomiast Barłogi weszły w skład gromady Kurów. W 1973 r. Barłogi włączono do gminy Kurów. W latach 1956–1963 przy udziale czynu społecznego mieszkańcy wsi wybudowali świetlicę wiejską. Na działce w pobliżu świetlicy wiejskiej ufundowali płytę pamiątkową poświęconą pamięci poległych partyzantów BCH oraz ludności cywilnej

podczas dwukrotnej pacyfikacji Barłóg przez okupanta hitlerowskiego. Pomnik gruntownie zmodernizowano w 2006 r. zastępując zniszczoną płytę lastrykową – płytą granitową.

W pierwszej połowie lat pięćdziesiątych XX wieku na wsi powstała zrzeszająca część rolników rolnicza spółdzielnia produkcyjna. We wsi funkcjonuje obecnie Koło Gospodyń Wiejskich.

MAPA SOŁECTWA BARŁOGI

W skład Sołectwa Barłogi wchodzi miejscowość Barłogi. Poszczególne części Sołectwa Barłogi określane są zwyczajowo:

- „Struga” – pola uprawne położone na północny-wschód od Barłóg w kierunku Zastawia;
- „Gurzawa” – pola uprawne i łąki w kierunku Zastawia za drogą powiatową relacji Kurów – Łąkoć – Michów;
- „Przymiarki” – pola i łąki w pobliżu rzeki Białka, do granicy z gruntami wsi Kłody. Do połowy lat 60-tych XX wieku był tu pozyskiwany „torf” na opał;
- „Niwa” – pola uprawne za drogą powiatową relacji Kurów – Baranów do granicy z gruntami wsi Szumów i Wólka Nowodworska;
- „Choina” – las między Barłogami a łąkocią i Choszczowem, będący własnością mieszkańców Kalenia, Gór i Łan gm. Markuszów, Piotrowic gm. Nałęczów i Zastawia oraz Kłody gm. Kurów;

- „Kopaniny” – pola w północnej części wsi.
- „Pastwiska” – pola w południowej części wsi.

Sołectwo Barłogi zamieszkuje 135 mieszkańców, w tym 70 kobiet oraz 65 mężczyzn. Stanowią oni 1,7 % mieszkańców gminy Kurów. Gęstość zaludnienia wynosi 35 osób/km². Powierzchnia sołectwa wg ewidencji gruntów: grunty ogółem – 385,82 ha, co stanowi 3,82% powierzchni gminy Kurów, w tym grunty orne 144,82 ha co stanowi 38%, łąki i pastwiska 56,3 ha co stanowi 16%, sady 10,03 ha co stanowi 3%, lasy 140,70 ha co stanowi 37%, drogi 2,46 ha co stanowi 1%, grunty zabudowane 8,67 ha co stanowi 3%, nieużytki 3,16 ha co stanowi 1% powierzchni sołectwa.

Struktura gospodarstw rolnych według pobieranych podatków: do 1 ha: 20 pozycji; 1–3 ha: 11 gospodarstw rolnych; 3–5 ha: 4; 5–7 ha: 9; powyżej 7 ha: 11.

Barłogi /2009 r./

BUCHAŁOWICE

Buchałowice leżą na wododziale, między ciekim wodnym Garbówka (Struga Kurów) płynącym przez Klementowice, a ciekim Struga Olszowiecka. Pierwotnie Buchałowice były typem wsi ulicówka o zabudowie rozciągniętej w zwartych rzędach po obu stronach drogi i o nieregularnym układzie dróg bocznych oraz niwowym układzie pól. Obecny charakter zabudowy wsi Buchałowice – wielodrożnica – z charakterystycznym nieregularnym układem zabudowy, komunikacji i pól, został ukształtowany scaleniem, które zostało zakończone 12 listopada 1932 r.

Osada ta zmieniała lub upraszczała swoją nazwę wielokrotnie. Wieś notowana była od 1380 r. jako Boguchwałowicze, 1409 r. – Bogufalowice, 1531 r. – Bogusławicze a następnie Boguchwałowie i należała do parafii wąwolnickiej. W 1629 r. występowała obecna nazwa Buchałowice. W 1673 r. pojawia się nazwa Buchałowicze zaś w 1674 r. Buchwałowice. Obie

nazwy funkcjonowały w XVIII i XIX wieku. W 1827 r. było tu 19 domów i 143 mieszkańców. Na mapie powiatu nowoaleksandryjskiego (obecnie puławskiego), który funkcjonował od 1866 r. miejscowość nosiła nazwę Buchanowice, liczyła 23 zagrody i 209 mieszkańców. Nazwa Buchałowice upowszechniła się w okresie międzywojennym.⁷⁸

W 1380 r. wieś stanowiła własność dziedziców zamku w Bochotnicy. W 1409 r. w wyniku podziałów rodzinnych stała się własnością Jasicy z Grzewców, a od 1418 r. Katarzyny żony Jasicy, siostry Klemensa z Trzyna. Natomiast w latach 1441–1445 – Jana, Jakuba, Mikołaja i Wojciecha Brzechwy z Boguchwałowic. W 1445 r. w wyniku podziału między braćmi – Janowi przyznano Boguchwałowie, natomiast Wojciechowi, Jakubowi i Mikołajowi – Rokitno. W latach 1470–1480 dziedzicem Boguchwałowic był Jan Jasica herbu Jastrzębiec posiadający folwark oraz 8 łanów kmiecych. Dziesięcinę z folwarku przekazywał prepozytowi wąwolnickiemu, natomiast z pozostałej części wsi opactwu świętokrzyskiemu.⁷⁹

Po powstaniu styczniewym wieś uwłaszczono.

Tabela nadawcza wsi Buchałowice /1864 r. /

Numer	Nazwisko i imię	Morgi	Pręty
1.	Członka Feliks	28	16
2.	Sulenta Marcin	27	166
3.	Wojciechowski Józef	27	299
4.	Przyłucki Wojciech	28	119
5.	Sulenta Filip	28	103
6.	Głos Franciszek	28	134
7.	Łowczak Paweł	28	41
8.	Głos Tomasz	28	68
9.	Głos Leonard	28	192
10.	Figiel Piotr	30	165
11.	Borkowski Piotr	23	97
12.	Wasilewski Antoni	28	200
13.	Głos Paweł	28	67
14.	Jabłoński Franciszek	29	0
15.	Grzegorzcyk Wincenty	28	179
16.	Turek Walenty	28	39
17.	Figiel Tomasz	28	7
18.	Łąkoć Wawrzyniec	10	49
19.	Nastaj Franciszek	10	70
20.	Głos Andrzej	8	130
21.	Głos Mateusz	2	131
22.	Piądło Antoni	2	130

78) L. de Verdmon Jacques. Krótka monografia wszystkich miast, miasteczek i osad w Królestwie Polskiem. Warszawa 1902 r.
T. Mencil. Dzieje Lubelszczyzny. Warszawa 1974 r.
S. Kuraś. Dzieje Lubelszczyzny. Słownik historyczno–geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu. Warszawa 1983 r.

79) Tamże.

23.	Gratek Stanisław	2	110
24.	Łącznie	564	33

W 1866 r. Buchałowice weszły w skład gminy Drzewce. Natomiast w latach 1931–1954 należały do gminy Wąwolnica, a w latach 1954–1972 do gromady Piotrowice Małe. Od 1973 r. Buchałowice weszły w skład gminy Kurów.⁸⁰

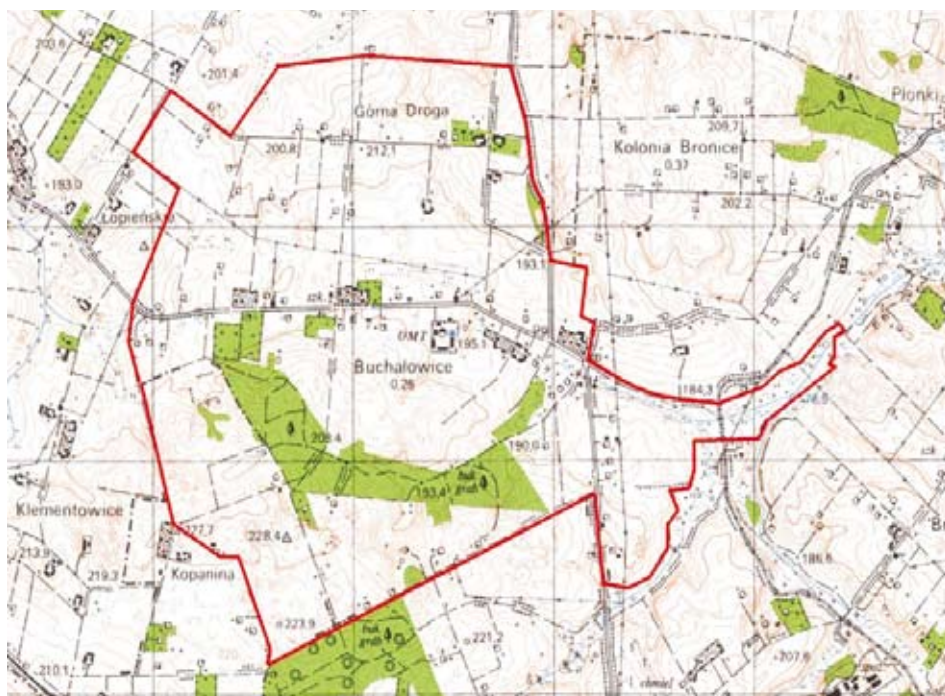
Po odzyskaniu niepodległości od 1919 r. funkcjonowała jednoklasowa szkoła powszechna w Buchałowicach na terenie „Starej Wsi”. Natomiast po scaleniu, które zostało zakończone w 1932 r. budynek szkoły został rozebrany i ponownie zestawiony z tego samego budulca drewnianego w pobliżu obecnego budynku świetlicy wiejskiej. Dzieci z Buchałowic uczęszczały do tej szkoły do 1993 r.

W okresie okupacji hitlerowskiej we wsi funkcjonowała Placówka Batalionów Chłopskich. Najaktywniejszym żołnierzem BCh był Julian Chabros ps. „Sęk”.

W latach pięćdziesiątych kolektywizowano rolnictwo we wsi. Jednak inicjatywa ta nie uzyskała aprobaty większości mieszkańców. Na przełomie lat 60/70–tych do lat 80–tych XX wieku funkcjonowało Kółko Rolnicze Buchałowice.

Dnia 10 marca 1962 r. utworzono Ochotniczą Straż Pożarną Buchałowice, która funkcjonowała do końca lat osiemdziesiątych XX wieku.

Od 1 września 1973 r. utworzono Zbiorczą Szkołę Gminną w Klementowicach, a szkołę w Buchałowicach przekształcono w punkt filialny, a od 1992 w szkołę filialną. W 1993 r. szkołę zlikwidowano.

MAPA SOŁECTWA BUCHAŁOWICE

80) K. A. Boreczek. Gmina Kurów. Kurów 2000 r.

W skład Sołectwa Buchałowice wchodzi miejscowość Buchałowice. Poszczególne części sołectwa określane są zwyczajowo:

- „Stara Wieś” – część wsi od świetlicy do skrzyżowania dróg w kierunku wsi Bronice i Drzewce,
- „Krakowskie Przedmieście” – część wsi obejmująca skrzyżowanie dróg w kierunku wsi Bronice i Drzewce,
- „Słomiana Kolonia” – część wsi od skrzyżowania dróg w kierunku wsi Bronice i Drzewce,
- „Górna Kolonia” – droga na najwyższym wzniesieniu w Buchałowicach,
- „Kolonia za lasem” – droga przebiegająca równoległe do drogi głównej przez wieś, biegnąca od drogi powiatowej w kierunku lasu,
- „Kopanina” – pola przy lesie,
- „Parchatka” – część wsi od świetlicy w stronę Klementowic,
- „Plaszczarnia” – pola i łąki przy lesie,
- „Budziarskie” – część wsi od strony południowej wyodrębniona ze względu na odalenie od zwartej zabudowy macierzystej.

Sołectwo Buchałowice zamieszkuje 256 mieszkańców w tym 132 kobiet oraz 124 mężczyzn. Stanowią oni 4% mieszkańców Gminy Kurów. Gęstość zaludnienia wynosi 51 osób/km². Powierzchnia sołectwa wg ewidencji gruntów: grunty ogółem 500,92 ha, co stanowi 4,96% powierzchni gminy Kurów, w tym grunty orne 373,96 ha co stanowi 74,65%, łąki i pastwiska 36,21 ha co stanowi 7,23%, sady na gruntach ornym 18,01 ha co stanowi 3,60%, razem użytków rolnych 428,18 ha co stanowi 85,48%, lasy ogółem 38,96 ha co stanowi 7,78%, zakrzaczenia 2,94 ha co stanowi 0,59%, wody płynące 0,33 ha co stanowi 0,06%, drogi 10,73 ha co stanowi 2,14%, grunty zabudowane 18,62 ha co stanowi 3,72%, nieużytki 0,57 ha co stanowi 0,11% powierzchni sołectwa.

Struktura gospodarstw rolnych według pobieranych podatków: do 1 ha: 56 pozycji; 1–3 ha: 42 gospodarstwa rolne; 3–5 ha: 27; 5–7 ha: 18; powyżej 7 ha: 13.

Buchałowice /2011 r./

SZUMÓW – WYGODA

Sieć osadnicza wsi związana jest z układem wodnym. Szumów leży w dolinie rzeki Bielkowej (Białki) Syrocanki oraz Kurówki. Natomiast Wygoda w dolinie rzeki Kurówki. Są one wsiami typu ulicówka–rzędówka o regularnej, rozmieszczonej w zwartych rzędach po obu stronach dróg zabudowie i o nieregularnym układzie dróg bocznych oraz niwowym układzie pól. Pierwotnie zabudowa występowała tylko po jednej stronie drogi.

Pierwsza wzmianka o Szumowie pochodzi z 1629 roku, natomiast o Podborzu z 1649 roku. W dokumentach z wizytacji parafii Kurów z 1709 roku wymieniona jest wieś Szumów. Podbórz, to część wsi Szumów. Nazwa ta pojawia się w spisie parafii kurowskiej w 1787 r. jako Podborz. Została odnotowana w 1800 r. jako Podborze, podobnie jak w 1803 r. Zaś w 1830 r. występuje jako Podborz. W spisach z XIX i XX w. występuje ciągle jako Podbórz. W 1971 r. Podbórz stanowił część wsi Szumów.⁸¹

W 1827 r. wieś Szumów należała do parafii Kurów i gminy Kurów. Wieś miała 12 zagród i 118 mieszkańców.⁸²

Po powstaniu styczniowym wieś została uwłaszczona.

Tabela nadawcza wsi Szumów /1864 r./

Numer	Nazwisko i imię	Morgi	Pręty
1.	Haba Michał	19	227
2.	Chabros Ludwik	19	91
3.	Usarek Andrzej	18	125
4.	Małagocki Jan	18	93
5.	Żaba Jan	18	113
6.	Araszczuk Franciszek	19	56
7.	Małoszyna Franciszek	} 19	1
8.	Małoszyna Antoni		
9.	Kozak Laurencjusz	} 19	30
10.	Usarek Marcin		
11.	Głowacki Franciszek	20	147
12.	Kobus Franciszek	19	32
	Plac Wiejski	6	23
	łącznie	197	38

W 1866 roku podczas uwłaszczania ze wsi Chrzążów została wydzielona wieś Wygoda.

W 1870 r. w skład Gminy Kurów wchodziły: Podbórz dwór, Szumów wieś i Wygoda dwór.⁸³

Od 1910 r. zaczęła funkcjonować jednoklasowa szkoła w Chrzążowie, do której uczęszczały dzieci z Wygody. Podobnie od 1913 r. zaczęła funkcjonować jednoklasowa

81) L. de Verdmon Jacques. Krótka monografia wszystkich miast, miasteczek i osad w Królestwie Polskiem. Warszawa 1902 r.

T. Mencil. Dzieje Lubelszczyzny. Warszawa 1974 r.

S. Kuraś. Dzieje Lubelszczyzny. Słownik historyczno – geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu. Warszawa 1983 r.

82) Tamże.

83) K. A. Boreczek. Gmina Kurów. Kurów 2000 r.

szkoła w Szumowie, w domach gospodarzy, w której nauka trwała 3 lata. Wieś liczyła wtedy 193 mieszkańców, a do szkoły uczęszczało 15 uczniów.⁸⁴

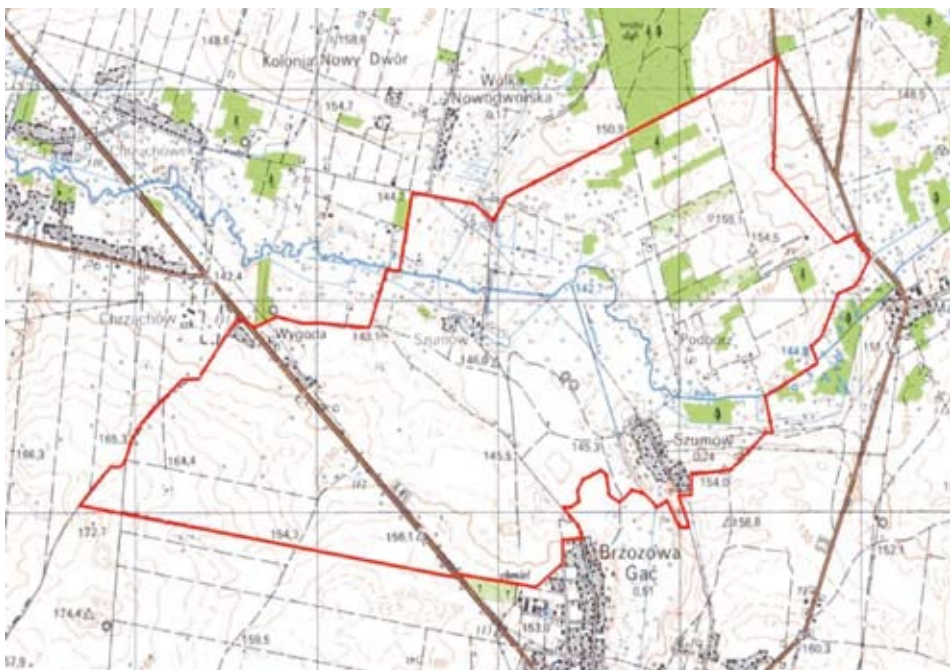
Po odzyskaniu niepodległości od 1919 r. dzieci z Szumowa uczęszczały do szkoły w Kurowie, natomiast dzieci z Wygody uczęszczały do szkoły w Chrzążowie.

W 1921 r. w skład gminy Kurów weszły: folwark Podbórz, osada Podbórz, Szumów i Wygoda.⁸⁵

Od 1930 r. dzieci z Wygody uczęszczały do wybudowanej szkoły powszechnej w Chrzążowie. Przeniesiono tam i ponownie zestawiono drewniany budynek sądu pokoju z Kurowa, który znajdował się na błoniach przy ul. Warszawskiej. W latach pięćdziesiątych XX w. budynek drewniany został rozebrany, natomiast wybudowano budynek murowany. Dzieci z Wygody uczą się w tej szkole i teraz.

W 1954 r. utworzono gromadę Kurów w skład której weszły: Szumów i Wygoda. W 1973 r. w skład gminy Kurów wszedł Szumów i Wygoda.

Dnia 21 października 1982 r. zakończyło się scalanie gruntów rolnych Szumowa i przyległych do nich gruntów rolnych Kurowa.

MAPA SOŁECTWA SZUMÓW

W skład Sołectwa Szumów wchodzi miejscowości Szumów i Wygoda. Poszczególne części Sołectwa Szumów określane są zwyczajowo:

- „Przedsobie” „Sachalin” – pola i łąki w stronę rzeki Białki,
- „Podbórz” – kolonia zabudowana po lewej stronie drogi asfaltowej Brzozowa Gać – Dęba przed ruinami młyna Giermasińskich i mostem na rzece Kurówka,

84) Praca zbiorowa. Oświata w Kurowie. Kurów 2009 r.

85) K. A. Boreczek. Gmina Kurów. Kurów 2000 r.

- „Międzyrzecze” – łąki za mostem na rzece Kurówka,
- „Stawisko” – łąki nad Kurówką przed zabudową wsi,
- „Dąbrowszczyzna” – pola i łąki przed mostem,
- „Piaski” – pola wokół figury za mostem,
- „Przymiarki” – pola za drogą w kierunku Warszawy,
- „Za wygonem” – pola przed drogą w kierunku Warszawy.

Sołectwo Szumów zamieszkuje 187 mieszkańców w tym 90 kobiet oraz 97 mężczyzn. Szumów zamieszkuje 135 osób (62 kobiety i 73 mężczyzn), Wygodę natomiast 52 osoby (28 kobiet i 24 mężczyzn). Mieszkańcy Sołectwa Szumów stanowią 3% mieszkańców gminy Kurów. Gęstość zaludnienia wynosi 44 osoby/km². Powierzchnia sołectwa wg ewidencji gruntów: grunty ogółem 419,26 ha, co stanowi 4,15% powierzchni gminy Kurów, w tym grunty orne 256,12 ha co stanowi 61,09%, sady na gruntach ornych 2,45 ha co stanowi 0,58%, łąki i pastwiska 99,57 ha co stanowi 23,75 %, lasy ogółem 20,51 ha co stanowi 4,9 %, zakrzaczenia 2,13 ha co stanowi 0,51%, wody stojące 2,02 ha co stanowi 0,48%, wody płynące 4,52 ha co stanowi 1,08%, drogi 12,84 ha co stanowi 3,06%, grunty zabudowane 6,63 ha co stanowi 1,58%, nieużytki 9,56 ha co stanowi 2,28 % powierzchni sołectwa.

Struktura gospodarstw rolnych według pobieranych podatków: do 1 ha: 59 pozycji; 1–3 ha: 63 gospodarstwa rolne; 3–5 ha: 22; 5–7 ha: 4; powyżej 7 ha: 3.

Szumów /2009 r./

Wygoda /2011 r./

ŁĄKOĆ

Sieć osadnicza wsi związana jest z układem wodnym. Łąkoć leży w dolinie rzeki Bielkowej (Białki) Syroczanki. Jest ona wsią typu ulicówka–rzędówka o regularnej, rozmieszczonej w zwartych rzędach po obu stronach drogi zabudowie i o nieregularnym układzie dróg bocznych oraz niwowym układzie pól.

W dokumentach z wizytacji parafii Kurów z 1803 roku wymieniana jest Łąkoć. Zapisy te prawdopodobnie dotyczyły dworu Łąkoć.⁸⁶

Tabela likwidacyjna i tabela nadawcza to urzędowe dokumenty rosyjskie sporządzone w celu dokonania reformy uwłaszczeniowej po powstaniu styczniowym. Tabel takich dla wsi Łąkoć nie sporządzono ponieważ powstała ona znacznie później.

Powstanie wsi datowane jest na późniejsze lata XIX wieku.

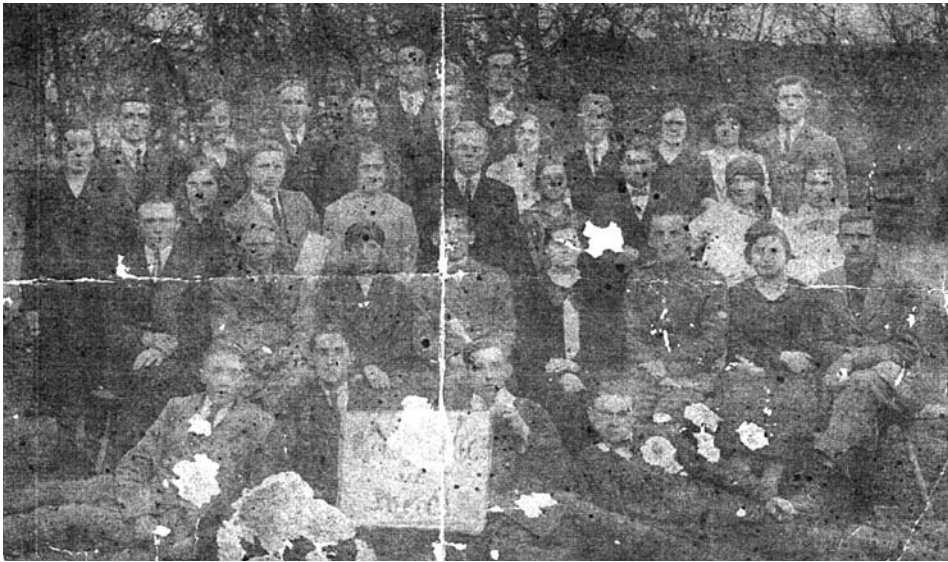
Od 1912 r. zaczęła funkcjonować jednoklasowa szkoła w Łąkoci, w której nauka trwała 3 lata. W tym czasie Łąkoć zamieszkiwało 256 osób. Natomiast do szkoły uczęszczało 20 dzieci. Szkoła funkcjonowała w prywatnych mieszkaniach u gospodarzy.⁸⁷

Na przełomie lipca i sierpnia 1915 r. przez wieś przebiegała linia frontu.

Od 1926 r. do 1967 r. dzieci z Łąkoci uczęszczały do szkoły powszechnej w Kłodzie. W latach dwudziestych okresu międzywojennego powstało koło młodzieży wiejskiej „Siew” stopniowo wypierane i marginalizowane przez koło młodzieży wiejskiej „Wici”. Zajmowały się one działalnością kulturalno-oświatową na wsi.

86) T. Mencil. Dzieje Lubelszczyzny. Warszawa 1974 r.

87) Praca zbiorowa. Oświata w Kurowie. Kurów 2009 r.

Koło Młodzieży Wiejskiej „Siew” w Łąkoci /1928 r/

W 1921 r. w skład gminy Kurów weszła Łąkoć.⁸⁸

Od 1967 r. do 1972 r. dzieci chodziły do siedmioklasowej szkoły podstawowej, natomiast w latach 1973–2008 r. do czteroklasowej szkoły podstawowej w Łąkoci, działającej jako punkt filialny ośmioklasowej szkoły podstawowej w Kurowie. W 1992 r. punkt filialny w Łąkoci przekształcono w szkołę filialną. Od 2008 r. dzieci z Łąkoci uczą się w szkole podstawowej w Kurowie.

W czasie okupacji hitlerowskiej we wsi funkcjonowała bardzo aktywna placówka Batalionów Chłopskich. W odwecie za zasadzkę partyzantów na żandarmów niemieckich pod lasem „Lipnik” niedaleko wsi Łąkoć dnia 2 listopada 1942 r. koło południa wojska hitlerowskie otoczyły wieś. Część mieszkańców ukryła się przed agresorem. Natomiast czterdziestu mieszkańców wsi żołnierze niemieccy spędzili do obejścia Józefa Filipiaka gdzie po oddzieleniu jedenastu osób rozstrzelali ich w obecności pozostałych. Dnia 14 czerwca 1944 r. Niemcy ponownie spacyfikowali Łąkoć rabując i paląc doszczętnie wieś. Od kul wroga znów padli mieszkańcy wsi.

Podczas obydwu pacyfikacji oraz innych tragicznych wydarzeń II wojny światowej zginęli:

- Julian Struski Komendant Gromadzki BCH z Łąkoci
- Edward Struski żołnierz BCH z Łąkoci
- Czesław Struski żołnierz BCH z Łąkoci. */Po egzekucji będąc rannym podparł się ręką próbując wstać. Świadkiem tego tragicznego zdarzenia był jego ojciec. Uratowany z egzekucji Czesław Struski żył jeszcze kilka lat/*
- Tadeusz Grzejdak żołnierz BCH z Łąkoci
- Eugeniusz Dąbrowski żołnierz BCH z Łąkoci
- Stefan Dąbrowski żołnierz BCH z Łąkoci
- Jan Struski żołnierz BCH z Łąkoci

88) K. A. Boreczek. Gmina Kurów. Kurów 2000 r.

- Józef Dąbrowski z Łan gmina Markuszów, żołnierz Wojska Polskiego. */Przed II wojną światową służył w 15 Pułku Piechoty „Wilków” w Dęblinie. Aresztowany w Stasinie podczas powrotu pociągiem z Zamojszczyzny. Rozstrzelany na Zamku w Lublinie w 1944 r./*
- Mikołaj Dąbrowski – kapral podchorąży WP z Łąkoci
- Stanisław Dobek z Markuszowa, */zginął podczas drugiej pacyfikacji Łąkoci/*
- Julian Dąbrowski z Łąkoci
- Wacław Czesław Mańko z Łąkoci
- Jan Maruszak z Łąkoci
- Władysław Bogusz z Markuszowa
- Leokadia Kozieł z Wielkiego gmina Abramów
- Stanisław Piskorski */szwagier płk. Stefana Rodaka ps „Rola”. Zginął rozstrzelany 17 stycznia 1944r. na wale wiślanym w Puławach/.*

Dnia 19/20 marca 1943 r. żołnierze BCh pod dowództwem Stefana Rodaka ps. „Rola” i Zygmunta Kozaka ps. „Walter” przejęli z samolotu „Liberator”, który wystartował z Wielkiej Brytanii zrzut broni przeznaczony dla AK. Miejscem zrzutu były pola za lasem „Lipnik” między wsiami: Łąkoć, Glinnik, Izabelmont. Przejęto sześć zasobników z bronią i amunicją, których część otrzymały BCh.

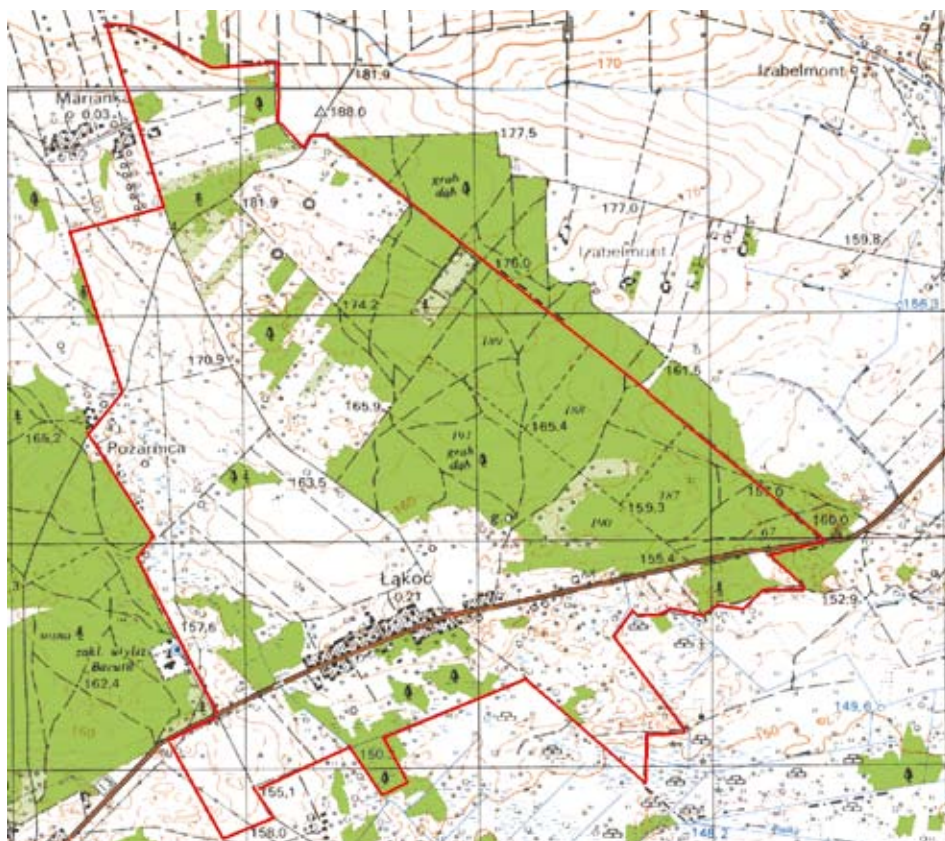
Natomiast dnia 10 maja 1944 r. oddziały specjalne BCh pod dowództwem Stefana Rodaka „Rola” i Jana Królika „Baca” zorganizowały zasadzkę w lesie „Lipnik” między Łąkocią a Glinnikiem na policjantów granatowych. Zginął jeden z policjantów, drugiego rozstrzelano wyrokiem sądu polowego. Zdobyto również broń i amunicję.

Na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX w. mieszkańcy Łąkoci ufundowali upamiętnienie poświęcone poległym w walce z hitlerowskim okupantem w latach 1939–1944 z Gromady Łąkoć */obecnie odpowiada nazwie Sołectwa Łąkoć/*. Pomnik ten odnowiono w 2006 roku.

W 1954 r. utworzono gromadę Kłoda w skład której weszła Łąkoć. W 1959 r. zlikwidowano gromadę Kłoda, natomiast Łąkoć weszła w skład gromady Kurów.

W 1973 r. w skład gminy Kurów weszła Łąkoć.

W latach 1985–1988 przy udziale czynu społecznego mieszkańcy wybudowali świetlicę wiejską. W 2000 r. świetlicę rozbudowano. Natomiast w 2012 r. dokonano generalnego remontu i modernizacji.

MAPA SOŁECTWA ŁĄKOĆ

W skład Sołectwa Łąkoć wchodzi miejscowość Łąkoć. Poszczególne części Sołectwa Łąkoć określane są zwyczajowo:

- „Pożarnica” – kolonia położona w północnej części sołectwa
- „Przymiarki” i „Zaprzymiarki” – pola i łąki w kierunku wsi Zastawie;
- „Zawaliny” – łąki w kierunku Bacutilu;
- „Lesiny” – łąki przed Pożarnicą;
- „Ugory” – pola uprawne w kierunku lasu Lipnik;
- „Kopaniny” – pola uprawne przy lesie Lipnik;
- „Pola” – pola uprawne między „Kopaninami” a Łąkocią;
- „Patoki” – wawóz od północnej strony wsi;
- „Parszczyny” – pola przy leśniczówce;
- „Za Drozdem” – koniec Łąkoć;
- „Mogiły” – lasy i krzaki w kierunku wschodnim od Łąkoć /prawdopodobnie był tam cmentarz/;
- „Łąki” – łąki w kierunku południowym od Łąkoć;
- „Procka” – olszyny między „Łąkami” a Łąkocią;
- „Domowe” – pola za domami w kierunku południowym.

Sołectwo Łąkoć zamieszkuje 210 mieszkańców w tym 107 kobiet oraz 103 mężczyzn. Stanowią oni 3% mieszkańców Gminy Kurów. Gęstość zaludnienia wynosi 36 osób/km². Powierzchnia sołectwa wg ewidencji gruntów: grunty ogółem 579,50 ha, co stanowi 15,88% powierzchni gminy Kurów, w tym grunty orne 237,35 ha co stanowi 40,96%, sady na gruntach ornym 2,14 ha co stanowi 0,37%, łąki i pastwiska 79,00 ha co stanowi 13,63%, lasy ogółem 214,52 ha co stanowi 37,02%, zakrzaczenia 22,49 ha co stanowi 3,88%, rowy 1,66 ha co stanowi 0,29%, drogi 10,34 ha co stanowi 1,78%, grunty zabudowane 10,50 ha co stanowi 1,81%, nieużytki 1,50 ha co stanowi 0,26% powierzchni sołectwa.

Struktura gospodarstw rolnych według pobieranych podatków: do 1 ha: 31 pozycji; 1–3 ha: 18 gospodarstw rolnych; 3–5 ha: 17; 5–7 ha: 12; powyżej 7 ha: 15.

Łąkoć / 2009 r./

Łąkoć / 2009 r./

POSIOŁEK

Posiołek jest wsią typu rzędówka o regularnej, rozmieszczonej po obu stronach drogi zabudowie i o nieregularnym układzie dróg bocznych oraz niwowym układzie pól.

Posiołek założono po powstaniu styczniowym podczas uwłaszczenia. Nie istniały tu jeszcze budynki ani przydomowe ogrody. Tabela likwidacyjna dopiero tworzyła zupełnie nową miejscowość i taki zapis znajduje się w dołączonym do tabeli piśmie. Wieś została bowiem utworzona z gruntów folwarku Nowy Dwór należącego do dóbr Osiny. Zapewne z uwagi na niewielkie rozmiary miejscowości nie przewidziano występujących w innych tabelach ziem ogólnowiejskich. Poza gospodarstwami wymieniono jedynie drogi między nadziałami. Według tabeli nadawczej wieś powstała 25 września 1869r. jako Posiołek Nowodworski. Obecna nazwa to także Posiołek, choć okoliczni mieszkańcy mówią „Posiłki”. Kolonia Nowy Dwór, z której została wydzielona wieś Posiołek była dawniej częścią Wólki Nowodworskiej. Po uwłaszczeniu w obecnym miejscu powstała zabudowa wsi.

Tabela nadawcza wsi Posiołek Nowy Dwór z dnia 25 września 1869 r.

Numer	Nazwisko i imię	Morgi	Pręty
	Osady podlegające przepisom z dnia 21 sierpnia (2 września) 1866 r.		
1	Jóźwicki Wojciech	6	150
2	Suszek Antoni	6	150
3	Mrozek Jan	6	150
4	Samorek Tomasz	6	150
5	Brzozowski Franciszek	6	141
6	Polak Maciej	5	
7	Polak Andrzej	5	
8	Owczarek Szymon	5	
9	Kuna Grzegorz	5	
10	Białota Jakub	5	
11	Pękała Wawrzyniec	5	
12	Ciotucha Bartłomiej	5	
13	Smyczek Tomasz	5	
14	Mizioła Jan	5	
	Droga między nadziałami	1	114
	Łącznie	78	255
	Ziemi nieuprawnej	1	114
	Ziemi uprawnej	77	141

Od 1913 r. zaczęła funkcjonować w domach gospodarzy jednoklasowa szkoła w Wólce Nowodworskiej, w której nauka trwała 3 lata i do której uczęszczały dzieci z Posiołka Nowy Dwór.⁸⁹

W parafii Końskowola, do której należała wieś, w akcie chrztu Wawrzyńca Kuny – syna Grzegorza urodzonego 27 lipca 1875 r. zanotowano nazwę miejscowości „Posiłek Osada”.

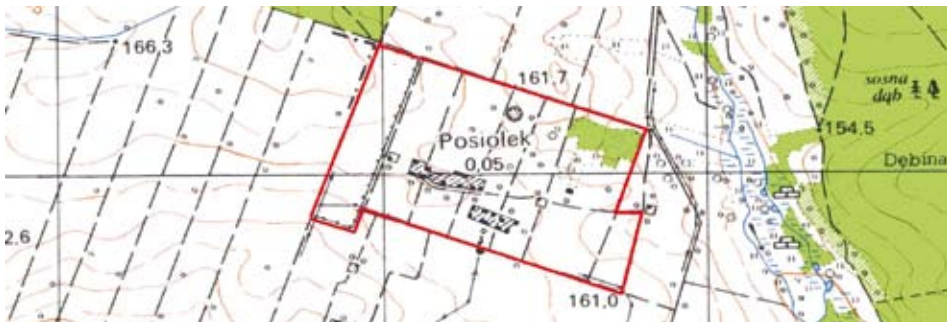
W 1921 r. w skład gminy Kurów wchodził Posiołek Nowy Dwór.⁹⁰

89) Praca zbiorowa. Oświata w Kurowie. Kurów 2009 r.

90) K. A. Boreczek. Gmina Kurów. Kurów 2000 r.

Po wybudowaniu nowych szkół w Dębnie /1927 r./ i Chrzążowie /1930 r./ część dzieci z Posiołka uczyła się w jednej, a część w drugiej szkole.

W 1954 r. w skład powstałej gromady Dęba weszła wieś Posiołek–Nowy Dwór. Gromadę Dęba zlikwidowano w 1959 r. włączając ją do gromady Kurów. Posiołek wszedł więc do gromady Kurów. Od 1 stycznia 1973 r. w skład gminy Kurów weszła wieś Posiołek.

MAPA SOŁECTWA POSIOŁEK

W skład Sołectwa Posiołek wchodzi miejscowość Posiołek. Zwyczajowo przyjęte nazwy poszczególnych części sołectwa to:

- „Wygon” – pola między Posiołkiem a Chrzążówkiem,
- „Posada” – pola między „Wygonem” a gruntami należącymi do Jana Mizioła (nr 14 w tabeli nadawczej),
- „Niwa” – pola między Posiołkiem, a Wólką Nowodworską.

Sołectwo Posiołek zamieszkuje 21 mieszkańców w tym 10 kobiet oraz 11 mężczyzn. Stanowią oni 0,2% mieszkańców Gminy Kurów. Gęstość zaludnienia wynosi 46 osób/km². Powierzchnia sołectwa wg ewidencji gruntów: grunty ogółem 45,61 ha; co stanowi 0,45 % powierzchni gminy Kurów, w tym grunty orne 37,77 ha co stanowi 82,81%, sady na gruntach ornych 0,81 ha co stanowi 1,78%, łąki i pastwiska 2,45 ha co stanowi 5,37%, lasy ogółem 2,34 ha co stanowi 5,13%, drogi 0,70 ha co stanowi 1,54%, grunty zabudowane 1,52 ha co stanowi 3,33%, nieużytki 0,02 ha co stanowi 0,04% powierzchni sołectwa.

Struktura gospodarstw rolnych według pobieranych podatków: do 1 ha: 8 pozycji; 1–3 ha: 8 gospodarstw rolnych; 3–5 ha: 2; 5–7 ha: 1; powyżej 7 ha: 0.

Posiołek /2011 r./

BRONISŁAWKA

Sieć osadnicza wsi związana jest z układem wodnym. Bronisławka leży w dolinie strugi wodnej Motoga, która rozpoczyna swój bieg w Bronisławce, a następnie przecina drogę asfaltową i płynie w kierunku Kotlin. Natomiast struga wodna Piotr rozpoczyna swój bieg z pogranicza pól Bronisławki i Choszczowa i płynie w kierunku „Koziego Boru”. Bronisławka jest wsią typu rzędówka o regularnej, rozmieszczonej po jednej stronie drogi zabudowie i o nieregularnym układzie dróg bocznych oraz niwowym układzie pól. Obecnie stopniowo zabudowywana jest także druga strona drogi.

Wieś powstała pod koniec XIX wieku. Pierwsza wzmianka o Bronisławce pochodzi z mapy powiatu nowoaleksandryjskiego z 1870 roku. Następna informuje, że wieś została włączona do parafii Kurów jako nowopowstała dnia 3 września 1876 roku.⁹¹ Ziemie obecnej Bronisławki były własnością dziedzica Markuszowa, który je sprzedał prawdopodobnie pochodzącemu spod Łęczycy osadnikowi Bronisławowi Pyrzowi po powstaniu styczniowym 1863 roku. Wtedy był to las. Karczując go powiększył tereny uprawne.

Od 1913 r. zaczęła funkcjonować w domach gospodarzy jednoklasowa szkoła w Bronisławce, w której nauka trwała 3 lata. W tym czasie Bronisławka liczyła 173 mieszkańców, natomiast do szkoły uczęszczało 14 dzieci.⁹²

Po odzyskaniu niepodległości od 1919 r. funkcjonowała jednoklasowa szkoła powszechna w Bronisławce. W latach dwudziestych okresu międzywojennego powstało koło młodzieży wiejskiej „Siew” stopniowo wypierane i marginalizowane przez koło młodzieży wiejskiej „Wici”. Zajmowały się one działalnością kulturalno-oświatową na wsi.

W latach dwudziestych okresu międzywojennego powstało koło młodzieży wiejskiej „Siew” stopniowo wypierane i marginalizowane przez koło młodzieży wiejskiej „Wici”. Zajmowały się one działalnością kulturalno-oświatową na wsi.

W 1921 r. w skład gminy Kurów wchodziła Bronisławka.⁹³

W okresie okupacji hitlerowskiej we wsi funkcjonowała Placówka Batalionów Chłopskich. W wyniku działań zbrojnych zginęli mieszkańcy wsi. Jednym z nich był urodzony 6 sierpnia 1917 r. w Bronisławce Bolesław Kozak ps. „Kawka”, absolwent gimnazjum w Puławach. W listopadzie 1939 r. zainicjował utworzenie Związku Walki Zbrojnej (ZWZ) w swojej rodzinnej wsi oraz w Śniadówce gm. Baranów, a także na terenie wsi Wielkie gm. Abramów oraz Rudno gm. Michów. W marcu 1940 r. z całą zorganizowaną grupą ZWZ przeszedł do BCh. Został komendantem gminnym BCh w Kurowie oraz redaktorem „Orlich Ciosów” – pisma konspiracyjnego BCh. Był wielkim patriotą, wspaniałym organizatorem i dobrym kolegą. Skupiał wokół siebie wielu ludzi, których przyciągał szczerością, przyjaźnią i ofiarną działalnością. Z poświęceniem dla swojej konspiracyjnej działalności przemierzył liczne drogi pieszo i rowerem, docierając do bardzo odległych miejscowości. Zginął 17 marca 1943 r. zastrzelony przez gestapo w pobliżu rodzinnego domu.

W dniu 23 sierpnia 2009 r. podczas uroczystości dożynkowych dokonano odsłonięcia upamiętnienia w postaci napisu na kamieniu usytuowanym na cokole w pobliżu świetlicy wiejskiej oraz krzyża obok lasu w Bronisławce w miejscu jego śmierci.

Od sierpnia 1944 r. przed ofensywą w styczniu 1945 r., której celem było forsowanie Wisły znaczne oddziały Armii Czerwonej stacjonowały w „Kozim Borze”.

Po wojnie szkoła mieściła się w mieszkaniach Bronisława Trybuły, Stanisława Struskiego, rodziny Rodaków, Piotra Pękali oraz Piotra Kobusa, aż do czasu wybudowania szkoły

91) T. Mencil. Dzieje Lubelszczyzny. Warszawa 1974 r.

92) Praca zbiorowa. Oświata w Kurowie. Kurów 2009 r.

93) K. A. Boreczek. Gmina Kurów. Kurów 2000 r.

na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX wieku. W latach 1960–1973 w Bronisławce działała szkoła czteroklasowa. Obecnie w budynku byłej szkoły mieści się świetlica wiejska.

W 1954 r. w skład powstałej gromady Dęba weszła wieś Bronisławka. Gromadę Dęba zlikwidowano w 1959 r. włączając ją do gromady Kurów. Bronisławka znalazła się w gromadzie Kurów. Od 1973 r. Bronisławka weszła w skład gminy Kurów.

Od 1 września 1973 r. utworzono Zbiorczą Szkołę Gminną w Żyrzynie, do której uczęszczały dzieci z Bronisławki. Od 2005 r. dzieci z Bronisławki uczą się w szkole podstawowej i gimnazjum w Kurowie.

MAPA SOŁECTWA BRONISŁAWKA

W skład Sołectwa Bronisławka wchodzi miejscowość Bronisławka. Poszczególne części Sołectwa Bronisławka określane są zwyczajowo:

- „Granica” – pola uprawne na długości około 500 m od drogi przebiegającej przez wieś i zabudowań w kierunku drogi polnej stanowiącej granicę między sołectwami Choszczów i Bronisławka,
- „Poprzeczka/Lenija” – pola uprawne od drogi biegnącej przez wieś i zabudowań w kierunku północnym do drogi polnej,
- „Przydatki” – pola uprawne ciągnące się od zabudowań w kierunku północnym w stronę Kotlin, przecięte drogą „Poprzeczka/Lenija” oraz drogą Kotlińską.

Sołectwo Bronisławka zamieszkuje 187 mieszkańców, w tym 93 kobiet oraz 94 mężczyzn. Stanowią oni 3 % mieszkańców gminy Kurów. Gęstość zaludnienia wynosi 74 osób/km². Powierzchnia sołectwa wg ewidencji gruntów: grunty ogółem 254,10 ha, co stanowi 2,51% powierzchni gminy Kurów, w tym grunty orne 174,70 ha co stanowi 68,75 %, łąki i pastwiska 43,84 ha co stanowi 17,25 %, sady 1,16 ha co stanowi 0,46 %, lasy 17,43 ha co

stanowi 6,86%, rowy 0,96 ha co stanowi 0,38%, zakrzaczenia 1,57 ha co stanowi 0,62%, drogi 4,17 ha co stanowi 1,64%, grunty zabudowane 9,60 ha co stanowi 3,78%, nieużytki 0,67 ha co stanowi 0,26% powierzchni sołectwa.

Struktura gospodarstw rolnych według pobieranych podatków: do 1 ha: 20 pozycji; 1–3 ha: 29 gospodarstw rolnych; 3–5 ha: 12; 5–7 ha: 6; powyżej 7 ha: 9.

Bronisławka /2011 r./

Bronisławka /2011 r./

MARIANKA

Marianka jest wsią typu rzędówka o regularnej, rozmieszczonej po jednej stronie drogi zabudowie i o nieregularnym układzie dróg bocznych oraz niwowym układzie pól. Stopniowo była zabudowywana też druga strona drogi.

Osada ta należała do Parafii Markuszów i wchodziła w skład dóbr markuszowskich.

Dla wsi Marianka nie sporządzono tabel likwidacyjnej i nadawczej, ponieważ w tym czasie nie istniała.

Od 1913 r. dzieci z Marianki uczęszczały do jednoklasowej szkoły w Choszczowie w domach gospodarzy. Nauka trwała tam 3 lata.⁹⁴

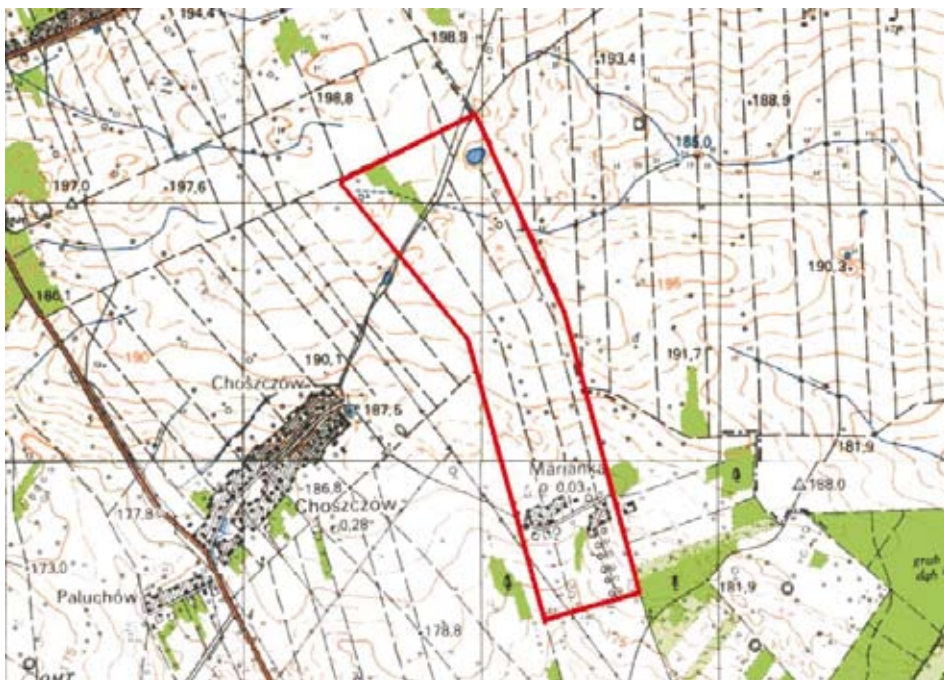
Po odzyskaniu niepodległości od 1919 r. dzieci z Marianki uczęszczały do jednoklasowej szkoły powszechnej w Paluchowie.⁹⁵

Na przełomie lipca i sierpnia 1915 r. przez wieś przebiegała linia frontu. Po odzyskaniu niepodległości od 1919 r. funkcjonowała jednoklasowa szkoła powszechna w Paluchowie do której uczęszczały dzieci z Marianki.

W 1921 r. w skład gminy Kurów wchodziła Marianka.⁹⁶

Od roku szkolnego 1928/29 dzieci z Marianki uczęszczały do dwuklasowej, nowo wybudowanej szkoły powszechnej w Dębie.

W 1954 r. w skład powstałej gromady Dęba weszła wieś Marianka. Gromadę Dęba zlikwidowano w 1959 r. włączając ją do gromady Kurów. Marianka weszła do gromady Kurów. Od 1 stycznia 1973 r. w skład gminy Kurów weszła Marianka.

MAPA SOŁECTWA MARIANKA

94) Praca zbiorowa. Oświata w Kurowie. Kurów 2009 r.

95) Tamże.

96) K. A. Boreczek. Gmina Kurów. Kurów 2000 r.

W skład Sołectwa Marianka wchodzi miejscowość Marianka oraz miejsca określane zwyczajowo jako:

- „Granica” – droga powiatowa między Choszczowem a Marianką,
- „Domowe” – pola na terenie wsi Marianka,
- „Kąty” – las znajdujący się na północ od Marianki, w stronę Bronisławki.

Sołectwo Marianka zamieszkuje 28 mieszkańców w tym 10 kobiet oraz 18 mężczyzn. Stanowią oni 0,35% mieszkańców Gminy Kurów. Gęstość zaludnienia wynosi 31 osób/km². Powierzchnia sołectwa wg ewidencji gruntów: grunty ogółem 89,75 ha, co stanowi 0,89% powierzchni gminy Kurów, w tym grunty orne 69,05 ha co stanowi 76,94%, sady na gruntach ornych 0,78 ha co stanowi 0,87%, łąki i pastwiska 10,49 ha co stanowi 11,68%, lasy ogółem 4,79 ha co stanowi 5,34%, zakrzaczenia 0,22 ha co stanowi 0,25%, rowy 0,39 ha co stanowi 0,43%, drogi 1,66 ha co stanowi 1,85%, grunty zabudowane 2,22 ha co stanowi 2,47%, nieużytki – 0,15 ha co stanowi 0,17% powierzchni sołectwa.

Struktura gospodarstw rolnych według pobieranych podatków: do 1 ha: 2 pozycje; 1–3 ha: 6 gospodarstw rolnych; 3–5 ha: 2; 5–7 ha: 2; powyżej 7 ha: 2.

Marianka /2011 r./

KRAJOBRAZ KULTUROWY

Na krajobraz kulturowy składają się zarówno elementy przyrodnicze, jak i osiągnięcia cywilizacyjne człowieka. Są to pojedyncze obiekty i zespoły budowli, dzieła sztuki, elementy zagospodarowania przestrzeni, krajobraz miejski i wiejski, obszary kształtujące świadomość i tożsamość lokalną mieszkańców.

Środowisko, w którym człowiek żyje jest w coraz większym stopniu rezultatem jego działalności. Człowiek tworzy architekturę, uprawia ziemię, wykorzystuje dla swoich potrzeb walory naturalne. Ale też kształtuje różne zwyczaje, wzory, zachowań oparte na tradycjach i wartościach kulturowych. To całe środowisko przyrodnicze, jak i kulturowe, które stworzyliśmy wpływa na nas samych, na naszą mentalność i zachowania.

W krajobrazie kulturowym gminy można wyróżnić szereg różnorodnych elementów dziedzictwa materialnego i niematerialnego stanowiących o jego tożsamości. Dziedzictwem jest krajobraz wokół nas */lasy, wody, pola, łąki, zagajniki/,* osiedla, wsie i ich układy przestrzenne */kościół, kapliczki, domy, budynki inwentarskie, przemysłowe i użyteczności publicznej a także dwory, pałace, cmentarze i pojedyncze mogiły/,* sposób gospodarowania i wytwarzania */uprawy i praktyki rolnicze, rzemiosło i rękodzieło, sztuka ludowa, tradycyjne potrawy i przetwory/,* spuścizna duchowa, */obyczaje i obrzędy, życie prywatne i społeczne, legendy i gwar./* Dziedzictwo pokazuje dane umiejętności */przedmioty dobrze wykonane, z innego surowca, o ciekawej konstrukcji/,* piękno */rzeczy ozdobne, proste i bliskie natury, wywołujące wspomnienia i wzruszające/,* unikatowość, */rzadkie, wyjątkowo interesujące/* i dające poczucie tożsamości. Dziedzictwo mówi o naszych przodkach, o naszej miejscowości i naszej małej ojczyźnie.

Krajobraz to dzieje naszej okolicy i jej czas obecny. Stworzony przez naturę */ukształtowanie terenu, wody, roślinność/,* człowieka */architektura i infrastruktura/* oraz przez człowieka i naturę, */szachownica pól uprawnych, łąk i pastwisk poroździelana miedzami, granicami rolno-leśnymi, zadrzewieniami śródpolnymi, łągowymi, przydrożnymi, lasami oraz rzekami, strugami wodnymi i stawami/.*

Gmina Kurów to obszar zróżnicowany pod względem **fizjograficznym**. Leży na pograniczu dwóch krain fizjograficznych Wyżyny Lubelskiej, */reprezentowanej na omawianym terenie przez Płaskowyż Nałęczowski/* oraz Nizin Środkowopolskich w których skład wchodzi Pradolina Wieprza i Równina Lubartowska.¹

Płaskowyż Nałęczowski występujący w południowej części gminy, to najdalej ku północnemu – zachodowi wysunięta część Wyżyny Lubelskiej. Tworzy ona silnie pofałdowane ukształtowanie terenu z dużą ilością wąwozów lessowych w Klementowicach, Buchałowicach i Płonkach. Fragment południowej części gminy wchodzi w skład Kazimierskiego Parku Krajobrazowego, Wąwołnickiego Parku Agroekologicznego oraz objęty jest strefą ochrony uzdrowskiej Uzdrowiska Nałęczów.²

Równinę Lubartowską obejmującą północną część gminy stanowi lekko falista, częściowo zalesiona nizina morenowa rozcięta dolinami rzecznyymi rzeki Kurówki i jej dopływów: Bielkowej */Białki/ – Syrocanki,* Dopływu spod Dęby strugi wodnej Zagłówka */koło Wólki Nowodworskiej/* i strugi wodnej Piotr */koło Bronisławki/*. Doliny rzeczne są szerokie i podmokłe. Zaznacza się tu stosunkowo duży udział gleb, wytworzonych z piasków gliniastych.³

1) St. Turski. Ziemia Lubelska – Kwartalnik. Wyżyna czy równina czyli krainy fizyczno-geograficzne województwa lubelskiego. Lublin 2002 r., J. Zemła, T. Z

2) Tamże.

3) Tamże.

W północnej, nizinnej części gminy maksymalna wyniosłość terenowa, znajdująca się na południe od Bronisławki, ma rzędną 200 m n.p.m., zaś najniższe tereny położone są w dolinie Kurówki w rejonie Wygody i Wólki Nowodworskiej – 140,8 m n.p.m.

W wyżynnej części południowej największe wartości rzędnych występujące w rejonie Kolonii Klementowice dochodzą do 220 m n.p.m., na pograniczu Płonek i Buchałowic – 228,4 m n.p.m. oraz najwyższy punkt w gminie na pograniczu Klementowic, Łopatek i Kol. Drzewce – 228,7 m n.p.m. Natomiast najniższe na południe od Kurowa – 151,9 m n.p.m.

Na powierzchni terenu gminy nie widać wyraźnej krawędzi oddzielającej krainy fizjograficzne. Natomiast granica taka zaznacza się dość wyraźnie w budowie geologicznej.⁴

W południowej części gminy występują na powierzchni utwory lessowe powstałe w okresie zlodowacenia środkowopolskiego. Posiadają one dość znaczną, dochodzącą do 15 m miąższość. Południową część gminy /Klementowice, Buchałowice, Płonki/ stanowi wyniosłość zbudowana z utworów lessowych o średniej wysokości bezwzględnej 180 m. Teren ten rozcięty jest dość gęstą siecią wąwozów i suchych dolin wciętych na głębokość 15–25 m i szerokości dna wąwozów 3–10 m. Stoki wąwozów są strome.⁵

W części środkowej gminy utwory lessowe ustępują miejsca utworom zwałowym, a ich miąższość waha się od 1,2 do 0,5 m. Od lessów różnią się większą zawartością frakcji piasku. Ma to miejsce w pasie około 300 m po obu brzegach rzeki Kurówki.⁶

Cała północna część gminy to obszar występowania na powierzchni glin i piasków zwałowych z okresu zlodowacenia środkowopolskiego. Na terenie wsi Wólka Nowodworska, Posiołek, Dęba, Choszczów, Marianka i Bronisławka występują w przewodzie gliny odgórnie lekko spiaszczone. Natomiast na terenie wsi: Kłoda Szumów, Łakoć, Barłogi i Zastawie występują w przewodzie piaski zwałowe o miąższości 1,5–4 m, a także płytkie o miąższości 0,6–1,5 m. W dolinie rzeki Kurówki i niektórych jej dopływów jak Bielkowa /Białka/ – Syrocanka, występują na powierzchni utwory aluwialne wykształcone w postaci mad. W najniższych partiach dolin wymienionych rzek na utworach aluwialnych, wytworzyły się torfy. Najbardziej zwarty i dość duży kompleks torfów występuje w dolinie rzeki Bielkowa /Białka/ – Syrocanka na terenie wsi Zastawie, Szumów oraz Wólka Nowodworska, gdzie w obszarze tego sołectwa występuje użytek ekologiczny „Zabagniony Łęg”.⁷

W gminie na jej ogólną powierzchnię 101 km² (10.130 ha) **lasy** zajmują pow. 1856 ha. Lesistość wynosi więc 18%. W północnej części gminy występuje zwarty system leśny zwany Obszarem Chronionego Krajobrazu „Kozi Bór” o łącznej pow. 12,681 ha, w tym na gruntach wsi Dęba gm. Kurów – 1,064 ha. Jest to las mieszany, częściowo położony na obszarach bagiennych. Na jego terenie znajduje się użytek ekologiczny „Torfowisko Wysokie”.⁸ W pobliżu tego kompleksu, na gruntach wsi: Wólka Nowodworska, Barłogi, Łakoć, Choszczów, Marianka występują mniejsze kompleksy leśne mieszane: w sołectwach Barłogi o pow. 140,70 ha i Wólka Nowodworska o pow. 172,91 ha /nazywane są one Lasem Kurowskim/. Ponadto w sołectwie Choszczów o pow. 35,45 ha Łakoć o pow. 237,02 ha i Marianka o pow. 5,01 ha. Również w południowej części gminy, na gruntach wsi Buchałowice i Klementowic występują kompleksy leśne mieszane /w Buchałowicach o pow. 34,67 ha a w Klementowicach o pow. 116,95 ha/.

Las „Kozi Bór” stanowi własność Skarbu Państwa, natomiast pozostałe lasy stanowią po części własność Skarbu Państwa i własność prywatną. Początki kształtowania się struktury własnościowej lasów sięgają uwłaszczenia wsi przez cara 2 marca 1864 r. Wtedy to uwłasz-

4) Tamże.

5) Tamże.

6) Tamże.

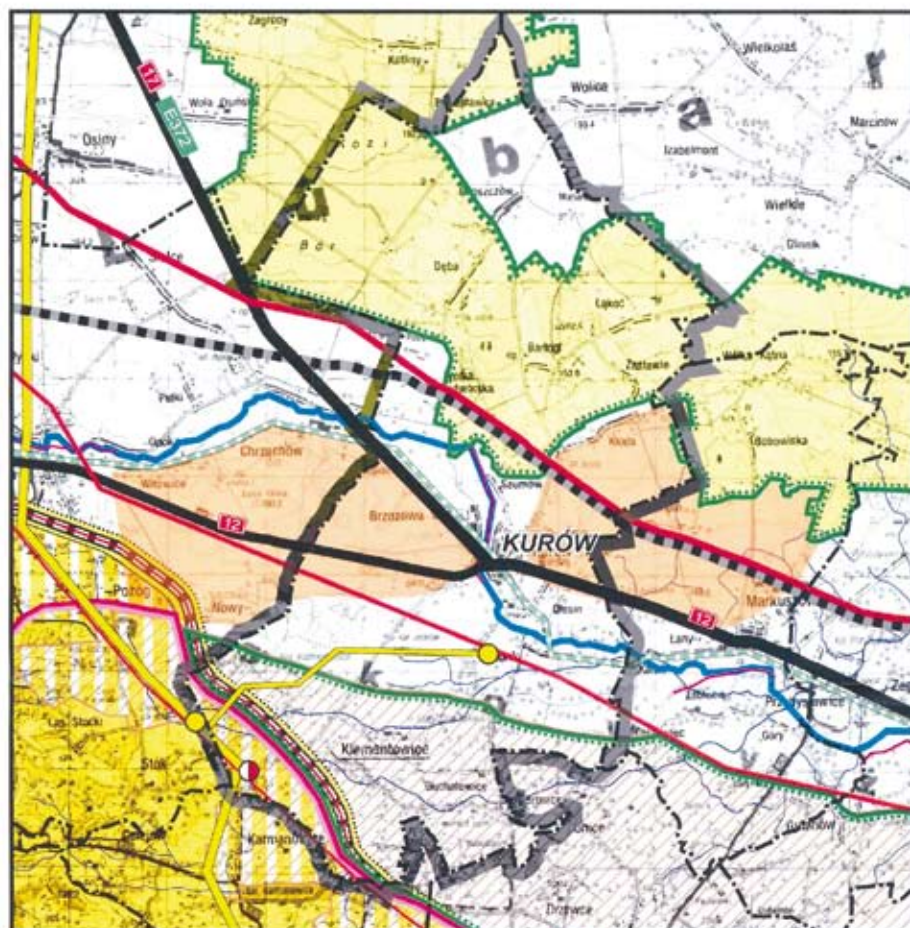
7) Tamże.

8) Tamże.

czono na części lasów dworskich włościan. W kompleksie leśnym ciągnącym się od Wólki Nowodworskiej i Barłóg do Dęby uwłaszczono na lasach dworu kurowskiego włościan z: Brzozowej Gaci na 32 nr działek, Szumowa na 11 nr Paluchowa (obecnie Dęba) na 5 nr, Granica (obecnie Dęba) na 3 nr. Włościanie z Płonek otrzymali działki leśne w lesie „Lipnik” za Łąkocią, która podobnie jak Bronisławka i Marianka jako wsie powstały wiele lat po uwłaszczeniu włościan. Również Wólka Nowodworska i Dęba podobnie jak Chrzążów i Chrzążówek nie otrzymały działek leśnych, ponieważ należały one do dworu Czartoryskich w Puławach a ich majątek został po powstaniu listopadowym 1830-1831 r. skonfiskowany przez cara za popieranie zrywu niepodległościowego Polaków. Natomiast Barłogi, Kłoda, Zastawie i Choszczów należały do dworu markuszcowskiego. Swoje działki leśne Barłogi, Kłoda, Zastawie mają na terenie gminy Markuszów w Bobowiskach tzw. „Gaj” oraz na terenie gminy Kurów /las między Barłogami a Łąkocią tzw. „Choina Barłowska”. Swoje działki leśne Choszczów ma w Lesie Choszczowskim /18,46 ha/. Wsie Góry, Kaleń i Piotrowice Małe z gminy Markuszów swoje działki leśne mają w tzw. „Choinie Barłoskiej”.

Lasy w gminie Kurów występują głównie na równinach i w dolinach rzek. Drzewostany są zróżnicowane z dominacją mieszanych /iglaste, liściaste/. Wśród drzew iglastych gatunkiem dominującym są sosny, a z liściastych dęby.

GMINA KURÓW

	granica gminy		droga krajowa
	Kazimierski Park Krajobrazowy - strefa najwyższej atrakcyjności turystycznej		obwodnica drogi krajowej
	otulina parku krajobrazowego - strefa wysokich walorów przyrodniczych		linia elektroenergetyczna 400 kV
	Obszar Chronionego Krajobrazu "Kości Bór"		linia elektroenergetyczna 220 kV
	Wawoinicki park agroekologiczny		linia elektroenergetyczna 110 kV
	strefa zrównoważonego rozwoju turystyki		stacja 110/SN do rozbudowy
	strefa "C" ochrony uzdrowskiej Uzdrowiska Naleczów		gazociąg magistralny
	zdegradowane odcinki dolin rzecznych wskazane do rewitalizacji biologicznej		sieć gazowa wysokiego ciśnienia
	historyczny szlak handlowy		stacja redukcyjna gazu
	droga ekspresowa		linia kolejowa o znaczeniu państwowym, zelektryfikowana, przeznaczona do kompleksowej modernizacji
	strefa otwartego krajobrazu rolniczego wymagająca ochrony przed zabudową		

Widok na Las Kurowski od strony Brzozowej Gaci /2011 r./

Widok na rzekę Białka od strony Szumowa /2011 r./

Szumów – Podbórz /2011 r./

Rzeka Białka w okolicach Kłody /2011 r./

Widok na rzekę Białka w okolicach Zastawia /2011 r./

Pogranicze dwóch krain fizjograficznych dzielące gminę na dwie części poprzez niemal równoleżnikowo położoną szeroką dolinę Kurówki zaznacza się również **w hydrosferze**. Południowa część gminy leżąca na Płaskowyżu Nałęczowskim charakteryzuje prawie zupełny brak powierzchniowych zjawisk wodnych poza jedynym lewostronnym dopływem rzeki Kurówki Struga Kurów – Garbówka, oraz wodami epizodycznymi */wody roztopowe po śniegu i deszczu/*. Natomiast północna część gminy leżąca na Równinie Lubartowskiej ma odmienne stosunki wodne. Istotnym elementem powierzchniowych zjawisk wodnych jest tam płynąca ze wschodu ku zachodowi przez Płonki, Olesin, Kurów, Szumów i Wólkę Nowodworską rzeka Kurówka z jej prawostronnym głównym dopływem Białką /Bielkowa/ Syroczańką, który przepływa przez Zastawie, Kłodę i Szumów oraz strugą wodną Zagłówka – Dopływ spod Dęby, która przepływa przez Dębę i Wólkę Nowodworską, oraz lewostronnym Strugą Kurów – Garbówką, która przepływa przez Klementowice i Kurów.⁹ Dolina Kurówki jest względnie szeroka w stosunku do ilości płynącej nią wody i ma charakter pradoliny. W kilku miejscach zwęża się jednak do szerokości 40–80 m nabierając charakteru przełomowego. Kurówka wypływa z terenu wsi Piotrowice Wielkie gm. Garbów na wysokości 197 m n.p.m., przepływa przez gm. Markuszów, Kurów, Końskowola i wpływa do Wisły w okolicach Puław na wysokości 117 m n.p.m. Jej długość 50 km, powierzchnia zlewni 395,4 km². Natomiast Białka-Bielkowa-Syroczańka w dokumencie lokacyjnym miasta Kurowa z 1442 r. określana jako Wielkowa-Wilkowija, długość 18 km, powierzchnia zlewni 148,5 km² wypływa z Woli Przybysławskiej gm. Garbów, przepływa przez gm. Abramów, Kurów i wpada do Kurówki. Struga wodna Zagłówka /Dopływ spod Dęby/ ma długość 3 km. Wypływa z „Koziego Boru” przepływa przez Dębę a następnie między Lasem Kurowskim a Wólką Nowodworską gdzie wpada do Kurówki. Jest jej prawostronnym dopływem.

9) St. Turski. Ziemia Lubelska – Kwartalnik. Wyżyna czy równina, czyli krainy fizyczno-geograficzne województwa lubelskiego. Lublin 2002 r.

Praca zbiorowa. Inwentaryzacja przyrodnicza gmin województwa lubelskiego – Gmina Kurów. Warszawa. 1998 r.

Natomiast dopływ lewostronny Struga Kurów-Garbówka, długość 6 km, powierzchnia zlewni 30,9 km² wypływa z Lasu Klementowskiego i wpada do Kurówki w Kurowie.

Do lat siedemdziesiątych XX w. część ul. Blich w Kurowie miała komunikację pieszą z centrum miejscowości poprzez drewnianą kładkę. Po regulacji i pogłębieniu Kurówki podczas melioracji w latach siedemdziesiątych XX w. wybudowano obecną kładkę o konstrukcji stalowej na przyczółkach betonowych.

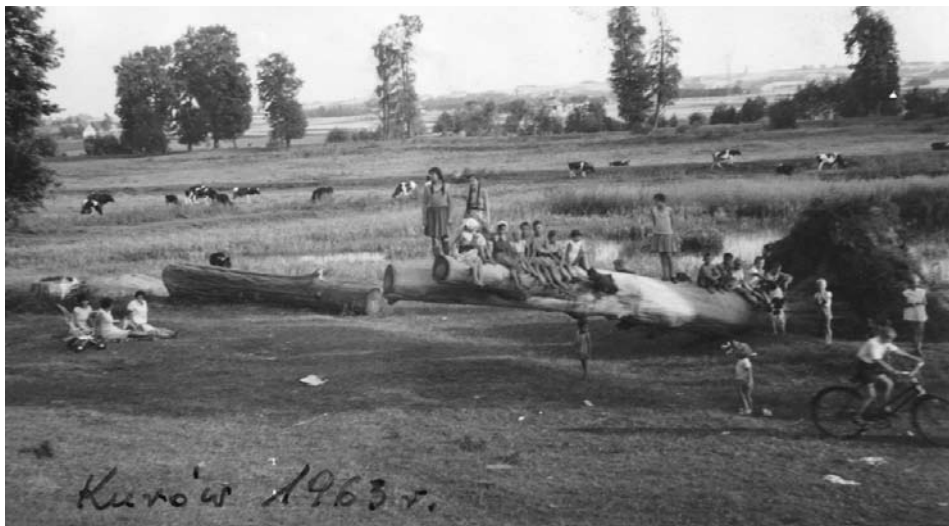

Kładka drewniana na rzece Kurówka lata pięćdziesiąte/sześćdziesiąte XX wieku

Kładka metalowa na rzece Kurówka z lat siedemdziesiątych XX w. /2011 r./

W obrębie zlewni rzeki Kurówki na terenie gminy Kurów znajduje się kompleks stawów w Olesinie o pow. 11,34 ha.

Teren obecnych stawów w Olesinie /1963 r./

Stawy w Olesinie /2014 r./

Podobnie jak w budowie geologicznej tak i w przypadku wód gruntowych istnieje ścisła współzależność z rzeźbą terenu. Wody gruntowe zalegają najgłębiej na obszarach o największych wysokościach terenu, a więc w południowej części gminy. Tam zwierciadło wód znajduje się na głębokości 12–15 m, a sporadycznie na głębokości 20 m. W części środkowej gminy i w dolinie Kurówki wody gruntowe występują na głębokości 0,5–4 m. W części północnej gminy wody gruntowe występują na głębokości od 1–6 m.

Gmina Kurów należy do regionu hydrogeologicznego lubelsko–podlaskiego. Utwory kredowe o miąższości kilkuset metrów przykryte są pokrywą osadów czwartorzędowych. Strop kredy w okolicach 1 km na zachód od Kurowa wznosi się na wysokość ok. 130–150 m pod poziomem gruntu. Czwartorzęd reprezentowany jest tu przez osady plejstocenu o miąższości od kilku do kilkudziesięciu metrów. Wykształcony jest głównie z utworów lessopodobnych oraz utworów piaszczystych i glin. Utwory kredy zalegają pod kilkunastometrową warstwą utworów gliniastych i piaszczystych.

Występuje tu następujący profil geologiczny:

Czwartorzęd:	0,0–0,5 m gleba ciemnoszara pylasta, 0,5–4,0 m glina piaszczysta, 4,0–8,0 m piasek, 8,0–9,0 m glina zwałowa z otoczkami czwartorzędowymi,
Kreda:	9,0–11 m zwietrzelina margli, 11–17 m margle, 17–30 m margle szare, twarde z przewarstwieniami wapienia. ¹⁰

Poziom wodonośny kredowy występuje tu w szczelinach i spękaniach wapieni i margli górnokredowych. Głównym poziomem użytkowym są utwory kredowe. Poziom wodonośny kredowy występuje w spękanych marglach, wapieniach, gezach, opokach i piaskowcach. Są to skały lite i wody podziemne mają charakter szczelinowy. Szczeliny są głównie pochodzenia tektonicznego, a grubość strefy spękań wynosi od 40–100 m. Zasilanie poziomu wodonośnego kredowego odbywa się wielokierunkowo, poprzez infiltrację opadów atmosferycznych, liczne i rozległe okna hydrogeologiczne z poziomu wodonośnego czwartorzędowego, a także przez połączenie w dolinach rzecznych z wodami powierzchniowymi.¹¹

W latach siedemdziesiątych XX wieku na terenie gminy Kurów przeprowadzono meliorację pól uprawnych i łąk. Dokonano również regulacji i pogłębienia koryt rzecznych Kurówki, Bielkowej /Białki/, i Strugi Kurów /Grabówki/.

Najważniejszym znakiem działalności kulturowej człowieka na danym terenie jest **osadnictwo**, którego dwoma podstawowymi formami są wieś i miasto. Wywodzą one swój początek ze średniowiecza. Zawsze były zaplanowane jako zespoły zabudowań dróg, rozłogów, a w przypadku wsi, pól i lasów. Plany były dostosowywane do miejscowych warunków przyrodniczych. Centrum miasteczka składało się zwykle z kilku najważniejszych obiektów skupionych wokół rynku. Swoistym znakiem takiej wspólnoty jest widoczna z daleka wieża kościoła. Natomiast tradycyjne cmentarze porośnięte były starymi pięknymi drzewami.

Ponadto w tym krajobrazie były obecne wiatraki i młyny wodne przy których funkcjonowały zapory, jazy, śluzy i przepusty – urządzenia związane z dawnymi metodami regulacji wód oraz mosty. Przykładem pozostałości takich urządzeń jest most łukowy i śluza na rzece Kurówce w ciągu drogi Brzozowa Gać – Wólka Nowodworska, wybudowany w 1905 r. Nowy most wybudowano w 1994 r. Funkcjonował tam również dworski młyn

10) Dokumentacja Urzędu Gminy Kurów

11) Tamże.

należący do folwarku Podbórz zniszczony przez cofające się wojska rosyjskie na przełomie lipca/sierpnia 1915 r. podczas przesuwania się frontu rosyjsko-niemiecko-austriackiego podczas działań I wojny światowej. Pozostałością jego posadowienia za tym mostem są widoczne do dziś wystające z nurtu wody drewniane pale. Młyn będący obecnie w ruinie został budowany przez Józefa Giermasińskiego w okresie 1915-1920 r. Był on młynarzem w młynie dworskim położonym nad rzeką Kurówka w pobliżu mostu na pograniczu Oleśna i Płonek. Po jego śmierci w 1930 r. młyn prowadził Czesław Giermasiński a następnie Stanisław Giermasiński do czasu jego zamknięcia.

Młyn Giermasińskich ruiny /2014 r./

Drewniane pale wystające z nurtu rzeki Kurówka. Pozostałości młyna dworskiego – majątku Kurów /2014 r./

Śluza przy moście służyła do spiętrzania wody na stawach i rzece, która płynąc kanałem usytuowanym na południe od rzeki Kurówki i połączonym z tą rzeką uruchamiała urządzenia napędzające młyn usytuowane w jego pobliżu za drugim, mniejszym mostem,

obecnie przepustem. Wodę ze stawu spuszczało na przełomie lat dwudziestych i trzydziestych XX w. Młyn działał do połowy lat pięćdziesiątych XX w. napędzany innymi źródłami energii. W skład tzw. osady młyńskiej Giermasińskich wchodziło siedlisko mieszkalne z młynem oraz grunty rolne - pola uprawne i łąki o pow. ok. 38 ha.

Podobnie pozostałością dawnego kompleksu stawów w Olesinie i w Kurowie jest most i śluza przy drodze relacji Kurów - Płonki - Buchałowice /tzw. „Trakt Wąwolnicki”/.

Most i śluza na rzece Kurówka w pobliżu stawów w Olesinie przy drodze relacji Kurów – Płonki – Buchałowice tzw. Trakt wąwolnicki /2011 r./

Most i śluza na rzece Kurówce przy drodze relacji Kurów – Płonki – Buchałowice tzw. Trakt wąwolnicki / 2011 r./

Stawy te wchodziły w skład dawnego założenia pałacowo-parkowego z układem wodnym w Olesinie.

Natomiast nieistniejące obecnie stawy usytuowane na przestrzeni od „Traktu Wąwołnickiego” obok rzeki Kurówki do ul. Puławskiej i drogi w kierunku Klementowic swymi wodami napędzały młyn przy ul. Puławskiej wybudowany w 1900 r. funkcjonujący w ramach tzw. „osady młyńskiej w Kurowie”.

Młyn przy ul. Puławskiej z 1900 r./2011 r./

Pierwotnie podobnie jak stawy stanowił on własność kurowskiego dworu. Sprzedany w okresie międzywojennym został własnością Szulima Rubinszteina, a następnie jego syna Arona. Napędzano go parą, a następnie energią elektryczną. Po II wojnie światowej został znacjonalizowany i pozostawał w zarządzie Centrali Rolniczych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Warszawie – Zakład w Puławach, a następnie Okręgowego Przedsiębiorstwa Przemysłu Zbożowo-Młynarskiego – „PZZ” w Lublinie. Obecnie jest to własność prywatna. Nieczynny od połowy lat dziewięćdziesiątych XX w.

Funkcjonowały również młyny w Płonkach przy moście na rzece Kurówce, Kłodzie /Krupa – Mała Kłoda/ w pobliżu mostu na rzece Białce, Klementowicach w pobliżu stawu, Brzozowej Gaci w pobliżu obecnej świetlicy.

Natomiast wiatraki działały na Wygodzie i Małej Kłodzie /Krupie/ będące własnością rodziny Mizerackich. W przypadku Małej Kłody stał jeszcze w latach sześćdziesiątych XX w. Znacznie wcześniej funkcjonował wiatrak na wzniesieniu terenu za obecną ul. Graniczną w Kurowie. Stał on tam jeszcze w 1939 r. Ponadto przemiał zboża prowadziły wiatraki w Dębie /Paluchowie/ – własność Józefa Stępniaika, odbudowany w 1946 r., Płonkach oraz w Buchałowicach stanowiący własność rodziny Litwińskich. W Klementowicach należący do rodziny Zawadzkich wykonywał przemiał zboża do początku lat dziewięćdziesiątych XX w.

Linie kolejowe wąskotorowe służyły do przewozu płodów rolnych. Taka nieistniejąca już dziś *kolejka wąskotorowa* kursowała po torach ułożonych od punktu skupu buraków cukrowych w Kolonii Józefów /obecnie ul. Fabryczna w Kurowie/ przy pastwiskach – łąkach „Okręglice” przez Płonki, Olesin gdzie przy cmentarzu niemieckim znajdowała się druga obok położonej w Kol. Józefów rampa do ładowania buraków cukrowych oraz plac na ich gromadzenie, a dalej w stronę gm. Markuszów i Garbów do nieistniejącej już dziś cukrowni w Garbowie.

Funkcjonowały również tartaki. Jeden Kompoltowicza przy ul. Lubelskiej w sąsiedztwie „głęboznicy” czyli drogi prowadzącej od ul. Lubelskiej do cmentarza. Obecnie usytuowane jest tam osiedle mieszkaniowe. Natomiast drugi na placu, gdzie później pobudowano mleczarnię przy ul. Warszawskiej w Kurowie Jeszcze na przełomie XX/XXI w. funkcjonował tartak Oszejców w Łąkoci.

Natomiast wsie zabudowane były w układzie ulicówki, widlicy bądź wielodrożnicy. Proces uwłaszczania wsi w XIX w. przyczynił się niejednokrotnie do przeniesienia ich w inne miejsce lub tworzył je od podstaw.

Ta ingerencja człowieka w krajobraz i środowisko spowodowała na przestrzeni wieków wyodrębnienie się działek ewidencyjnych w poszczególnych miejscowościach.

Wykaz obrębów ewidencyjnych – Gmina Kurów

L.p.	Nazwa obrębu ewidencyjnego	Ilość działek ewidencyjnych w obrębie ewidencyjnym	Powierzchnia działek
1.	BARŁOGI	895	385,8206
2.	BRONISŁAWKA	317	254,1908
3.	BRZozowa GAĆ	716	372,7982
4.	BUCHAŁOWICE	408	500,6649
5.	CHOSZCZÓW	705	401,8471
6.	DĘBA	1352	1605,1288
7.	KŁODA	1073	414,1555
8.	KLEMENTOWICE	2330	1858,0336
9.	KURÓW	2888	1132,9936
10.	ŁĄKOĆ	746	579,5664
11.	MARIANKA	109	89,7500
12.	OLESIN	288	179,2971
13.	PŁONKI	1048	1053,1247
14.	POSIOŁEK	60	45,6100
15.	SZUMÓW	848	419,2594
16.	WÓLKA NOWODWORSKA	760	532,0730
17.	ZASTAWIE	482	284,4702

Razem w gminie Kurów jest 15 025 działek o pow. 10 108 ha.

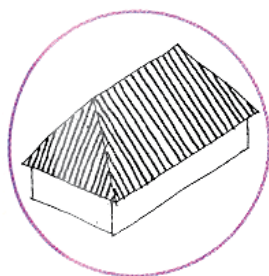
Sieć osadnicza gminy związana jest ściśle z układem wód otwartych, traktatami handlowymi oraz miejscami sprzyjającymi obronności. Najwięcej jednostek położonych jest

w dolinie Kurówki: Płonki, Olesin, Kurów, Brzozowa Gać, Szumów. W dolinie Białki leżą Zastawie, Kłoda, Łąkoć i Barłogi. Natomiast w dolinach strugi Piotr położona jest Bronisławka, Marianka, Choszczów, a strugi Zagłówka Dopływ spod Dęby – Dęba, Posiołek, Wólka Nowodworska. Klementowice ciągną się po obu stronach Garbówki /Strugi Kurów/. Buchałowice leżą na wododziale między tym ciekami, a Strugą Olszowiecką. Wyżej wymieniony układ przestrzenny potwierdza znaczenie jakie w powstawaniu sieci osadniczej miał dostęp do wody.

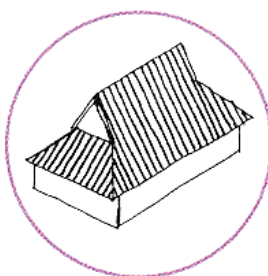
Architektura wsi jest wyrazem dziedzictwa narodowego. Rozwijała się w dużej mierze niezależnie od architektonicznych stylów panujących na obszarach miejskich. Składały się na nią zespoły obiektów mieszkalnych, gospodarczych, przemysłowych i użyteczności publicznej. Wszystko co stanowiło podstawę życia codziennego i gospodarowania wpływało na sposób zabudowy. Zasadą budownictwa wiejskiego były użyteczność i praktyczność rozwiązań technicznych, wynikające z doświadczeń wielu pokoleń i miejscowej tradycji. Rodzaj istniejących w danym zespole obiektów mieszkalnych i gospodarczych dostosowany był do wielkości gospodarstwa i rodzaju jego produkcji, a układ budynków odpowiadał ich funkcji. Kształt obiektu, konstrukcja i wykorzystywany materiał dostosowane były do warunków miejscowych. Podobnymi cechami charakteryzowały się budynki służące wspólnym potrzebom mieszkańców wsi. Natomiast różnicowanie regionalne, tak charakterystyczne dla architektury polskiej wsi, wynikało z nierównomiernego jej rozwoju w poszczególnych częściach kraju oraz rozmaitych warunków: geograficznych /*ukształtowanie terenu, klimat, dostępny surowiec*/, historycznych /*przepisy prawne*/ oraz społecznych.

O architekturze wsi decyduje typ zabudowy zagrodowej czyli ustawienie budynków w stosunku do drogi i względem siebie. Jeśli stoją do drogi węższym bokiem – mówimy o *zabudowie szczytowej* jeżeli szerszym – o *zabudowie kalenicowej*.

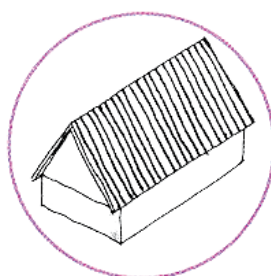
Na terenie gminy zachowały się liczne przykłady domów mieszkalnych z początku XX w. Są to domy drewniane na planie prostokąta, ze stromym często naczółkowym lub czterospadowym, a najczęściej dwuspadowym dachem. W budynkach mieszkalnych okna zazwyczaj miały formę stojących prostokątów, umieszczonych na elewacji najczęściej symetrycznie. Drzwi były sytuowane centralnie, zazwyczaj na dłuższym boku budynku, wykonane z drewna. Domy te nie figurują w ewidencji zabytków. natomiast stosowane kształty dachów to: czterospadowe, naczółkowe /*półszczytowe*/ i dwuspadowe.

czterospadowy

*półszczytowy
/naczółkowy/*

dwuspadowy

Prawie wszystkie budynki drewniane pierwotnie pokryte niegdyś strzechą mają dziś zmieniony charakter zadaszenia.

Oprócz domów mieszkalnych gospodarzy funkcjonowały budynki gospodarcze inwentarskie: stajnie, obory, chlewnie, owczarnie oraz stodoły do przechowywania zboża

w snopach, słomy, siana, koniczyny i spichlerze do przechowywania ziarna zboż. Piwnice służące do przechowywania roślin okopowych /ziemniaki, buraki pastewne/ funkcjonowały pod budynkami mieszkalnymi bądź gospodarczymi. Ponadto występowały budynki gospodarcze pomocnicze: szopy na składowanie drewna, brogi na składowanie siana, magazyny, suszarnie oraz wiaty na sprzęt rolniczy. Konstrukcja budynków była głównie drewniana pełna, z bali drewnianych, kryta strzechą, gontem lub blachą oraz sporadycznie murowana.

Spichlerz z Kurowa drewniany na podmurówce, na planie wydłużonego prostokąta, jednokondygnacyjny, dach naczółkowy kryty gontem, przełom XIX-XX w.

*Chałupa z Kurowa Młęczmierz Okale /2014 r./
Obecnie własność Daniela Olbrychskiego*

Przykład domu krytego strzechą czterospadowego

Budynki gospodarcze kryte strzechą – od lewej: podwystawa, chlewnia, stodoła, sieczkarnia, spichlerz, obora i stajnia z bali drewnianych mocowanych na węgły z 1945 r.

Na terenie gminy zachowały się budynki szkolne drewniane i murowane z I połowy XX w.: szkoły w Kłodzie /1926 r./, Dębie /1927 r./, Klementowicach /„Stara szkoła” ok. 1900 r./, Klementowicach /szkoła przy strażnicy 1932 r./, Buchałowicach /szkoła, a obecnie dom mieszkalny 1939 r./, Płonkach /1937/38 r./ Bronisławce /szkoła, a obecnie świetlica wiejska 1959 r./

Budynek szkoły w Kłodz z 1926 r. /2009 r./

Budynek szkoły w Płonkach z 1937/38 r. /2011 r./

Budynek szkoły w Klementowicach z 1900r./2011 r./

Budynek dawnej szkoły w Buchałowicach z 1939 r./2009 r./

Budynek szkoły w Dębice z 1927 r./2009 r./

Budynek szkoły, a obecnie świetlicy w Bronisławca z 1959 r./2011 r./

Największym zagrożeniem krajobrazu jest rozproszenie zabudowy oraz wprowadzenie nowych form kolidujących z lokalną tradycją budowlaną.

Charakter wsi i miasteczek zmieniał się poprzez wieki naszych dziejów. Inny był w czasach gospodarki pańszczyźnianej, a zupełnie inny po uwłaszczeniu włościan w 1864 r. Na terenie niemal każdej wsi gminy Kurów występują tzw. „**wspólnoty gruntowe**” lub „**wspólnoty leśne**”. Historia wspólnot sięga odległych czasów, bowiem wywodzą się one z okresu średniowiecza. W dawnej Polsce nosiły nazwę *serwitutów* czyli służebności polegających na możliwości ograniczonego korzystania z cudzej nieruchomości. Służyły one włościanom na gruntach dziedzica, jako *służebności leśne* – /możliwość wyrębu drzewa i zbierania chrusztu, ściółki /lub jako *służebności pastwiskowe* /wypas zwierząt hodowlanych/. Utrzymane zostały po uwłaszczeniach carskich włościan w 1864 r. Tak było w przypadku wspólnoty gruntowej „*Okręglice*” w Kurowie. Pastwiska te o pow. 72,4532 ha służyły mieszkańcom Kurowa do wypasu bydła i koni. Położone są one między Kurowem, a Klementowicami w sąsiedztwie Kol. Józefów, obecnie ul. Fabryczna w Kurowie. Teraz też są wykorzystywane przez mieszkańców. Tak było i tak jest w przypadku wspólnot gruntowych lub leśnych innych miejscowości gminy Kurów.

Mapa /pastwiska, a obecnie łąki i pola uprawne Wspólnoty Gruntowej „Okreglice” w Kurowie /Kol. Józefów – ul. Fabryczna 2011 r. w Kurowie/

Działka Nr 2436/1 o pow. 0,6106 ha /za siedliskiem Państwa Guz/
 Działka Nr 521 o pow. 0,6455 ha /k. byłego Posterunku Energetycznego i byłej rzeźni/
 Działka Nr 525 o pow. 0,5233 ha /za mostem na rzece Struga Kurów – Garbówka/
 Działka Nr 3531 opow. 3,6043 /darowana gminie przez wspólnotę pod budowę oczyszczalni/
 Działka Nr 496 o pow. 42,6807 ha /tzw. „wygon”/
 Działka Nr 3566 o pow. 27,9931 ha /tzw. „pastwisko” od drogi asfaltowej w stronę pól wsi Płonki/
 Razem 72,4532 ha.

W XX w. dokonała się dalsza ogromna przemiana wsi i miasteczek w tym Kurowa.

Centrum Kurowa, przełom lat 50/60 XX w. - przystanek PKS z drzwiami wejściowymi /od lewej/ oraz sklep z artykułami nabiałowymi /od prawej/ w miejscu na obecnym trawniku przed słupem ogłoszeniowym za przejściem dla pieszych od ul. Głowackiego na Stary Rynek. W głębi nieistniejący budynek Spółdzielni Pracy Szewców „Zgoda” - obecnie parking przy „Biedronce”

Uprawy rolne zmieniały się i dostosowywały do potrzeb rynku. Powszechnie uprawiano zboża /pszenica, żyto, jęczmień, owies/, rzepak, rośliny okopowe /buraki cukrowe, ziemniaki/. Prawie zanikły uprawy takich tradycyjnych roślin jak wyka, koniczyna, proso. Bardzo ograniczona jest uprawa lnu i konopi oraz chmielu.

Zbiory lnu na terenie gminy Kurów /1976 r./

Mendle/kupki/ zboża w żniwa

Wielkość działek wchodzących w skład gospodarstwa rolnego określono w morgach. Jedna morga to 0,56 ha, natomiast 1 zagon = 0,14 ha. Morga równała się więc 4 zagonom. Istniały jeszcze inne jednostki powierzchni gospodarstw rolnych: 1 powłócz = 15 morg = 60 zagonów = 8,4 ha. 1 włóko = 2 powłócze = 30 morg = 120 zagonów = 16,8 ha. 1 łan = 3 włóki = 6 powłócz = 90 morg = 360 zagonów = 50,4 ha.

Znikają miedze /znikają miedze kilkunastocentymetrowej szerokości roślinne granice między polami uprawnymi/ ostoja przepiórek, kuropatw, skowronków i zajęcy. Istotną rolę w kształtowaniu i zachowaniu środowiska odgrywają na przestrzeni wieków lasy.

Na terenie gminy Kurów gospodarkę łowiecką prowadzi sześć kół łowieckich:

- Koło Łowieckie Nr 44 „SOKÓŁ” w Puławach, dzierżawi obwód łowiecki polno-łesny nr 32 o ogólnej pow. 4 900 ha (na tym obszarze gm. Kurów 1 300 ha);
- Koło Łowieckie Nr 57 „DEBRA” w Lublinie, dzierżawi obwód łowiecki łesny nr 22 o ogólnej pow. 7 600 ha (w tym gm. Kurów 3 170 ha);
- Koło Łowieckie Nr 77 „CYRANKA” Lublin, dzierżawi obwód łowiecki polno-łesny nr 51 ogólnej pow. 6 500 ha (w tym gm. Kurów 200 ha);
- Koło Łowieckie Nr 166 „BEKAS” w Puławach, dzierżawi obwód łowiecki polny nr 43 o ogólnej pow. 5 400 ha (pow. 200 ha w g. Kurów);
- Koło Łowieckie Nr 336 „DZIK” w miejscowości Glinka 35 - Braniewo, dzierżawi obwód łowiecki polno-łesny nr 42 o ogólnej pow. 6 400 ha (w tym gm. Kurów 2500 ha);
- Koło Łowieckie „PONOWA” z siedzibą w Bronicach gmina Nałęczów, dzierżawi obwód łowiecki nr 165;
- Koło Łowieckie Nr 91 „AZOTROP” w Puławach dzierżawi obwód łowiecki polny nr 51 o ogólnej pow. 6 500 ha (w tym gm. Kurów 200 ha).

Droga polna na terenie gminy Kurów /lata siedemdziesiąte XX w./

W wielu gospodarstwach rolnych mimo wprowadzenia nowych maszyn do uprawy zachował się również stary sprzęt rolniczy: konne pługi, redla, brony, sprężynówki, kosiar-ki, siewniki, kopaczki do ziemniaków, młockarnie napędzane konnym kieratem. W wielu gospodarstwach rolnych szczególnie tych większych zatrudniano parobków. Ponadto za-

chowała się uprzęż konna: skórzane chomąta, kantary, lejce oraz „duhy”. Duha /*duga, duła*/ była sposobem zaprzęgnięcia koni do wozu konnego, /*furmanki, fury*/ we wschodniej części Polski oraz w Białorusi, Ukrainie i Rosji. Ten sposób zaprzęgnięcia koni był również stosowany w Kurowie. Wprowadzili go tu rzemieślnicy kurowscy wyjeżdżający furmankami ze swoimi wyrobami na jarmarki do wschodniej części Polski. Przy tym sposobie zaprzęgnięcia koni wóz konny nie posiadał jednego dyszla lecz dwa drążki zwane hołoblami. Pomiędzy nimi był zaprzęgnięty koń z założonym na kark skórzanym chomątem. Do obu stron chomąta przywiązane były mocne rzemienne uzwy. Do przymocowania uzew do hołobli służyła drewniana duha /*duga, duła*/ – będąca mocnym wygiętym drewnianym łukiem.

Zaprzęgi konne w dułę /lata 60 XX w./

Zaprzęg konny z sianem /lata 80 XX w./

Tradycje ogrodnicze są bardzo dawne, chociaż ich rozkwit nastąpił w drugiej połowie XIX w. Obecnie jeszcze można spotkać na wsiach przydomowe sady z dawnymi odmianami jabłoni, śliw, grusz, wiśni, czereśni o charakterystycznym smaku i zapachu. Ogrody od wieków były nierozdzielnie związane z ludzkimi siedzibami. Dawne ogrody dzieliły się

na: warzywniki, zielniki, sad, i gaj. W *warzywniakach* uprawiano warzywa: marchew, pietruszkę, kapustę, cebulę, czosnek/, a w *zielnikach* uprawiano niezbędne dla gospodarstwa ziola: bazylię, lubczyk, rozmaryn, mięętę, szaflwię. Przy domu i w zagajnikach rosły dęby, lipy, graby, wiązy, jesiony, klony, jawory, buki, modrzewie, kasztanowce, jarzębina oraz bez i jaśmin. W sadzie rosły drzewa owocowe: śliwy, jabłonie, grusze, wiśnie, czereśnie, orzechy. W przydomowych ogródkach tradycyjne kwiaty: malwy, piwonie, dalie, lwie paszcze, lilie, astry, słoneczniki.

Inne niż dziś były również zwyczaje żywieniowe. Śniadanie zawsze składało się z dań gorących głównie barszcz biały lub czerwony oraz ziemniaki gotowane lub kasza oraz zupy mleczne. Na obiad barszcz lub zupa oraz ziemniaki lub kluski, kasze okraszone słoniną i ewentualnie z serem a ponadto kapusta, groch. Kolacja to zupy mleczne oraz mleko z chlebem. Ponadto warzywa i owoce ze swojego gospodarstwa lub z lasu oraz grzyby. Mięso oraz jaja spożywano rzadko, ponieważ były przedmiotem zbytu i źródłem dochodu. W gospodarstwach rolnych odbywał się tradycyjny chów zwierząt domowych: koni, bydła, świń, owiec, drobiu / *kury, kaczkę, gęsi, indyki, perliczki* /.

Podróżowano głównie wozami konnymi czyli furmankami oraz pieszo.

Przez *dwór* rozumiemy dziś przede wszystkim siedzibę mieszkalną. Dawniej pojęcie to obejmowało nie tylko dom szlachcica, ale i zabudowania folwarczne /obory, stodoły/. Siedziba szlachcica wiązała się zawsze z własnością ziemską. Posiadacze wielkich majątków stawiali pałace. Dwory szlacheckie powstawały w XVI w. i tylko nieliczne zachowały się do dziś. Pierwsze dwory murowane były bardzo masywne ponieważ wciąż jeszcze spełniały funkcje obronne. Dopiero później wraz z utwaleniem się wzorca klasycystycznego, dwory przyjęły formę miniaturowych pałaców. Rozbiory i podejmowana walka o odzyskanie niepodległości oraz dzieła literackie /„*Pan Tadeusz*” i *inne*/ doprowadziły do mitologizacji dworów. Zaczęły one uchodzić za symbol polskości. Stały się częścią polskiego krajobrazu. Z dworów wywodziła się znaczna część ówczesnej polskiej elity.

Zespół pałacowo-parkowy w Olesinie i pozostałości dawnego zespołu dworsko-parkowego w Klementowicach w postaci oficyny i parku stanowią charakterystyczne elementy tradycyjnego krajobrazu wsi w naszej gminie.

Kurów ma układ urbanistyczny charakterystyczny dla miasteczka z wyraźnie zaznaczonym centrum, siecią ulic oraz peryferiami, na których funkcjonowały nieliczne zakłady przemysłowe. Historyczny układ zabudowy, zachowany do chwili obecnej w obszarze ograniczonym w granicach od zachodu rzeką Kurówką na odcinku ok. 400 m /od mostu przy młynie w stronę północną/, od północy ciągiem pieszym, do ulicy Kowalskiej, ulicą Partyzantów, północnymi granicami terenów zabudowy przyległymi do ul. Lubelskiej, tą ulicą na odcinku od komisariatu policji do figury, ul. Piramowicza i ul. Ciasną, od południa ul. Żabią, ul. Nową i drogą dojazdową przy młynie.

Kształtował się on w okresie od średniowiecza do końca XIX wieku. Zabytkowa część miasta jest ukształtowana wokół dwóch rynków, Starego Rynku i Nowego Rynku, zlokalizowanych po przeciwnych stronach części miasta. W rejonie Nowego Rynku występuje prostopadła sieć ciągów ulicznych, tworząc regularny układ o dużych kwartałach obrzeżonych rozluźnioną zabudową parterową, najczęściej kalenicową.

Od dawna tradycyjna hodowla i uprawy współistniały z lokalnym rzemiosłem i wytwórczością przemysłową. W każdej wsi lub majątku ziemskim istniała *kuźnia*. Kowal podkuwał konie, wyrabiał i naprawiał metalowe narzędzia i części. Funkcjonowały również warsztaty stolarskie i bednarskie wykonujące wyroby z drewna oraz młyny wodne i wiatraki prowadzące przemiał zboża na mąkę i śrutę paszową dla zwierząt. Miejsca te były również ośrodkami spotkań towarzyskich gospodarzy.

Specyficznym rytem kulturowym Kurowa jest także dominujący od kilkuset lat rodzaj wytwórczości jakim jest garbarstwo i futrzarstwo. Kurów jest w kraju centrum futrzarstwa, a głównie wyrobu kozuchów. Do branży futrzarskiej należy cały szereg większych i mniejszych firm i zakładów rzemieślniczych, które w oparciu o wielowiekową tradycję i posiadaną fachową wiedzę ludzi skutecznie funkcjonują na tym specyficznym rynku, a po te wyroby przyjeżdżają mieszkańcy z całej Polski i zagranicy.

Pieczęć Urzędu Starszych Zgromadzenia Kuśnierzy w Kurowie

Dnia 9 kwietnia 1939 r. prezydent Ignacy Mościcki utworzył Fundusz Obrony Narodowej. FON zgromadził około miliarda złotych. Na jednego obywatela RP przypadła złotówka. Zważywszy na panującą wówczas biedę po kryzysie ekonomicznym był to dowód wielkiego patriotyzmu. Pieniądże zebrane na FON użyto na dozbrojenie wojska.

Dar na rzecz Funduszu Obrony Narodowej przekazał też Cech Kuśnierzy w Kurowie.

Dokument potwierdzający złożenie przez Cech Kuśnierzy w Kurowie Daru na FON

Jeszcze do końca pierwszej połowy XX w. rozwijało się szewstwo wytwarzając na sprzedaż obuwie.

Zebrań cechu szewców w Kurowie /dwudziestolecie międzywojenne/

Istniejący układ drożny Kurowa i innych miejscowości gminy ma kilkaset lat. Powstał w zależności od rozwijającej się sieci osadniczej. Położenie Kurowa u zbiegu tras komunikacyjnych oraz z uwagi na wykształcone przestrzennie obszary zurbanizowane lokujące się przy ośrodku gminnym – ośrodki wspomagające: Brzozowa Gać, Olesin, Szumów – skupiające łącznie z Kurowem ponad pięćdziesiąt procent mieszkańców gminy, mogą w przyszłości pretendować go do przekształcenia w ośrodek miejski.

W gminie najczęściej występującym typem wsi jest *ulicówka* o zabudowie rozciągniętej w zwartych rzędach po obu stronach drogi i o nieregularnym układzie dróg bocznych oraz niwowym układzie pól /*Choszczów, Kłoda, Barłogi, Szumów, Buchałowice*/. Obecny charakter zabudowy wsi Buchałowice został ukształtowany scaleniem, które zostało zakończone 12 listopada 1932 r. Sporadycznie zdarzają się długie *rzędówki* o regularnej, rozmieszczonej po jednej stronie drogi, zabudowie z łańcowym układem pól uprawnych /*Dęba, Bronisławka*/. Z innych typów należy wymienić *łańcuchówkę* z luźniejszym od ulicówki i rzędówki układem zabudowy oraz łańcowym układem pól /*Płonki*/. Taki charakter uzyskały Płonki po przeprowadzonym tam scaleniu gruntów zakończonym 31 stycznia 1938 r. Choć obecnie w zabudowie tej wsi występują i elementy wielodrożnicy, poprzednio miała charakter rzędówki z drogą zabudowaną z jednej strony biegnącą nad Kurówką. Pozostałością tej drogi są dwie figury oraz pojedyncze budynki mieszkalne usytuowane na łąkach nad rzeką. *Wielodrożnice* /*Brzozowa Gać, Olesin, Klementowice, Buchałowice*/ odznaczają się charakterystycznym nieregularnym układem: zabudowy, komunikacji i pól. Klementowice taki charakter uzyskały po przeprowadzonym tam scaleniu gruntów zakończonym 27 października 1949 r. Poprzednio była to wieś o charakterze ulicówki, usytuowana wzdłuż drogi Klementowice – Buchałowice – Drzewce. Natomiast scalenie wyłącznie gruntów rolnych Brzozowej Gaci zostało zakończone 10 grudnia 1969 r. Podobnie jak scalenie tylko gruntów rolnych Kurowa /I etap/ zakończone 21 kwietnia 1980 r. oraz Kurowa /II etap/ i Szumowa zakończone 21 października 1982 r. Mniejsze wsie jak Wólka Nowodworska,

Posiołek, Marianka, Zastawie mają pod względem układu przestrzennego charakter *ulicznych przysiółków*.

Wszystko to składa się na całość krajobrazu, z którego wynikają dzieje tej okolicy i jej czas obecny. *Krajobraz pierwotny* powstał w sposób naturalny bez udziału cywilizacji i nie występuje na terenie gminy. Natomiast *krajobraz naturalny* posiada główne elementy krajobrazu pierwotnego z udziałem zmian wprowadzonych przez cywilizację. W omawianym obszarze dotyczy to użytku ekologicznego „Torfowisko wysokie” oddział leśny 152 i 153 Obszaru Chronionego Krajobrazu „Kozi Bór” oraz użytku ekologicznego „Zabagniony Łęg” nad strugą Zagłówka k. Wólki Nowodworskiej w „Lesie Kurowskim” i użytku ekologicznego „Torfowisko Niskie” w „Lesie Klementowickim”.¹²

Dominującym typem krajobrazu na terenie gminy jest *krajobraz kulturowy* ze znacznymi zmianami wprowadzonymi przez cywilizację człowieka. W nim wyróżnia się krajobraz kulturowy *harmonijny /krajobraz rolniczy/, krajobraz kulturowy zdewastowany /znaczące zmiany w naturalnym ukształtowaniu terenu oraz we florze i faunie/, krajobraz sztuczny /diamentralne zmiany w w/w czynnikach/*.

Sieć osadniczą gminy tworzy siedemnaście jednostek sołeckich, z których główna Kurów ulokowana jest w centrum, dwanaście /Brzozowa Gać, Szumów, Wygoda, Wólka Nowodworska, Kłoda, Zastawie, Barłogi, Posiołek, Dęba, Choszczów, Łąkoć, Marianka i Bronisławka/ rozlokowanych jest w północnej, a cztery /Olesin, Płonki, Klementowice i Buchałowice/ w południowej części gminy.

Obecne środowisko kulturowe gminy Kurów jest wynikiem wielowiekowych nawastrwień, przy czym największe przemiany nastąpiły w minionym stuleciu. Zawsze na tym terenie dominującym zajęciem było rolnictwo, a w ośrodku gminnym Kurowie rzemiosło, głównie garbarstwo, futrzarstwo i kuśnierstwo a w poprzednich dziesięcioleciach również szewstwo, czyli wszystko związane z wyrobami skórzanymi. Znikają bądź znikły całkowicie dość liczne w poprzednim krajobrazie gminy młyny wodne, wiatraki i kuźnie kowalskie. Zabytkowe założenia zieleni – parki – w Olesinie i Klementowicach nie posiadają nawet w dostatecznym stopniu zachowanego układu. Renowacji poddano aleję lipową w Olesinie. Te systemy zieleni powstały w dobie oświecenia w końcu XVIII i na początku XIX w.

Ważnym elementem krajobrazu kulturowego jest mała architektura: kapliczki, figury i krzyże przydrożne o wielkiej różnorodności form. Stawiane często u wylotu i na rozstajach dróg. Kilka z nich zlokalizowanych w Kurowie figuruje w krajowej ewidencji dóbr kultury: kapliczka słupowa w zespole kościelnym, kapliczka sprzed 1788 r. przy ulicy Lubelskiej, figura św. Jana Nepomucena przy skrzyżowaniu dróg na Puławy i Klementowice. Ponadto na uwagę zasługują murowane kapliczki w Małej Kłodzie, Choszczowie, Klementowicach, Buchałowicach, Płonkach, Olesinie. Kapliczki są w dobrym stanie. Jednak wiele z nich, szczególnie posiadających w tle budynki wymaga obsadzenia zielenią.

W znacznie gorszym stanie są drewniane krzyże, z których wiele wymaga zabezpieczenia.

Natomiast miejsca pamięci narodowej związane z pochówkiem osób bądź bez takiego pochówku występują w Kurowie, Olesinie, Klementowicach, Łąkoci, Barłogach, Wólce Nowodworskiej.

Architektura sakralna – zespoły kościelne w Kurowie i Klementowicach są dominującym w krajobrazie gminy elementem reprezentacyjnym.

12) Praca zbiorowa. Inwentaryzacja przyrodnicza gmin województwa lubelskiego – Gmina Kurów. Warszawa. 1998 r.

Cmentarze pierwotnie zarówno w Kurowie jak i Klementowicach usytuowane były w bezpośrednim sąsiedztwie kościołów jako cmentarze przykościelne. Dopiero z końcem XVIII w. wydane w tym przedmiocie regulacje prawne spowodowały, iż zaczęto je lokalizować poza terenami zabudowanymi. Nowe cmentarze w Kurowie i Klementowicach powstały w ciągu XIX i na początku XX w. Obecnie nadal są użytkowane jako cmentarze parafialne. Oprócz wyżej wymienionych cmentarzy zachował się tylko teren po nowym cmentarzu żydowskim kirkucie w Kurowie przy ulicy Blich. Natomiast w Olesinie znajduje się założony w 1915 r. cmentarz wojenny z czasów I wojny światowej.

PRAWNE FORMY OCHRONY ZABYTEKÓW

Prawnymi formami ochrony zabytków są między innymi:

- *wpis do rejestru zabytków,*
- *uznanie za pomnik historii,*
- *utworzenie parku kulturowego,*
- *ustalenie ochrony w planie zagospodarowania przestrzennego.*

Wpis do rejestru zabytków

Wpis do rejestru zabytków prowadzi wojewódzki konserwator zabytków dla zabytków znajdujących się na obszarze województwa. Dokonuje go na podstawie decyzji wydanej z urzędu lub na wniosek właściciela zabytku. Wpis do rejestru – historycznego układu urbanistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwości wydania decyzji o wpisie do rejestru zabytków nieruchomości wchodzących w skład tych układów lub zespołów.

Wpisanie zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości.

Ochronie podlega forma architektoniczna i funkcja obiektu, utrzymanie otoczenia obiektu zabytkowego zgodnie z historycznym zagospodarowaniem.

Skutki prawne w zakresie uprawnień i obowiązków wynikających z wpisania obiektu do rejestru zabytków określają przepisy prawne.

Ogółem w gminie Kurów wpisanych jest do rejestru zabytków według stanu na dzień 1 stycznia 2014 r. 14 obiektów.

Wykaz kart ewidencyjnych architektury i budownictwa zabytków wpisanych do rejestru zabytków

Powiat	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Rejestr zabytków
puławski	Kurów	Klementowice	Kościół parafialny	A/931
puławski	Kurów	Klementowice	Dzwonnica przy kościele parafialnym	A/931
puławski	Kurów	Kurów	Kościół parafialny	A/409
puławski	Kurów	Kurów	Dzwonnica	A/409
puławski	Kurów	Kurów	Ogrodzenie Kościoła parafialnego	A/409
puławski	Kurów	Kurów	Plebania	A/409
puławski	Kurów	Kurów	Dawna szkoła (wikariat)	A/409, dawny nr A/410
puławski	Kurów	Olesin	Zespół pałacowo – parkowy	A/789
puławski	Kurów	Olesin	Pałac	A/789

Wykaz kart parków/ogrodów wpisanych do rejestru zabytków

Powiat	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Rejestr zabytków
puławski	Kurów	Olesin	Park pałacowy	A/789

Wykaz kart ewidencyjnych cmentarzy wpisanych do rejestru zabytków

Powiat	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Rejestr zabytków	Uwagi
puławski	Kurów	Klementowice	dawny cmentarz przykościelny	A/931/1–2/	
puławski	Kurów	Kurów	dawny cmentarz przykościelny	A/409	
puławski	Kurów	Kurów	cmentarz wojenny z I wojny światowej	A/1013	
puławski	Kurów	Kurów	cmentarz żydowski, w gran. wg zał. planu	A/1030	Nowy

Wykaz kart ewidencyjnych architektury i budownictwa zabytków wpisanych do rejestru zabytków, które znajdują się poza terenem gminy Kurów.

Powiat	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Rejestr zabytków
puławski	Kazimierz Dolny	Mięćmierz - Okale	Chałupa przeniesiona z Kurowa	A/805
puławski	Janowiec	Janowiec	Spichlerz przeniesiony z Kurowa w zespole krajobrazowo-architektonicznym obejmującym zespół zamkowy-ruiny zamku i teren z ukształtowaniem i zadrzewieniem, obejmujący górę zamkową z pozostałościami fosy i ziemnymi elementami obronnymi, stok Równiny Radomskiej, park, sady, teren translokowanego zespołu budynków dworskich	A/500

Uznanie za pomnik historii

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego po uzyskaniu przez niego opinii Rady Ochrony Zabytków, w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru zabytków lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury określając jego granice.

Utworzenie parku kulturowego

Rada gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały może utworzyć *park kulturowy* w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

Ustalenie ochrony zabytków w planie zagospodarowania przestrzennego

Obecnie w gminie Kurów obowiązują:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kurów /Uchwała Nr XI/44/2003 Rady Gminy Kurów z dnia 23.06.2003 r./¹
- Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego Gminy Kurów /Uchwała Nr XX/138/2001 Rady Gminy Kurów z dnia 21.06.2001 r./²
- Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego Kurów – Centrum /Uchwała Nr XI/45/2003 Rady Gminy Kurów z dnia 23.06.2003 r./³

Ustawa o planowaniu przestrzennym i zagospodarowaniu określa tryb i zakres inżynierii wojewódzkiego konserwatora zabytków na każdym etapie sporządzania i uzgadniania studium, a następnie planu zagospodarowania przestrzennego, który po przyjęciu uchwałą przez radę gminy obowiązuje jako prawo miejscowe.

Istotne znaczenie dla ochrony i opieki nad zabytkami mają przyjęte w studium i planach zasady:

- ochrona zasobów kultury materialnej i niematerialnej oraz utrzymanie ładu przestrzennego w obrębie zespołów zabytkowych układów urbanistycznych obszarów proponowanych do ochrony krajobrazu kulturowego
- tworzenie spójnego systemu ekologicznego poprzez rozwój obszarów ochrony środowiska naturalnego i kulturowego.
- ograniczanie negatywnych skutków działalności urządzeń infrastruktury technicznej, społecznej i gospodarczej oraz różnych form aktywności społecznej i gospodarczej na środowisko naturalne i kulturowe.

Zgodnie z wyżej wymienionymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w zakresie ochrony wartości kulturowych w gminie Kurów obowiązują następujące zasady:

- *plan ogólny gminy* – wszelkie zmiany w sposobie zagospodarowania, działalność inwestycyjna, podziały działek oraz dokonywanie rozbiórek obiektów wpisanych do rejestru zabytków wymagają zezwolenia konserwatora zabytków. Natomiast jeżeli działania takie są podejmowane wobec obiektów wpisanych do ewidencji dóbr kultury wymagają uzyskania opinii konserwatora zabytków. Dla terenów położonych w strefie obserwacji archeologicznej przy podejmowaniu działalności inwestycyjnej oraz zmianie sposobu użytkowania i zagospodarowania terenu obligatoryjne jest uzyskanie warunków konserwatora zabytków.
- plan Kurów – *Centrum* – w odniesieniu do obiektów wpisanych do rejestru zabytków wszelkie zamierzenia inwestycyjne i prace remontowe prowadzone przy tych obiektach i w najbliższym ich otoczeniu wymagają uzyskania warunków i wytycznych konserwatorskich oraz zezwolenia konserwatora zabytków. Wszelkie prace prowadzone przy obiektach figurujących w ewidencji dóbr kultury województwa lubelskiego oraz w najbliższym ich otoczeniu wymagają uzyskania warunków i wytycznych konserwatorskich na etapie ustalania warunków realizacji inwestycji. Ponadto ustalona została strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej dla zespołu kościelnego w Kurowie. Wszelkie zamierzenia inwestycyjne i prace remontowe prowadzone w granicach tej strefy wymagają uzyskania warunków i wytycznych konserwatorskich oraz zezwolenia konserwatora zabytków na prace realizacyjne. Ustalona

1) Dokumentacja Urzędu Gminy Kurów.

2) Tamże.

3) Tamże.

została strefa „B” pośredniej ochrony konserwatorskiej dla układu urbanistycznego Kurowa w granicach od zachodu wyznaczoną rzeką Kurówką na odcinku ok. 400m /od mostu przy młynie w stronę północną/, od północy ciągiem pieszym do ul. Kowalskiej, ul. Partyzantów, północnymi granicami terenów zabudowy przyległymi do ul. Lubelskiej, ulicą Lubelską na odcinku od komisariatu policji do wjazdu do miejscowości, od wschodu ul. Piramowicza, ul. Ciasną, od południa ul. Zabią, ul. Nową i dojazdową przy młynie.

W obrębie tego układu ochronie podlegają:

1/ całość rozplanowania urbanistycznego i skala zabudowy z następującymi ustaleniami:

- wymóg zachowania istniejącego układu ulic;
- zakazuje się lokalizacji obiektów przemysłowych i zabudowy wielorodzinnej;
- zaleca się wykonanie nawierzchni brukowych ulic i ciągów pieszych;
- dopuszcza się zabudowę gospodarczą w głębi posesji;
- dopuszcza się zabudowę mieszkalną w głębi działek, których tyły przylegają do ulic w celu utworzenia pierzei przyulicznych;

2/ formy zabudowy z następującymi ustaleniami:

- ustala się max. wysokość zabudowy 2 kondygnacje;
- rzut budynków winien być zakładany na prostokącie;
- dachy o symetrycznych spadkach w układzie kalenicowym i szczytowym;
- pokrycie dachów z blachy płaskiej, blachy dachówkowej, dachówki ceramicznej i bitumicznej z wykluczeniem blachy trapezowej;
- elewacje tradycyjne / *tynki* / z wykluczeniem okładzin typu „siding”.

3/ zachowanie ciągów starodrzewu wzdłuż traktów komunikacyjnych.

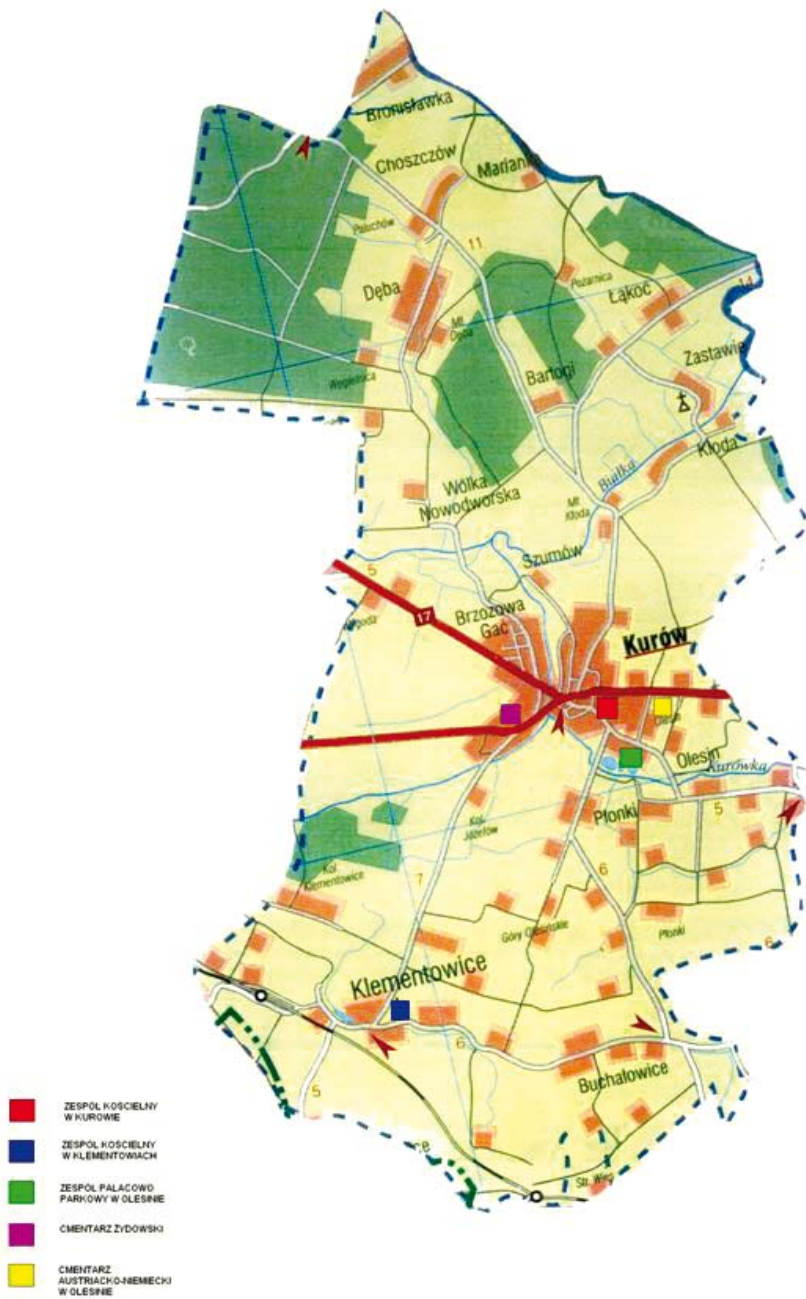
4/ układ kompozycyjny Starego i Nowego Rynku:

- zakazuje się lokalizowania na Rynkach obiektów kubaturowych;
- należy dążyć do likwidacji zieleni wysokiej na placach rynkowych z pozostawieniem szpaleru drzew przed fasadą pawilonu handlowego na Starym Rynku;
- zaleca się likwidację zbiornika wodnego na Nowym Rynku, i wprowadzenie zieleni komponowanej.

Wyżej wymienione plany ustalają strefy „OW” obserwacji archeologicznych dla śladów osadnictwa pradziejowego i średniowiecznego, odkryte podczas badań powierzchniowych Archeologicznego Zdjęcia Polski /AZP/.

Wszelka działalność inwestycyjna prowadzona w obrębie oznaczonego stanowiska oraz w jego sąsiedztwie, łącząca się z pracami ziemnymi /*tj. inwestycje liniowe, kubaturowe, melioracje, budowa dróg, pobór surowców*/, powinna być uzgadniana z konserwatorem zabytków, w celu uzyskania warunków archeologicznych prowadzenia inwestycji, które mogą określać, że w/w prace ziemne powinny być prowadzone pod nadzorem archeologicznym po uprzednim uzyskaniu zezwolenia konserwatora zabytków na prowadzenie prac archeologicznych.

W uzasadnionych przypadkach konserwator zabytków może zlecić przeprowadzenie przedinwestycyjnych, wyprzedzających badań wykopaliskowych lub odstąpić od warunków nadzoru archeologicznego.

Mapa Gminy Kurów z oznaczeniem zabytków /2009 r./

Plan Kurowa i części Olesina z oznaczeniem zabytków i obiektów użyteczności publicznej /2009 r./

ZABYTKI NIERUCHOME I RUCHOME

Architektura sakralna

Wśród zabytków nieruchomych gminy Kurów dominującą rolę zarówno pod względem ilościowym jak i jakościowym mają budowle sakralne – kościoły rzymskokatolickie i inne budowle wchodzące w skład zespołów kościelnych w Kurowie i Klementowicach.

Zespół kościelny w Kurowie

Obejmuje kościół parafialny wraz z wyposażeniem wnętrza, dzwonnice, mur z bramkami i bramą oraz drzewostan w obrębie cmentarza kościelnego, plebanię przy kościele parafialnym, budynek wikariatu i szkoły parafialnej. Jest on objęty ochroną konserwatorską w planie zagospodarowania przestrzennego.

Decyzją z dnia 24 stycznia 1969 r. znak: KL.V–7/132/69 Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie w sprawie wpisania dobra kultury do rejestru zabytków – zespół kościelny w Kurowie – kościół parafialny wraz z wyposażeniem wnętrza, dzwonnice, murem z bramkami i drzewostanem w obrębie cmentarza kościelnego jako przykład późnorenesansowego kościoła trzynawowego, który w trakcie XVII–wiecznej rozbudowy zyskał bogato rozczłonkowany trójkątny szczyt, będący głównym elementem dekoracyjnym skromnej architektury zewnętrznej, został wpisany do rejestru zabytków województwa lubelskiego pod Nr A/409 oraz do gminnej ewidencji zabytków prowadzonej w formie karty adresowej dobra kultury Nr A/409.¹

Decyzją z dnia 24 stycznia 1969 r. znak: KL.V–7/131/69 Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie w sprawie wpisania dobra kultury do rejestru zabytków – plebania przy kościele parafialnym w Kurowie jako przykład klasycystycznej architektury mieszkalnej została wpisana do rejestru zabytków województwa lubelskiego pod Nr A/409 oraz do gminnej ewidencji zabytków prowadzonej w formie karty adresowej dobra kultury Nr A/409.²

Decyzją z dnia 24 stycznia 1969 r. KL.V–7/23/69 Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie w sprawie wpisania dobra kultury do rejestru zabytków – budynek szkoły parafialnej ks. Grzegorza Piramowicza /wikariatu/ w Kurowie jako przykład klasycystycznej budowli, wzniesionej w drugiej połowie XVIII w. o prostych, rozczłonkowanych pilastrami elewacjach i wysokim łamanym dachu, związany z działalnością wybitnego reformatora szkolnictwa epoki oświecenia, został wpisany do rejestru zabytków województwa lubelskiego pod Nr A/409 oraz do gminnej ewidencji zabytków prowadzonej w formie karty adresowej dobra kultury Nr A/409.³

W skład zespołu kościelnego w Kurowie wchodzi:

– **Kościół** pod wezwaniem Narodzenia Najświętszej Marii Panny i św. Michała Archanioła. Jest on przykładem późnorenesansowego kościoła trzynawowego tzw. renesans lubelski. Został on zbudowany w kilku etapach. Początkowo wznosiła go rodzina Kurowskich. Murowane prezbiterium i zakrystia oraz nawa główna drewniana na podmurowaniu istniały już w połowie XV w. Rozbudowany był w połowie XVI w. – nawy boczne. Nawa główna murowana zbudowana została w II połowie XVII w. /ok. 1660 r./ – przez rodzinę Zbąskich. Ksiądz Michał Szajowski proboszcz /1715–1753/ wyremontował sklepienie kościoła

1) Dokumentacja Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie oraz Urzędu Gminy Kurów.

2) Tamże.

3) Tamże.

grożące zawaleniem i wzmocnił je ankrami. Prezbiterium i nawa główna posiadały posadzkę marmurową już w 1803 r. W 1899 r. ukończono układanie posadzi marmurowej w bocznych nawach. Do 1881 r. cały dach kościoła został pokryty blachą.⁴

Okres I wojny światowej kościół przetrwał bez większych zniszczeń. Podczas II wojny światowej zniszczeniu uległ dach. W 1944 r. poprawiono uszkodzone krokwie i pokryto dach kościoła dachówką a prezbiterium blachą cynkową. Kościół posiada trzy wejścia: główne usytuowane na elewacji zachodniej stanowiącej fronton kościoła z drzwiami drewnianymi do przedsionka a następnie drugimi do kościoła oraz dwa boczne, do kościoła od strony południowej i drzwi prowadzące do zakrystii z 1906 r. Ponadto drzwi żelazne z II połowy XVII w. z zakrystii do prezbiterium.

Jego forma w takim kształcie pozostała niezmieniona do obecnych czasów. Budynek murywany, trzynawowy, wewnątrz pięć ołtarzy drewnianych zachowanych w oryginalnej formie.

Główny ołtarz z drewna w stylu barokowym wystawiony został przez ks. Michała Szajowskiego. Jest on polichromowany olejno, rzeźbiony i złożony z dwiema kolumnami i czterema figurami aniołów oraz innymi rzeźbami, zakończony płaskorzeźbą Oka Opatrzności. Zawiera w sobie trzy obrazy na zasuwach: Wniebowzięcia NMP, św. Michała Archanioła z I połowy XVIII w. i św. Jana Nepomucena sprzed 1781 r. oraz drewniany krzyż z wizerunkiem Chrystusa sprzed 1803 r.⁵

W szerokości naw bocznych znajdują się dwa ołtarze przyściennie z drewna polichromowanego olejno, częściowo rzeźbione i złożone. Ołtarze również zostały wykonane w stylu klasycyzmu przełomu XVIII i XIX w. Twórcą ołtarzy w nawach bocznych w kościele kurowskim jest pochodzący z Bawarii Wirgiliusz Bauman /1765–1845/ – architekt rzeźbiarz i sztukator na dworze Stanisława Augusta Poniatowskiego. Pracował min.: przy urządzeniu galerii królewskiej we współpracy z Piotrem Aignerem i M. Bacciarellim, jak również był współpracownikiem J.M. Graafa w ozdabianiu Zamku Królewskiego. Jako sztukator i rzeźbiarz wnętrz pracował w pałacyku Bażantarni w Natolinie a także w pałacyku „Marynki”, pałacu Czartoryskich i w kościele włostowickim. Praca Baumana dla kościoła w Kurowie rozpoczęła się w końcu XVIII w., kiedy to ks. Grzegorz Piramowicz zamówił u artysty wykonanie ołtarzy w nawach bocznych. Dnia 2 kwietnia 1799 r. zawarli umowę „w której szczególnie określony został sposób wykonania ołtarzy, użyte materiały i zapłata za pracę.”⁶

W prawej nawie bocznej znajdują się ołtarze św. Rodziny i Wskrzeszenie Piotrawina za wstawiennictwem św. Stanisława Biskupa i Męczennika. Obraz Św. Rodziny – Matki Boskiej z dzieciątkiem i św. Józefem w stylu klasycystycznym został wykonany w roku 1817. Natomiast obraz św. Stanisława Biskupa wykonany w stylu eklektycznym z przeł. XIX i XX w. znajduje się w ołtarzu przyściennym wykonanym z drewna polichromowanego, rzeźbionym i częściowo złożonym w stylu barokowo-klasycystycznym z końca XVIII wieku. Ołtarz umieszczony jest we wnękach arkadowych ścian naw bocznych.⁷ Na pierwszym filarze po prawej stronie znajduje się obraz św. Franciszka z Asyżu.

W nawie lewej znajdował się ołtarz z obrazem św. Tekli prawdopodobnie autorstwa Wirgiliusza Baumana na zamówienie ks. G. Piramowicza. Obecnie jest to ołtarz z obrazem Chrystusa Miłosiernego, obok którego znajduje się figurka Antoniego Paderewskiego. Natomiast obraz św. Tekli znajduje się w prezbiterium po lewej stronie ołtarza głównego. Nad nim usytuowany jest obraz „Modlitwa Mnichów”. W lewej nawie, w ołtarzu przyściennym znajduje się obraz św. Piotra Apostoła i figurka Najświętszego Serca Pana Jezusa. Obraz św.

4) Ks. M. Jaworski. Dzieje Parafii Rzymskokatolickiej w Kurowie w latach 1773–1976 r. Lublin 1991 r.

5) Tamże.

6) Tamże.

7) Tamże.

Piotra w stylu eklektycznym z podpisem „J. Chróściewicz z Kazimierza” wykonany został w 1880 roku.⁸ Ołtarz umieszczony jest we wnękach arkadowych ścian naw bocznych. Na pierwszym lewym filarze umieszczony jest obraz Najświętszej Marii Panny Ostrobramskiej i figurka św. Jana Bosko.

Ponadto w kościele znajduje się drewniana, okrągła, klasycystyczna z końca XVIII w. polichromowana, rzeźbiona, partiami złożona ambona, baldachim osobno nadwieszony z krzyżem na szczycie. Ponadto empora chórowa z XIX w. a na chórze 10-głosowe organy przebudowane w 1939 r. W końcu prawej nawy umieszczony został nagrobek przyścienny Stanisława Zbąskiego /1540 – 1587 r./ wykonany w stylu renesansowym z białego kamienia wapiennego, pokryty farbą olejną, którego forma została ukształtowana pod wpływem wybitnego artysty Santi Gucciego.⁹

W prezbiterium po stronie lewej znajduje się epitafrum z czarnego marmuru poświęcone pamięci Waleriana Baczyńskiego i Pauliny z Brzezińskich, obecnie pod obrazem św. Tekli. Na pierwszym filarze od prezbiterium po stronie lewej znajduje się neogotyckie epitafrum Barbary Zbyszewskiej – Moraczewskiej wykonane częściowo z piaskowca oraz białego marmuru z drugiej połowy XIX wieku.¹⁰

Misa chrzcielna z I poł. XIX w. usytuowana jest przy prezbiterium po prawej stronie. Nawa środkowa kościoła jest wyższa, oddzielona od dwóch bocznych dwoma rzędami filarów. Sklepienie kościoła jest krzyżowe. Okna różnicowane: w nawie środkowej prostokątne, w bocznych kształtu półkolistego. Empora chórowa wznosi się nad wejściem głównym na dwóch filarach z kopitelami wczesnobarokowymi z drugiej połowy XVII wieku.¹¹

Kościół jest murowany, trójnawowy o masywnych murach, z zakrystią i przedsionkiem. Na dachu w miejscu łączenia się prezbiterium z nawą główną znajduje się najwyższy szczytowy element kościoła jakim jest murowana wieżyczka, kryta blachą nierdzewną, zakończona żelaznym krzyżem, w której znajduje się sygnaturka. Drugi krzyż znajduje się na szczycie ściany fasadowej. Trójkątny szczyt tej ściany jest bogato rozczłonkowany. Znajduje się tam posąg Matki Bożej Niepokalanego Poczęcia z XVIII w. w stylu barokowym. Ponadto pod emporą chórową po lewej stronie znajduje się obraz z portretem św. Mikołaja a po prawej stronie obraz z portretem Jana Pawła II. Natomiast na emporze chórowej obrazy z portretami w stylu klasycystycznym ks. Grzegorza Piramowicza i ks. Michała Szajowskiego.

W przedsionku kościoła po prawej stronie od wejścia znajduje się barokowa kropielnica ścienna z czarnego marmuru oraz krzyż drewniany z wizerunkiem Chrystusa ukrzyżowanego.

W kościele znajduje się również sześć feretronów z XIX w., kolorowe litografie stacji drogi krzyżowej, figura Chrystusa Zmartwychwstałego / rzeźba późnobarokowa z połowy XVIII w. wykonana w drewnie, polichromowana, złożona i srebrzona. Ponadto krzyże procesyjne, lichtarze oraz szereg paramentów i szat liturgicznych.¹²

– **Dzwonnica** z początku XVII w. z trzema dzwonami z pierwszej połowy XVIII w. Dzwonnica została wzniesiona przez ks. Michała Szajowskiego. Budynek jest murowany, kryty blachą. Posiadał wieżyczkę zakończoną żelaznym krzyżem. Dodatkową ozdobą był na szczycie krzyża „Jeleń” będący herbem Potockich. Jest to budynek wolnostojący na planie kwadratu o czterospadowym dachu. Południowa strona wkomponowana w ogrodzenie cmentarza przykościelnego. W 1781 r. wisiały w niej trzy dzwony zarekwirowane przez

8) Tamże.

9) Tamże.

10) Tamże.

11) Tamże.

12) Tamże.

wojska rosyjskie podczas I wojny światowej. Zakupione dwa nowe dzwony zostały zarekwirowane przez wojska niemieckie podczas II wojny światowej. Po wojnie sprowadzono jeden dzwon z ziem odzyskanych o wadze 90kg oraz zakupiono dwa: większy Piotr o wadze 350kg i mniejszy Stanisław o wadze 200 kg.¹³ Obecnie dzwony te noszą następujące nazwy: mały – Michał, średni – Jan Paweł II, duży – Maryja.

– **Ogrodenie murowane kościoła parafialnego** z początku XVII w., w tym brama z bramkami z 1911r. Dwie pozostałe bramki pochodzą z końca XVIII wieku.

Na terenie cmentarza przykościelnego znajduje się kapliczka :słupowa murowana z końca XIX w. i *drzewostan* oraz *płyta* w formie nagrobku z piaskowca z napisem „Pochowane kości”. Są to kości wydobyte dnia 17 września 1839 r. podczas remontu posadzki w kościele, a ponadto z cmentarza przykościelnego.

– **Plebania** murowana wybudowana w latach 1778–1782 w stylu klasycystycznym według projektu Stanisława Kostki Potockiego oraz architektów Chrystiana Piotra Aignera i Stanisława Zawadzkiego, przez ks. G. Piramowicza. Uległa spaleniowi podczas II wojny światowej a w 1945 r.została odbudowana. Jest to jedna z pierwszych tego typu budowli na Lubelszczyźnie. Był to budynek parterowy z niewielkim poddaszem oraz czterokolumnowym tokańskim portykiem dźwigającym trójkątny fronton. Belkowanie i gzymsy nie wieńczyły budynku lecz przebiegały pod oknami poddasza. Dach był czterospadowy z dwoma symetrycznie rozmieszczonymi kominami. Po zniszczeniach wojennych w 1939 r. i 1944 r. dokonano znacznych przeróbek budynku. W miejsce starych kolumn postawiono cztery nowe z piaskowca.¹⁴

– **Budynek szkoły parafialnej ks. Grzegorza Piramowicza /wikariatu/** z 1738 roku. Jest to przykład klasycystycznej jednokondygnacyjnej budowli o prostych, rozczłonkowanych pilastrami elewacjach z gzymsami i wysokim łamanym dachu wzniesiony przez ks. G. Piramowicza na kształcie prostokąta. Jego przebudowa miała miejsce w XVIII wieku. W 1939r. został zbombardowany a następnie odbudowany i rozbudowany przez nadbudowę w latach 1953–1958.¹⁵

Na **zewnątrznej elewacji** wschodniej kościoła znajdują się dwie płyty z szarego marmuru. Jedna poświęcona Annie Piramowiczowej matce ks. Grzegorza Piramowicza, a druga ks. G. Piramowiczowi proboszczowi kurowskiemu. Od strony południowej na elewacji kościoła znajdują się dwie płyty z białego marmuru poświęcone Stanisławowi Boleszczycowi Jankowskiemu chorążemu kościuszkowskiemu i Katarzynie z Szaławów Jankowskiej. Na ścianie fasadowej po prawej stronie od drzwi wejściowych znajduje się płyta z białego marmuru poświęcona Kacprowi i Józefie z Januszewskich Kamińskim. Zaś po lewej stronie tablica metalowa z napisem „Padli na polu chwały odpierając z granic państwa polskiego pod wodzą Józefa Piłsudskiego nawały najeźdźców w latach 1918 – 1920” zawierająca 18 nazwisk żołnierzy polskich z gminy Kurów. Tablicę ufundowało państwo polskie w 1930 r.

– **Budynek plebański murowany** z 1927 r. – dom parafialny, dawna kuchnia a następnie muzeum parafialne.

W zespole kościelnym w Kurowie ochroną konserwatorską objętych jest 136 obiektów, wpisanych do rejestru **zabytków ruchomych** pod nr B /251/ dnia 27 maja 2005 r.¹⁶

13) Tamże.

14) Tamże.

15) Tamże.

16) Dokumentacja Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie.

Zespół kościelny w Kurowie oraz centrum Kurowa /2007 r./

Kościół parafialny w Kurowie /Przełom lat 50/60 XX w./

Kościół parafialny w Kurowie /2009 r./

Kościół parafialny w Kurowie /2009 r./

Bartłomiej Michałowski – Kościół parafialny w Kurowie /2001 r./

Bartłomiej Michałowski – Kościół parafialny w Kurowie – widok od strony plebanii /2001 r./

Wnętrze kościoła parafialnego w Kurowie / Przełom lat 50/60 XX w./

Wnętrze kościoła parafialnego w Kurowie /2009 r./

Wnętrze kościoła parafialnego
w Kurowie . Ołtarz główny z obrazami
Wniebowzięcia NMP, Św. Michała
Archanioła i Św. Jana Nepomucena
oraz drewniany krzyż z wizerunkiem
Chrystusa ukrzyżowanego /2009 r./

Fragment ołtarza głównego – Plaskożęba Oko Opatrzności /2011 r./

Obraz Wniebowzięcia
NMP /2009 r./

Obraz św. Michała Archanioła
/2009 r./

Obraz św. Jana Nepomucena
/2009 r./

Drewniany krzyż z wizerunkiem
Chrystusa ukrzyżowanego
/2009 r./

Kościół parafialny w Kurowie.
Prawa nawa boczna.
Ołtarz Św. Rodziny /2009 r./

Kościół parafialny w Kurowie.
Ołtarz boczny w prawej nawie.
Obraz wskrzeszenia Piotrawina za
wstawiennictwem św. Stanisława
biskupa i męczennika /2009 r./

Figurka Ojca Pio w ołtarzu bocznym
przyściennym w prawej nawie
z obrazem w tle wskrzeszenia
Piotranina za wstawiennictwem
św. Stanisława biskupa
i męczennika /2009 r./

Kościół parafialny w Kurowie.
Pierwszy filar po prawej stronie.
Obraz św. Franciszka z Asyżu /2009 r./

Kościół parafialny w Kurowie. Figurka
NMP z Dzieciątkiem /XIX w/ między
oltarzem św. Rodziny
a Chrzcielnicą. /2009r./

Kościół parafialny w Kurowie.
Lewa nawa boczna. Ołtarz z obrazem
Chrystusa Miłosiernego.
/2009 r./

Kościół parafialny w Kurowie. Figurka św.
Antoniego Padewskiego między ołtarzem
w lewej nawie bocznej Chrystusa
Miłosiernego, a amboną /2009 r./

Kościół parafialny w Kurowie. Ołtarz
boczny przyścienny w lewej nawie.
Obraz św. Piotra Apostoła /2009 r./

*Kościół parafialny w Kurowie. Figurka
Najświętszego Serca Pana Jezusa
w ołtarzu bocznym przyściennym
w lewej nawie z obrazem w tle św.
Piotra Apostoła /2009 r./*

*Kościół parafialny w Kurowie. Pierwszy filar
po lewej stronie. Obraz NMP Miłosierdzia
Ostrobramskiej /2009 r./*

Kościół parafialny w Kurowie Figura
Św. Jan Bosko z obrazem w tle NMP
Ostrobramskiej /2009 r./

Kościół parafialny w Kurowie.
Ambona /2009 r./

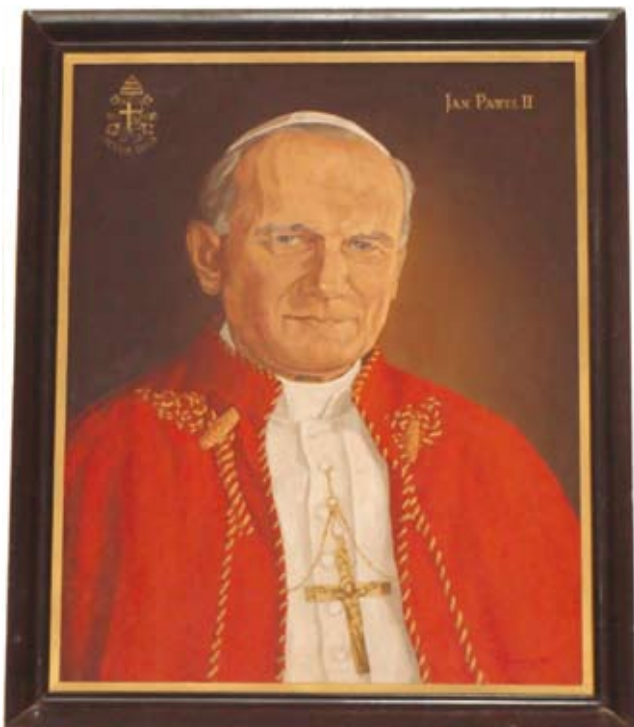

Kościół parafialny w Kurowie. Empora chórowa. /2009 r./

*Kościół parafialny w Kurowie.
Organy 10-głosowe /2009 r./*

Kościół parafialny w Kurowie.
Obraz Jana Pawła II /2011 r./

Kościół parafialny w Kurowie.
Obraz św. Mikołaja /2011 r./

Kościół parafialny
w Kurowie. Nagrobek
Stanisława Zbąskiego
/1540–1585/ /2009 r./

Kościół parafialny w Kurowie. Misa chrzcielna /2009r./

Kościół parafialny w Kurowie.
Obraz Św. Tekli /2009 r./

Kościół parafialny w Kurowie
Tablica epitałijna poświęcona
Barbarze Zbyszewskiej-
Moraczewskiej. Wykonana
z piaskowca i białego marmuru.
Pierwszy filar od prezbiterium
po lewej stronie /2009 r./

Kościół parafialny w Kurowie. Obraz Matki Boskiej Częstochowskiej w prezbiterium /2011r./

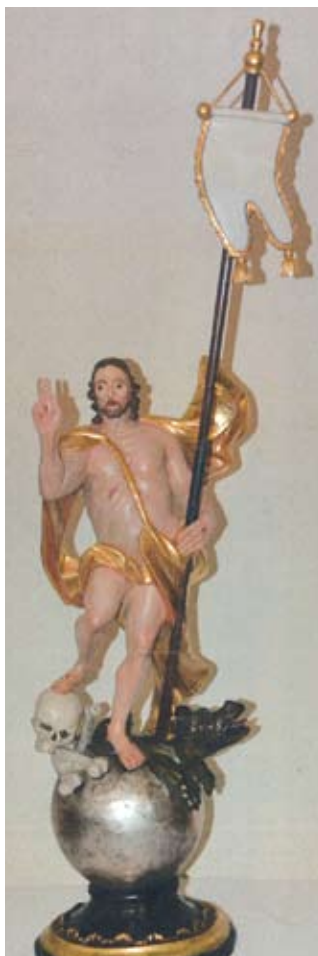

Kościół parafialny w Kurowie. Stacje drogi krzyżowej /2012 r./

Kościół parafialny w Kurowie. Krzyż i kropielnica ścienna. Wejście od strony dzwonnicy. /2011 r./

Kościół parafialny w Kurowie. Figury Chrystusa Zmartwychwstałego /2014 r./

Kościół parafialny w Kurowie. Krzyż drewniany z wizerunkiem Chrystusa ukrzyżowanego. Przedsiónek kościoła. /2009 r./

Kościół parafialny w Kurowie. Kropielnica ścienna. Przedsiónek kościoła /2009 r./

Dzwonnica przy kościele parafialnym w Kurowie /dwudziestolecie międzywojenne/

Kościół i dzwonnica w Kurowie. Akwarela wykonana przez T. Hajnrycha w 2006 r. przedstawiająca kościół i dzwonnice z okresu dwudziestolecia międzywojennego.

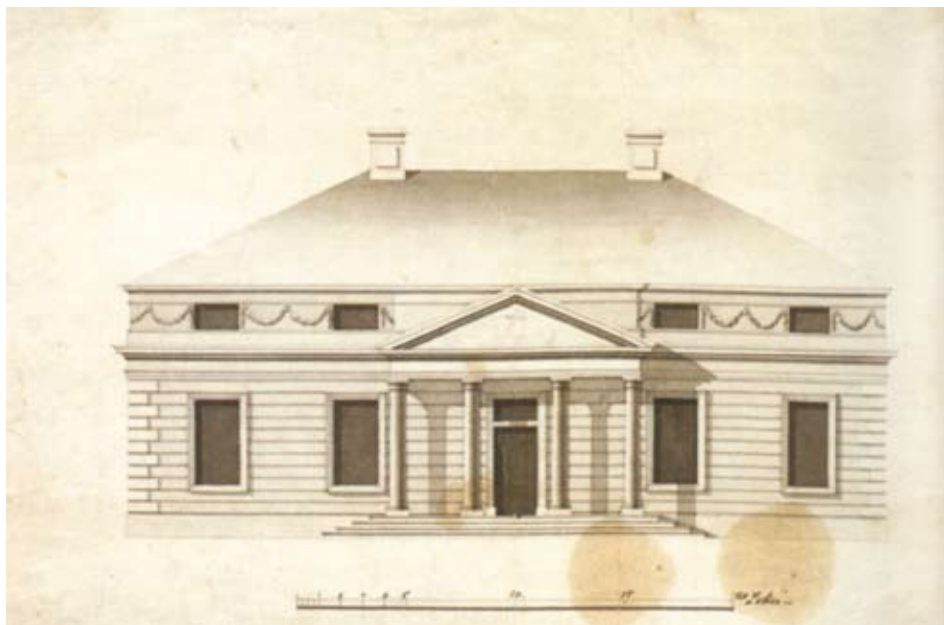
Dzwonnica przy kościele parafialnym w Kurowie./2009 r./

Zespół kościelny w Kurowie. Brama wjazdowa na plebańię od ul. Lubelskiej /dwudziestolecie międzywojenne/

Zespół kościelny w Kurowie. Brama wjazdowa na plebańię od ul. Lubelskiej /2009 r./

Projekt plebanii w Kurowie autorstwa Stanisława Kostki Potockiego /1778r./

Zespół kościelny w Kurowie. Plebania /dwudziestolecie międzywojenne/

Zespół kościelny w Kurowie. Plebania. /2009r./

Plebania w Kurowie. Obraz ks. Grzegorza Piramowicza i Ignacego Potockiego /2009 r./

Plebania w Kurowie. Obraz ks. Grzegorza Piramowicza i Tadeusza Kościuszki /2009/

Plebania w Kurowie.
Obraz ks. Grzegorza
Piramowicza /2009 r./

Plebania w Kurowie. Obraz ks.
M. Szajowskiego /2009 r./

Zespół kościelny w Kurowie. Brama wjazdowa, z bramkami na cmentarz przykościelny. /2009 r./

Zespół kościelny w Kurowie. Bramka
na cmentarz przykościelny od strony
ul. Żabiej. /2009 r./

Zespół kościelny w Kurowie. Bramka na cmentarz przykościelny od strony plebanii. /2009 r./

Zespół kościelny w Kurowie. Kapliczka słupowa murowana z końca XIX w. na cmentarzu przykościelnym w Kurowie. /2009 r./

Zespół kościelny w Kurowie. Płyta upamiętniająca „Pochowane kości” z dawnego cmentarz przykościelnego w Kurowie oraz wydobyte podczas remontu posadzki w kościele 17.09.1839 r. /2009 r./

Zespół kościelny w Kurowie. Dawna szkoła ks. G. Piramowicza /Wikariat/
/dwudziestolecie międzywojenne/

Zespół kościelny w Kurowie. Dawna szkoła ks. G. Piramowicza. /wikariat/ /2009 r./

Zespół kościelny w Klementowicach

Decyzją z dnia 30 grudnia 1986 r. znak: KL.IV.5349/25/86 Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie w sprawie wpisania dobra kultury do rejestru zabytków – kościół parafialny pod wezwaniem św. Klemensa i św. Małgorzaty wraz z dzwonnica w granicach ogrodzenia kościelnego wpisany został do rejestru zabytków województwa lubelskiego pod Nr A/931. Ponadto został wpisany do gminnej ewidencji zabytków prowadzonej w formie karty adresowej dobra kultury pod Nr A/931/. Objęty jest ochroną w planie zagospodarowania przestrzennego.¹⁷

W skład zespołu kościelnego wchodzi:

– **Kościół parafialny** pod wezwaniem św. Klemensa i św. Małgorzaty, który został wybudowany w latach 1914–1927 według projektu inż. architekta W. Łaskiewicza. Jest to kościół murowany, trzynawowy, neogotycki, przy prezbiterium znajduje się zakrystia, a na frontonie dwie wieże. Do obecnego kościoła przeniesiono z poprzedniej świątyni trzy drewniane polichromowane ołtarze, ambonę i chrzcielnicę /projektu Tylmana z Gameren, ,wykonania Wilhelma Barsza z Warszawy w 1689 r./ . W ołtarzu głównym umieszczono obraz Matki Bożej /replika obrazu Salus populi Romani z rzymskiej bazyliki Santa Maria Maggiore wzorowanej na Bazylice Narodzenia Pańskiego w Betlejem/ zasłaniany przez obraz św. Małgorzaty z poprzedniego kościoła. Dziś obraz ten znajduje się w prezbiterium kościoła. U góry w głównym ołtarzu znajduje się obraz przedstawiający męczeństwo św. Klemensa I, papieża. Ponadto w ołtarzu głównym znajdują się: rzeźby drewniane w stylu barokowym z XVII–XVIII w. przedstawiające krucyfiks Chrystusa ukrzyżowanego, posągi św. Jana i Matki Boskiej Bolesnej oraz adorację Najświętszego Sakramentu. Tabernaculum i pasyjka w stylu barokowym z 1689 roku. Przy tabernakulum posągi Arona i Melchizedecha /projektu Tylmana z Gamaren, wykonanie Wilhelm Barsz rzeźba w drewnie malowana/, figura św. Katarzyny Aleksandryjskiej, /styl barokowy, rzeźba w drewnie polichromowana złożona z końca

17) Dokumentacja Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie oraz Urzędu Gminy Kurów.

XVII w./, figura św. Barbary /rzeźba barokowa z końca XVII w., rzeźba w drewnie polichromowana złoconą/, posąg św. Stanisława Biskupa /rzeźba w stylu barokowym, drewniana, polichromowana, częściowo złocona z końca XVII wieku./¹⁸

W prezbiterium kościoła znajduje się obraz Matki Bożej Niepokalanej Poczęcia /w stylu barokowym, XVII/XVIII w./, obraz Komunii św. Stanisława Kostki /w stylu neobarokowym, A. Michalaka z ok. połowy XX w./ oraz rzeźba Chrystusa Zmartwychwstałego /w stylu rokoka z końca XVIII wieku./¹⁹

Ołtarz boczny w lewej nawie jest poświęcony Matce Bożej Różańcowej z Dzieciątkiem i postacią św. Dominika, a w nadstawie obraz króla Dawida, zaś w prawej nawie obraz Matki Bożej Anielskiej, a w nadstawie obraz św. Ducha.²⁰

Na emporze chórowej umieszczone zostały organy 8-głosowe z 1899 roku.²¹

Prawa wieża kościelna służy za dzwonnice, na niej dwa dzwony.

Na elewacji południowej kościoła znajdowała się wykonana z piaskowca tablica nagrobna Dembowskich – Leona zm. 1823 r. i Konstancji z Narbutów zm. 1827 r. Obecnie umieszczona przy murze ogrodzenia kościoła.

Jest to już trzeci na tym miejscu kościół. Pierwszy kościół parafialny, ufundowany przez rodzinę Kurowskich w 1418 r. był drewniany. W okresie reformacji został on zdewastowany przez protestantów. Przez 100 lat parafia nie miała swego kościoła. Po zwycięskiej bitwie pod Wiedniem w 1683 r. Król Jan III Sobieski nadał dobra ziemskie leżące na terenie parafii Klementowice Adamowi Kotowskiemu uczestnikowi tej bitwy. Z jego fundacji w 1690 r. został wybudowany drewniano-modrzewiowy kościół według projektu Holendra Tylmana z Gameren, architekta króla Jana III Sobieskiego. Kościół został rozebrany w 1916 r. z nakazu carskiej administracji gubernialnej w Lublinie z uwagi na jego stan techniczny.²²

– **Dzwonnica** z 1870 r. fundacji Ludwika Klemensowskiego na cmentarzu przykościelnym.

W zespole kościelnym w Klementowicach ochroną konserwatorską objęte są 44 obiekty, wpisane do rejestru **zabytków ruchomych** pod nr B /219/ dnia 27 kwietnia 2005 r.²³

18) Ks. J. Misiurek. Parafia Klementowice 1418-2008 r. Lublin 2008 r.

19) Tamże.

20) Tamże.

21) Tamże.

22) Tamże.

23) Dokumentacja Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie

Kościół parafialny w Klementowicach /2009 r./

Kościół parafialny w Klementowicach /2009 r./

Zespół kościelny w Klementowicach. Dzwonnica /2009 r./

Zespół kościelny w Klementowicach.
Tablica nagrobna z piaskowca Leona zm. 1823 r.
i Konstancji zm. 1827 r. Dembowskich, przy murze
ogrodzenia kościoła /2011 r./

Zespół kościelny w Klementowicach.
Tablica nagrobna z piaskowca przy murze
ogrodzenia kościoła /2011 r./

Wnętrze kościoła parafialnego w Klementowicach / 2009 r. /

Kościół parafialny w Klementowicach. Ołtarz główny. Obraz NMP /replika obrazu Salus populi Romani z rzymskiej bazyliki /Santa Maria Maggiore/ Matki Bożej Większej – Najważniejszy kościół poświęcony Matce Bożej. /2009 r./

Kościół parafialny
w Klementowicach.
Ołtarz boczny, prawa nawa.
Obraz NMP Anielskiej /2009 r./

Kościół parafialny
w Klementowicach. Ołtarz
boczny, lewa nawa. Obraz NMP
Różańcowej /2009 r./

*Kościół parafialny
w Klementowicach. Ambona
/Projekt Tylmana z Gameren.
Wykonanie Wilhelm Barsz
z Warszawy – 1689 r./ /2009 r./*

*Kościół parafialny w Klementowicach.
Chrzcielnica /Projekt Tylmana z Gameren.
Wykonanie Wilhelm Barsz
z Warszawy – 1689 r./ / 2009 r./*

Kościół parafialny w Klementowicach. Empora chórowa i organy 8-głosowe z 1899 r. /2009 r./

*Kościół parafialny w Klementowicach. Prezbiterium.
Obraz NMP. /2012 r./*

*Kościół parafialny w Klementowicach. Prezbiterium.
Obraz Św. Małgorzaty /2012 r./*

*Kościół parafialny w Klementowicach. Prezbiterium.
Obraz Św. Stanisława Kostki. /2012 r./*

*Kościół parafialny w Klementowicach. Prezbiterium.
Obraz Św. Rodziny /2012 r./*

Kościół parafialny w Klementowicach. Stacje drogi krzyżowej /2012 r./

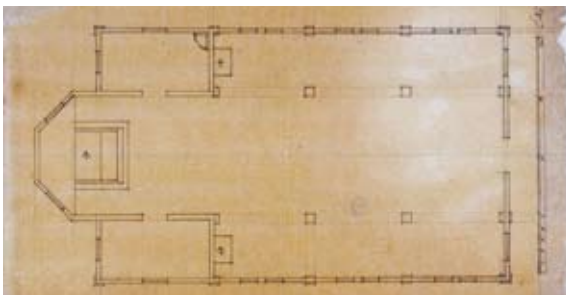
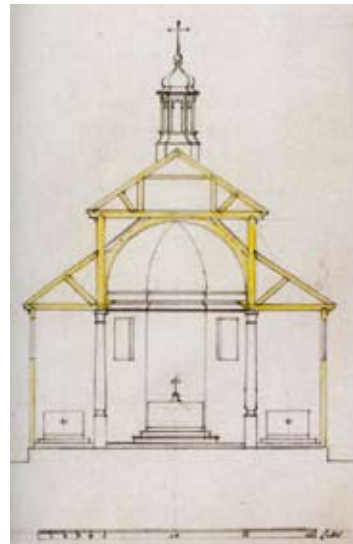
Kościół parafialny w Klementowicach. Tablica poświęcona ks. Jakóbowi Izdebskiemu, ks. Władysławowi Szyszko i ks. Janowi Modrzejewskiemu /2012 r./

Kościół parafialny w Klementowicach.
Tablica epitafijna ks. Feliksa Franka
/2012 r./

Kościół parafialny w Klementowicach. Tablica epitafijna
ks. Stanisława Rzepeckiego /2012 r./

Kościół parafialny pod wezwaniem
św. Małgorzaty i św. Klemensa
/obecnie nieistniejący/ wg.
projektu Tylmana z Gamerem
/1688 r./ Gabinet Rycin Biblioteki
Uniwersyteckiej, BUW.

Kościół parafialny w Klementowicach. Ołtarz główny po renowacji /2013 r./

Kościół parafialny w Klementowicach – Chrzcielnica po renowacji /2013 r./

Kościół parafialny w Klementowicach. Prezbiterium po renowacji /2013 r./

Wnętrze kościoła parafialnego w Klementowicach po renowacji /2013 r./

Kościół parafialny w Klementowicach. Krucyfiks Chrystusa Ukrzyżowanego oraz posąg NMP Bolesnej i św. Jana Apostoła po renowacji /2013 r./

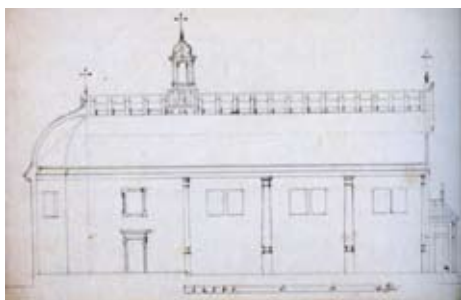
Kościół parafialny w Klementowicach. Ołtarz boczny nowa lewa po renowacji /2013 r./

Kościół parafialny w Klementowicach. Ołtarz boczny nowa lewa po renowacji /2013 r./

*Kościół parafialny
w Klementowicach. Ambona po
renowacji /2013 r./*

*Kościół parafialny pod wezwaniem św. Małgorzaty
i św. Klementa /obecnie nieistniejący/ wg. projektu
Tylmana z Gamerem /1688 r./, Gabinet Rycin
Biblioteki Uniwersyteckiej, BUW.*

*Plan dóbr kościelnych parafii
Klementowice /1871 r./*

Architektura rezydencjonalna

Zespół pałacowo-parkowy w Olesinie.

Składa się z:

- zespołu pałacowo-parkowego o pow. 6,62 ha,
- układu wodnego z groblami o pow. 11,34 ha.

Łączna powierzchnia zespołu pałacowo-parkowego oraz układu wodnego z groblami – 17,96 ha.

Ponadto w skład zespołu wchodzi drogi gminne, łąki stanowiące własność osób fizycznych oraz działki stanowiące własność Skarbu Państwa w użytkowaniu spółdzielni mieszkaniowej.

Decyzją Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 21.08.1979 r. znak: KL.IV 5349/13/79, w sprawie wpisania dobra kultury do rejestru zabytków – zespołu pałacowo-parkowego w Olesinie – pałac o charakterze klasycystycznym, ukształtowanie terenu, drzewostan, układ wodny z groblami, czterorzędowa aleja dojazdowa oraz fragmenty małej architektury i głazy na terenie parku zostały wpisane do rejestru zabytków województwa lubelskiego pod Nr A/789. Ponadto zostały wpisane do gminnej ewidencji zabytków prowadzonej w formie karty adresowej dobra kultury pod Nr A/789. Objęty jest ochroną w planie zagospodarowania przestrzennego.²⁴

Zespół jest częścią wielkiego założenia ogrodowego Kurów – Olesin powstałego w połowie XVIII w. z inicjatywy braci Ignacego i Stanisława Kostki Potockich na terenie, który od XV w. stanowił siedzibę rodu Kurowskich, a następnie Zbąskich piastujących wysokie godności w województwie lubelskim.

Załącznik do decyzji o wpisaniu do rejestru zabytków województwa lubelskiego Nr KL IV 5349/13/79 z dnia 21 sierpnia 1979 r. – stanowi schemat stanu istniejącego. Natomiast załącznik obwieszczenia nr 3/2009 LWKZ w Lublinie: mapa ewidencyjna, obręb: Olesin Gmina Kurów ark. 1 /skala 1:5000/ określa naniesione kolorem czerwonym granice ochrony konserwatorskiej zespołu pałacowo-parkowego wyznaczone wyżej wymienioną decyzją.²⁵

W 1742 r. dobra kurowskie stają się własnością Eustachego Potockiego, który wznosi w 1756 r. drewnianą oficynę oraz drewniane budynki gospodarcze na podmurowaniu kryte dachówką. Oficyna stanęła na przyziemiu starszej budowli. Zapewne tej z XVII w. ponieważ jak odnotowano w 1806 r. drewniana pięćdziesięcioletnia część budynku była w stanie dobrym, a murowane piwnice „już porujnowane”. Oficyna miała dwa piece, dwie sienie i dziesięć izb. Sienie poprzedzone były gankami dostępnymi drewnianymi schodami. Tuż po 1960 r. oficyna została rozebrana. Miała ona około 30 m długości i około 10 m szerokości. Znajdowała się na północny wschód od obecnego pałacu.²⁶

Przeprowadzone dotychczasowe badania archeologiczne nie wykluczają, iż w rejonie oficyny i pałacu można odkryć relikty „Grodu Kura” wymienianego w Kronice Galla Anonima, zwłaszcza, że dotychczas znaleziono tu już kilka fragmentów wczesnośredniowiecznych naczyń. Prace archeologiczne dostarczyły ponadto informacji na temat poziomów posadowienia partii fundamentów, rodzaju budulca, z którego powstały, jak również wskazały na istnienie wielofazowości zabudowy w obrębie pałacu ujawniając istnienie pod na-

24) Dokumentacja Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie.

25) Tamże.

26) Tamże.

rozną częścią południowego skrzydła rezydencji – muru z kamienia wapiennego związanego z najstarszą, przypuszczalnie późnośredniowieczną zabudową na tym terenie.²⁷

W 1772 r. dobra kurowskie przejmuje po ojcu Ignacy Potocki – starszy brat Stanisława Kostki Potockiego. W latach 1768–1773 na południowy wschód od miasta Kurowa na gruntach Płońskiej Woli powstaje dla Ignacego Potockiego nowy klasycystyczny pałac. Projekt Stanisława Kostki Potockiego i architekta Chrystiana Piotra Aignera. Obecny kształt z drugiej połowy XIX w., oficyny dobudowane w 1922 r. „*Olesin*” jako określenie obszaru, na którego części usytuowany jest zespół pałacowo – parkowy i układ wodny z ukształtowaniem terenu, położony na prawym brzegu rzeki Kurówki pojawia się w dziejach Kurowa dopiero w 1776 r. kiedy to Stanisław Kostka Potocki zakłada zespół rezydencjalno–krajobrazowy w stylu angielskim. Początkowo był on zamierzeniem, które miało pozostać w ścisłym związku ze starą rezydencją. Jednak obszar ten został w 1793 r. wyłączony z dóbr kurowskich. Położony był on na zachód od budynku pałacu. Założenie to w pierwotnej wersji już dziś nie istnieje. Nazwany przez niego Olesinem na cześć żony Aleksandry i syna Aleksandra. Inskrypcja na pomniku w Wilanowie „*Roku MDCCLXXVI Stanisław Potocki Mężem i Ojcem zostawszy Olesin od Aleksandry Żony i Aleksandra Syna tak nazwany założył /.../*” Założona przez niego romantyczna rezydencja letnia o charakterze miejscowości kuracyjnej według projektów własnych nawiązujących do wzorów angielskich /*Stow i Blenheim*/, a także według projektów architektonicznych i kompozycji ogrodowych Chrystiana Piotra Aignera oraz Karola Barthla. Oparte one były o koncepcję połączenia nowej realizacji z istniejącym od czasów średniowiecznych i wielokrotnie przekształcanym fortalitium, a następnie dworem /pałacem/. Olesin był wybitnym dziełem sztuki ogrodowej i z rozmachem pomyślanym sentymentalno–romantycznym zespołem rezydencjonalnym przełomu XVIII i XIX w. Ogród olesiński miał wiele budowli o różnym przeznaczeniu.²⁸

Można to oglądać na akwarelach i rycinach Zygmunta Vogla i Stanisława Kostki Potockiego ilustrujących stan historyczny rezydencji.²⁹

Każdy członek rodziny Stanisława Kostki Potockiego miał w tym parku – ogrodzie własną budowlę, którą zamieszkiwał:

- Murowany piętrowy dom kryty częściowo strzechą Stanisława Kostki Potockiego ukończono w 1785 r. Położony malowniczo nad sadzawką otoczony roślinnością sprawiał wrażenie największej budowli założenia.
- Drewniany piętrowy dom Aleksandry Potockiej, kryty strzechą, położony na wzgórzu, obłany z trzech stron wodą, funkcjonował już w 1787 r.
- Drewniany otynkowany domek parterowy Aleksandra Potockiego o charakterze dworku kryty strzechą z 1786 r. zastąpiony w 1799 r. innym murowanym usytuowany na wyniosłym brzegu rzeki.
- Drewniany domek kryty strzechą brygadiera Jana Potockiego, brata Ignacego i Stanisława Kostki Potockich stojący nad wodą.
- Drewniana oranżeria z przylegającym do niej murowanym przedsionkiem z czterokolumnowym jońskim portykiem ukończona w 1788 r. istniała jeszcze w 1832 r.

27) I. Teodorowicz–Czerepińska. Pałac w Kurowie – Olesinie. Lublin 1992r.
M. Matyaszewski, E. Mitrus. Dokumentacja z badań archeologicznych relikwów oficyny pałacu w Kurowie – Olesinie, Tom I i II. Lublin 2000 r.
K.A. Boreczek. Właściciele Kurowa i jego dóbr ziemskich. Lublin Kurów 2005 r.
M. Matyaszewski. Wyniki badań archeologicznych relikwów oficyny pałacu w Kurowie – Olesinie. Lublin 2003 r.

28) I. Teodorowicz–Czerepińska. Pałac w Kurowie – Olesinie. Lublin 1992r.

29) K. Sroczyńska. Podróże malownicze Zygmunta Vogla. Warszawa 1980 r.
A. Duklewska. Rezydencja Potockich w Olesinie. Kurów 2005 r.
A. Obrębska. Park zabytkowy Olesin gm. Kurów, woj. lubelskie. Lublin 1972 r.

- Okrągła wieżyczka.
- Kościółek ukończony w 1786 r. i budowany na nowo w 1799 r. w rodzaju altany, do dekoracji użyto kory.
- Domek Gotycki.
- Domek Rybaka wybudowany w 1811 r.
- Młyn.
- Domek księżnej marszałkowej Lubomirskiej.
- Rozlokowane po całym założeniu liczne altany: altana z masztem, altana chińska, altana gotycka. Były to pawilony drewniane, czasem tynkowane bądź dekorowane korą.
- Dom Gościnny istniejący w 1793 r.
- Austeria.
- Budynki gospodarcze: kuchnia wymurowana w 1802 r., oficynki dla kucharza i ogrodnika, domek dla lokajów.

Przepływająca rzeka Kurówka i kilka połączonych ze sobą sadzawek w obrębie ogrodu spowodowały konieczność ich komunikacji licznymi mostami. Niektóre z nich były bardzo efektowne zwłaszcza Most Wielki z 1788 r. – murowany, udekorowany rzeźbami / wazonami, siedząca kobieta/ i Most Gotycki drewniany. Interującym elementem małej architektury była grota, którą spływała rzeczka zasilająca sadzawki. Ukształtowana ona była jako malownicza ruina monumentalnej budowli, której wielkie kamienne fragmenty ze śladami dekoracji rozrzucone były wokół.³⁰

Nastrój malowniczości potęgował zróżnicowany drzewostan.

W parku znajdowało się niewiele pomników i rzeźb figuralnych: pomnik ku czci Izabelli i Julii Potockich, „bożek leśny”. Natomiast było kilka kamiennych wazonów na postumentach. Jeden z nich z 1799 r. poświęcony był przyjacielowi gospodarzy Kazimierzowi Ustrzyckiemu.³¹

Ogród zmienił swój charakter po 1800 r. z ogrodu sielankowego został przekształcony w romantyczny o rozległych perspektywach widokowych. Drzewami zostały zasłonięte mniej efektowne budynki gospodarcze i sąsiadujący z tym założeniem pałac kurowski. Były komponowane nowe klomby.³²

Stanisław Kostka Potocki interesował się Olesinem do śmierci w 1821 r. Dbał o stan budowli, które stopniowo niszczyły pod wpływem czasu, bądź uszkodzone przemarszem obcych wojsk. Po jego śmierci o posiadłość dbała żona Aleksandra Potocka. Po upadku Powstania Listopadowego w 1831 r., przestał istnieć dwór Czartoryskich w Puławach i letnia rezydencja w Olesinie straciła rację bytu. Budowle wzniesione w większości z nietrwałych materiałów popadły w ruinę.

Od 1803 r. do śmierci w 1809 r. Ignacy Potocki zamieszkiwał w Klementowicach.

W 1806 r. dobra kurowskie wraz z pałacem /z *wyłączeniem Olesina*/ po zlicytowaniu ich za długi nabywa Antoni Kuczyński, po którym dziedziczy Barbara Moraczewska. Olesin jako zespół rezydencjalno–krajobrazowy pozostaje nadal własnością Stanisława Kostki Potockiego. Zostaje sprzedany w 1833 r. przez Aleksandra Potockiego Grzegorzowi Zbyszewskiemu z Markuszowa, który miał za żonę Barbarę Moraczewską. Ulega on stopniowej ruinie.

30) I. Teodorowicz–Czerepińska. Pałac w Kurowie – Olesinie. Lublin 1992r.
K.A. Boreczek. Właściciele Kurowa i jego dóbr ziemskich. Lublin Kurów 2005 r.
A. Orębska. Park zabytkowy Olesin gm. Kurów, woj. lubelskie. Lublin 1972 r.

31) Tamże.

32) Tamże.

Wtedy to nastąpiło nie tylko przestrzenne, lecz także własnościowe zintegrowanie obu zespołów rezydencjonalnych będących wcześniej odrębnymi założeniami braci Ignacego i Stanisław Kostki Potockich. Zespół kurowski przetrwał częściowo do naszych czasów. Natomiast Olesin uległ w XIX w. prawie całkowitemu zanikowi.³³ Wprawdzie obydwie założenia łączyły się krajobrazowo w czasach funkcjonowania letniej rezydencji Stanisława Kostki Potockiego, jednak w genezie powstania i kompozycji były założeniami odrębnymi posiadającymi zupełnie odmienne krajobrazowe związanie z odmiennym ukształtowaniem terenu.

Po śmierci w 1854 r. Barbary z Moraczewskich Zbyszewskiej właścicielem dóbr Kurowskich w tym Olesina zostaje rodzina Łżyckich /1854–1865 r./.³⁴

Zespół pałacowo–parkowy w Olesinie. Pomnik z 1854 r. ufundowany przez Józefa Łżyckiego, upamiętniający narodzenie synów – Wiktora i Józefa /2011 r./

33) Tamże.

34) K.A. Boreczek. Właściciele Kurowa i jego dóbr ziemskich. Lublin Kurów 2005 r.

Następnie właścicielem majątku kurowskiego, w tym Olesina została rodzina Baczyńskich /1865–1918 r./, dzierżawionego przez Porazińskich /1905–1914 r./³⁵

W latach 1918–1933 dobra ziemskie kurowskie były własnością Marii Konstancji z Jełowickich Orssetti.³⁶ Po jej śmierci majątek stopniowo przechodził w ręce Bogdana Rakowskiego. Do wybuchu II wojny światowej zdołał w znacznej części spłacić spadkobierców Jełowickich. Przed wkroczeniem Armii Czerwonej wyjechał on z Kurowa. Na mocy dekretu tzw. Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego /PKWN/ z dnia 6 września 1944 r. o reformie rolnej majątek został znacjonalizowany.

W 1922 r. klasycystyczny pałac kurowski został rozbudowany poprzez dodanie od strony elewacji bocznych niesymetrycznych parterowych aneksów. W czasie rozbudowy następuje wymiana pokrycia dachu nad korpusem pałacowym. Gont został zastąpiony blachą.

Powojenne podziały związane z nowymi inwestycjami ograniczyły i przekształciły w znacznym stopniu tereny dawnego założenia od strony północnej i północno – wschodniej. Odcięły one część rezydencjonalną majątku od zaplecza folwarcznego. Częściowemu uszkodzeniu uległa XVIII-wieczna kasztanowcowa aleja dojazdowa do pałacu od strony Kurowa. Natomiast XVIII-wieczna czterorzędowa aleja lipowa łącząca niegdyś trakt lubelski z ośrodkiem dóbr kurowskich, dziś nie wiedzie do pałacowego dziedzińca. Znaczej regulacji uległ również w okresie powojennym położony w dolinie Kurówki rozległy układ wodny otaczający zespół pałacowo – parkowy od strony południowo-zachodniej i południowo-wschodniej. Istniejące obecnie stawy z groblami są pozostałościami dawnego systemu wodnego Olesin. Natomiast założenie parkowe zniszczone całkowicie w trójkącie zajmowanym obecnie przez mleczarnię jest częściowo przekształcone głównie ze względu na poszerzenie stawów w ich linii brzegowej od strony północnej. Obecna aleja prowadząca od pałacu w kierunku zachodnim była bardziej odsunięta od linii brzegowej stawów. Obce założeniu są nasadzenia topolowe wokół klombu przed pałacem oraz samosiewy na terenie parku zacierające ślady dawnej kompozycji.

Pomimo tego występuje integralność parku w jego obecnych granicach włącznie z nasypem od strony północno-zachodniej i posadowionym na nim obeliskiem zwieńczonym krzyżem z 1854 r. wzniesionym na pamiątkę przyścia na świat synów dziedzica lżyckiego.

W obrębie stawu położonego najbliżej pałacu znajduje się nie funkcjonująca oczyszczalnia ścieków.

Na osi frontowej alei prowadzącej do pałacu znajduje się kamienno-betonowa asfaltowa estrada.

Pałac budowany w latach /1768–1773/ zalicza się do wczesnego klasycyzmu.

Dziś w Olesinie trudno doszukać się śladów wykwintnej rezydencji wiejskiej doby oświecenia.

Przetrwała tylko nazwa obejmująca teraz także dawny pałac kurowski, który zachował się do dziś w gruntownie zmienionej formie.

W dniu 21.08.2000 r. Lubelski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Lublinie udzielił zezwolenia na badania archeologiczne w miejscu dawnej oficyny pałacowej. Obiekt miał ok. 30 m długości i 10 m szerokości i ustawiony był na północny wschód od pałacu. Prace wykopaliskowe zostały przeprowadzone w okresie od 28 sierpnia do 14 października 2000 r. W ich wyniku stwierdzono, iż na miejscu oficyny wykonanej po 1756 r. istniały

35) Tamże.

36) Tamże.

dwie wcześniejsze budowle. Najstarszym reliktem okazał się północno-wschodni narożnik obiektu wykonanego głównie z kamieni wapiennych datowany na XV–XVI w. Drugim chronologicznie obiektem w znacznej mierze wykonanym z cegły, którego relikty zostały odkryte w wyniku wykopów był dwór pochodzący z XVII w. W położonym najdalej w kierunku wschodnim wykopie odsłonięto mury wiązane już wyłącznie z oficyną pałacową powstałą ok. poł. XVIII wieku /po 1756 r./³⁷

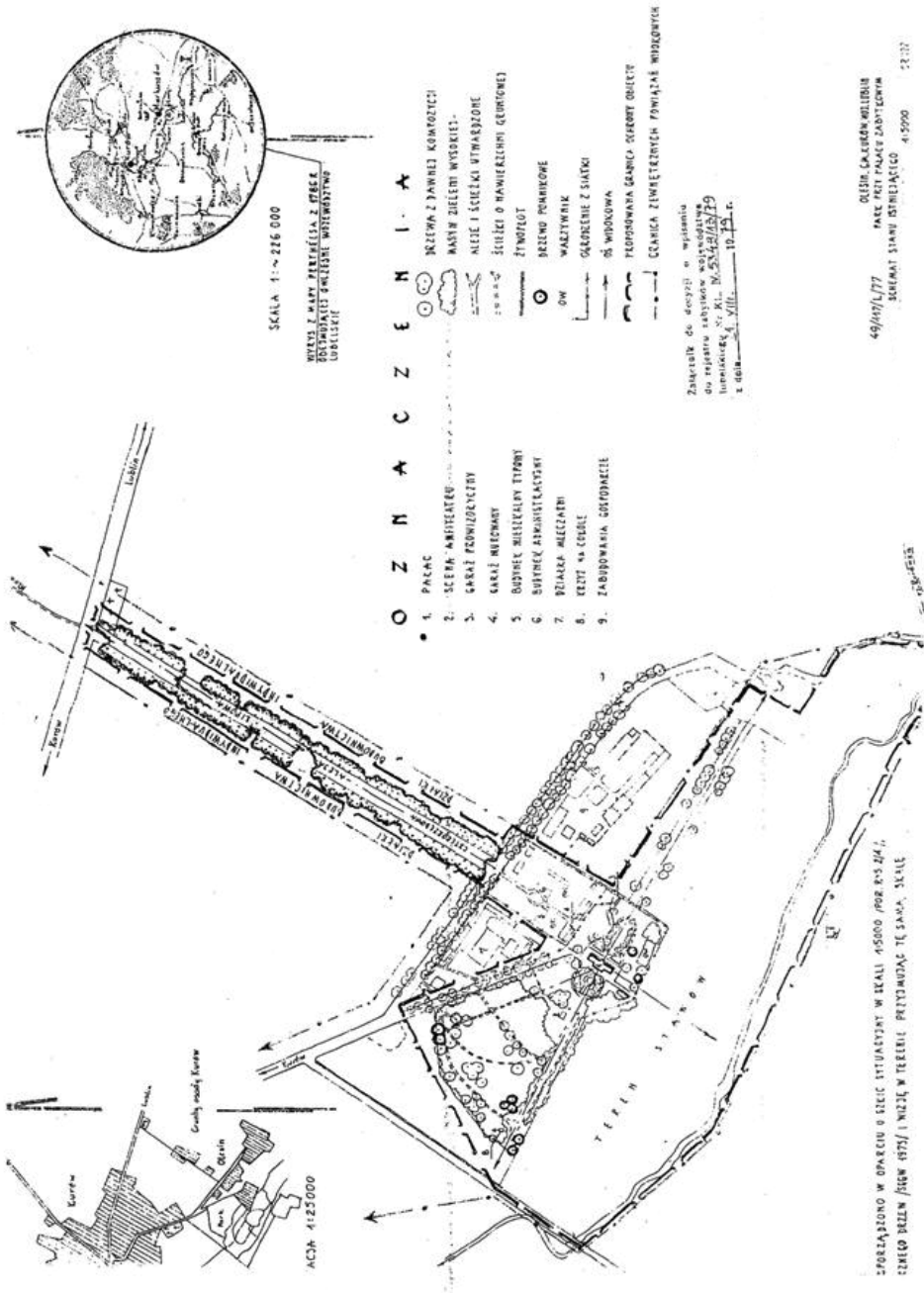
Natomiast nadzorowane archeologicznie badania geotechniczne pałacu pozwoliły zarejestrować relikty muru starszego od XVIII wiekowej rezydencji stanowiący jak się przypuszcza pozostałość zabudowy o charakterze obronnym lub gospodarczym.³⁸

Prowadzone badania archeologiczne w miejscu dawnej oficyny pozwoliły określić **zabytki ruchome**. Stanowią je fragmenty ceramiki naczyniowej datowanej na okres późnośredniowieczny w większości na przełom XIV, XV bądź XVI w, kafli piecowych z XVI w. posiadających liczne analogie w zdobnictwie pieców renesansowych jak i fragmenty wyrobów szklanych m.in. kielicha i „gomółki” okiennej. Spośród nielicznych zabytków późnośredniowiecznych na wyróżnienie zasługuje część brzegowa garnka wykonana z gliny kaolinitowej oraz fragmenty renesansowych kafli piecowych bogato ornamentowanych motywami roślinnymi i pokrytych wielobarwną, ołowiowo-cynową glazurą. Zwraca uwagę staranne ich wykonanie jak i ornamentyka w postaci rozet kwiatowych o grubych mięsistych i wielobarwnych kwiatach. Zupełnie wyjątkowy zabytek stanowi fragment kafła z przedstawieniem sceny pasyjnej ukrzyżowania Chrystusa.³⁹

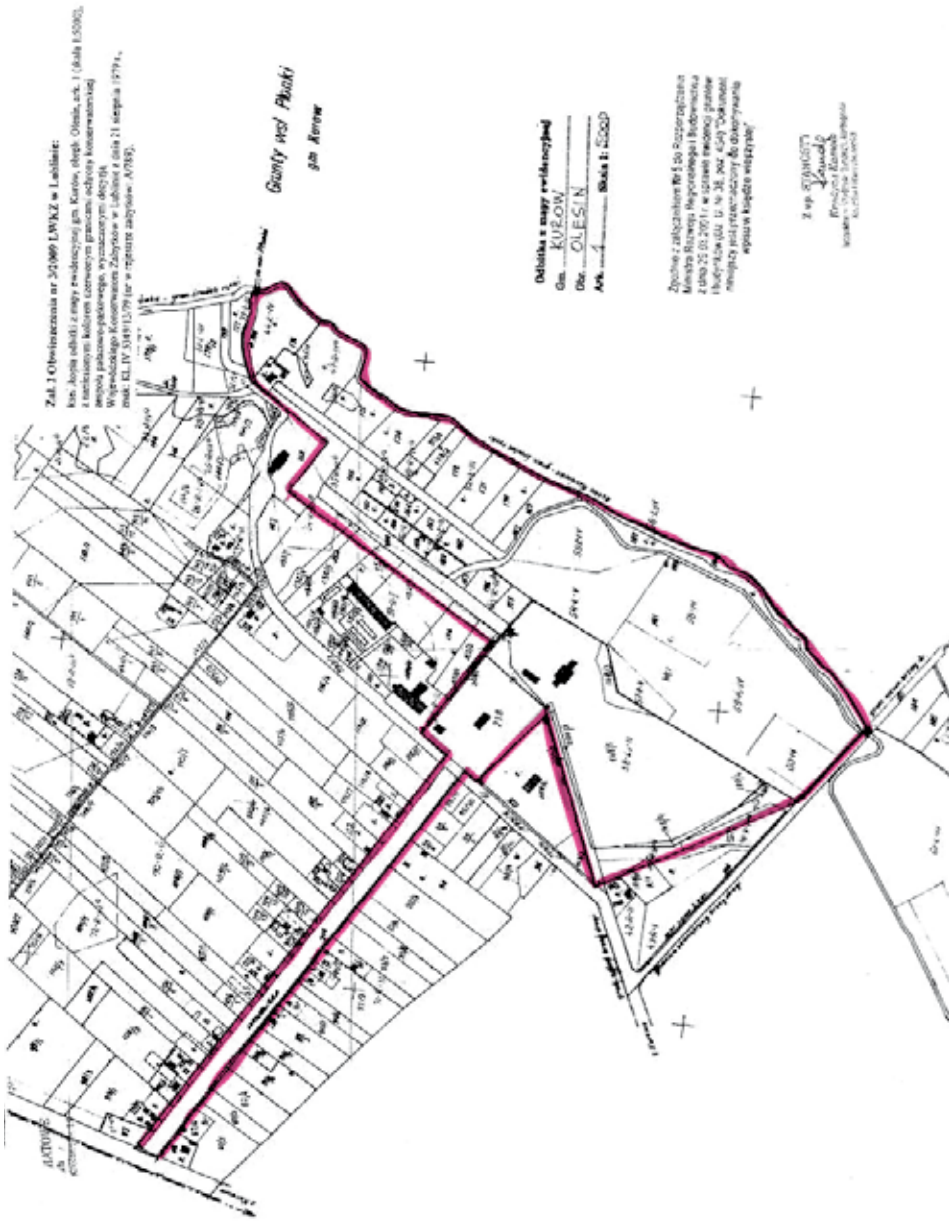
37) M. Matyaszewski, E. Mitrus. Dokumentacja z badań archeologicznych reliktyw oficyny pałacu w Kurowie – Olesinie, Tom I i II. Lublin 2000 r.

38) Tamże.

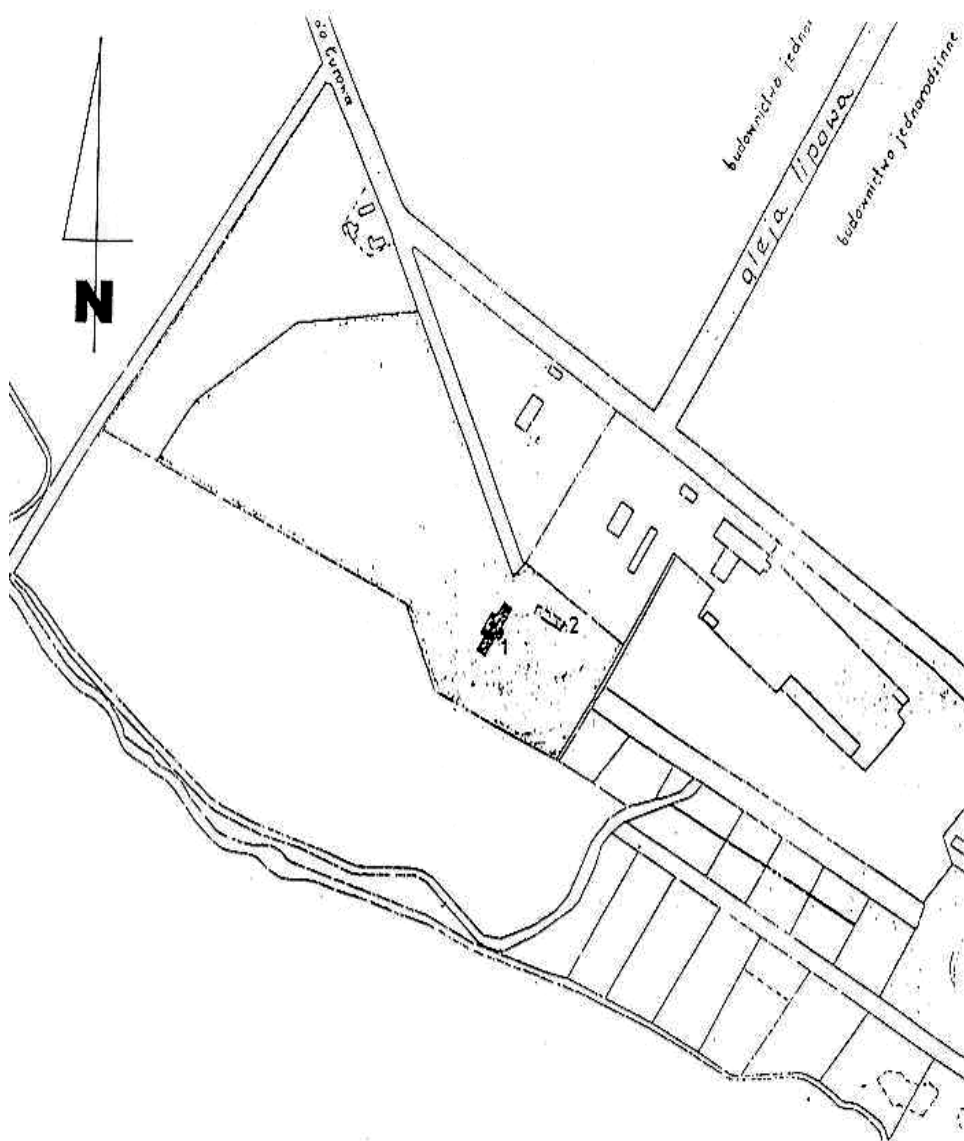
39) M. Matyaszewski, E. Mitrus. Wyniki badań archeologicznych reliktyw oficyny pałacu w Kurowie – Olesinie. Lublin 2003 r.

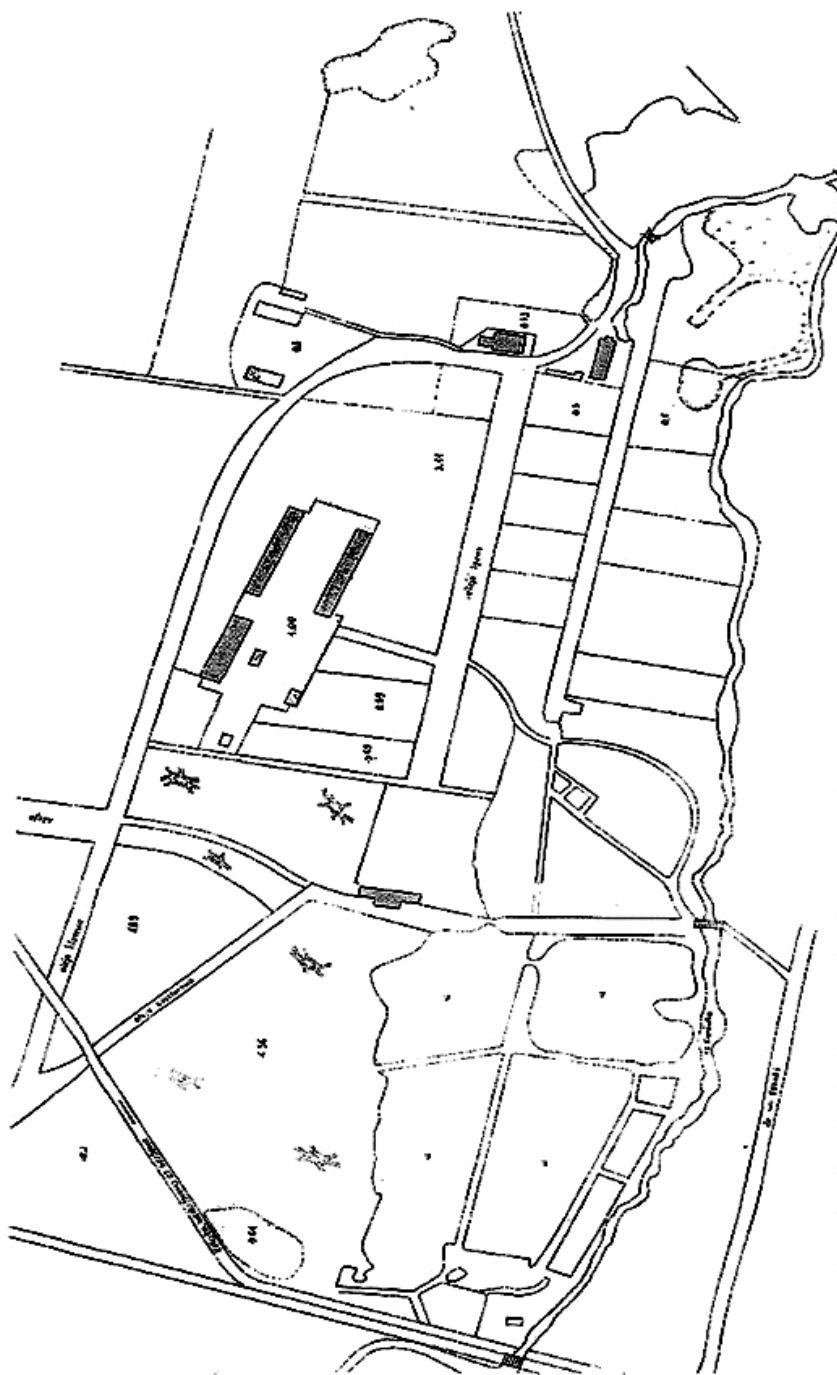
Schemat zespołu pałacowo-parkowego i alei lipowej – załącznik do decyzji z dn. 21.08.1979 r. o wpisaniu do rejestru zabytków zespołu pałacowo parkowego w Olesinie.

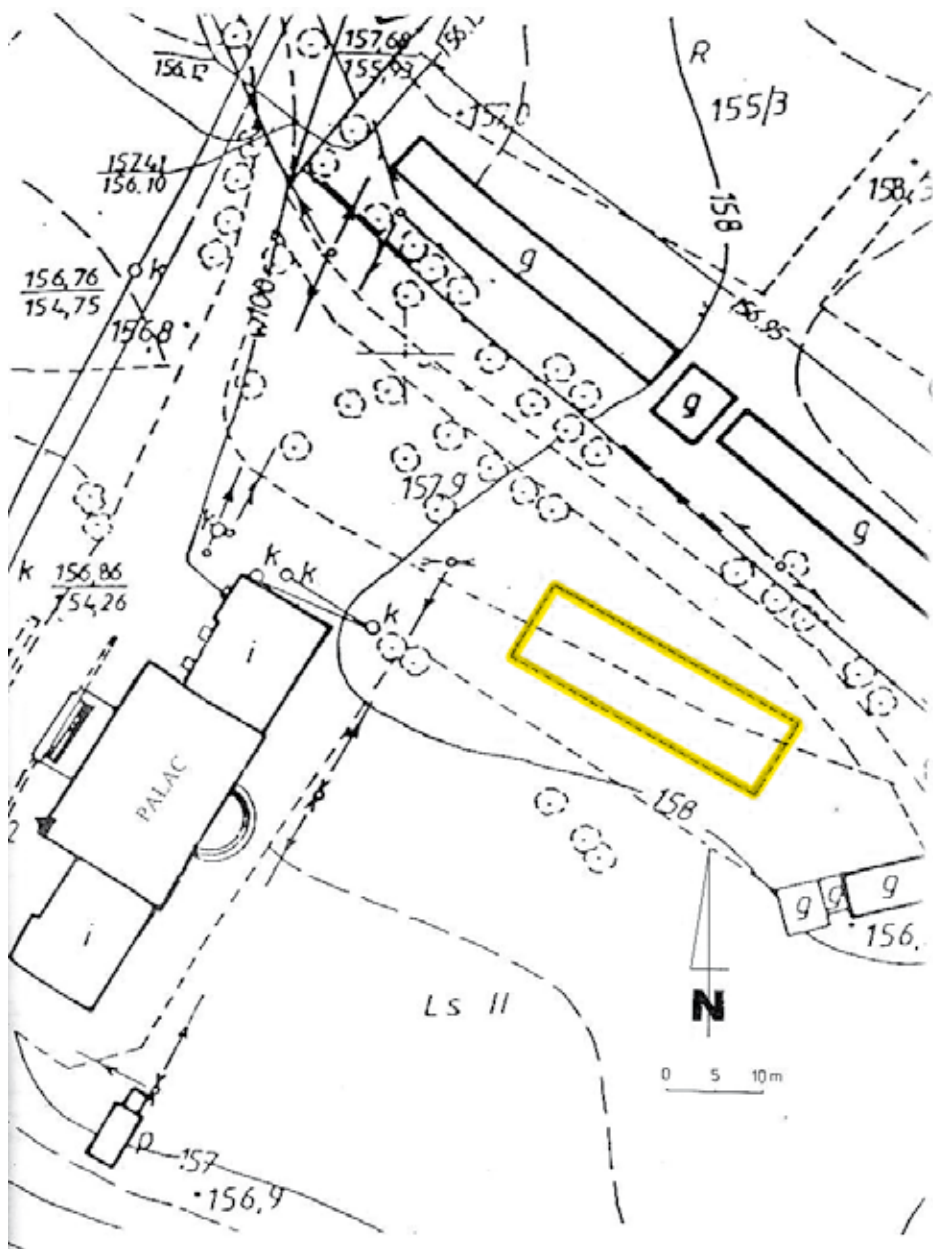
Granice ochrony konserwatorskiej zespołu pałacowo-parkowego w Olesinie.
 Załącznik obwieszczenia Nr 3/2009 LKWZ w Lublinie.

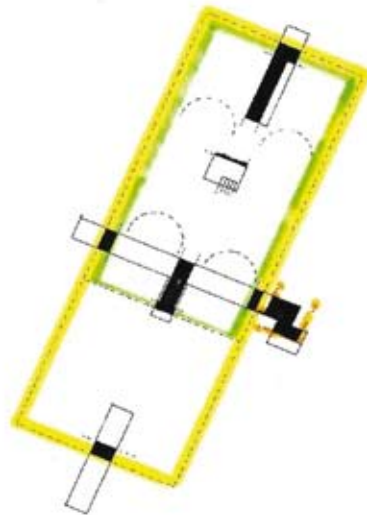
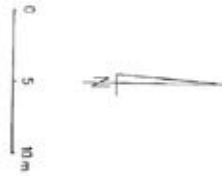
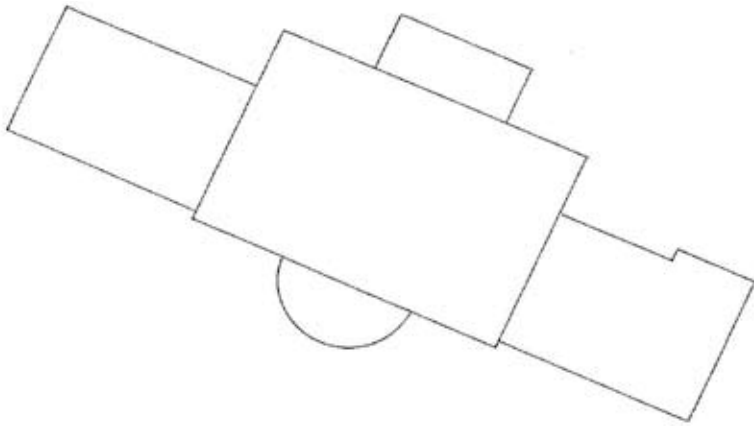
Plan z roku 1962. 1 – pałac, 2 – oficyna. Skala 1:5000.

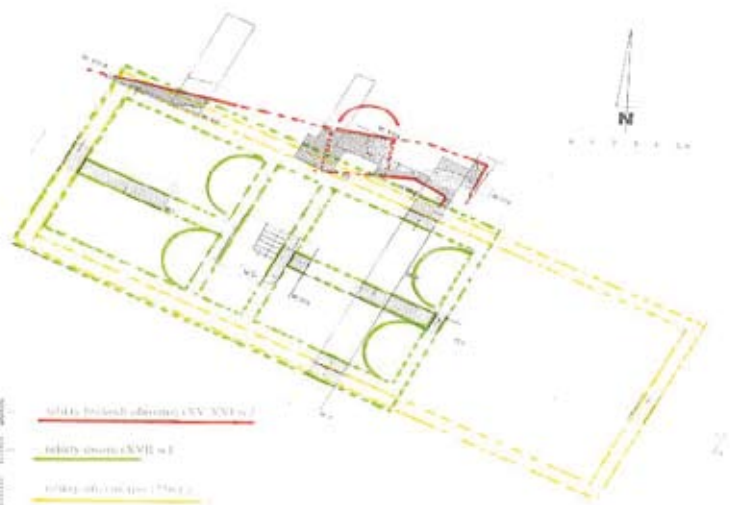
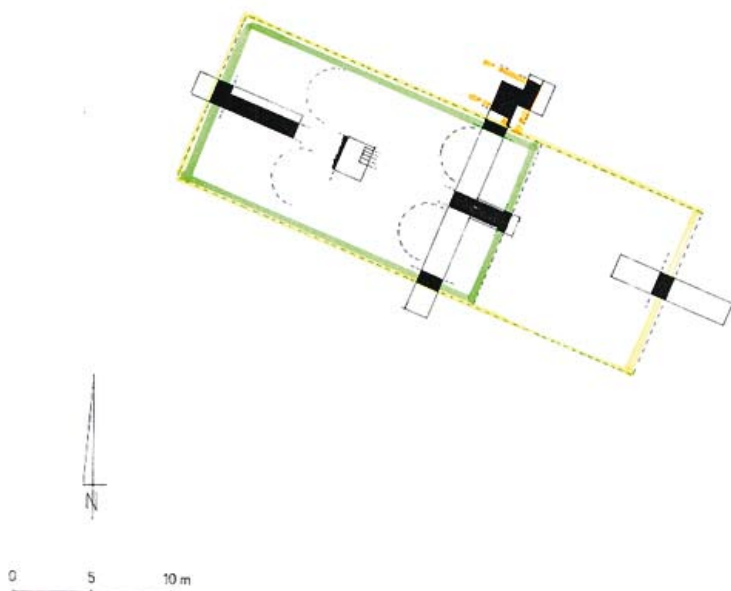
Przerys ze szkiców rozparcelowanego majątku Kurów z dn. 14.12.1946 r.
Archiwum Wydz. Ks. Wiczc. Sądu Rejonowego w Puławach. A. Obrębska.

Orientacyjna lokalizacja oficyny pałacowej w Olesinie. Skala 1:500.

*Orientacyjna lokalizacja pałacu i oficyny pałacowej.
Dokumentacja Urzędu Gminy Kurów z badań archeologicznych relikwów
oficyny pałacu w Olesinie – /2000 r./*

Lokalizacja oficyny pałacowej. Dokumentacja Urzędu Gminy Kurów z badań archeologicznych relikwów oficyny pałacu w Olesinie /2000 r./

Pałac w Olesinie przełom lat 60/70 XX w.

Pałac w Olesinie przełom lat 60/70 XX w.

Pałac w Olesinie./połowa lat 70–tych XX w./

Pałac w Olesinie /połowa lat 70–tych XX w./

Zespół pałacowo–parkowy wraz z układem wodnym i groblami w Olesinie /2007 r./

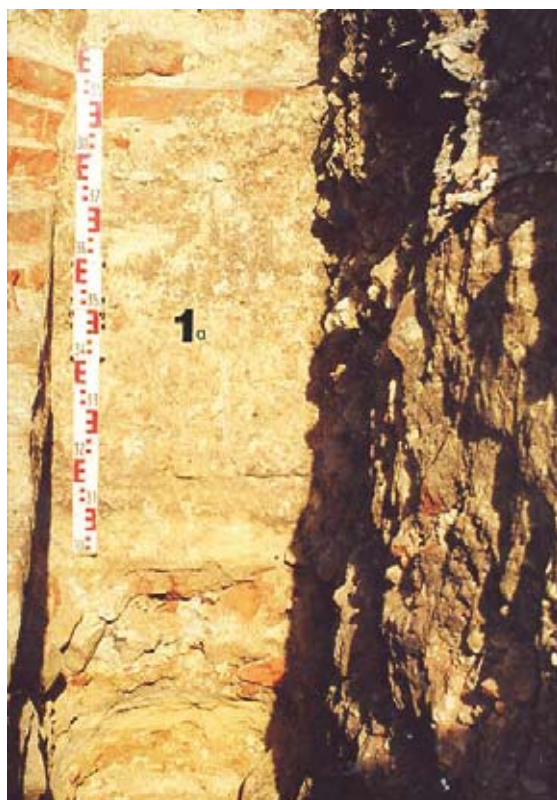

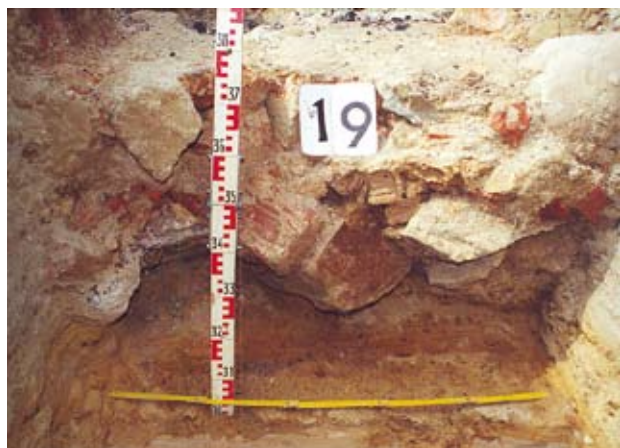
Zespół pałacowo-parkowy wraz z układem wodnym i groblami w Olesinie. /2007 r./

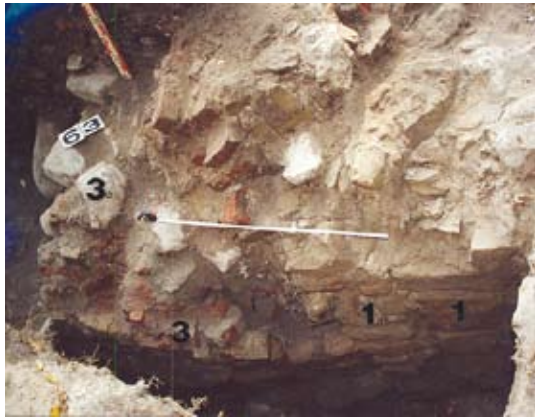
Aleja lipowa w Olesinie /2011 r./

DOKUMENTACJA Z BADAŃ ARCHEOLOGICZNYCH
RELIKTÓW OFICYNY PAŁACU W OLESINIE – 2000 R.

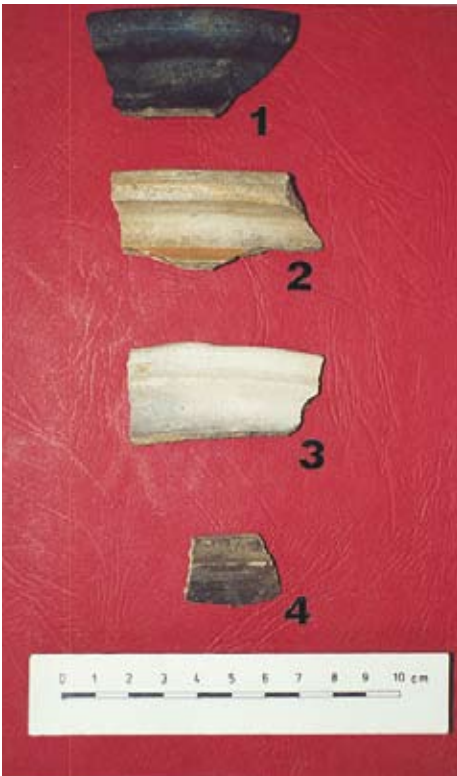

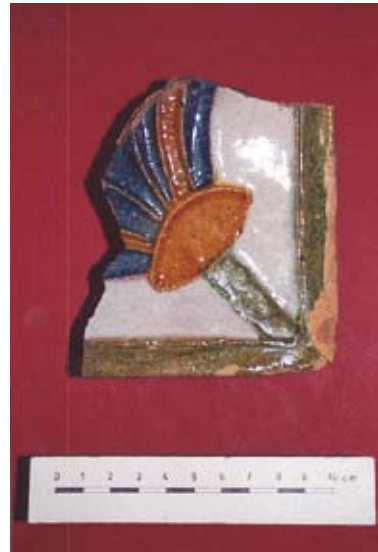
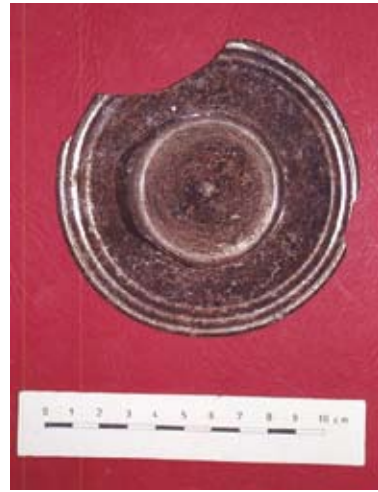

ZABYTKI RUCHOME
Pozyskane w wyniku badań archeologicznych oficyny
i pałacu w Olesinie /2000 r./

Cmentarze

Niemal do końca XVIII w. cmentarze funkcjonowały bezpośrednio przy świątyniach parafialnych, które były posadowione w centrach osadnictwa miejskiego czy też wiejskiego. Dopiero w przepisach prawnych z końca XVIII w. /*Dekret Cesarza Austro-Węgier Franciszka Józefa II z 1783 r.*/, które na ziemiach polskich zaczęły obowiązywać po III rozbiórce Rzeczypospolitej w 1795 r. kiedy Kurów znalazł się pod zaborem austriackim wprowadzono ze względów sanitarno-epidemiologicznych nakazy likwidacji cmentarzy przykościelnych i przysynagogałnych oraz lokowania nowych poza obrębem zabudowy.⁴⁰

Cmentarze były swoistym odbiciem zamieszkujących na danym terenie ludzi, ich narodowości, kultury, religii oraz historii. W gminie Kurów zlokalizowanych jest osiem cmentarzy:

- dawny cmentarz rzymskokatolicki przykościelny w Kurowie,
- obecny cmentarz rzymskokatolicki w Kurowie przy ul. I Armii WP,
- dawny cmentarz rzymskokatolicki przykościelny w Klementowicach,
- obecny cmentarz rzymskokatolicki w Klementowicach,
- nieistniejący dawny kirkut przy nieistniejącej synagodze /*obecnie działki zabudowane w Kurowie przy ul. Nowej*/,
- nowy kirkut w Kurowie przy ul. Blich,
- cmentarz wojenny z I wojny światowej w Olesinie,
- cmentarz rzymskokatolicki w Choszczowie – Parafia Dęba.

Przykościelny cmentarz parafialny rzymskokatolicki w Kurowie.

Od czasu ufundowania kościoła i ustanowienia parafii w Kurowie cmentarz funkcjonował przy kościele. Jest on wpisany do rejestru zabytków województwa lubelskiego oraz do gminnej ewidencji zabytków w ramach wpisu dokonanego na rzecz zespołu kościelnego w Kurowie.

Cmentarz parafialny rzymskokatolicki w Kurowie.

Przepisy prawne, które weszły w życie z końcem XVIII w. spowodowały wyznaczenie i założenie nowego cmentarza. Usytuowany jest on w Kurowie przy ulicy I Armii WP, Cmentarz nie jest wpisany do rejestru zabytków województwa lubelskiego.

Nie zachowały się najstarsze nagrobki, a jedynie figura Matki Boskiej Bolesnej ufundowana przez szewca kurowskiego Mateusza Kaczmarskiego z 1784 r., która mogła mieć charakter małej architektury przydrożnej.

Na uwagę zasługuje kaplica grobowa murowana rodziny Baczyńskich z 1880 r. wybudowana na planie prostokąta, pokryta dachem dwuspadowym. Na zachodniej ścianie w części górnej znajduje się napis „Grobowiec Baczyńskich 1880 r.” a nad nim herb najprawdopodobniej rodziny Baczyńskich. Niżej w dwóch wnękach po obu stronach drzwi wejściowych są wypisane nazwiska i imiona zmarłych. Można przypuszczać, że grobowiec ten został wybudowany w 1880 r. przez właściciela dóbr Kurowa Waleriana Baczyńskiego.

40) J. Bardach, B. Leśnodorski, M. Pietrzak. Historia ustroju i prawa polskiego. Warszawa 2000 r.
M. Szczaniecki. Powszechna historia państwa i prawa. Warszawa 1973 r.

Brama wjazdowa na cmentarz parafialny w Kurowie /dwudziestolecie międzywojenne/.

Brama wjazdowa na cmentarz parafialny w Kurowie /2009 r./

Brama wjazdowa i wjazd na cmentarz parafialny w Kurowie po renowacji /2014 r./

Figura Matki Boskiej Bolesnej z 1784r. na cmentarzu parafialnym w Kurowie /2009 r./

Figura Matki Boskiej Bolesnej z 1784r. na cmentarzu parafialnym w Kurowie. / 2009 r./

Grobowiec rodziny Baczyńskich 1880 r. na cmentarzu parafialnym w Kurowie / 2009 r./

Przykościelny cmentarz parafialny rzymskokatolicki w Klementowicach.

Od czasu ufundowania kościoła i ustanowienia parafii w Klementowicach cmentarz funkcjonował przy kościele. Jest on wpisany do rejestru zabytków województwa lubelskiego oraz do gminnej ewidencji zabytków w ramach wpisu dokonanego na rzecz zespołu kościelnego w Klementowicach.

Cmentarz parafialny rzymskokatolicki w Klementowicach.

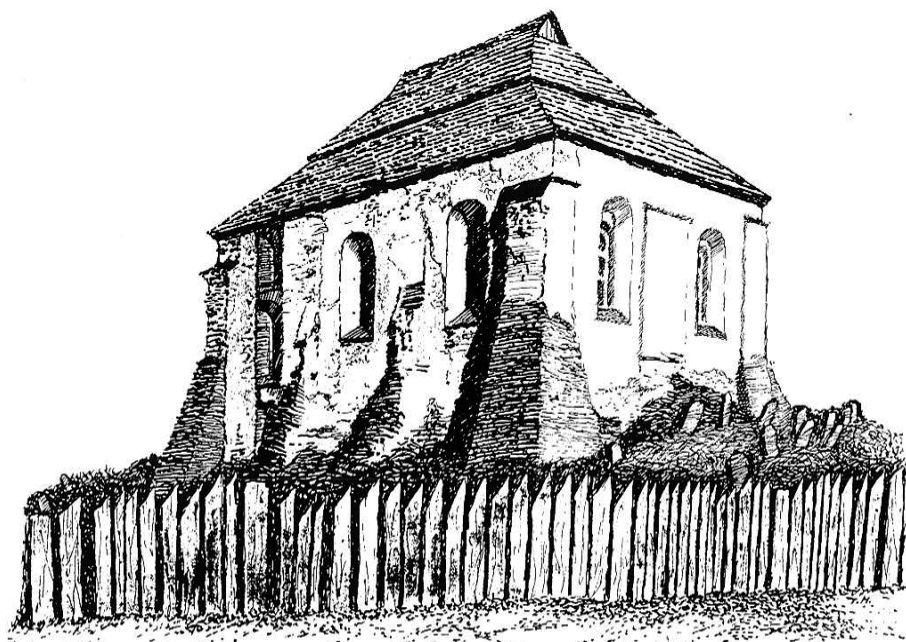
Przepisy prawne, które weszły w życie z końcem XVIII w. spowodowały wyznaczenie i założenie w poł. XIX w. nowego cmentarza. Usytuowany jest on w Klementowicach w pobliżu starego cmentarza przykościelnego i kościoła parafialnego. Cmentarz nie jest wpisany do rejestru zabytków województwa lubelskiego.

Cmentarz parafialny w Klementowicach /2009 r./

Przysynagogalny cmentarz żydowski – kirkut.

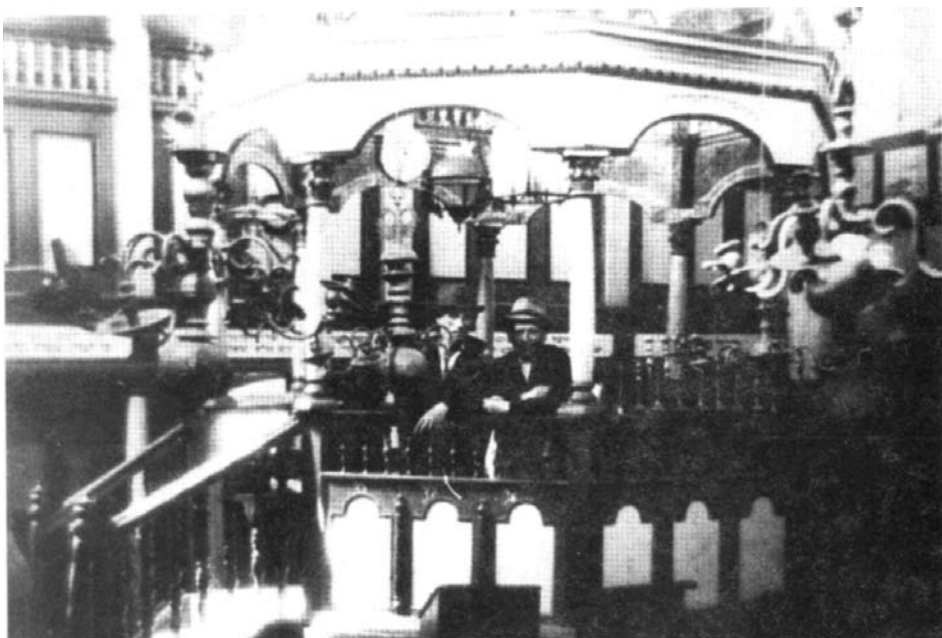
Dawny cmentarz żydowski – kirkut funkcjonował od czasu ufundowania świątyni żydowskiej – synagogi w bezpośrednim jej sąsiedztwie w Kurowie przy obecnej ulicy Nowej. Cmentarz ten podobnie jak i synagoga zostały zniszczone podczas eksterminacji ludności żydowskiej w czasie okupacji hitlerowskiej. Nagrobki i ogrodzenie cmentarza nie zachowały się do dnia dzisiejszego. Zostały one na przełomie 1942/1943 r. wywiezione przez okupanta hitlerowskiego na wykonanie podbudowy drogi relacji Kurów – Klementowice w pobliżu przeprawy mostowej na rzece Struga Kurów /Grabówka/.

*Synagoga i stary kirkut w Kurowie w okresie międzywojennym
/Rysunek wykonany w latach powojennych XX w. przez T. Hajnrycha./*

Synagoga i stary kirkut w Kurowie /sprzed 1931 r./

Wnętrze synagogi w Kurowie /sprzed 1931r./

Wnętrze synagogi w Kurowie /sprzed 1931r./

Cmentarz żydowski – kirkut.

Usytuowany w Kurowie przy ul. Blich. Decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 10.04.1991 r. znak: KL.IV.5349/12/91 w sprawie wpisania dobra kultury do rejestru zabytków – wpisany został do rejestru zabytków Województwa Lubelskiego pod nr A/1030 oraz do gminnej ewidencji zabytków prowadzonej w formie karty adresowej dobra kultury nr A/1030 cmentarz żydowski – kirkut. Przepisy prawne, które weszły w życie z końcem XVIII w. spowodowały wyznaczenie i założenie w XIX w. nowego cmentarza żydowskiego – kirkuta. W 1903 r. otoczony był płotem drewnianym, który ok. 1914 r. zastąpiono parkanem murowanym. Nagrobki i ogrodzenie cmentarza nie zachowały się do dnia dzisiejszego. Zostały one na przełomie 1942/1943 r. wywiezione przez okupanta hitlerowskiego na wykonanie podbudowy drogi relacji Kurów–Klementowice w pobliżu przeprawy mostowej na rzece Struga Kurów /Garbówka/. Kirkut ten jest jedynym materialnym śladem obecności w Kurowie bardzo niegdyś licznej grupy ludności żydowskiej. Nie jest objęty ochroną w planie zagospodarowania przestrzennego.⁴¹

Cmentarz wojenny z 1915 r. w Olesinie.

Decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie znak: KL.IV.5349/18/90 z dnia 21.09.1990 r. w sprawie wpisania dobra kultury do rejestru zabytków – cmentarz został wpisany do rejestru zabytków województwa lubelskiego pod nr A/1013 oraz do gminnej ewidencji zabytków prowadzonej w formie karty adresowej dobra kultury nr A/1013. Objęty jest ochroną w planie zagospodarowania przestrzennego.⁴²

Z końcem lipca 1915 r. 4 armia austriacka wspomagana przez korpusy niemieckie pokonała opór Rosjan pod Chmielem i 30 lipca 1915 r. zajęła Lublin. Nieco wcześniej 23 lipca 1915 r. wojska austriacko–niemieckie i legiony polskie po przełamaniu linii oporu Rosjan pod Borzechowem podjęły akcję ofensywną wypierając Rosjan w kierunku północno–zachodnim. Pod koniec lipca 4 armia rosyjska zatrzymała się na nowopowstałej linii frontu biegnącej wzdłuż drogi Puławy – Końskowola – Kurów – Markuszów. Postępująca za nią 4 armia austriacka oraz korpusy niemieckie otrzymały rozkaz przełamania linii frontu na odcinku Kurów – Markuszów – przedpola Lublina. Zadanie to przypadło 9 korpusowi 106 dywizji piechoty, w składzie której działały Legiony Polskie. W wyniku bitwy pod Jastkowem 31 lipca – 3 sierpnia 1915 r., w której szczególnym męstwem odznaczył się 4 pułk piechoty Legionów, Rosjanie zostali wyparci w kierunku północnym. W bitwie tej wzięła udział 41 dywizja piechoty Honwedów /obrony/ oraz 80 pułk piechoty z 10 brygady. Po stronie sprzymierzonych walczyli: Austriacy, Niemcy i Polacy. Poległych w bitwie pod Jastkowem oraz innych potyczkach jakie miały miejsce z końcem lipca i początkiem sierpnia 1915 r. pochowano na polu bitwy oraz na terenie prowizorycznych cmentarzy w Jastkowie, Marysinie, Garbowie i Kurowie. Po przesunięciu się linii frontu ciała żołnierzy pochowanych w polu stopniowo ekshumowano i przenoszono na cmentarze wojenne.⁴³

Na cmentarzu wojennym w Kurowie – Olesinie spoczęli żołnierze niemieccy z 217, 218 i 219 pułku piechoty niemieckiej, ale również oddziałów austriackich i rosyjskich.⁴⁴

Cmentarz został założony na gruntach należących do majątku Kurów. Sprowadzono tam zwłoki żołnierzy poległych głównie pod Jastkowem, ale i z okolicznych pól – miejsc potyczek i przebiegu linii frontu.⁴⁵

41) Dokumentacja Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie i Urzędu Gminy Kurów. Biuro Promocji Miasta Lublin. Pamięci Żydów Województwa Lubelskiego. Lublin 1989 r. Rzeczpospolita. Żydzi polscy. Zeszyt nr 37 z 23 grudnia 2008 r. Kirkuty domy życia wiecznego.

42) Dokumentacja Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie i Urzędu Gminy Kurów.

43) Tamże.

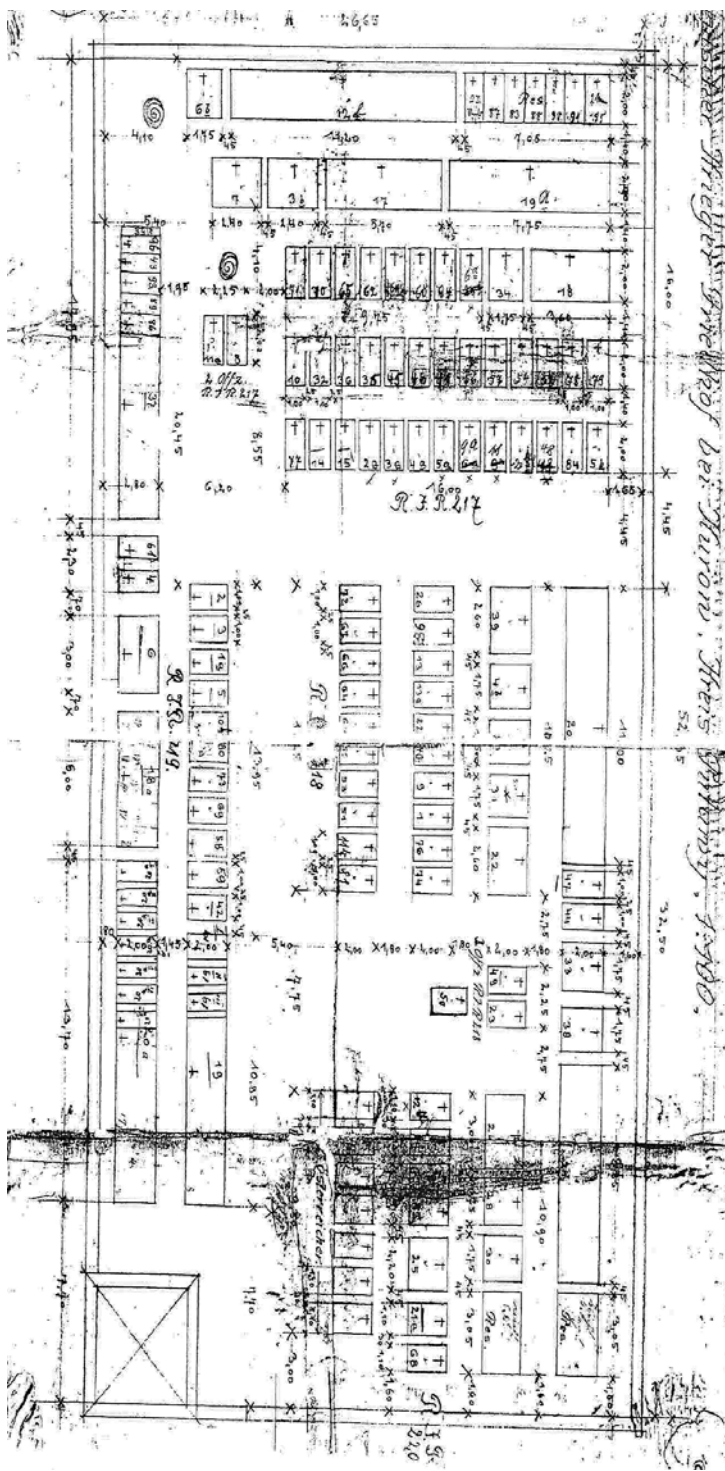
44) Tamże.

45) Dokumentacja Urzędu Gminy Kurów.

Na cmentarzu położonym w Olesinie przy drodze krajowej Nr 12/17 zachowały się mogiły ziemne z cementowymi krzyżami – pochówek żołnierzy niemieckich i austriackich oraz niewidoczne na powierzchni terenu mogiły – pochówek żołnierzy rosyjskich w północno-wschodniej części cmentarza. Ponadto nagrobki z piaskowca oficerów P. Bischoffa i R. Schrotera i jeszcze dwóch oficerów. Znajduje się tam również kaplica murowana z sierpnia 1918 r. kiedy to urządzono również cmentarz stawiając dębowe krzyże. Prawdopodobnie w tym czasie cmentarz został otoczony murem z czerwonej cegły. W okresie II wojny światowej Niemcy postawili cztery pomniki oficerom oraz ustawili betonowe krzyże na mogiłach pojedynczych i zbiorowych żołnierzy, za wyjątkiem żołnierzy rosyjskich.⁴⁶

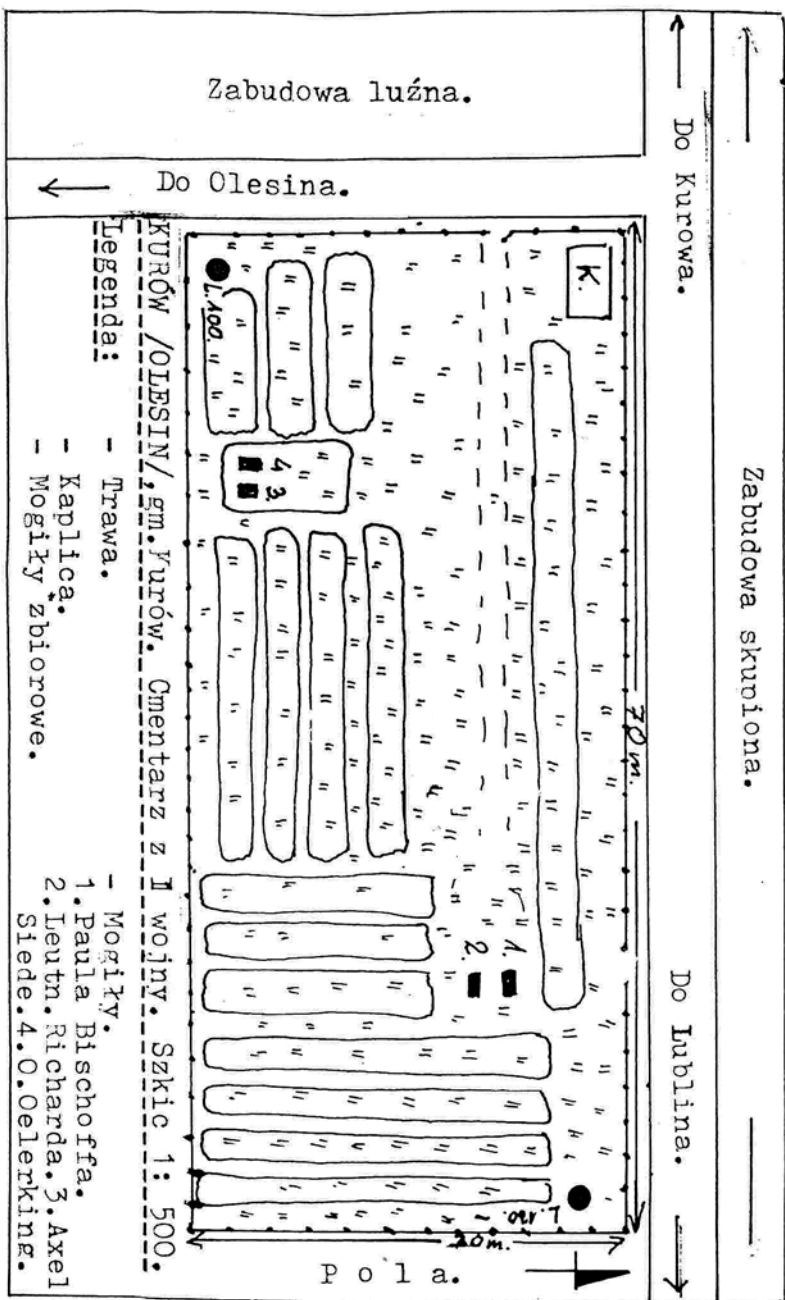
Po 1970 r. zniszczony murowany parkan został zastąpiony płotem siatkowym z bramą i bramką. Kaplica jest wybudowana na planie kwadratu z dodanymi półkolistymi absydami od strony wschodniej i zachodniej, niższymi od całości o 1/3. Posiada drzwi wejściowe od strony południowej i okno od strony północnej. Usytuowana jest w lewym rogu cmentarza od strony wejściowej. Cmentarz ogrodzony płotem siatkowym stanowi przykład cmentarza wojennego o założeniu zbliżonym do prostokąta i prostym układzie wnętrza.

46) Tamże.

Rubr. 14: Plan dawny
 APL, K.u.k. Kreiskommando in Putawy, Kriegerber-Abteilung, sygn.
 14 (Grobry żołnierzy austriackich, węgierskich, rosyjskich i niemiec-
 kich na terenie pow. puławskiego, węgierskich, rosyjskich i niemiec-
 kich na terenie pow. puławskiego (wskazy statysyczne, imienne oraz
 plany wojennych cmentarzy koło Kutowa i Wólki Żabkowskięj), 1916-1918.
 Na planie oznaczono m.in. pustą mogiłę w prawym górnym rogu, z adno-
 tacją "niektóre dane" (brak pochowanych).

Plan cmentarza wojennego w Olesinie

Cmentarz wojenny z 1915 r. żołnierzy austriackich, niemieckich i rosyjskich w Olesinie /2009 r./

Kaplica na cmentarzu wojennym w Olesinie /2009 r./

Nagrobek na cmentarzu wojennym w Olesinie /2009 r./

Nagrobek na cmentarzu wojennym w Olesinie /2009 r./

Nagrobek na cmentarzu wojennym w Olesinie /2009 r./

Nagrobek na cmentarzu wojennym w Olesinie /2009 r./

Cmentarz rzymskokatolicki w Choszczowie – Parafia Dęba.

Cmentarz został założony na grunkach wsi Choszczów w 1992 r. przez ks. kan. Władysława Siódema po utworzeniu 21 października 1991 r. Parafii Dęba. Jego teren ogrodzono murem z cegły i wybudowano kapliczkę.

Cmentarz rzymskokatolicki w Choszczowie dla Parafii Dęba. Choszczów /2011/

Cmentarz rzymskokatolicki w Choszczowie dla Parafii Dęba /2011r./

KRAJOWA, WOJEWÓDZKA I GMINNA EWIDENCJA ZABYTEKÓW

Krajowa ewidencja zabytków

Krajową ewidencję zabytków prowadzi Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie.

Zabytki nieruchome z gminy Kurów włączone do krajowej ewidencji zabytków¹:

- Ogrodzenie w zespole kościelnym w Klementowicach,
- Zespół dworsko-parkowy w Klementowicach z parkiem i aleją dębowo-lipową,
- Zespół dworcowy z dworcem kolejowym, ładownią, bagażownią i piwnicą kolejową w Klementowicach,
- Cmentarz parafialny w Klementowicach,
- Układ urbanistyczny Kurowa II poł. XV w.,
- Budynek plebański z 1927 r. */obecnie muzeum parafialne/*,
- Kapliczka słupowa z II poł. XIX w. w zespole kościelnym w Kurowie,
- Kapliczka słupowa II poł. XVIII w. przy ul. Lubelskiej w Kurowie */znajduje się tam mogiła zbiorowa 14 ułanów poległych w potyczce z wojskami rosyjskimi w dniu 3 marca 1831r./*,
- Łażnia żydowska */obecnie budynek mieszkalny/* przy ul. Warszawskiej 14 w Kurowie,
- Magistrat i Sąd */obecnie Urząd Gminy Kurów/*, 1912 r. przy ul. Lubelskiej 35 w Kurowie wg projektu I. Korolewa,
- Zajazd pocztowy przy ul. Lubelskiej 31 w Kurowie,
- Dom dróżnika w Olesinie Nr 11 wg projektu I. Korolewa, I połowa XX w.,
- Cmentarz parafialny w Kurowie,
- Kaplica grobowa Baczyńskich na cmentarzu parafialnym w Kurowie,
- Willa przy ul. Lubelskiej 25 w Kurowie,
- Wiatrak holenderski w Klementowicach Nr 310,
- Figura św. Jana Nepomucena w Kurowie, przy skrzyżowaniu ul. Puławskiej i Fabrycznej,
- Pomnik ofiar pacyfikacji w Łakoci,
- Pomnik partyzantów GL i AL na cmentarzu parafialnym w Kurowie, poległych w potyczce z niemiecką żandarmerią w dniu 31 marca 1944r. w Grabinie – Przypisówce k. Kamionki. *Zginęli: Aleksander Wojtowicz z Kłody, Józef Tatarczak lat 24 z Woli Przybysławskiej, Stanisław Pękala prawdopodobnie z Puław, Stanisław Mańko z Kłody lub Markuszowa, Gnieciak z Przybysławic. Wszyscy zostali pochowani we wspólnej mogile w Grabinie. Po wyzwoleniu Gnieciak został pochowany na cmentarzu w Garbowie. Natomiast pozostałych partyzantów w 1962r. umieszczono w zbiorowej mogile na cmentarzu parafialnym w Kurowie./*
- Pomnik i krzyż pamięci powieszonych na skwerze i rozstrzelanych na ul. Puławskiej w Kurowie w dniu 3 marca 1944 r. więźniów Zamku Lubelskiego,
- Pomnik – głaz pamiątkowy ku czci Ignacego Potockiego w Kurowie.

1) Dokumentacja Urzędu Gminy Kurów

*Figura Św. Jana Nepomucena w Kurowie przy skrzyżowaniu
ul. Puławskiej i Fabrycznej /2009 r./*

*Pomnik w Łąkoci upamiętniający poległych w walce z hitlerowskim okupantem
w latach 1939–1944 /2009 r./*

Pomnik partyzantów GL i AL na cmentarzu parafialnym w Kurowie / 2011 r./

Poczta konna. Zajazd pocztowy w Kurowie ul. Lubelska /2009 r./

Willa przy ul. Lubelskiej 25 w Kurowie /2009 r./

Budynek „łazienki” w Kurowie z okresu międzywojennego /2009 r./

*Budynek Urzędu Gminy Kurów /2009 r./
Wzniesiony został jako magistrat i sąd w 1912 r. wg projektu architekta Iwana Korolewa.
Nosi cechy architektury neogotyckiej.*

*Wykonana przez G. Sadurskiego tablica na elewacji zewnętrznej budynku Urzędu Gminy Kurów
upamiętniająca lokację Miasta Kurowa na prawie magdeburskim w dniu 6 stycznia 1442 r., ufundowana
6 stycznia 1992 r./2011 r./*

W Polsce w tym czasie panowała dynastia Jagiellonów. Lubelszczyzna znalazła się w centrum potężnego państwa polsko–litewskiego. Wiąże się to z jej rozkwitem gospodarczym. W XV w. powstało tu 15 miast w tym Kurów. Inicjatorem założenia miasta Kurów był Piotr rycerz herbu Szreniawa wywodzący się z małopolskiej rodziny możnowładczej z Kurowa parafia Wiśnicz k. Bochni. Była ona związana z dworem królewskim. Jego ojciec Klemens herbu Szreniawa przybył na ziemię lubelską w 1399 r. kiedy nabył Bochotnicę i Klementowice. Po śmierci Klemensa /ok.1405 r./ posiadany przez niego majątek przeszedł na Piotra, który w tym czasie zaczął używać nazwiska Kurowski. Jego brat Mikołaj z Kurowa, kanclerz koronny, był arcybiskupem gnieźnieńskim i sekretarzem królewskim za panowania króla Władysława Jagiełły.

Nieznany jest **przywilej lokacyjny** zawierający zezwolenie królewskie na założenie miasta Kurowa. lecz taki dokument był wydany. Mogło to być za panowania Władysława Jagiełły /zm. 1434 r./ lub Władysława Warneńczyka /zm. 1444 r./.

Natomiast **dokument lokacyjny** został wystawiony przez Piotra w sobotę w święto Trzech Króli dnia 6 stycznia 1442 r. na prośbę mieszczan, rady, wójta i pisarza miejskiego. Świadczy to o tym, że miasto było w trakcie organizacji. W połowie XV w. było zabudowane. Funkcjonował kościół, szkoła, dwa młyny, łaźnia oraz domy mieszkalne. Zdarzało się tak, że między wydanym przywilejem królewskim na założenie miasta a dokumentem lokacyjnym dziedzica upływało kilka a nawet kilkanaście lat. Domniemywa się, że mogło tak być i w przypadku Kurowa gdzie miasto powstawało na terenie wcześniej niezabudowanym w pobliżu siedziby mieszkalno–obronnej Kurowskich pomiędzy Brzozową Gacią a Płońską Wolą /obecnie Płonki/.

Przywilej królewski powodował, że miasto zostało zwolnione z podległości „prawu pospolitemu” czyli królewskiemu /*władzy sądowej już nie sprawowali i podatków nie zbierali urzędnicy królewscy*/. Natomiast zostało poddane surowemu prawu magdeburgskiemu. Wzorem organizacyjno–prawnym było miasto Magdeburg. Prawo to przyjęło wiele miast: Wrocław, Poznań, Warszawa, Kraków, Sandomierz, Wilno, Lwów, Lublin. Było to spisane prawo zwyczajowe z terenu Saksonii oparte na prawie rzymskim i kanonicznym. Władzę administracyjną, policyjną, sądowniczą i wojskową w mieście sprawował wójt podległy dziedzicowi.

Cechą charakterystyczną tak lokowanych miast była regularna zabudowa z rynkiem w centrum i wychodzącymi od niego ulicami przecinającymi się pod kątem prostym. Działki przylegały do rynku i ulic krótszymi bokami.

W dokumencie lokacyjnym dziedzica określone zostały prawa i obowiązki mieszczan. Wprowadził on targi w czwartki, zezwolił na budowę ratusza, ław rzemieślniczych, kramów kupieckich, nadał grunty rolne mieszczanom ciągnące się w stronę Końskowoli, zwolnił ich na 20 lat z podatków na zagospodarowanie, zobowiązał aby na czas wojny przygotowali czterokonny wóz z wyposażeniem. W 1452 r. Piotr uposażył probostwo co pozwoliło na utworzenie Parafii Kurów w skład której weszły: Płońska Wola, Brzozowa Gać, Wolica /*należące wcześniej do parafii Klementowice*/ oraz Kurów.

Miastu Piotr Kurowski nadał nazwę **Kurów** a herbem miasta ustanowił stojącego kura.²

2) J. Kus. Dokument lokacyjny miasta Kurowa z 1442 r. Kurów 1992 r.

Budynek Urzędu Gminy Kurów /2009 r./

Gabinet Wójta Gminy Kurów /2011 r./

Gabinet Wójta Gminy Kurów /2011 r./

Gabinet Wójta Gminy Kurów /2011r./

Dom dróżnika w Olesinie /2009 r./

Wojewódzka ewidencja zabytków

Wojewódzką ewidencję zabytków prowadzi wojewódzki konserwator zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

Zabytki nieruchome włączone do wojewódzkiej ewidencji zabytków – wpisane do rejestru zabytków woj. lubelskiego³:

- kościół parafialny w Klementowicach – Rejestr zabytków A/931.
- dzwonnica przy kościele parafialnym w Klementowicach – rejestr zabytków A/931.
- Kościół parafialny w Kurowie – rejestr zabytków A/409.
- Dzwonnica przy kościele parafialnym w Kurowie – rejestr zabytków A/409.
- Ogrodzenie kościoła parafialnego w Kurowie – rejestr zabytków A/409.
- Plebania w Kurowie – rejestr zabytków A/409.
- Dawna szkoła ks. G. Piramowicza /wikariat/ – rejestr zabytków A/409.
- Zespół pałacowo–parkowy w Olesinie – rejestr zabytków A/789.
- Pałac w zespole pałacowo–parkowym w Olesinie – rejestr zabytków A/789.
- Park pałacowy w zespole pałacowo–parkowym w Olesinie – rejestr zabytków A/789.
- Dawny cmentarz przykościelny w Klementowicach – rejestr zabytków A/931/1–2/.
- Dawny cmentarz przykościelny w Kurowie – rejestr zabytków A/409.
- Cmentarz wojenny z I wojny światowej w Olesinie – rejestr zabytków A/1013.
- Nowy cmentarz żydowski – kirkut w Kurowie przy ul. Blich – rejestr zabytków A/1030.

3) Dokumentacja Urzędu Gminy Kurów

Zabytki nieruchome włączone do wojewódzkiej ewidencji zabytków, a nie wpisane do rejestru zabytków woj. lubelskiego⁴:

- *Kaplica na cmentarzu wojennym z I wojny światowej* – usytuowana jest na cmentarzu wojennym z I wojny światowej żołnierzy austriackich, niemieckich i rosyjskich w Oleśinie.
- *Budynek plebański murowany z 1927 r. dom parafialny /dawne muzeum parafialne/ usytuowany w zespole kościelnym w Kurowie.*
- *Park dworski w Klementowicach.*
- *Cmentarz parafialny rzymskokatolicki w Klementowicach* – usytuowany jest w pobliżu zespołu kościelnego.
- *Cmentarz parafialny rzymskokatolicki w Kurowie* – usytuowany przy ulicy I Armii WP.
- *Pomnik walki poległych partyzantów GL i AL na cmentarzu parafialnym rzymskokatolickim w Kurowie przy ul. I Armii WP.*
- *Relikty ratusza miasta Kurowa* – archeologiczny zabytek nieruchomy zlokalizowany w Kurowie na Starym Rynku.
- *Pomnik pamięci więźniów Zamku Lubelskiego* – powieszonych na skwerze i rozstrzelanych przy ul. Puławskiej – Nadrzecznej w Kurowie w dniu 6 marca 1944 r.

Pomnik 10 ofiar egzekucji dnia 6 marca 1944 r. – więźniów Zamku Lubelskiego powieszonych przez niemieckiego okupanta na – Starym Rynku w Kurowie /2009 r./

Pod koniec maja 1943 r. członek sztabu Obwodu AK Puławy ppor. Franciszek Walasek ps. „Zawiślak” zamelinowany w młynie we wsi Klikawa k. Góry Puławskiej sporządził wykaz sieci łączności bojowej 641 Obwodu AK Puławy /obejmował powiat puławski, opolski, rycki i część garwolińskiego./ i posiadał przy sobie część archiwum tego obwodu. Wtedy to od strony Kozieniec nadjechała żandarmeria niemiecka. Uciekając rzucił teczkę z dokumentami

4) Tamże.

do rowu. Pomimo ostrzału udało mu się zbiec. Żandarmi zabezpieczyli tą dokumentację. Zdekonspirowanym członkom AK polecono przeniesienie na inny teren, jednak odmówili.

W nocy z 23/24 stycznia 1944 r. w obwodzie dokonano aresztowań 36 członków AK, którzy później znaleźli się na obwieszczeniu o egzekucji. Aresztowanych przewieziono na Zamek Lubelski. Rozpoczęły się przesłuchania w siedzibie gestapo „Pod zegarem”. Nikt nikogo nie wydał pomimo tortur. Szczególnie okrutnie torturowano Stanisława Jagielskiego „Cichociemnego” Wojciecha Leśkę Komendanta V Rejonu AK Dęblin (Irena)–Stężyca i pozostałych więźniów z Dęblina (Ireny) oraz Zbigniewa Panasa ps. „Zemsta” Komendanta Rejonu VIII Puławy–Końskowola, adiutanta komendanta Obwodu Puławy oraz Ignacego Mazurkiewicza dowódcę plutonu placówki Kurów VII Rejonu AK Kurów – Markuszów – Garbów.

W nocy 3 marca 1944 r. pomiędzy Chrząchowem, a Żyrzynem oddział lotny AK pod dowództwem Aleksandra Sarkisowa ps. „Szaruga” zaatakował konwój niemiecki. Zginęło dwóch Niemców z SS oraz spalono samochód osobowy. Ten incydent zdecydował o losie więźniów zamku z obwodu puławskiego.

Rankiem w poniedziałek 6 marca 1944 r. na rynek w Kurowie wjechały niemieckie ciężarówki, przywoziły szubienice, rozklejano plakaty wieszczące o egzekucji. Następnie przyjechały samochody ze skazanymi: 10 z nich powieszono na rynku 34 rozstrzelano na Puławskiej – Nadrzecnej, /różne źródła podają rozbieżne liczby/. Była to jedna z największych publicznych egzekucji wykonanych przez hitlerowskiego okupanta na Lubelszczyźnie.

Nie powiodła się próba wykupienia mieszkańca Kurowa z ul. Dworskiej Ignacego Mazurkiewicza, natomiast udało się uratować i wykupić Mieczysława Chmurzyńskiego, który w nocy z 5/6 marca 1944 r. został uwolniony. Uczestniczył w tym niemiecki osadnik Oskar Ulrich. */Pierwszy patrol niemiecki, jaki pojawił się w Kurowie 15 września 1939 r. jadąc motocyklem od strony Klementowic na ul. Blich pytał zamieszkałego tam Franciszka Kamińskiego o miejsce pobytu właśnie Oskara Urlicha./*

Pomordowani przez okupanta hitlerowskiego w dniu 6 marca 1944 r. w Kurowie więźniowie Zamku Lubelskiego.

Na skwerze w centrum Kurowa powieszono 10 więźniów:

- Panaś Zbigniew z Puław /komendant Rejonu VIII AK Puławy – Końskowola/. Urodzony 1920 we Lwowie ps. „Kuzyn”, „Zemsta”, syn kapitana WP, zamieszkiwał we Lwowie i Ciechanowie, gdzie służył ojciec. W 1938 r. w Szkole Podchorążych Artylerii. We wrześniu 1939 r. walczył pod Równem. Następnie związał się ze ZWZ. Przybył w 1941 r. do Puław i po upływie kilku miesięcy został komendantem miejscowej placówki ZWZ-AK a następnie Komendantem Rejonu VIII AK Puławy–Końskowola. Był jednocześnie łącznikiem i wykładowcą w szkole podchorążych w Puławach. W 1943 r. został adiutantem Komendanta Wojskowej Służby Ochrony Powstania w Puławach. Po aresztowaniach przez gestapo ponownie obejmuje funkcje Komendanta Placówki Puławy a następnie Komendanta Rejonu VIII Puławy–Końskowola. Na początku lutego 1944 r. został aresztowany przez gestapo i osadzony na Zamku Lubelskim. Pomimo tortur i katowania „Pod Zegarem” nie wydał nikogo,
- Augustyniak Jan z Rycic /kurier V Rejonu AK Dęblin /Irena/–Stężyca/,
- Lemek Władysław z Ireny /punkt kontaktowy – wywiad V Rejonu AK Dęblin /Irena/–Stężyca/,
- Lemański Kazimierz z Borysowa /kurier i pisarz VI Rejonu AK Baranów–Gołęb-Żyrzyn/,
- Leśko Wojciech ps. „Kostka” z Ireny /komendant V Rejonu AK Dęblin /Irena/–Stężyca/,

- Mazurkiewicz Ignacy z Kurowa ps. „Jarema” /dowódca plutonu Komendant Wojskowej Służby Ochrony Powstania Placówki Kurów VII Rejonu AK Kurów – Markuszów – Garbów/,
- Paszko Czesław z Rycic /podołicer gosp. i zaopatrz. V Rejonu AK Dęblin (Irena) – Stężycal/,
- Skorupka Stanisław z Zalesia /kurier 641 Obwodu AK Puławy/,
- Witemberg Czesław z Dęblińska /dowódca plutonu Dęblin–Michalinów V Rejonu AK Dęblin /Irena/–Stężycal/,
- kpt. Stanisław Łabędzki ps. „Łabędź” – przedwojenny oficer WP, żołnierz AK, szef służby taborowej Komendy Okręgu AK Lublin, właściciel majątku w Ługowie.

Na poboczu drogi Lublin–Puławy /ul. Puławska–Nadrzeczna/rozstrzelano 34 więźniów /podawana liczba rozstrzelanych różni się w zależności od źródeł/.

- Goluch Bronisław z Baranowa AK
- Hinc Bronisław z Ireny AK
- Jabłoński Dionizy z Klementowic AK
- Kaczyński Albin z Krasnoglin AK
- Kiljan Mieczysław z Żyrzyna AK
- Kowalczyk Jan z Baranowa AK
- Kiljan Władysław z Opoła AK
- Mastalerz Jan z Wąwolnicy ps. „Skóra” BCH
- Mastalerz Maksymilian z Wąwolnicy ps. „Kupiec” BCH
- Mastalerz Marian z Wąwolnicy ps. „Skala” BCH
- Mazurczak Eugeniusz z Gołębia AK
- Mazur Józef z Dęblińska AK
- Pater Mateusz z Puław ps. „Maciek” BCH
- Piątkowski Lucjan z Ryk AK
- Strzelczyk Franciszek ze Stężycy AK
- Wardal Daniel z Karasiówki – obecnie Ryki AK
- Waz Władysław z Sobolewa AK
- Wojtkowski Grzegorz z Ryk AK
- Matraszek Wacław z Puław AK
- Profeta Seweryn z Końskowoli AK
- Krakowiak Władysław z Dzierżkowic AK
- Chojnacki Seweryn z Białej Podlaskiej AK
- Raczkowski Henryk z Lublina AK
- Nasalski Edward z Lublina AK
- Saba Stanisław z Wysokiego AK
- Bogusz Bolesław z Ługowa AK
- Redzija Marcin z Werbkowic AK
- Trocki Stanisław z Osin AK
- Witosław Edward z Julina AK
- Woźniak Jan z Sarn AK
- Kunowski Marian Antonii z Lublina czł. Szarych Szeregów ps. „Szkwał” AK
- Kruk S z Wronowa AK
- Kotłęga Bolesław z Krasnoglin AK
- Chabros Jan z Krasnoglin AK
- Ppor Stanisław Marian Jagielski /1919–1944/ ps. „Gacek”, „Siapek”. Syn ostatniego przedwojennego burmistrza Wieliczki. Cichociemny, aresztowany w Ługowie gmina Garbów. Urodził się w Rozdzielach, powiat bocheński. Gimnazjum ukończył w Wie-

liczce a następnie kurs podchorążych w Krakowie i Lwowie. Brał udział w kampanii wrześniowej 1939 roku. Dnia 22 września pod Tomaszowem Lubelskim dostał się do niewoli niemieckiej skąd uciekł i przedostał do Rumunii a następnie do Francji. Po kapitulacji Francji znalazł się w wielkiej Brytanii. Od 1940 r. w 1 Brygadzie Strzelców. Po ukończeniu szkolenia dla cichociemnych został zaprzysiężony i awansowany do stopnia podporucznika. W 1942 r. wraz z pięcioma innymi został zrzucony w okolicach Dębli. Otrzymał przydział do Okręgu AK Lublin. W grudniu 1942 r. objął funkcję szefa Kedywu Inspektoratu Rejonowego Lublin i Puławy. Od października 1943 r. dowodził oddziałem dyspozycyjnym Kedywu biorąc udział w licznych akcjach dywersyjnych. W listopadzie 1943 r. zachorował na zapalenie płuc i ukrywał się w Ługowie, gdzie został aresztowany 6 grudnia 1943 r. przez Niemców. Przesłuchiwany „Pod Zegarem” w Lublinie. Mimo tortur i bicia /ciało odpadało mu z pośladek kawałkami/ nikogo nie wydał Niemcom i nie przyznał się kim jest. Miał fałszywe dokumenty. Dnia 6 marca 1944 r. został przez Niemców rozstrzelany w Kurowie przy ul. Puławskiej. Rząd emigracyjny odznaczył go pośmiertnie Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari. Po zamordowaniu por. Stanisława Jagielskiego dowódcą oddziału dyspozycyjnego Kedywu AK został cichociemny por. Hieronim Dekutowski ps. „Zapora” a jego zastępcą kpt. Stanisław Wnuk ps. „Opal” /z Borowa k. Chodla/.

*por. Stanisław Jagielski ps. „Gacek”, „Siapek”
Jeden z 316 „Cichociemnych”*

Skazańców wieszano i rozstrzeliwano z zagipsowanymi ustami i związanymi drutem kolczastym rękami. Tak wykonano egzekucję na niewyobrażalnie skatowanych i sponiewieranych przesłuchaniach – w siedzibie gestapo „Pod Zegarem” w Lublinie – ludzich członkach ZWZ-AK i BCh, bohaterach polskiego państwa podziemnego.

Po pokazowej egzekucji ciała skazańców wisiały na szubienicach trzy dni a następnie, podobnie jak rozstrzelanych pochowano w jednej zbiorowej mogile w lesie na drodze leśnej koło wsi Barłogi. Po kilkunastu dniach oddział „Hektora” dokonał przeniesienia ciał do wspólnej mogiły w lesie należącym wówczas do „majątku Kurów” /stoi tam obecnie po-

mnik/. Wtedy rodziny kilkudziesięciu straconych zabrały ich ciała. Pozostali dokonali tego po zakończeniu wojny. Prawdopodobnie leży tam jedna ofiara egzekucji.

– *Kapliczka murowana sprzed 1788 r. upamiętniająca bitwę z 1831 r.*, usytuowana w Kurowie przy ul. Lubelskiej obok której pochowano 14 polskich ułanów N/N, w tym por. Ostaszewskiego, poległych podczas zwycięskiej bitwy stoczonej dnia 3 marca 1831 r. przez wojsko polskie pod dowództwem gen. Józefa Dwernickiego z wojskami rosyjskimi w okresie powstania listopadowego.⁵

Dnia 29/30 listopada 1930 r. wybuchło Powstanie Listopadowe. Podchorążowie – kadeci szkoły wojskowej pod dowództwem por. Piotra Wysockiego atakują Belweder siedzibę ks Konstantego. Dnia 25 stycznia 1831 r. Sejm Królestwa Polskiego zdeponował cara jako króla Polski. Dnia 5 i 6 lutego 1831 r. armia rosyjska pod dowództwem feldmarszałka Iwana Dybicza przekroczyła granice Królestwa Polskiego w sile stu piętnastu tysięcy ludzi i trzystu czterdziestu ośmiu dział. Siły główne tej armii szły na Warszawę. Na jej lewym skrzydle, od Włodawy do Uściługa w głąb województwa lubelskiego i dalej w kierunku woj. sandomierskiego przesunął się dwudwuzwójny V rezerwowy korpus jazdy gen. Cypriana Kreutza. W dniu 7 lutego nowy wódz naczelny armii Królestwa Polskiego gen. dyw. ks. Michał Radziwiłł mianował gen. Józefa Dwernickiego dowódcą korpusu.

Dnia 12 lutego 1831r. korpus pod dowództwem gen. Józefa Dwernickiego, który stacjonował w Gniewoszowie dostał rozkaz udania się przez Lubelszczyznę na Ukrainę. Dnia 2 marca 1831r. oddziały polskie przeprawiły się przez Wisłę pod Kazimierzem i wyparły oddziały Kreutza. Ponadto na Lubelszczyźnie operowały wojska rosyjskie pod dowództwem gen. Kawera i płk. Aleksandra Tuchaczewskiego. Noc 2/3 marca oddziały polskie spędziły w Końskowoli. Rankiem 3 marca 1831 r. podjazdy oddziałów gen. Kawera, które przybyły do Kurowa z Wąwolnicy z zamiarem marszu na Puławy zauważyły zbliżający się od strony Końskowoli korpus polski i cofnęły się do centrum miasteczka. Przygotowując się do bitwy wojska rosyjskie zajęły pozycję na grobli stawu miejskiego i rogatkach miasta, a artylerię ustawiły na rynku. Gen Dwernicki rozdzielił swoje siły na dwa ugrupowania. Do natarcia czołowego wyznaczył dwa pułki ułanów. Natomiast piechocie rozkazał obejść stawy i wyjść na trakt lubelski między cmentarzem parafialnym, a parkiem w Olesinie. Kawaleria nie czekając, aż piechota zajmie pozycję wtargnęła do centrum Kurowa. Wzięła do niewoli obsługę i zarekwirowała cztery działa ruszając w pościg za Rosjanami, traktem Kurów–Markuszów. W tym czasie do Markuszowa weszły oddziały rosyjskie płk. Tuchaczewskiego, które pospieszyły z pomocą oddziałom rosyjskim gen. Kawera. Lecz równocześnie do walki włączyła się polska piechota, która dotarła do traktu lubelskiego. Ta sytuacja zmusiła nieprzyjaciela do ustąpienia z placu boju. Po bitwie przez Markuszów za jazdą rosyjskich dragonów podążało cwałem 100 koni bez jeźdźców. W tej potyczce Rosjanie stracili 65 dragonów, 25 rannych, a 83 wzięto do niewoli. Zarekwirowano 6 dział z całym zaprzęgiem.⁶

Z polskiej strony poległo 14 ułanów i piechurów, w tym porucznik Ostaszewski, 28 zostało rannych. Por. Ostaszewski z pułku ułanów umierając powiedział „*Bogu Ojczyznę i duszę moją polecając umieram szczęśliwy, bo zostawiam przy was zwycięstwo*”.⁷

Ppłk. Lanckoroński w swoim szwadromie miał dwóch synów. Jeden z nich ranny w głowę i ramię zmarł na placu boju przy amputacji rąk. Powiedział on unosząc ręce do Boga „*mam tę przynajmniej pociechę w żalu, że syn mój w wiosennym jeszcze życia wieku już się wypłacił z długu winnego Ojczyźnie*”.⁸

5) Tamże.

6) K.A. Boreczek. Kurów część I 1700–1918 r. Kurów 1996 r.

7) Dokumentacja Urzędu Gminy Kurów.

8) Tamże.

Natomiast dawny oficer sztabowy, a następnie podprefekt Garczyński oddawszy kilkunastoletniego jedynego syna do szwadronu „krakusów” Poniatowskiego sam wstąpił do tego oddziału w Piotrkowie Trybunalskim. Natomiast w tej potyczce idąc z pomocą osaczonemu przez dragonów rosyjskich synowi, będąc rannym i bez konia bronił się z wielką odwagą i zręcznością do czasu kiedy przybyli im na pomoc ułani.⁹

Polegli żołnierze polscy zostali pochowani w zbiorowej mogile na ówczesnych rogatkach miasta obok figury przy trakcie lubelskiej, która już tam stała przed 1788 r.¹⁰

Wówczas poległych żołnierzy zakopywano na polu bitwy we wspólnych mogiłach. Cmentarze wojskowe powstały dopiero podczas I wojny światowej.

*Kapliczka przy ul. Lubelskiej w Kurowie
sprzed 1788 r. Miejsce pochówku
14 ułanów polskich poległych
3 marca 1831 r./2009 r./*

– *Głaz pamiątkowy na postumencie granitowym poświęcony Ignacemu Potockiemu, właścicielowi dóbr Kurowa, współtwórcy Konstytucji 3 Maja 1791 r. ufundowany w 200. rocznicę jej uchwalenia. Posadowiony na skwerze w Kurowie.*

9) Tamże.

10) Tamże.

Głaz pamiątkowy poświęcony Ignacemu Potockiemu – Skwer w Kurowie /2009 r./

– Zespół stacji kolejowej w Klementowicach.

W 1889 r. uruchomiono kolej nadwiślańską z przystankiem w Klementowicach. Zachowane obiekty wchodzące w skład zespołu stacji kolei nadwiślańskiej w większości powstały w latach siedemdziesiątych XIX w. Są to: drewniany budynek dworcowy stacji, murowano–drewniana ładownia z rampą i murowana piwnica. Budynek bagażowni powstał w latach dwudziestych XX wieku.

Zespół stacji kolejowej w Klementowicach – dworzec kolejowy /2009 r./

– Budynek drewniany przedszkola gminnego oraz punktu bibliotecznego w Klementowicach, wybudowany w 1932 r. i przeznaczony na siedzibę szkoły powszechnej w okresie międzywojennym oraz szkoły podstawowej i przedszkola w okresie powojennym.

Budynek drewniany przedszkola w Klementowicach /2009 r./

Gminna ewidencja zabytków

Gminną ewidencję zabytków prowadzi wójt w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków.

Ogółem w gminie Kurów gminną ewidencję zabytków prowadzi się w formie kart adresowych dla 18 obiektów.

Gminna ewidencja zabytków prowadzona w formie kart adresowych obiektów obejmuje¹¹⁾:

- Cmentarz wojenny z okresu I wojny światowej w Olesinie.
- Cmentarz żydowski – kirkut w Kurowie przy ul. Blich.
- Kościół parafialny p. w. św. Klemensa i św. Małgorzaty w Klementowicach z wyposażeniem wnętrza i dzwonnica w granicach ogrodzenia kościelnego.
- Kościół parafialny p. w. Narodzenia NMP i św. Michała Archanioła w Kurowie z wyposażeniem wnętrza, dzwonnica, murem z bramą i bramkami, drzewostanem w obrębie cmentarza kościelnego.
- Plebania przy kościele parafialnym w Kurowie.
- Budynek dawnej szkoły ks. Grzegorza Piramowicza w Kurowie /wikariat/.
- Zespół pałacowo-parkowy w Olesinie: pałac, park z fragmentami małej architektury i głazami, układ wodny z groblami, aleja dojazdowa.
- Budynek drewniany przedszkola gminnego w Klementowicach.
- Zespół stacji kolejowej w Klementowicach.
- Głaz pamiątkowy na postumencie granitowym poświęcony Ignacemu Potockiemu w Kurowie na skwerze.

11) Tamże.

- Kapliczka murowana sprzed 1788 r. w Kurowie przy ul. Lubelskiej.
- Pomnik pamięci więźniów Zamku Lubelskiego powieszonych na Starym Rynku i rozstrzelanych przy ul. Puławskiej w Kurowie dnia 6 marca 1944 r.
- Pomnik poległych partyzantów GL i AL. na cmentarzu parafialnym w Kurowie.
- Cmentarz parafialny rzymskokatolicki w Kurowie.
- Cmentarz parafialny rzymskokatolicki w Klementowicach.
- Park dworski w Klementowicach.
- Budynek plebański murowany z 1927 r. – dom parafialny,
- Kaplica na cmentarzu wojennym z I wojny światowej w Olesinie.

Gminna ewidencja zabytków nie jest dokumentem zamkniętym. Powinna być uzupełniana i weryfikowana. Jej zmiany nie powodują nieważności ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego planu zagospodarowania przestrzennego. Ponadto winna podlegać okresowej aktualizacji polegającej między innymi na wykreśleniu z ewidencji obiektów nieistniejących oraz gruntownie przebudowanych. Uzupełnienia wymagają także zmiany stanu prawnego np. wpis do rejestru zabytków. Obiekty zabytkowe, które uwzględnione są w ewidencji zabytków, a nie figurują w rejestrze zabytków lub nie są określone ochroną studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy nie są prawnie chronione. Uwzględnienie ich wyłącznie w ewidencji ma charakter informacyjny. Wpis zabytków nieruchomości do gminnej ewidencji zabytków nie stanowi formy ich ochrony. Natomiast zabytki, które są wpisane do rejestru zabytków objęte są ochroną w formie zapisu w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w planie zagospodarowania przestrzennego gminy.

ZABYTKI NIERUCHOME I RUCHOME ORAZ MIEJSCA PAMIĘCI NARODOWEJ NIE WPISANE DO KRAJOWEJ, WOJEWÓDZKIEJ I GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW¹

– Kapliczka słupowa z 1916 r. murowana z cegły pochodzącej z rozbiórki koszar wojsk rosyjskich w Nowej Aleksandrii /Puławy/ z usytuowaną na niej tablicą z piaskowca z 1998 r. upamiętniającą 135 rocznicę powstania styczniowego 1863 roku.

Kapliczka słupowa z 1916 r. na Nowym Rynku w Kurowie /2009 r./

1) Dokumentacja Urzędu Gminy Kurów
Dokumentacja Foto. Urzędu Gminy Kurów.

Tablica z piaskowca na figurze z 1916 r.
na Nowym Rynku w Kurowie ufundowana w 1998 r.,
w 135 rocznicę wybuchu powstania styczniowego
1863 r. wg projektu
Stanisława Strzyżyńskiego z Nałęczowa /2011 r./

Tablica z piaskowca upamiętniająca datę
ufundowania kapliczki na Nowym Rynku
w Kurowie /2011 r./

Kapliczka w Kurowie.

Kapliczka murowana słupowa przy skrzyżowaniu
ul. Kościuszki
i Głębokiej w Kurowie /2009 r./

– *Figura Chrystusa poświęcona ofiarom wojny 1939–1945 r. usytuowana przy zespole kościelnym w Kurowie. Wzniesiona w 1950 r. z kamienia chęcińskiego dłuta artysty rzeźbiarza Tarkowskiego. Chrystus jedną ręką wskazuje na swe serce, drugą trzyma krzyż w cierniach. Na cokole murowanym z cegły otynkowanym napis „Jezu ufam Tobie”.*

Figura Chrystus przy zespole kościelnym w Kurowie upamiętniająca ofiary wojny 1939–1945 /2009 r./

Figura Chrystus przy zespole kościelnym w Kurowie upamiętniająca ofiary wojny 1939–1945 /2009 r./

– Figura NMP z 1905 r. usytuowana przy zespole kościelnym w Klementowicach.

Figura NMP z 1905 r. przy zespole kościelnym
w Klementowicach. /2009 r./

Figura NMP z 1905 r. przy zespole kościelnym w Klementowicach
po jej modernizacji wraz z przebudową placu /2011 r./

Kapliczka murowana słupowa z 1952 r. w Kol. Józefów / Kurów ul. Fabryczna // 2009 r. /

Kapliczka w Choszczowie / 2009 r. /

Kapliczka murowana słupowa w Płonkach w pobliżu przeprawy mostowej na rzece Kurówce upamiętniająca pierwotne miejsce zabudowy Płonek / 2009 r. /

Kapliczka murowana słupowa upamiętniająca pierwotne miejsce zabudowy Płonek / 2010 r. /

*Kapliczka murowana słupowa w Płonkach
„Górna Droga” /2009 r./*

*Kapliczka murowana słupowa w Małej Kodzie
/Kurów ul. Głowackiego // 2009 r./*

*Kapliczka z figurką NMP na obrzeżu lasu Kozi Bór na pograniczu
sołectwa Dęba gm. Kurów i Chrzążówek gm. Końskowola,
wykonana z inicjatywy Bronisława Trockiego z Chrzążówka w 1957 r.*

Kapliczki i krzyże w Klementowicach

Studnia na pompę ul. Blich w Kurowie /2009 r./

Studnia na pompę ul. Kowalska w Kurowie /2009 r./

– *Most łukowy* murowany z cegły i betonu z 1905 r. na drodze relacji Brzozowa Gać – Wólka Nowodworska. Stanowił jednocześnie śluzę służącą do spiętrzania wody na stawach, które tu funkcjonowały przed mostem po obu brzegach rzeki Kurówki do przełomu lat dwudziestych i trzydziestych XX w.

Most łukowy z 1905r. na drodze relacji Brzozowa Gać – Wólka Nowodworska /2009 r./

– Insignia Wójta Gminy Kurów – medal z wizerunkiem orła w koronie i napisami „RP” oraz „WÓJT GMINY KURÓW” został wykonany z brązu przez najslynniejszą firmę brązowniczą przełomu XIX–XX w. i lat międzywojennych „Bracia Łopieńscy”. W ostatnich latach XIX w. firma nosiła nazwę „Bracia Łopieńscy Fabryka Wytrobów Brązowych i Srebrnych”. Na początku XX w. „Braci Łopieńskich” uważano za największą wytwórnię brązów na wschód od Berlina. W okresie międzywojennym Łopieńscy stali się głównymi dostawcami brązów dla urzędów państwowych i samorządowych.

Natomiast dwa jednakowej wielkości medale z wizerunkami kura oraz łańcuch zostały wykonane i połączone z medalem z wizerunkiem orła, przez Gustawa Sadurskiego w 1990 r.

Medal z wizerunkiem godła państwowego przekazał wybranemu w pierwszych po II wojnie światowej w pełni demokratycznych wyborach Wójtowi Gminy Kurów – Stanisławowi Wójcickiemu mieszkaniec Kurowa żołnierz AK Władysław Koziej, który był w jego posiadaniu od okupacji hitlerowskiej.

Insignia Wójta Gminy Kurów. Medal z wizerunkiem orła w koronie wykonany w latach międzywojennych przez firmę brązowniczą Bracia Łopieńscy w Warszawie. Dwa medale z wizerunkami kura oraz łańcuch wykonane w 1990r. przez Gustawa Sadurskiego /2009 r./.

Krzyż – wykonany z brązu, forma krzyża łaćńskiego /crux im missa/, którego ramiona poprzeczne i szczyt zakończono trójliściem. Awers i rewers obwiedziony delikatnym rowkiem.

Awers zawiera napisy w języku łacińskim. W szczycie monogram /JNRJ/JESUS NASARENUS REX/ /JUDEORUM/ Jezus Nazarejczyk Król Żydowski. Na dole AD 1800 /Anno Domini 1800 – Roku Pańskiego 1800/. Na belce poprzecznej dużymi literami ECCE CRUCEM DOMINI – OTO KRZYŻ PAŃSKI.

Rewers – na belce pionowej Arma Christi /narzędzia Męki Pańskiej/ w tym gwoździe, słup biczowania, a nad nim gołębicę symbolizującą Ducha Świętego, włócznia z rękojeścią do dawania octu, drabina i ręka symbolizująca Boga Ojca.

Krzyż wykonany z brązu – 1800 r./2009 r./

Tablica nagrobkowa na zewnętrznej elewacji kościoła upamiętniająca Ks. G. Piramowicza /2009 r./

Tablica nagrobkowa na zewnętrznej elewacji kościoła upamiętniająca matkę ks. Grzegorza Piramowicza – Annę /2009 r./.

Tablica nagrobkowa na zewnętrznej elewacji kościoła upamiętniająca chorążego powstania kościuszkowskiego. Stanisława Boleszczyca Jankowskiego /2009 r./.

Tablica nagrobkowa na zewnętrznej elewacji kościoła, upamiętniająca Katarzynę z Szalańwów Jankowską żonę Stanisława Boleszczyca Jankowskiego chorążego kościuszkowskiego /2011 r./.

Pomnik na mogile powstańca powstania styczniowego 1863 r. – Jana Zdzitowieckiego na cmentarzu parafialnym w Kurowie /2009 r./

Pomnik na mogile Antoniego Dybalskiego na cmentarzu parafialnym w Kurowie, śmiertelnie postrzelonego 14 lutego 1918 r. podczas manifestacji w Kurowie przez żandarma austriackiego /2009 r./

Pomnik na mogile osób nieznanych, które zginęły podczas bombardowania Kurowa i Brzozowej Gaci, dnia 8 i 10 września 1939 r., położony na cmentarzu parafialnym w Kurowie /2014 r./

Pomnik na mogile 4 żołnierzy
Wojska Polskiego poległych podczas
bombardowania Kurowa dnia 8 września
1939 r., /Kaprala pchor. Emila Brudno, ułana
27 Pułku Michała Kipiec, ułana 27 Pułku
Mariana Rozbilickiego i ułana 27 Pułku
Waleriana Woronkowicza, położony na
cmentarzu parafialnym
w Kurowie /2009 r./

Pomnik na mogile żołnierza
Wojska Polskiego pchor.
Józefa Barana, który zmarł
dn. 25. X. 1939 r. w Płonkach
na skutek ran odniesionych
podczas bombardowania
Kurowa 8 września 1939 r.
położony na cmentarzu
parafialnym
w Kurowie /2009 r./

Zimą 1943/1944 r. i wiosną 1944 r. na Lubelszczyźnie rozpoczęła działalność dywersyjną przeciwko niemieckim okupantom tzw. Armia Ludowa /AL./. Były to grupy bojowe pozbawione dyscypliny, zdemoralizowane i dowodzone przez bardzo młodych ludzi, często o nie najlepszej reputacji. Ze względów ideologicznych dla AL wrogiem była również AK. Napady i zbrodnie dotyczyły także nieprzychylnych komunistycznej partyzantce mieszkańców wsi. AL nie oszczędzała również osób niezaangażowanych po żadnej stronie dokonując bandyckich napadów na gospodarstwa i domy, paląc je, rabując dobytek oraz uprowadzając dla okupu lub mordując niewinnych ludzi. Wiele takich godnych potępienia akcji dokonał oddział Bolesława Kaźmieraka ps. „Cień”. Z czasem coraz brutalniejsze ataki ze strony komunistycznych oddziałów i grup AL kierowane były nie tylko przeciwko ludności cywilnej ale i oddziałom Armii Krajowej, Narodowych Sił Zbrojnych i Batalionów Chłopskich, podczas których dochodziło do licznych morderstw. Dopuszczał się ich również oddział „Cienia”. W majątku Józów 27 lutego 1944 r., pod Studziankami 15 kwietnia 1944 r. i pod Marynopolem 22 kwietnia 1944 r. w dniu 28 kwietnia 1944 r. doszło do odprawy oddziałów AL., podczas której dostały one rozkaz rozbijania i likwidowania oddziałów polskiego podziemia niepodległościowego /AK, BCh i NSZ/. Zalecano zacieranie śladów zbrodni. Wobec takich poczynań oddziałów komunistycznych mobilizację placówek NSZ zarządził ich dowódca mjr Leonard Zub-Zdanowicz ps. „Ząb”. Ataki skierowano więc na oddziały AK. Zamiarom prosowieckich grup bojowych sprzyjało stanowisko Komendanta Okręgu AK Lublin o kryptonimie „Rolnik” płk. Kazimierza Tumidajskiego ps. „Marcin”, zabiegającego o ograniczenie wzajemnych walk i zakazującego zwalczania komunistycznych grup. Niektórzy dowódcy AK utrzymywali kontakty z AL w dobrych zamiarach. Nie służyło to jednak pełnej konspiracji i bezpieczeństwu oddziałów AK.

Oddział „Hektora” por. Jana Zdzisława Targosińskiego powstał we wrześniu 1943 r. jako tzw. oddział lotny „OL”. W skład jego wchodziłi ludzie zdekonspirowani przez niemieckiego okupanta, dla których jedyną drogą była partyzantka. Oddział formował się w Niwie. Jego zadaniem miała być likwidacja grup bandyckich, których rabunkowa działalność stanowiła poważne zagrożenie dla ludności cywilnej, oraz zdrajców i donosicieli.

Na początku 1944 r. oddział znacznie się powiększył. Zorganizowano więc w ramach oddziału sekcje /drużyny/: „Fiata” Jerzego Ludwiczaka, „Korcza”/”Orła” Władysława Skrzyпка, „Marsa” ppor. Bernarda Mosińskiego, „Delfina”, ppor. Tadeusza Łubka. W kwietniu 1944 r. w wyniku planowanego awansu por. J.Z. Targosińskiego na oficera ds. zrzutów Inspektoratu AK Puławy dowództwo oddziału objął początkowo por. Bernard Mosiński ps. „Mars”, a wkrótce potem por. Mieczysław Zieliński ps. „Krych”, „Moczar”. W kwietniu 1944 r. oddział otrzymał zadanie przyjmowania zrzutów broni, amunicji i innych materiałów oraz „Cichociemnych” i kurierów.

Na początku maja 1944 r. oddział AK „Krycha” wydzielony z oddziału „Hektora” miał przejąć kolejny rzut broni oraz spadochroniarzy.

W tym celu w dniu 3 maja 1944 r. kompania w sile 43 żołnierzy zakwaterowała się w Wandalinie pod Opolem Lubelskim. Wkrótce ze sztabu obwodu Puławy dotarł do nich bryczką oficer ds. zrztu Inspektoratu AK Puławy i dowódca placówki zrztu Obwodu AK Puławy por. Ignacy Franciszek Kamiński ps. „Żuraw”, który przywiózł lampy sygnalizacyjne i sprzęt potrzebny do odbioru zrztu, po czym wrócił ponownie do sztabu zapowiadając przywiezienie pozostałego niezbędnego sprzętu.

Rankiem 4 maja 1944 r. oddział opuścił Wandalin i przed południem dotarł do wsi Owczarnia. Zakwaterował się tam w trzech gospodarstwach. Dwóch obok siebie w centrum wsi gdzie jedną z właścicielek była Julia Krawiec i gdzie obecnie po drugiej stronie drogi stoi upamiętnienie tego tragicznego zdarzenia oraz jednym na skraju wsi gdzie za-

kwaterowała się sekcja Jerzego Ludwiczyka „Fiata”. Po odpoczynku oddział między godziną 14.00 a 16.00 odbył ćwiczenia na łące. Jednocześnie miał wystawione posterunki, które obserwowały okolice pomimo tego, że Niemcy stacjonowali dość daleko, a z oddziałami AL mieli dość poprawne stosunki. Wystawione patrole sygnalizowały jednak dowódcy o przemieszczających się przez wieś pojedynczych łatwo rozpoznawalnych członkach AL, jednak ten polecał ich jedynie obserwować. Nikt się nie domyślał, że planowany był napad na oddział i prowadzone było rozpoznanie.

O godzinie 17.45 w kwaterze zwiadu na skraju wsi odebrano pierwszy sygnał nadany na koniec polskiej audycji Radia BBC w formie określonej melodii, co oznaczało, że akcja zrzutowa jest aktualna. Należało więc przygotować zrzutowisko w rejonie wsi Ratoszyn o kryptonimie „Klacz”. Zarządzono więc natychmiastowy wymarsz do odległego o 10 km miejsca zrzutu. O godz. 19.45 miał być nadany drugi sygnał potwierdzający start samolotu, a o 23.15 sygnał potwierdzający lot. O godzinie 22.00 partyzanci mieli zająć stanowiska na tzw. „koszu zrzutowym”. Samoloty alianckie zwykle pojawiały się nad polskim niebem około północy. Początkowo startowały z bazy pod Londynem, a od końca 1943 r. z Brindisi we Włoszech. Chociaż trasa z Włoch była krótsza to jednak bardziej niebezpieczna. Natomiast warunkiem powodzenia zrzutu była szybka ucieczka z placówki zrzutowej z pojemnikami zrzutowymi. Operacja ta nosiła kryptonim Weller 26. Jednak nie doszła ona do skutku w Ratoszynie.

Tuż przed wymarszem oddziału z Owczarni kiedy jeden z żołnierzy oddziału demonstrował z drzewa antenę z różnych stron rozległy się strzały, których częstotliwość się zwiększała. Jak się później okazało od strony wzniesienia atakowała grupa „Wani” oficera Armii Czerwonej narodowości gruzińskiej, wzdłuż drogi przecinającej wieś grupy „Cienia” i Mięczysława Olszewskiego „Miętusa”. Był to ponad 100 osobowy oddział AL „Cienia”. Zaskoczeni przy kwaterach żołnierze AK widzieli uzbrojonych ludzi atakujących placówki ubezpieczenia. Wówczas „Krych” rozkazał strzelać z ckm-u ponad głowami atakujących, którzy zaczęli sygnalizować białymi kawałkami materiału o przerwaniu ognia. Po przerwaniu ognia przez oddział AK napastnicy powstali i cała zwartą grupą zbliżali się do żołnierzy AK, którzy rozpoznali w nich ludzi Oddziału AL „Cienia”, z którymi mieli przyzwyczajone kontakty. Kiedy „Cień” zbliżył się do „Krycha” objął go za szyję jednak ten natychmiast odskoczył od niego. Na zarzuty „Marsa” zastępcy „Krycha” o ostrzał oddziału AK „Cień” wyraził ubolewanie z powodu nieporozumienia i dodał, że ma nie tylko rannych lecz i zabitych.

W pomyłkę nie uwierzył „Żuraw” mówiąc, że tu nie będzie dobrze i rowerem próbował oddalić się ze wsi. Natomiast „Cień” przeprosił „Krycha”, który nie krył zdenerwowania. Chcąc wykazać dobrą wolę pod naciskiem „Asa” „Cień” wezwał swój wóz sanitarny z sanitariuszką, która rozpoczęła opatrywanie rannych w kwaterze sekcji zwiadu gdzie byli przyniesieni. Jednocześnie „As” był świadkiem rozmowy „Cienia” ze swoim żołnierzem, który powiedział o ranach nóg. Wtedy „Cień” zastrzelił go strzałem z pistoletu w głowę, mówiąc, iż ulży „Brzezynie” cierpień rzekomo na jego prośbę. Podobnie postąpił z drugim rannym partyzantem swojego oddziału. Chodziło o nie opóźnianie planowanego odwrotu.

Tymczasem partyzanci AK i AL grupowali się w dwuszeregu obok swoich dowódców po obu stronach drogi przez wieś. Na tej zbiórce nie było sekcji „Fiata” Jerzego Ludwiczyka, który nie uwierzył w pomyłkę „Cienia”. Oddziały miały sobie wzajemnie oddać honory wojskowe. W pierwszym szeregu AK stali żołnierze sekcji zwiadu konnego. Niespodziewanie „Cień” oraz jego adiutant Kozak strzałami w głowę zamordowali rozmawiających z nimi por. „Krycha” i por. „Marsa”. Był to sygnał dla partyzantów AL, którzy krzycząc „Towarzysze rączki do góry” – niemal jednocześnie oddali strzały z broni maszynowej do stojących naprzeciwko z bronią u nogi żołnierzy AK niespodziewających się tego podstępного ataku.

Mimo bliskiej odległości i całkowitego zaskoczenia serie wystrzałów z karabinów maszynowych nie dosięgły wszystkich AK-owców stojących przed kwaterą. Kilku partyzantów AK drugiego szeregu zdołało się wycofać uciekając przez otwartą furtkę. Otworzył ją wracając do szeregu z kwatery gdzie opatrywał rannych „Dąbrowa”. Ocaleni partyzanci uciekali przez podwórze, łąkę, a następnie przeskakując strumyk w stronę lasu. Nie udało się uciec rowerem „Żurawiowi”, który zamierzał sprowadzić pomoc uciekającą sprzed kwatery. Mimo, że udawał miejscowego mieszkańca ludzie „Cienia” go zatrzymali i zamordowali. Mordercy z oddziału „Cienia” dobijali rannych AK-owców i udali się w pościg za uciekającymi. Ciągły ogień karabinów maszynowych nie oszczędzał też drewnianej kwatery, w której przebywali ranni żołnierze AK z sanitariuszką oddziału „Cienia”. Natomiast sekcja „Fiata” J. Ludwiczaka pozostawała podczas tych tragicznych wydarzeń w kwaterze na uboczu wsi. Na zwołaną wcześniej zbiórkę poszedł sam „Fiat”, rozmawiał z por. „Marsem”, a następnie udał się do kwatery z rannymi. W momencie popełnienia zbrodni przez AL. ukrył się na strychu tej kwatery wraz z Władysławem Koziejem ps. „Dobry” Janem Janiszewskim ps. „Pingwin” i Mieczysławem Nojkiem ps. „Rąb”.

AL-owcy szukali ukrytych na strychu. Uratowała ich susząca się tam bielizna, za którą się ukryli oraz niedbałe przeszukanie pomieszczenia przez morderców. Natomiast „Cień” poszukiwał karabinu maszynowego MG, który mu się podobał, widział go wcześniej u zamordowanego Józefa Zuchniarza „Sępa” z Płonek. Pytał o ten karabin Annę Hincz „Baśkę” sanitariuszkę oddziału AK, która przebywała na kwaterze z rannymi. Wtedy to powiedziała mu prawdę o ich zbrodniczym działaniu. Zapewne by ją zastrzelił gdyby nie zaakceptował podczas jej przesłuchania propozycji likwidacji kwatery z rannymi granatami. Wtedy ona uświadomiła mu, że mordując rannych całkowicie pogrąża się w przestępstwie. Silne emocje i rozpaczliwe krzyki „Baśki” w obecności rannych uświadomiły mu rozmiar zbrodni, której dopuścił się jego oddział i odstąpił od dalszej egzekucji.

Partyzanci oddziału „Cienia” pozostali jeszcze przez pewien czas w Owczarni szukając broni oraz żołnierzy sekcji J. Ludwiczaka, którzy zostali ukryci przez gospodynię w piwnicy, a wejście do niej zamaskowano koszem z kurczętami i słomą. Rannych jak i zabitych żołnierzy AK, zbrodniarze obrabowali ze wszystkiego co stanowiło jakąkolwiek wartość łącznie z odzieżą i butami. „Cień” pozostawił im jedynie dwa konie. Jednego, o którego upomniała się „Baśka” oszukując, że jest z jej gospodarstwa oraz drugiego dla ciężko rannego Stanisława Brzezińskiego ps. „Dąbrowa”, którego dobrze wspominał, z wcześniejszego spotkania oddziałów.

Oddział AL. z nadejściem nocy opuścił wieś z okazałymi łupami w postaci kilkunastu osiodłanych koni i taboru /wóz z obrokami dla koni, żywnością oraz bronią i amunicją/. Wtedy to ukryci żołnierze: „Dobry”, „Pigwin”, „Rąb” i „Fiat” opuścili strych widząc oddalający się od wsi oddział „Cienia”. Podobnie z ukrycia wyszli żołnierze sekcji „Fiata” z piwnicy domu na skraju wsi. O zaistniałej sytuacji poinformowano sztab, a żołnierze sekcji „Fiata” udali się do sztabu podobowodu w pobliżu Kazimierza Dolnego. Natomiast mieszkańcy Owczarni zastraszeni przez oddział „Cienia” i w obawie przed Niemcami załadowali dobytek na wozy konne i uciekli do lasu. Nie mogąc nawiązać kontaktu z kolegami, którzy uciekli przed zbrodniarzami z AL., „As” powrócił na kwatery w Owczarni. Poleciał rozładować dwa chłopskie wozy i umieścić tam rannych. Wiadomość o zbrodni dotarła do najbliższych placówek AK. Jeden z łączników sprowadził księdza proboszcza Marcina Slósarza z Bobów, który zapewnił pomoc sanitarną na plebanii z udziałem lekarza. Zapewniono również kwatery w Urzędowie. Rannych na trzech furmankach eskortował przez drogę nocą pluton Mieczysława Cieszkowskiego „Grzechotnika”. Wtedy to usłyszeli warkot samolotu „Lancastery”, który zmierzał na placówkę zapasową o kryptonimie „Szczur” w Woli Gałęzowskiej koło

Bychawy. Zrzut pojemników z bronią i amunicją oraz sześciu „Cichociemnych” odebrał oddział por. Aleksandra Sarkisowa „Szarugi”. Byli to: kpt. Jan Walter ps. „Cyrkiel”, por. Andrzej Whitehead ps. „Dolina”, ppor. Adam Dąbrowski ps. „Puti”, ppor. Adam Krasieński ps. „Szczur”, ppor. Andrzej Prus Bogusławski ps. „Pancerz”, ppor. Józef Zajęc ps. „Kolanko”. Z drugiego samolotu odebrano dwanaście zasobników i dwanaście paczek, w których były karabiny, pistolety, granaty, zapalniki, miny, amunicja, lampy, anteny, radioodbiorniki i oprzyrządowanie do produkcji materiałów wybuchowych. Do kwater w Urzędowie konwój z rannymi dotarł nad ranem. Do ocalałych z masakry przyjechał „Hektor”.

Następnego dnia o zbrodni została poinformowana przez sołtysa Owczarni żandarmeria niemiecka w Opolu Lubelskim. Przybyli do Owczarni Niemcy kazali odkopać mogiłę, do której ludzie „Cienia” wrzucili pomordowanych 18 żołnierzy AK i dwóch AL zastrzelonych przez swojego dowódcę oraz psa jednego z AK-owców. Zamordowanych przewieziono na dziedziniec kościoła w Opolu, gdzie po obmyciu ciał i wykonaniu zdjęć fotograficznych pogrzebano je na miejscowym cmentarzu parafialnym. Zarządzona przez AK oblawa na oddział „Cienia” nie dała pozytywnego rezultatu ponieważ w nocy po popełnionej zbrodni przejęli statek na Wiśle i spłynęli nim w dół rzeki po czym przedostali się na jej lewy brzeg. Ścigający prowadzili poszukiwania na prawym brzegu. Po pewnym czasie oddziały AK natrafiły na oddział „Cienia” lecz nie udało im się go zlikwidować pomimo kilku zwycięskich potyczek.

Część rodzin zabrała ciała pomordowanych z cmentarza w Opolu Lubelskim. Między innymi zabrano zwłoki Romana Piechowicza ps. „Sprytny” z Kurowa, Mariana Mazurkiewicza ps. „Świda” z Kurowa i Józefa Zuchniarza ps. „Sęp” z Płonek. W zbiorowej mogile w Opolu spoczywa Andrzej Migdal ps. „Siapek” z Klementowic.

*Pomnik na mogile zbiorowej
żołnierzy AK zamordowanych
dnia 4 maja 1944 r. przez
oddział AL w Owczarni gm.
Józefów nad Wisłą, Józefa
Zuchniarza ps. „Sęp”, Mariana
Mazurkiewicza ps. „Świda”
i Romana Piechowicza ps.
„Sprytny”, na cmentarzu
parafialnym
w Kurowie /2009r./*

Zginęło 18 żołnierzy AK, w tym mieszkańcy gminy Kurów: plutonowy Józef Zuchniarz ps. „Sęp” z Płonek, plutonowy Marian Mazurkiewicz ps. „Świda” z Kurowa, sierżant Roman Piechowicz ps. „Sprytny” z Kurowa, plutonowy Andrzej Migdal ps. „Siapek” z Klementowic. Zginął również oficer ds. zrzutów Inspektoratu AK Puławy por. Ignacy Franciszek Kamiński ps. „Żuraw”. „Cień” zastrzelił również dwóch rannych członków oddziału AL, którzy prosili go

o pomoc oraz po powrocie na kwaterę dwóch, którzy odmówili wykonania rozkazu strzelania do oddziału AK. Oprócz mieszkańców Kurowa i Płonek większość pozostałych, którzy zgineli w Owczarni leży w zbiorowej mogile na cmentarzu w Opolu Lubelskim w tym Andrzej Migdal ps. „Siapek” z Kl-c.

Upamiętnienie miejsca tragicznych wydarzeń z dnia 4.05. 1944 r. w Owczarni gmina Józefów nad Wisłą /2009 r./

Poległo 18 żołnierzy AK:

- por. Mieczysław Zieliński ps. „Krych” z Nałęczowa,
- ppor. Bernard Mosiński ps. „Mars”,
- por. Ignacy Franciszek Kamiński ps. „Żuraw”,
- wach. Marian Tomaszewski ps. „Strzemię”,
- plut. Józef Zuchniarz ps. „Sęp” z Płonek,
- kpr. Stefan Buksiński ps. “Wyrwa”
- sierż. Roman Plechowicz ps. „Sprytny” z Kurowa,
- plut. Andrzej Migdal ps. “Siapek” z Klementowic,
- plut. Marian Mazurkiewicz ps. “Świda” z Kurowa,
- szer. Aleksander Kłos ps. “Listek”,
- szer. Waclaw Kuta ps. “Przepiórka”,
- szer. Władysław Łysańczuk ps. “Kalina”
- szer. Jan Piskała ps. “Orlik”,
- szer. Tytus Rodak ps. “Kula”,
- szer. Czesław Skorupski ps. “Spec”,
- szer. Jan Skwarek ps. “Żuraw”,
- szer. Stanisław Wielomski ps. “Tarzan”,
- szer. NN “Granat”.

Wśród rannych byli:

- Czesław Dzwonnik ps. „Bombowiec”,
- pchor. Stanisław Brzeziński ps. „Dąbrowa”,
- Tadeusz Łubek ps. „Delfin” z Kurowa,
- Marian Kurus ps. „Motyl”,
- por. Mieczysław Mazurkiewicz ps. „Nicpoń” z Kurowa,

- sierż. Jan Krawczyk ps. „Ostryga” z Kurowa,
- sierż. Jan Janiszewski ps. „Pingwin”,
- Mieczysław Chabros ps. „Polonus”,
- Mieczysław Nojek ps. „Romb”,
- Franciszek Zadura ps. „Roland”,
- Lucjan Trajer ps. „Strzała”,
- Jan Kowalczyk ps. „Kaktus”,
- Edward Adamczyk ps. „Vis”,

Ocaleni z pogromu:

- Anna Hincz ps. „Baśka” – sanitariuszka,
- Jerzy Ludwiczak ps. „Fiat” - dowódca sekcji
- Stanisław Jakubicki ps. „Junior” – sekcja „Fiata”,
- Wiktor Winiarski ps. „Wrona” – sekcja „Fiata”,
- Jerzy Kędziński ps. „Jur” – sekcja „Fiata”, z Kurowa,
- Henryk Samsik ps. „Sosna” – sekcja „Fiata”,
- Antoni Turski ps. „Lew” – sekcja „Fiata”, z Kurowa,
- Wacław Jasiocha ps. „Roch” – sekcja „Asa”,
- Kazimierz Buksiński ps. „Bela”,
- Jan Wielomski ps. „Lampart”,
- Stanisław Śniadowski ps. „Grab”,
- Edward Szanc ps. „As” – dowódca sekcji zwiadu konnego,
- Feliks Krawczak ps. „Szczygieł”,
- Zygmunt Cebula ps. „Komar” (przywalony trupami, dostał pomieszania zmysłów),
- Władysław Niezabitowski ps. „Porzyński”,
- Edward Olszak ps. „Skowronek”,
- Stanisław Mrozek ps. „Kłós”,
- Władysław Koziej ps. „Dobry”, z Kurowa,
- Henryk Kuryłło ps. „Strumyk” – wysłany rano z rozkazem.

W sumie w skład oddziału, który stacjonował w Owczarni podczas tych tragicznych wydarzeń wchodziło 10 mieszkańców gminy Kurów:

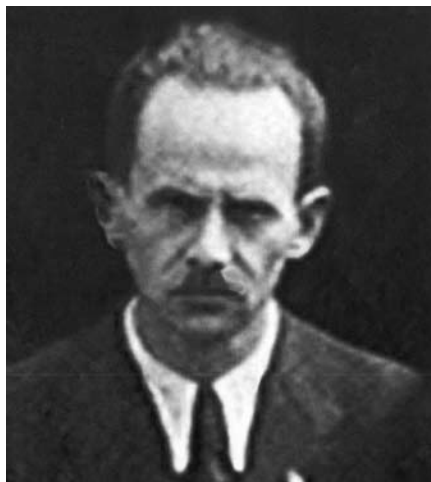
Por. Mieczysław Zieliński – ps. „Krych”, urodzony 23 sierpnia 1913 r. w Olchowcu, gmina Gorzków, ówczesny powiat Krasnystaw. Absolwent Państwowego Męskiego Seminarium Nauczycielskiego w Chełmie (dyplom nauczyciela szkół powszechnych w 1932 roku). W latach 1934/1935 roku odbywał czynną służbę wojskową w Dęblinie, którą ukończył w stopniu sierżanta podchorążego rezerwy. W opinii z wojska napisano: nadaje się na dowódcę kampanii na czas wojny. Od 1 września 1935 r. pracował w Szkole Podstawowej w Nałęczowie. Ucząc matematyki, fizyki, muzyki i wf oraz opiekując się zespołem pieśni i tańca ludowego „Strzelecem” i harcerzami. Za swoją działalność otrzymał od Prezydenta RP brązowy krzyż załugi. Był uczestnikiem kampanii wrześniowej 1939 r. W październiku 1939 r. z nauczycielem Henrykiem Pawlikiem oraz naczelnikiem poczty Janem Pańniewskim zakładają konspiracyjną organizację (Związek Jaszczurczy), włączoną następnie kolejno do SZP-ZWZ-AK. Uczył w szkole i na tajnych kompletach. Kiedy został wybrany komendantem Ochotniczej Straży Pożarnej w Nałęczowie skupiał w jej szeregach młodzież celem jej wojskowego przeszkolenia i ochrony przed wywózką do Niemiec. Należał do zalegalizowanej przez Niemców Nocnej Straży Porządkowej, dzięki czemu mógł poruszać się bez przeszkód i działać w godzinach policyjnych. Od 1942 r. był poszukiwany i ukrywał się poza domem. Zmienił pseudonim na „Moczar”. Wraz z oddziałem złożonym ze spalonych ludzi z Nałęczowa i okolic brał udział w akcjach antyhitlerowskich prowadzonych przez Armię

Krajową. W 1944 roku został dowódcą oddziału leśnego OL 15 pp „Wilków” Armii Krajowej. Na początku maja kwaterował z oddziałem w Owczarni w domu Janiny Krawiec (rodzina przyjaciół M. Zielińskiego z Nałęczowa) przygotowując się do odbioru zrzutu lotniczego RAF z Brindisi (kryptonim akcji Weller 26). Dnia 4 maja 1944 r. zostaje podstępnie zamordowany wraz z 17 żołnierzami jego oddziału przez oddziały AL. Pod dowództwem Bolesława Kaźmieraka ps. „Cień” we wsi Owczarnia. Pośmiertnie odznaczony medalem Wojska Polskiego (4-krotnie) i Krzyżem Armii Krajowej.

Przez wiele lat po zakończeniu wojny w pobliskich Bobach odbywały się w kościele rocznicowe msze święte w intencji pomordowanych. Podobnie było w Opolu Lubelskim. Również w Kurowie od czasu zakończenia wojny w pierwszą niedzielę maja odbywały się msze święte w tej intencji. Natomiast od 1990 r. kiedy 3 maja jest nie tylko świętem kościelnym ale i państwowym odbywają się tu rocznicowe uroczystości tragicznych wydarzeń w Owczarni.

W rocznicę tych wydarzeń w 1988 r. wmurowano w kościele w Bobach tablicę pamiątkową ku czci pomordowanych. Natomiast 7 maja 1989 r. dokonano w Owczarni na miejscu tego zdarzenia odsłonięcia pomnika. Największe zasługi w staraniach o to upamiętnienie poczynił Władysław Koziej ps. „Dobry” z Kurowa. Dzisiejszy wygląd pomnik zawdzięcza renowacji przeprowadzonej w 2008 r. z inicjatywy Wójta Gminy Kurów Stanisława Wójcickiego i syna dowódcy oddziału AK Bogumiła Zielińskiego. W 1998 r. na cmentarzu w Kurowie dokonano renowacji pomnika gdzie spoczywają polegli w Owczarni Józef Zuchniarz ps. „Sęp” z Płonek, Roman Piechowicz ps. „Sprytny” z Kurowa i Marian Mazurkiewicz ps. „Świda” z Kurowa. W 2014 r. staraniem Wójta Gminy Kurów na zbiorowej mogile na cmentarzu w Opolu Lubelskim ufundowano 5 metrowy metalowy biały krzyż.

Natomiast „Cień” dosłużył się stopnia pułkownika w milicji i wojsku i jest pochowany na cmentarzu powąskowskim w Warszawie a jego zbrodnie nie doczekały się osądzenia i skazania.

por. Mieczysław Zieliński ps. „Krych”

Pomnik na mogile żołnierzy AK – WIN por. Mieczysława Mazurkiewicz ps. „Nicpoń” z Kurowa, Henryka Piotra Arenta ps. „Kostek” z Kurowa, Mariana Wajsa ps. „Bej” z Puław, por. Michała Dudzińca ps. „Mito” pomordowanych 15–II–1946 r. w Buchałowicach przez oddział UB KBW, położony na cmentarzu parafialnym w Kurowie /2009 r./

Porucznik Mieczysław Mazurkiewicz ps. „Nicpoń” /1924–1946/ s. Piotra i Zofii zd. Serafinowicz był żołnierzem Ludowego Wojska Polskiego skąd zdezerterował by podjąć działalność w podziemiu niepodległościowym. Był żołnierzem AK –WIN. Pełnił funkcje Komentanta Rejonowego WIN w Kurowie. Jego oddział został otoczony i zaatakowany w dniu 15 lutego 1946 r. w Buchałowicach gm. Kurów przez grupę operacyjną UB–KBW w ramach akcji pacyfikacyjnej prowadzonej przez te siły w powiecie puławskim. W czasie walki polegli: por. Mieczysław Mazurkiewicz ps. „Nicpoń” lat 22, ppor. Michał Dudziniec ps. „Mito”, ppor. Stefan Kupczyk ps. „Wicher”, Marian Wajs ps. „Bej”, Henryk Piotr Arent ps. „Kostek” (lat 21) oraz „Wytrych”/N/N/, Marian /N/N/ i „Zadon” /N/N/. Zginęło więc ośmiu wyżej wymienionych żołnierzy WIN, a piętnastu zostało aresztowanych i osadzonych w siedzibie Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Puławach.

Porucznik Mieczysław Mazurkiewicz ps. „Nicpoń”, ppor. Michał Dudziniec ps. „Mito”, Marian Wajs ps. „Bej” i Henryk Piotr Arent ps. „Kostek” zostali pochowani na cmentarzu parafialnym w Kurowie.

por. Mieczysław Mazurkiewicz ps. „Nicpoń”

Upamiętnienie z kamienia w Bronisławce, Bolesława Kozaka ps. „Kawka” Komendanta Gminnego BCh w Kurowie zamordowanego przez Niemców 17.03.1943 r. w Bronisławce /2009 r./

Pomnik na mogile 3 żołnierzy AK–WIN z Oddziału „SZATANA”– Kazimierza Woźniaka: Bronisława Banuchy ps. „Broniek” z Trzcianca gm. Michów, Jana Kozaka z Płonek gm. Kurów, Józefa Packa z Rudna gm. Michów zamordowanych 10 sierpnia 1946 roku w Kozim Borze przez oddział UB – KBW, położony na cmentarzu parafialnym w Kurowie /2009 r./ Kazimierz Woźniak ps. „Sokół”, „Szatan” był od IX 1943 r. Komendantem Rejonu I Siemień /Miłków/ Obwodu AK Radzyń Podlaski

Pomnik na mogile Henryka Zetnika i Leopolda Jarosika, żołnierzy 4 Pułku Piechoty Legionów z I wojny światowej poległych 2 VIII 1915 r. na skraju Lasu Klementowickiego od strony Pożoga.

Tablica na zewnętrznej elewacji kościoła w Kurowie ufundowana w 1930 r. upamiętniająca poległych żołnierzy w latach 1918–1920. /2011r./

Polegli żołnierze upamiętnieni na tablicy:

- **Banaszek** Stanisław z Kurowa
- **Bieniek** Antoni s. Andrzeja z Płonek
- **Bieniek** Antoni s. Józefa z Płonek
- **Banaszek** Stanisław z Wólki Nowodworskiej
- **Cybulak** Ludwik z Chrzążówka
- **Goldszmidt** Aron–Szmul z Kurowa
- **Kamiński** Jan z Kurowa
- **Karaś** Antoni–Władysław z Kurowa
- **Kowalik** Jan z Chrzążowa
- **Kozak** Józef z Barłów
- **Kuna** Józef z Chrzążówka
- **Panecki** Wacław–Marian z Kurowa
- **Respond** Stanisław z Kurowa
- **Respond** Władysław z Kurowa
- **Smyczek** Władysław z Chrzążówka
- **Turski** Władysław z Kurowa
- **Tutkaj** Adam podporucznik z Kurowa

Pomnik w Lesie Kurowskim – byłym lesie „majątku Kurów” miejsce pochówku ofiar egzekucji dnia 6 marca 1944 r. więźniów Zamku Lubelskiego, 10 powieszonych na skwerze i 34 rozstrzelanych na ul. Puławskiej/Nadrzecznej w Kurowie. Obecnie jest to miejsce pochówku prawdopodobnie jednej ofiary tych tragicznych wydarzeń. Zwłoki pomordowanych zostały tu pochowane przez oddział AK „Hektora” po odkopaniu ich z miejsca pochówku nakazanego przez Niemców a była to droga w lesie k. Barłów, którą przepędzano bydło na pastwisko /2009 r./

*Pomnik upamiętniający 34 ofiary
egzekucji dnia 6 marca 1944 r.
– więźniów Zamku Lubelskiego
rozstrzelanych przez niemieckiego
okupanta przy ul. Puławskiej/
Nadrzecznej w Kurowie /2009 r./*

*Pomnik upamiętniający partyzantów
BCh oraz mieszkańców Barłóg
poległych podczas pacyfikacji wsi
przez wojska hitlerowskie
dn. 9 lipca 1943 r. i 14 czerwca 1944 r.
w Barłogach,
zmodernizowany w 2006 r./2009 r./*

*Tablica epitafijna z 1988 r. upamiętniająca
żołnierzy AK – Placówki Kurów. Prawa nawa
boczna kościoła parafialnego
w Kurowie / 2009 r./*

Upamiętnienie oraz Dąb Pamięci posadzony przy zespole kościelnym w Kurowie, dla uhonorowania pamięci podporucznika Józefa Jaźwierskiego urodzonego w Łowkowicach k. Aleksandrowa Kujawskiego. Rodzinnie związanego z Kurowem. Jego żoną była Helena zd. Panecka. Brał udział w kampanii wrześniowej 1939 r. Po agresji sowieckiej na Polskę 17 września 1939 r. został wzięty do niewoli bolszewickiej i osadzony w obozie w Koziełsku. W 1940 r. zamordowany strzałem w tył głowy przez NKWD w Katyniu w wieku 37 lat /2010r./

Upamiętnienie oraz Dąb Pamięci posadzony przy zespole kościelnym w Kurowie dla uhonorowania pamięci podporucznika Władysława Kołodzieja z Płonek. Brał on udział w kampanii wrześniowej 1939 r. Po agresji sowieckiej na Polskę 17 września 1939 r. został wzięty do niewoli bolszewickiej i osadzony w obozie w Starobielsku. W 1940 r. zamordowany strzałem w tył głowy przez NKWD w Charkowie w wieku 30 lat /2010 r./

Upamiętnienie oraz Dąb Pamięci posadzony przy zespole kościelnym w Kurowie dla uhonorowania pamięci porucznika Józefa Grada urodzonego w Skrudkach gm. Żyrzyn, mieszkańca Kurowa. Jego żoną była nauczycielka szkoły powszechnej w Kurowie. Brał on udział w kampanii wrześniowej 1939 r. Po agresji sowieckiej na Polskę 17 września 1939 r. został wzięty do niewoli bolszewickiej i osadzony w obozie w Starobielsku. W 1940 r. zamordowany strzałem w tył głowy przez NKWD w Charkowie w wieku 31 lat /2010 r./

Obelisk z kamienia upamiętniający ofiary katastrofy lotniczej pod Smoleńskiem 10 kwietnia 2010 r. /2014 r./

Obelisk z kamienia z ziemią katyńską oraz płaskorzeźbą Matki Bożej Katyńskiej upamiętniający poległych i pomordowanych na wschodzie, ufundowany w 2004 r. /2011 r./

Obelisk z kamienia z płaskorzeźbą błogosławionego księdza Jerzego Popiełuszki w zespole kościelnym w Kurowie upamiętniający księży pomordowanych w latach 1944–1949, za Kościół i Ojczyznę. /2011 r./

Obelisk z kamienia upamiętniający płk. Stefana Rodaka ps. „Rola” z Łąkoci. Komendanta BCH Obwodu I Puławy, organizatora akcji zbrojnych, redaktora prasy konspiracyjnej oraz ppłk. Zygmunta Kozaka ps. „Walter” z Kłody, ochotnika kampanii wrześniowej 1939 r. Komendanta Oddziałów Specjalnych BCH Obwodu I Puławy. Ufundowany w 2003 r., usytuowany w zespole kościelnym w Kurowie. /2011 r./

plk. Stefan Rodak ps. „Rola”

pptk. Zygmunt Kozak ps. „Walter”

Tablica z wizerunkiem, upamiętniająca Juliana Chabrosa ps. „Sęk” z Buchałowic, szefa łączności i kolportażu Komendy Obwodu I BCh Puławy i Komendy Okręgu IV BCh Lublin. Posadowiona na elewacji zewnętrznej świetlicy wiejskiej w Buchałowicach /2011 r./

Upamiętnienie Buk Pamięci posadzony na placu urzędu gminy dla uczczenia 600 rocznicy Bitwy pod Grunwaldem 15 lipca 1410 r. stoczonej pomiędzy sprzymierzonymi wojskami polskimi pod dowództwem Króla Władysława Jagiełły i litewsko-ruskimi pod dowództwem Wielkiego Księcia Witolda, a wojskami krzyżackimi /2010 r./

Upamiętnienie Buk Pamięci posadzony na placu urzędu gminy, dla uczczenia XX rocznicy reaktywowania samorządu terytorialnego w Polsce 27 maja 1990 r./2010 r./

Pomnik na mogile por.
Franciszka Walaska
ps. „Zawiślak”
na cmentarzu
parafialnym
w Klementowicach

Tablica upamiętniająca
Tadeusza Jeżyńę
ps. „Oksza”, „Pirat”,
żołnierza kampanii
wrześniowej 1939 r.
i BCh. Szefa łączności
i kolportażu Komendy
Okręgu IV BCh Lublin.
Posadowiona na elewacji
zewnętrznej Zespołu
Szkół Agrobiznesu
w Klementowicach.
/2011 r./

DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE

Dziedzictwo niematerialne to religia, tradycje, zwyczaje, obyczaje, obchody /*święteczne, religijne, okolicznościowe, środowiskowe, narodowe*/, wydarzenia rodzinne, kulinaria oraz wiedza i umiejętności związane z muzyką, sztuką, tradycyjnym rzemiosłem, nazewnictwo związane z lokalną historią i tradycją uznane przez daną wspólnotę, grupę lub jednostkę.

Dziedzictwo wspólnot, grup i jednostek

Jest ono przekazywane z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzane przez wspólnoty, grupy i jednostki w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Stanowi źródło poczucia tożsamości i ciągłości dla danej wspólnoty, grupy lub jednostek.

Religia to termin używany w odniesieniu do relacji pomiędzy ludźmi i Bogiem oraz zbiór przyjętych za obowiązujące wierzeń lub poglądów filozoficznych związanych z oddawaniem czci Bogu. Jedną z głównych jest *Chrześcijaństwo* – wielka światowa religia oparta na wierze w Jezusa Chrystusa powstała w pierwszej połowie I w. jako wynik działalności Jezusa z Nazaretu, który głosił zbawienie wieczne. Oddziaływał swą niezwykłą osobowością poprzez nauczanie, cuda i uzdrawianie oraz mękę i śmierć na krzyżu, a następnie zmartwychwstanie.

Przyjęcie chrześcijaństwa przez pierwszego historycznego władcę Polski Mieszka I i jego otoczenie nastąpiło w 966 r. Od tego czasu zaczęto wprowadzać organizację kościelną /arcybiskupstwa, biskupstwa, archidiaconaty, parafie/.

Parafia to wspólnota wierzących zamieszkałych na danym terytorium i pozostających pod opieką duszpasterza, któremu biskup zlecił opiekę duszpasterską. Jest określoną częścią diecezji.

W 1418 r. erygowana została przez biskupa krakowskiego Wojciecha Jastrzębca parafia Klementowice.¹

Pierwsza informacja o istnieniu parafii w Kurowie, przy której funkcjonuje szkoła parafialna pochodzi z 1452 roku.²

Parafie Klementowice i Kurów od początku ich powstania należały do diecezji krakowskiej, archidiaconatu lubelskiego. Następnie od 1772 r. do diecezji chełmskiej, a od 1805 r. do utworzonej diecezji lubelskiej.³

Parafię Dęba utworzono 21 października 1991 r. staraniem ks. kan. Władysława Siudema.

W 1553 r. wikariusz ks. Mikołaj wprowadził przy poparciu dziedzica kurowskiego Abrahama Zbąskiego /1531-1577/ nabożeństwo kalwińskie przekształcając kościół w zbór protestancki. Stanisław Zbąski /1540-1585/ nie piastował żadnego urzędu. Jego nagrobek z pomalowanego kamienia wapiennego zdobi kościół parafialny w Kurowie. To właśnie on uczynił z Kurowa ważny ośrodek kalwinizmu na Lubelszczyźnie. Duchownymi kalwińskimi i nauczycielami miejscowej szkoły byli tu kolejno: ks. Mikołaj, Franciszek i Andrzej Jezierscy, Krzysztof Mazoniusz i Jerzy Hoffman. Zbór kalwiński i szkoła kalwińska upadły w Kurowie dopiero w latach „potopu szwedzkiego”. Przed wojną ze Szwedami, którzy byli protestantami Kurów był znacznym miastem, słynącym przede wszystkim z wyrobów swoich rozlicznych rzemiosł. W latach najazdu szwedzkiego „potopu” /1655-1660/ miasto i okolice zostały doszczętnie zrujnowane przez wojska szwedzkie i sprzymierzone z nimi wojska sied-

1) Ks. M. Jaworski. Dzieje Parafii Rzymskokatolickiej w Kurowie w latach 1773–1976 r. Lublin 1991 r.

2) J.Kus. Dokument lokacyjny miasta Kurowa z 1442 r. Kurów 1992 r.

3) Ks. M. Jaworski. Dzieje Parafii Rzymskokatolickiej w Kurowie w latach 1773–1976 r. Lublin 1991 r.

miogrodzkie. Z ruiny tej długo nie mogły się dźwignąć skoro około 1670 r. Urlyk Werdum, agent francuski nazywał Kurów „mierną wsią z żydowską synagogą”. Jednak właściciele Kurowa wcześniej powrócili do katolicyzmu. Najpierw uczyniła to Zofia Zbąska, a potem dwaj jej synowie Jan Stanisław i Jan Bogusław. Ich ojcem był Abraham Zbąski, który wprowadził kalwinizm do Kurowa. Urodzony w 1625 r. Jan Stanisław Zbąski po wyrzeczeniu się herezji został gorliwym duchownym. Był kolejno opatem opactwa sulejowskiego a następnie biskupem przemyskim i biskupem warmińskim.

Kurów był miastem prywatnym, a jego ustrój został określony w oparciu o prawo magdeburskie. Dnia 6 stycznia 1442 r. za uprzednim zezwoleniem królewskim Piotr Kurowski kasztelan lubelski i sęddecki nadał dokument lokacyjny dla miasta Kurowa. Najstarsza pieczęć miejska pochodzi z 1557 r.⁴

Najstarsza pieczęć miejska Kurowa z 1557 r. /2011 r./

Księgi miejskie kurowskie są zachowane od 1683 r. i zdeponowane w Archiwum Państwowym w Lublinie.

Kilku mieszczan kurowskich w okresie średniowiecza kształciło się w Akademii Krakowskiej. Na uniwersytetach w Lipsku i Frankfurcie nad Odrą studiowali: Abraham Zbąski oraz Stanisław i Bogusław Zbąski.⁵

W 1548 r. Żydzi w Kurowie tworzyli niewielką kolonię. Natomiast w 1939 r. stanowili 55,4% mieszkańców Kurowa. Funkcjonowała synagoga oraz cmentarz żydowski – przysynagonalny kirkut, a w późniejszych wiekach nowy kirkut przy ul. Blich. Ta wielokulturowość w dziejach Kurowa trwała kilkaset lat – do 18 kwietnia 1942 r. – kiedy to niemiecki okupant wywiózł 2785 głównie kurowskich Żydów do obozu koncentracyjnego w Sobiborze. Zamknęły ją te tragiczne wydarzenia z czasów II wojny światowej.⁶

Anna ze Stanisławskich Zbąska /1651–1701/ córka wojewody kijowskiego Michała Stanisławskiego od 1677 r. druga żona Bogusława Jana Zbąskiego jest autorką dziejów

4) J.Kus. Dokument lokacyjny miasta Kurowa z 1442 r. Kurów 1992 r.

5) K.A. Boreczek. Kurów część I 1700–1918 r. Kurów 1996 r.

6) Tamże.

swoich trzech małżeństw z kasztelanem krakowskim Janem Kazimierzem Warszyckim, rotmistrzem Janem Zbigniewem Oleśnickim, chorążym i podkomorzym lubelskim Bogusławem Janem Zbąskim. Kiedy po śmierci trzeciego męża zajmowała się zarządem dóbr kurowskich w 1685 r. napisała utwór pod tytułem „Transakcja albo spisanie całego życia jednej sieroty przez żalodne treny od tejsze samej pisane roku 1685” po stracie dwóch mężów w wojnach z Turkami. Tak powstał w 1685 r. najdawniejszy romans, pierwszy w Polsce kobiecy pamiętnik. Bardzo osobisty, intymny, pełen zwierzeń ukazujący liczne przykłady ówczesnej kultury obyczajowej. Była ona pierwszą pisarką polską.⁷

Utwór ten pisany wierszem składający się z 76 trenów jest poematem autobiograficznym napisanym raczej z potrzeby serca i refleksji osobistej niż pobudek literackich. W części drugiej tego poematu - pamiętnika uwypuklone zostały walory regionalistyczne. Anna Stanisławska pierwsza polska poetka wniosła do literatury polskiej szczegółowy opis życia rodzinnego i towarzyskiego XVII w. Była znakomitą obserwatorką życia obyczajowego epoki, w której żyła. Całość utworu składa się z dwóch części. Jedną z nich stanowią krótkie notatki na marginesie mogące tworzyć minikronikę życia autorki lub komentarze do poematu. Nie jest to utwór wysokiej klasy ale interesujący pod wieloma względami. Charakterystyczny dla literatury polskiego późnego baroku poprzez eksponowanie prywatności i emocji w stylu pamiętnika lirycznego.

Anna Stanisławska w swej „Transakcji” dała wyraz stanowi własnych uczuć.

Niech mi ci świadectwo dają,
co się szczęśliwymi znają,
kiedy tym są związkim spięci,
będąc oboje kontenci.
Prawdzi się na nich przysłowie,
które zawarł ktoś w swym słowie
Że „dwie dusze w jednym cielem”-
Jednoś serce” - przydam śmielem.
Równo sobie pomagają,
gdy żal i pociechy mają.
Boli serce - czuje ciało,
taką miłością skrępowało.
Jedna wola, jedno zdanie,
gdzie obupólne kochanie.
Że aniołem w oczach była,
tak to miłość przystroiła.⁸

Wróciły się czasy one,
Które były zapomniane:
Bom się już nie spodziewała,
ażebym tak kochać miała.

Jakbym na świecie nie żyła,
lubom na ludzi patrzyła.
Słyszę swój głos, lecz nieznanym.

7) A. A. Witusik – Z raptularza historyka. Pani na Kurowie Anna Stanisławska Zbąska oraz Właściciel Kurowa i Klementowice, Lublin 1982 r.

8) Anna Stanisławska-„Transakcja albo spisanie całego życia jednej sieroty przez żalodne treny od tejsze samej pisane roku 1685” s.100-110.

Jakby ze śmiechem w przemiany.
Żalu jakbym nie widziała,
bom łez z oczu nie spuszczała.
Serce we mnie skamieniało,
głosu hamować nie dało.⁹

Świadoma niedostatków swego pióra zakończyła poemat usprawiedliwieniem skierowanym do czytelnika.

Wiem, że mi niestatek przeczytasz w tej mierze,
Sięła człek zacznie, mało co się zabierze.
Żem też i ja to przedsięwzięcie miała,
Abym w tej książce cały wiek spisała,
Ażem ja jej tu teraz dokończyła,
Choć Boska dobroć wieku przedłużyła.
Bo moim zdaniem mało com zbłądziła,
Gdyż tylko dotąd życiem być zgodziła.
Teraz nie żyję, lecz jakbym umarła,
Bom jako pociechy, tak smutki zawarła:
W zimnym grobowcu one już złożyła
Ani się cieszyć, ni będę smuciła.¹⁰

9) Anna Stanisławska- „Transkacja albo spisanie całego życia jednej sieroty przez żalodne treny od teje samej pisane roku 1685” s.100-110.

10) Anna Stanisławska- „Transkacja albo spisanie całego życia jednej sieroty przez żalodne treny od teje samej pisane roku 1685” s.100-110.

Obraz Anny ze Stanislawskich Zbąskiej. Muzeum Narodowe w Warszawie

Za czasów Potockich Kurów stał się jednym z najważniejszych w kraju ośrodków kulturalnych i politycznych.

Jeden z właścicieli Kurowa Ignacy Potocki /1750–1809/ polityk, pisarz był twórcą nowatorskiej myśli politycznej, współtwórcą Konstytucji 3 Maja 1791 r., reformatorem oświaty, członkiem Komisji Edukacji Narodowej, projektodawcą i przewodniczącym Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych, przywódcą Stronnictwa Patriotycznego i współtwórcą reform i projektów ustaw. Uczestniczył w przygotowaniach Powstania Kościuszkowskiego 1794r. Był członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Współautorem publikacji o ustanowieniu i upadku Konstytucji Polskiej 3 Maja 1791r. Pisał o nim w swoich pamiętnikach Kajetan Koźmian „Ignacy Potocki był z cnoty, rozumu, nauki, patriotyzmu, siły i tęgości duszy najznakomitszym mężem w ciągu panowania Stanisława Augusta. Do tych wielkich i rzadkich zalet łączył dar ujmowania sobie umysłów, znał doskonale współziomków i umiał ich silną, ścisłą

lecz logiczną i przekonującą wymową prowadzić. We wszystkich najważniejszych sprawach ojczyzny nic się nie działo bez jego wpływu, a raczej tak się działo, jak radził i życzył, bo miał wielką wziętość i miłość w narodzie”.¹¹

Portret Ignacego Potockiego autorstwa Anny Rajeckiej, Muzeum Pałac w Wilanowie /około 1784 r./

Jego brat Stanisław Kostka Potocki /1752–1821/ był również politykiem, pisarzem, publicystą, kolekcjonerem i mecenasem sztuki, reformatorem oświaty, jednym z czołowych działaczy Stronnictwa Patriotycznego na Sejmie Czteroletnim /1788–1792/. Współzałożycielem i członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Autorem projektów i szkiców budowlanych. Ponadto był bibliofilem oraz autorem wierszy satyrycznych i okolicznościowych i utworów dramatycznych. Założycielem zespołu rezydencjonalno–krajobrazowego w Oleśinie w 1776 r.¹²

11) Z. Janeczek – Ignacy Potocki Marszałek Wielki Litewski 1750–1809, Katowice 1992 r.

12) Praca zbiorowa pod red. T. Łepkowskiego. Słownik historii Polski. WP, Warszawa 1969 r.

*Portret konny Stanisława Kostki Potockiego autorstwa Jacques'a-Louisa Davida,
Muzeum Pałac w Wilanowie /1780 r/*

Ich przyjaciel, proboszcz kurowski ks. Grzegorz Piramowicz /1735–1801/ urodzony we Lwowie w rodzinie ormiańskiej, jezuita, pedagog, działacz oświatowy, pisarz, nauczyciel w kolegiach jezuickich. Był doradcą i przyjacielem Ignacego Potockiego. Sekretarzem Komisji Edukacji Narodowej /1773–1774/, współtwórcą jej ustaw, Sekretarzem Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych, członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Jest autorem podręczników dla uczniów i opracowań metodycznych dla nauczycieli: „*Powinności nauczyciela w szko-*

łach parafialnych..."/1787 r./, „Wymowa i poezja dla szkół narodowych” /1792 r./, „Elementarz dla szkół parafialnych narodowych” oraz „Nauki obyczajowej dla ludu” /1785r./.¹³

Portret ks Grzegorza Piramowicza. /2009 r./

Tablica pamiątkowa ks. G. Piramowicza/2011 r./

W 200 rocznicę jego śmierci na budynku plebanii, w której mieszkał, została ufundowana tablica pamiątkowa autorstwa artysty rzeźbiarza Stanisława Strzyżyńskiego z Nałęczowa.

Olesin Potockich był wybitnym dziełem sztuki ogrodowej i z rozmachem pomyslanym sentymentalno-romantycznym zespołem rezydencjalnym przełomu XVIII i XIX w. Ogród Olesiński miał wiele budowli o różnym przeznaczeniu. Julian Ursyn Niemcewicz /1758-1841/ będąc częstym gościem na dworze Czartoryskich w Puławach i Ignacego Potockiego w Kurowie – Olesinie i Klementowicach był zauroczony tymi okolicami i tak pisał o Olesinie: „Jeden z pierwszych ogrodów założonych w Polsce w guście angielskim. Przyjemne mieszkania, zieloność trawników, wspaniałość modrzewiów i innych drzew, cienie krzącących gajów, słowem – rozłożenie całe, świadczą, jaki gust w tworzeniu, staranność w utrzymaniu mieli Stanisławostwo Potoccy.”¹⁴

13) K. A. Boreczek, A. A. Witusik – Grzegorz Piramowicz i jego epoka, Kurów 2001 r.

14) A. Duklewska – Rezydencja Potockich w Olesinie, Kurów 2005 r.

Natomiast w poemacie „Puławy”:

*Olesin! Twoje, czas temu niedługi,
Kwieciste krzewy i zielone smugi,
Błotnistą zewsząd otoczone rzeką,
Były pustynią zarosłą i dziką.
Gust właścicieli wśród tych licznych tworów
Nie znając jeszcze Albionu wzorów,
Biorąc, w naturze co było nadobne,
Utworzył ustroń świeżą i ozdobną.
Próżno tam szukasz gmachów niebotycznych,
Korynckich kolumn i posągów licznych,
Albo miejskiego wpośród wsi hałasu;
Ale w obrębie przyjemnego lasu
Znajdziesz budowle skromne i czyste,
Gałęzi swymi wierzby wiekuiste
Chłodzą je. Przed nimi smugi rozwinięte
I mostów łęki zuchwale zagięte
Przełgądają się w wód kryształach czystych...*

Piękno Olesina opisuje też w swoich strofach nieznanemu poetą:

*„Ileż świętych widoków, drzew majestatycznych,
Krętych ścieżek, manowców, strumyków rozlicznych,
Ulic we dwa rzędy kwiatami sadzonych,
Altanków, wiejskich domków i mostków zwodzonych,
Wszystko to przecudowne; w którejkolwiek stronie
Wszystko wiejską prostotą naokoło zionie...”*

Ogród Olesiński można podziwiać na dziesięciu wspaniałych akwarelach Zygmunta Vogla /1764–1826/, malarza i rysownika, autora widoków miast i budowli zabytkowych, profesora architektury w szkole artylerii oraz Oddziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Warszawskiego. Pierwszy cykl akwarel z sielankowych siedlisk wiejskich wykonał Vogel w 1789 r. dla Stanisława Kostki Potockiego w jego założonej letniej rezydencji w Olesinie k. Kurowa. Pierwszy i jak się później okazało jedyny rocznik /cykl/ wydany został w 1806 r. Wykonany według rysunków Vogla był pierwszą polską publikacją poświęconą widokom narodowych zabytków i architektury pałacowej w otoczeniu krajobrazów różnych miejsc w Polsce w tym Olesina. Zamierzony cykl widoków Vogel nazywał „Podróżą malarską w Polsce odbyta”, oficjalny zaś tytuł brzmiał „Zbiór widoków, sławniejszych pamiątek narodowych, jako to Zwalisk, Zamków, Świątyń i Nagrobków, starożytnych budowli i miejsc pamiętnych w Polsce”. W oparciu o wyżej wymieniony rocznik zostało wydane w 1980 r. opracowanie Krystyny Sroczyńskiej „Podróże malownicze Zygmunta Vogla”.¹⁵

15) K. Sroczyńska – Podróże malownicze Zygmunta Vogla, Warszawa 1980 r.

NIEISTNIEJĄCE ZAŁOŻENIE OGRODOWO-PARKOWE STANISŁAWA KOSTKI POTOCKIEGO
WRAZ Z OBIEKTAMI W OLESINIE – RYSUNKI ZYGMUNTA VOGLA.

Widok fragmentu Olesina z okrągłą świątynią Wenery wykonał w obrazie włoski malarz Labruzzi. Jednak nie było to dzieło malowane z natury, gdyż nigdy on w Polsce nie był. Należy więc domniemywać, że wykonał widok Olesina według dostarczonego mu rysunku.

Rysunki Olesina wykonywali Stanisław Kostka Potocki i jego syn Aleksander Potocki.

Natomiast na temat Klementowic Julian Ursyn Niemcewicz pisał

[...] Klementowice

Pracą, dozorem swego właściciela

Siedliskiem uznasz szczęścia i wesele.

Łaskawe nieba wszystkie swoje dary

Na tę włość lubą wylały bez miary.

Inne w niej klima: gdy gdzie indziej sanna,

Tam kwiat rozwija wiosna nieustanna.

Olbrzymie drzewa! Wśród zielonych błoni

Pasą się trzody i owiec i koni,

Żadne nie wierzga i żadne nie bodzie.

Lecz co za cuda zamknięte w ogrodzie?

W nim bez uprawy soki ziemi tłuste

Najlepszą w świecie wydają kapustę,

Niezmierne marchwie i kapały.

Tam z chrzany nawet słodycz ciągną pszczoły.

Wśród róż bez cierni i drzewa bez sęków

Kościół bogini miłości i wdzięków...

Jakiemiż będą malował wyrazy

Cnoty mieszkańców bez winy i skazy,

I mądrość chłopów, sług trzeźwość doznając,

I czystość kobiet niczym nie skazaną,

Szczęśliwość z złotym niezrównaną wiekiem,

Gdzie karzeł nawet jest wielkim człowiekiem!

Kryślić te cuda – Muz dziesięciu pienia,

Próżne są nawet poetów zmyślenia.

Puławy, III, w. 727–734

Od końca 1803 r. w dworze Klementowice zamieszkał razem z Ignacym Potockim, który tam przebywał od 1800 r. jego brat Jan Potocki z córką Laurą, która wychowana w patriotycznej atmosferze zasłynęła jako autorka melodii do pierwszej edycji „Śpiewów historycznych” Juliana Ursyna Niemcewicza.¹⁶

W swojej siedzibie w Kurowie, a następnie w Klementowicach Ignacy Potocki posiadał bibliotekę, która gromadziła księgozbiór liczący 2645 dzieł i 2000 broszur. Były tam zgromadzone wydawnictwa o różnorodnej tematyce, powszechne i unikatowe, wiekowe i współczesne.¹⁷

Kurowski dwór i plebania były odwiedzane przez znane osobistości ówczesnego życia politycznego i kulturalnego: Izabelę Czartoryską, Adama Kazimierza Czartoryskiego, Juliana Ursyna Niemcewicza, Kajetan Koźmiana, Zygmunta Vogla, Franciszka Dionizego Książnina, Franciszka Karpińskiego, Stanisława Lubomirskiego – marszałka wielkiego koronnego.

16) K.A. Boreczek – Kurów część I 1700–1918 r., część II 1918–1956 r, Kurów 1996 r.

17) Tamże.

W czasach kiedy właścicielem majątku kurowskiego był Ignacy Potocki, Kurów i Klementowice stały się, obok Puław Czartoryskich, jednym z ważniejszych ośrodków kulturalnych i politycznych ówczesnej Rzeczypospolitej.

W Klementowicach urodził się Edward Dembowski /1822–1846/ filozof, krytyk literacki i publicysta. Był synem Leona Dembowskiego właściciela Klementowic polityka, ministra skarbu w rządzie narodowym w czasie powstania listopadowego, współpracownika ks. Adama Jerzego Czartoryskiego. Edward Dembowski był jednym z przywódców lewicy niepodległościowej w Królestwie Polskim w latach czterdziestych XIX w, działaczem Związku Narodu Polskiego, zwolennikiem zorganizowania powstania przeciwko trzem zaborcom przywódcą rewolucji krakowskiej w 1846 r., redaktorem „Przeglądu Naukowego w Warszawie /1842–43/ oraz założycielem „Dziennika Rządowego Rzeczypospolitej Polskiej”. Zginął 27 lutego 1846 r. od kul żołnierzy austriackich w Podgórzu /obecnie dzielnica Krakowa/ Główne jego prace: „Kilka myśli o eklektyzmie” /1843 r./ „Piśmiennictwo polskie w zarysie” /1845 r./ „Myśli o przyszłości filozofii” /1845 r./.

Ignacy Potocki podobnie jak ks. Grzegorz Piramowicz przyczynili się również do rozwoju miejscowej oświaty. Na terenie klucza kurowskiego utworzyli sieć szkółek ludowych. Natomiast w Kurowie funkcjonowała od 1783 r. szkoła parafialna należąca do najlepiej zorganizowanych w województwie lubelskim.¹⁸

W 1837 r. przy szkole elementarnej proboszcz kurowski ks. Wincenty Pieńkowski utworzył szkołę rzemieślniczą – niedzielną dla uczniów rzemiosła /terminatorów/. Dominującym rzemiosłem było szewstwo i kuśnierstwo.¹⁹

Wydarzenia rewolucyjne 1905 r. w Rosji i na ziemiach polskich zaboru rosyjskiego wpłynęły na liberyzację przepisów dotyczących wolności zgromadzeń i stowarzyszeń. Pozwoliło to na rozwój stowarzyszeń w dziedzinie gospodarczej i kulturalnej.

W tym czasie głównym ośrodkiem myśli patriotycznej była plebania parafii kurowskiej gdzie ks. Jan Garbaczewski, a później jego następcą ks. Stanisław Siennicki prowadzili wykłady dla młodzieży na temat historii Polski. Ks. Stanisław Siennicki był pomysłodawcą i inicjatorem utworzenia orkiestry dętej. W 1906 r. zorganizował naukę gry na instrumentach dętych co dało początek parafialnej orkiestrze dętej. Pierwsze występy orkiestry dętej miały miejsce wiosną 1907 r. na uroczystościach kościelnych i świeckich. Wraz z utworzeniem w 1909 r. Towarzystwa Muzyczno–Dramatycznego orkiestra dęta działała w ramach tego stowarzyszenia.²⁰ Obecnie orkiestra liczy 30 muzyków. Kieruje nią kapelmistrz mjr. rezerwy Stanisław Korniak. Orkiestra kontynuuje wspaniałe ponad stuletnie tradycje muzyczne Kurowa. Kapelmistrzami orkiestry w poprzednich latach jej działalności byli: Aleksander Mazurkiewicz, Aleksander Turski, Stanisław Rybak, Marian Piłat. Orkiestra jest gospodarzem odbywającego się co roku Przeglądu Orkiestr Dętych. Od 2010 r. orkiestra współpracuje z Markt- und Musikkapelle Frankenburg z Gminy Frankenburg k. Salzburga w Austrii.

18) Tamże.

19) Tamże.

20) Tamże.

Dwóch członków kurowskiej orkiestry Henryk Figiel z Płonek i Stanisław Mizeracki z Kłody występowało na przełomie lat 60/70 XX w. w Orkiestrze Tanecznej Polskiego Radia pod dyrekcją Edwarda Czernego. Podobnie jak orkiestra również początki działalności chóru osadzone są w Kurowskim Towarzystwie Muzyczno–Dramatycznym. Chórem kieruje dyrygent Bogdan Lipiński. Pod jego batutą chór jest gospodarzem cyklu koncertów „Chór gminy Kurów i jego goście”, „Dni Muzyki” oraz „Muzyczne spotkania z Polonią”. Ponadto jest wykonawcą wielu utworów słynnych kompozytorów.

Zarówno chór jak i orkiestra występują z powodzeniem na uroczystościach kościelnych jak i gminnych oraz są wspaniałymi ambasadorami naszej gminy poza jej granicami dysponując bogatym repertuarem.

W związku z uroczystościami jubileuszowymi Józef Krzyżanowski z Lublina tak pisał o orkiestrze dętej:

*W dzień Jubileuszu
Rzecz swą krótko powiem
By tak w trąby dmuchanić
Trza mieć tęgie zdrowie
Tęgie trza mieć zdrowie
I miłość muzyki
Zapał, pracowitość
To daje wyniki
Daje tu kochani
W pradawnym Kurowie
Zatem serca w górę
I orkistry zdrowie
Niechaj się rozwija
W wiek dwudziesty pierwszy
Życzą tego wszyscy
I mój skromny wierszyk!
A więc Drodzy Państwo
Komu tylko wola*

*Śpiewajmy orkiestrze
Sto lat, drodzy, sto lat!*

Wspaniałej Orkiestrze Dętej
Z Kurowa w dniu jubileuszu 85-lecia
Józef Krzyżanowski
Kurów dnia 26 listopada 1995 AD

*Działa w Kurowie Orkiestra dęta
Ćwiczy w dzień zwykły, a gra we święta.
Dzisiaj nas cieszy jubileuszem –
Setkę bez pięciu wspaniałym tuszem
Czci – trąby grają tak, że drży sala.
Sam Pan Marszałek zespół wychwala
Minister także śle Jej życzenia,
Pisząc z Warszawy, że Ją docenia.
Wójt i Starosta każdy z nich powie
Nie ma Orkiestry jak ta w Kurowie.
Do wieńca chwały ten wierszyk doda
Od Wojewody i moja broda:
Życzę, by Panów świetna orkiestra
Podbiła wszystkie z światowych estrad
Grała i w gminie, w Lublinie – mieście
I aby trwała lat ponad dwieście.
Niech nutą cieszy nas nieustanną.
Orkiestrze Dętej – Plurimos annos!*

Z najlepszymi Życzeniami Orkiestrze
Józef Krzyżanowski
Kurów, 2 lutego 2002

Pierwszym stowarzyszeniem, które powstało w Kurowie było wspomniane wcześniej *Towarzystwo Muzyczno–Dramatyczne* zarejestrowane w dniu 23 czerwca 1909 r. Jego inicjatorami byli: ks. Stanisław Siennicki, lekarz Mateusz Narcyz Godebski i aptekarz Klemens Rola. Celem tej organizacji było rozwijanie zainteresowań muzycznych i teatralnych. Oficjalnie w jego strukturach działały orkiestra dęta, chór i teatr amatorski. Natomiast nieoficjalnie prowadzona tam była działalność niepodległościowa.²¹

Drugim stowarzyszeniem zarejestrowanym w dniu 3 czerwca 1910 r. było *Kurowskie Kółko Rolnicze*. Jego zadaniem było propagowanie i wdrażanie nowoczesnych metod w rolnictwie oraz organizacja rolników przy sprzedaży płodów rolnych.²²

W dniu 14 sierpnia 1910 r. mieszkańcy Kurowa wystąpili z wnioskiem o wydanie zezwolenia na zorganizowanie *Zrzeszenia Pożarowego w Kurowie* zgodnie z obowiązującą ustawą o związkach pożarowych z 1898 r. W dniu 30 października 1911 r. Kurowskie Ochotnicze Zrzeszenie Pożarnicze na zebraniu dokonało wyboru władz na lata 1912–1914. Zarząd stowarzyszenia na zebraniu w dniu 20 maja 1912 r. ustalił termin pierwszego ogólnego zebrania na 17 czerwca 1912 r.²³

21) Tamże.

22) Tamże.

23) Dokumentacja Urzędu Gminy Kurów.

W 1996 r. na 85-lecie funkcjonowania OSP Kurów na budynku strażnicy została ufundowana przez gminę tablica pamiątkowa.

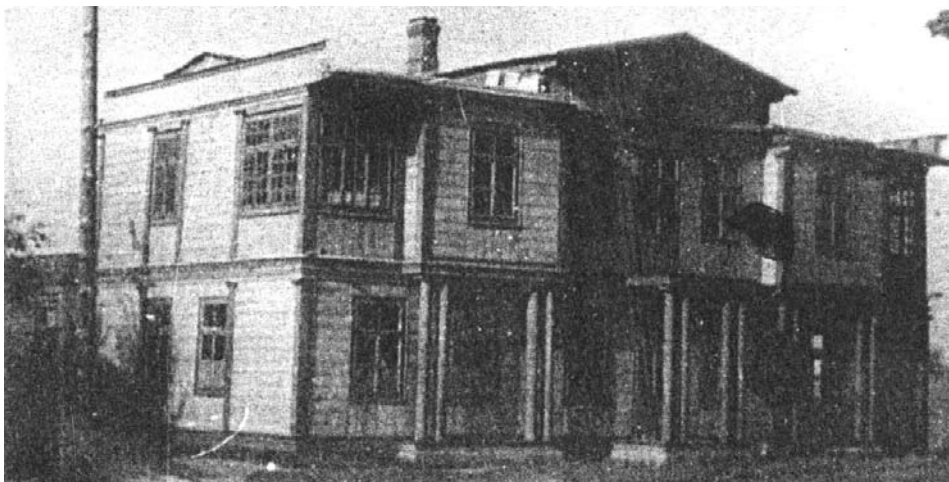

Tablica pamiątkowa na elewacji zewnętrznej wieży strażackiej ufundowana na 85-lecie OSP Kurów /2011 r./

Przed I wojną światową powstało w Kurowie *Towarzystwo „Światło”*, które prowadziło świetlicę i bibliotekę. Działania wojenne przerwały jego funkcjonowanie. Z tej organizacji zaś wyrosła *„Liga kobiet”*, która prowadziła bibliotekę liczącą 100 tomów. Po zakończeniu działalności tej organizacji biblioteka została przekazana *Kołu Młodzieży Wiejskiej „Ojczyzna”*.

Rozwijanie zainteresowań teatralnych, którym patronowało Towarzystwo Muzyczno-Dramatyczne było pasją Józefa Żaby vel Żabickiego /1885–1976/ urodzonego w Płonkach, zamieszkałego w Płonkach i Kurowie, a pobierającego nauki z dziedziny sztuki w Krakowie na przełomie XIX i XX w. Jego wybitne zdolności i umiłowanie teatru miały wielki wpływ na rozwój amatorskiego ruchu teatralnego w Kurowie. Przygotowywał dekoracje i kostiumy, charakteryzował, reżyserował sztuki i sam grał w zespole teatralnym: Towarzystwa Dramatyczno-Muzycznego, Koła Młodzieży Wiejskiej „Ojczyzna” oraz Ochotniczej Straży Pożarnej i chóru w Kurowie.

Wykonywał on pojedyncze rzeźby w drewnie, jak i duże dzieła. Był on twórcą dwóch budynków ozdobionych rzeźbami. Jeden z nich był usytuowany w Kurowie przy ul. Warszawskiej na dawnych błoniach za mostem. Funkcjonował w nim do 1930 r. Sąd Pokoju. Po jego likwidacji budynek został przeniesiony do Chrzążkowa z przeznaczeniem na szkołę powszechną. Rozebrany ze względu na stan techniczny w latach dziewięćdziesiątych XX w. Natomiast drugi również funkcjonował do początku lat dziewięćdziesiątych XX w. na działce obok obecnej siedziby komisariatu policji przy ulicy Lubelskiej w Kurowie. W okresie międzywojennym i podczas okupacji niemieckiej mieściła się tam szkoła powszechna. Natomiast we wrześniu 1939 r. szpital wojskowy. To tam umieszczono rannych podczas bombardowania Kurowa 8 i 10 września 1939 r.

Budynek dawnej szkoły powszechnej

W 1912 r. powstało *Koło Gospodyń w Kurowie*. Natomiast w dniu 15 sierpnia 1913 r. zarejestrowano *Towarzystwo Spożywcze* prowadzące działalność gospodarczą poprzez sklep założony w Kurowie. Kontynuatorem jego działań było *Stowarzyszenie Spożywców „SNOP”* zarejestrowane 18 maja 1922 r. W dniu 9 listopada 1947 r. stowarzyszenie to połączono z *Gminną Spółdzielnią*.²⁴

W 1914 r. powołano lubelskie koło Ligi Kobiet. Natomiast na przełomie 1915 r. i 1916 r. koło Prowincjonalnej Ligi Kobiet działało w Kurowie. Zajmowało się ono świadczeniem pomocy dla legionistów J. Piłsudskiego i ich rodzin.

Dnia 8 października 1924 r. młodzież kurowska założyła *Koło Młodzieży Wiejskiej „Ojczyzna” w Kurowie*. Działały w nim sekcje: oświatowa, teatralna, chóralna, estetyczna, przysposobienia wojskowego i wychowania fizycznego. Sekcja oświatowa założyła bibliotekę,

24) K.A. Boreczek – Kurów część I 1700 – 1918 r., część II 1918 – 1956 r, Kurów 1996 r.

której darowiznę w postaci 150 książek przekazało *Zjednoczenie Mieszkańskie* w Kurowie oraz gmina. W 1934 r. biblioteka liczyła 1060 pozycji. Natomiast aktywna działalność sekcji teatralnej była zasługą Józefa Żabickiego.²⁵ Kontynuatorem tradycji teatralnych okresu międzywojennego w Kurowie były grupy teatralne działające po II wojnie światowej. Obecnie tą pasję realizuje od 2011 r. *Grupa Teatralna „KURtyna”*, którą prowadzi Grzegorz Skwarek.

Na przełomie 1926/1927 ks. Wincenty Szczepanik założył *Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej/Patronackiej*, które zmieniło nazwę na *Stowarzyszenie Młodzieży Katolickiej*. Ks. Wincenty Szczepanik oraz część mieszkańców Kurowa sprawowali tzw. „Patronat” nad tą organizacją. Najważniejsze miejsce w działalności tej organizacji miało życie religijne. Działała tam w znacznej przewadze młodzież żeńska i w niewielkiej liczbie młodzież męska.²⁶

Część członków *Koła Młodzieży Wiejskiej „Ojczyzna”* odeszła do *Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej/Patronackiej*. Jednak ta okoliczność nie szkodziła aktywnej działalności koła. W grudniu 1927 r. został założony przy kole zespół orkiestry mandolinistów. Urządzano zabawy, wieczornice, akademie, wycieczki, organizowano konkursy.

Natomiast na wsiach funkcjonowały w okresie międzywojennym początkowo koła młodzieży wiejskiej „Siew”, które były stopniowo wypierane i marginalizowane przez koła młodzieży wiejskiej „Wici”. Zajmowały się one w swoich środowiskach działalnością kulturalno-oświatową. *W czerwcu 1919 r. na pierwszym zjeździe kółek młodzieży ludowej powstał Centralny Związek Młodzieży Wiejskiej. Jej organem prasowym było pismo „Siew” stąd potoczna nazwa tej organizacji. Był on sekcją Centralnego Związku Kółek Rolniczych. Rządy sanacyjne podjęły działania mające na celu całkowite podporządkowanie sobie tej organizacji. Znaczna część działaczy tej organizacji przeciwstawiła się tym próbom i utworzyła Związek Młodzieży Wiejskiej Rzeczypospolitej Polskiej. Od organu prasowego tej organizacji jakim było pismo „Wici” potocznie tak była nazywana. Była ona zbliżona do Stronnictwa Ludowego. Z grona działaczy „Wici” wywodzili się organizatorzy i członkowie Batalionów Chłopskich /BCh/.*

W 1926 r. założono *Gminną Kasę Pożyczkowo-Oszczędnościową* w celu wspierania miejscowego rzemiosła, handlu i rolnictwa.²⁷

Kolejną organizacją młodzieżową, która powstała w 1934 r. w Kurowie był „Strzelec”. Jej celem było wychowanie młodzieży w duchu patriotycznym przy szczególnym uwzględnieniu przysposobienia wojskowego.²⁸

W 1908 r. w Kurowie powstał związek Drobnych Kupców i Handlarzy pochodzenia żydowskiego.

Przy szkole elementarnej w latach 1907–1911 funkcjonowała szkoła żydowska „Cheder”. Dnia 27 stycznia 1926 r. zarejestrowano *Oddział Żydowskiego Stowarzyszenia Kulturalno-Oświatowego w Polsce „Tarbut”*. Celem jego było propagowanie kultury wśród Żydów kurowskich. Wyznaniowa gmina żydowska przy synagodze w Kurowie prowadziła szkołę tal-mudyczną. Natomiast w 1928 r. w Kurowie powstał *Oddział Towarzystwa Zjednoczenia Szkół Żydowskich*.²⁹ W 1929 r. w Kurowie powstało Stowarzyszenie dobroczynne „Gemilus Chesed”. Jego celem było niesienie pomocy ubogim Żydom. Podobny charakter miało żydowskie sanitaro-higieniczne towarzystwo „Linias Hacedek”.

Wielokulturowy i jakże inny niż dziś Kurów dwudziestolecia międzywojennego został zarejestrowany na kliszy fotograficznej Gustawa Sadurskiego /1909–2000/ człowieka wie-

25) Tamże.

26) Tamże.

27) Tamże.

28) Tamże.

29) Tamże.

lu profesji, pasjonata malarstwa artystycznego, metaloplastyki i fotografii. Był twórcą obrazów malowanych olejno i akwareli jak też wielu prac z dziedziny metaloplastyki.

Gustaw Sadurski, Nowy Rynek i Autoportret

Zarówno w twórczości malarskiej jak i w fotografiach utrwalał obraz międzywojennego Kurowa, który uległ zniszczeniu podczas bombardowania Kurowa dnia 8 września 1939 r. oraz wydarzenia z tamtego okresu jak i lat powojennych.

Jego dzieło kontynuuje córka Ewa Szczepanek z domu Sadurska, absolwentka Wydziału Architektury Wnętrz Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych w Poznaniu, projektantka wnętrz, promów i statków zajmująca się głównie snycerstwem. Jest projektantką okładki „Zeszytów Kurowskich”.

Ewa Szczepanek, od lewej strony kapliczka w Płonkach, restauracja na promie pasażerskim, herb Kurowa.

Natomiast Halinę Nieszczuk, nauczyciela historii z Kurowa, pochłonięła głównie technika haftu krzyżkowego. W swoim dorobku ma około 40 obrazów i parę przedmiotów użytkowych. Za pracę „Wianek Bożonarodzeniowy”, „Jajo Fabergee”, „Biały Szal” i „Róża” otrzymała nagrody na ogólnopolskich wystawach haftu krzyżkowego. Natomiast w 2009 r. otrzymała nagrodę Starosty Puławskiego za osiągnięcia w dziedzinie kultury. Wykonuje również pisanki-nicianki.

Halina Nieszczuk, Róża i Pisanki–nicianki

Pochodzący z Kurowa Józef Mazurkiewicz /1904–1977/ prawnik i historyk, profesor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Uniwersytetu Marii Curie–Skłodowskiej w Lublinie, organizator i kierownik Zakładu Historii Ustroju i Prawa Polski na tej uczelni jest autorem wielu publikacji naukowych na ten temat.

Swoje wojenne dzieciństwo i przeżycia z tym związane opisują: Katarzyna Matraszek we wspomnieniach „Dziecko Zamojszczyzny”, którą losy wojny przywiodły do Kurowa. Marianna Klara Fiett – zd. Stępniewska /1931-2012/ w opowiadaniu „Tak było...” opisuje swoje dzieciństwo, które spędziła przy ulicy Kowalskiej w Kurowie, gdzie się wychowała. Była ona autorką wielu pozycji z zakresu prozy i poezji. Za utwór „Tak było...” została wyróżniona w V Ogólnopolskim Konkursie Małych Form Literackich im. Stefana Żeromskiego – Nałęczów /2006 r./. Ponadto została wyróżniona w konkursie literackim czasopisma „Twój Styl” w 1993 r. Zajmowała się również plastyką, rysunkiem, malarstwem, drobnymi formami witrażowymi. Otrzymała I nagrodę w Ogólnopolskim Konkursie „Penetracja Wyobraźni” w Inowrocławiu /1999 r./. Autorka tomiku wierszy „Orfeusz, ja pójdę pierwsza...” /2001 r./, powieści „W cieniu drzewa Yggdrasil” /2008 r./, „Ćwiklińscy” /2012 r./.

* * *

*Studnie w małych miasteczkach
rozdzielają sakrament
życia i ukojenia.*

*Biednym, bogatym i grzesznym,
niedoskonałym i dumnym,
żydowskim matkom do piwnic,
żołnierzom własnym i wrogim,
o każdej porze dnia, nocy...
dla zziąjanego psa
czy zmęczonego konia,
usychającym drzewom,
umierającym ogrodom,
do zmycia brudu i krwi
co skryły godność człowieka...*

*studnie w małych miasteczkach
– pomniki sprawiedliwości,
Równości i miłosierdzia.*

* * *

*Dzieciństwo
nie zawsze jest łąkami stokrotek.
Młodość
także bywa karczowiskiem.
Jeśli dojdziemy
do stepów dalekich,
jest czas
na bezgłośnie śpiewanie wierszy.
Teraz wszystko – w czasie terażniejszym,
A przy drodze
Tylko schnące zioła,
Kwiaty skromne,
Cisza cięta ptasim krzykiem,
Traw pokorność
I pokorność myśli,
Wiedzie nas
Do Oceanu Wielkiej Plazmy,
Kresu cudu życia.*

* * *

*mój dom
był na ziemi czarnej i zielonej
wysuszonej upałem
ożywianej deszczem.
śniegi były czyste i głębokie,
słońce widziałam od wzejścia do zmroku.*

*w mieście emerytów
i lęku na sygnale,
oglądam w prostokącie
szklanego ekranu
retuszowane kraje
w technikolorze*

*i tęsknię
za czarno-zielonym
pejzażem.*

Marianna Klara Fiett z tomiku wierszy
„Orfeusza, ja pójdę pierwsza” Warszawa 2001

Inne dziecko Zamojszczyzny Maria Perkowska zamieszkała w Klementowicach urządziła muzeum domowe z tamtych tragicznych czasów.

Laureatką VI Ogólnopolskiego Konkursu Małych Form Literackich im. Stefana Żeromskiego – Nałęczów /2008 r./ została red. Magdalena Pokrzycka-Walczak za utwór „Żdźbło trawy”, w którym opisuje przedwojenną historię żydowskiej rodziny z Kurowa, jej wyjazd do Kanady przed wybuchem II wojny światowej oraz przyjazd do Kurowa jej potomków w 2005 r.

Jedną z postaci, która położyła wielkie zasługi w rozwoju kurowskiej oświaty, kultury i nauki jest długoletni nauczyciel i kierownik szkoły Stanisław Rączka, który przybył do Kurowa z Galicji w 1919 roku z kilkoma nauczycielami i pracował tu do 1964 roku. Z jego inicjatywy powstał w 1962 roku Społeczny Komitet Budowy Szkoły, który doprowadził do wybudowania i oddania do użytku nowego budynku szkolnego w 1964 roku.

Uroczystość oddania do użytku nowego budynku Szkoły podstawowej w Kurowie w 1964 r.

W latach 1944–1946 r. mieszkał w Kurowie Czesław Janczarski, urodzony 2 września 1911 r. na Wołyniu w majątku Hruszwica, gmina Diatkiewicze, powiat Równe, województwo wołyńskie, gdzie zamieszkiwali jego rodzice Zbigniew i Wanda małżonkowie Janczarscy. Po śmierci męża Wanda ponownie wstąpiła w związek małżeński ze Stanisławem Grekowiczem. Po wkroczeniu Sowietów na Kresy Wschodnie 17 września 1939 r. w obawie przed grożącym im aresztowaniem przez NKWD w nocy z 23/24 września 1939 r. opuścili swój majątek Hruszwica i przybyli do miejscowości Śliz powiat Garwolin. Następnie w sierpniu 1940 r. osiedlili się w Kolonii Józefów /obecnie ulica Fabryczna w Kurowie/,

gdzie wydzierżawili gospodarstwo rolne o pow. 36 ha /w sąsiedztwie łąk „Okręglice” po prawej stronie jadąc w kierunku Klementowic/. Około 1945/46 r. przenieśli się do miejscowości Pulki gm. Końskowola. Czesław Janczarski był poetą i autorem utworów dla dzieci. Współpracował z wieloma pismami w tym z pismem „Świerszczyk”, był redaktorem naczelnym pisma „Miś”. Uprawiał głównie lirykę nastrojową, pejzażową i dziecięcą. Pisał również wierszowane opowiadania dla dzieci i bajki. Autor liryków: „Akwarela” /1933 r./, „Wykrój liścia” /1957 r./, „Portret z gałązek i ziół” /1970 r./, utworów dla dzieci: „Jak Wojtek został strażakiem” /1950 r./, „Świerszczykowe nutki” /1957 r./, „Gdzie mieszka bajeczka” /1958 r./, cykl opowieści o „Misiu Uszatku” /1960–1970 r./. Z Kurowa z rodziny Zawadzkich pochodziła jego żona Krystyna. W każde wakacje państwo Janczarscy wraz z dziećmi przyjeżdżali do Kurowa. Czesław Janczarski zmarł w 1971 r. w Warszawie.

PIĘKNE ZWYCZAJE

Słońko ma bardzo piękne zwyczaje:

*mówi: „dzień dobry,
gdy rano wstaje.*

*A drzewa lśniące
rosą nad ranem*

*szumią: „dzień dobry,
słońko kochane”.*

Gdy słońko

*chmura załoni siwa,
mówi: „przepraszam”
potem odpływa.*

*Gdy ciepłym deszczem
sypnie dokoła,
„dziękuję” szumią
trawy i zioła.*

*Słońko dzień cały
po niebie chodzi.*

*„Dobranoc” mówi,
kiedy zachodzi.*

Mrok szary wkoło.

*Trawy i drzewa
„dobranoc” szumią
z prawa i lewa.*

Czesław Janczarski

W Kurowie urodził się Jacek Janczarski /1945–2000/ syn Czesława, satyryk i dramaturg, socjolog, 1991–92 r. redaktor naczelny tygodnika „Szpilki”, autor tekstów dla Kabaretu „Pod Egidą” oraz scenariuszy filmowych i telewizyjnych.

Pierwowzorem postaci pana Sułka z audycji radiowej Programu III Jacka Janczarskiego pt. „Kocham pana, panie Sułku” jest pochodzący z miejscowości Barłogi socjolog profesor Uniwersytetu Warszawskiego – Antoni Sułek. W swojej działalności naukowej skupia się na metodologii socjologicznej, metodologii sondażu, teorii i badaniach opinii publicznej oraz historii badań społecznych w Polsce. W latach 1988–1995 był współredaktorem Kultury i Społeczeństwa. W latach 1989–1990 był członkiem zespołu doradców socjologicznych Obywatelskiego Klubu Parlamentarnego. W latach 1994–1998 pełnił funkcję przewodniczącego Polskiego Towarzystwa Socjologicznego. W latach 1999–2001 sprawował przy Je-

rzym Buzku funkcję Głównego Doradcy Prezesa Rady Ministrów ds. Społecznych. W latach 2002–2005 dyrektor Instytutu Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego, w którym w latach 1989–2009 był kierownikiem Zakładu Metodologii Badań Socjologicznych. Jest członkiem Komitetu Socjologii Polskiej Akademii Nauk i Rady Nauki przy Ministrze Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Również z Barłogów pochodzi Bohdan Sobiesiak /1934–2007/ – aktor teatralny i filmowy, związany głównie z łódzkimi teatrami: Powszechnym i Ziemi Łódzkiej. Występował także na deskach Teatru im. Wojciecha Bogusławskiego w Kaliszu i Teatru Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze. Brał udział w inscenizacjach telewizyjnych, głównie w Teatrze TV.

Natomiast w Paluchowie urodził się Edward Martuszewski /1921–1982/ – historyk, krytyk literacki i teatralny, zbieracz, nauczyciel, dziennikarz radiowy, działacz społeczny, publicysta, tłumacz literatury hiszpańskiej. Urodził się w rodzinie nauczycielskiej pochodzącej z Małopolski. Z domu rodzinnego wyniósł szacunek i kult dla tradycji polskiej kultury, słowa pisanego, poparte znajomością polskich tradycji, wielkiej polskiej literatury narodowej, kultury.

W Warszawie i Lozannie w Szwajcarii projektował w latach 1955–1980 pochodzący z Kurowa architekt Władysław Koziejowski zmarły w 1991r. W Szwajcarii /Lozanna/ mieszkał również rotmistrz Marian Franciszek Respond /1921-2002/. Walczył we wrześniu 1939 r. a następnie we Francji w czerwcu 1940 r. Wielokrotnie odznaczony. Po upadku Francji przekroczył granicę szwajcarską i został internowany. Był Delegatem Rządu Rzeczypospolitej w Szwajcarii i Prezesem Związku Organizacji Polskich w tym kraju.

Od końca 1945 r. kino „Garbarnia” w Kurowie raz w tygodniu, w niedzielę organizowało projekcje filmów. W latach 1952–1964 kino mieściło się przy zakładach futrzarskich. Po tej dacie funkcjonuje w budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Kurowie. To tam jest realizowana obsługa mieszkańców gminy w zakresie kultury. Dysponuje on salą widowiskową na 180 miejsc. Działają dwa zespoły teatralne skupiające młodzież szkół podstawowych i średnich, zespół poezji śpiewanej i grupa recytatorska, składająca się z młodzieży szkół podstawowych, gimnazjum i ponadgimnazjalnych, zespół muzyczny muzyki młodzieżowej. Ponadto organizowane są tam wystawy malarstwa i rzeźby rodzimych jak i obcych artystów amatorów, wystawy okolicznościowe oraz zapewniana oprawa artystyczna i plastyczna uroczystości i akademii, organizowane dyskoteki dla dzieci i młodzieży, projekcje filmów, spotkania odczyty i prelekcje.

Od 1953 r. funkcjonuje mający charakter stowarzyszenia *Klub Sportowy „Garbarnia Kurowów”*. Działa tam sekcja piłki nożnej prowadząca drużyny juniorów i seniorów. Jego założycielem i pasjonatem był Karol Wolny.

Ponadto działają: szkolny klub sportowy „*Relaks*” zrzeszający uczniów gimnazjum w Kurowie i SKS zrzeszający uczniów szkoły podstawowej w Kurowie oraz szkolny klub sportowy „*Kadet*” w szkole podstawowej w Klementowicach.

Od 1981 r. funkcjonuje *Koło Wędkarskie w Kurowie* działające w ramach stowarzyszenia Polski Związek Wędkarski.

Natomiast *Koło Pszczelarzy w Kurowie*, powstało 12 kwietnia 1981 r. Trzydziestolecie jego działalności zostało uczczone okolicznościowym wierszem Jerzego Furtaka „Za zdrowie pszczoły”:

*Pszczoło miodna, Krainko, ty mały owadzie,
Co zbierasz nektar z kwiatów i w ulu go kładziesz.
Popatrz mała to właśnie z twojego powodu
Zgromadziło się tutaj aż tyle narodu.*

*Gdybyś teraz widziała zastawione stoły,
I tych co przy nich siedzą – twoje przyjaciele
Którzy dbają naczadziń o twoje wygody
A dziś spożywać będą smakowite miody
Pewnie byś zawołała w swojej pszczelej mowie
Jeśli chcecie wznieść toast pijcie za me zdrowie!*

*Tyle chemii dziś muszą stosować rolnicy
Nie idzie to na zdrowie pszczoł robotnicy.
Która pilnie pracuje na rozlicznych kwiatach
A co się za tym miodem bidula nalata!
Jego zapas na zimę gromadzony w trudzie,
Wyrabują i zjedzą niepoczczeni ludzie.*

*Warroza co ją gnębi i żyje w niezgodzie
Mogła przecież pozostać na dalekim wschodzie
Albo zgnilec co przybył a południowych stanów.
Czy nie mógł się utopić na dnie oceanu?*

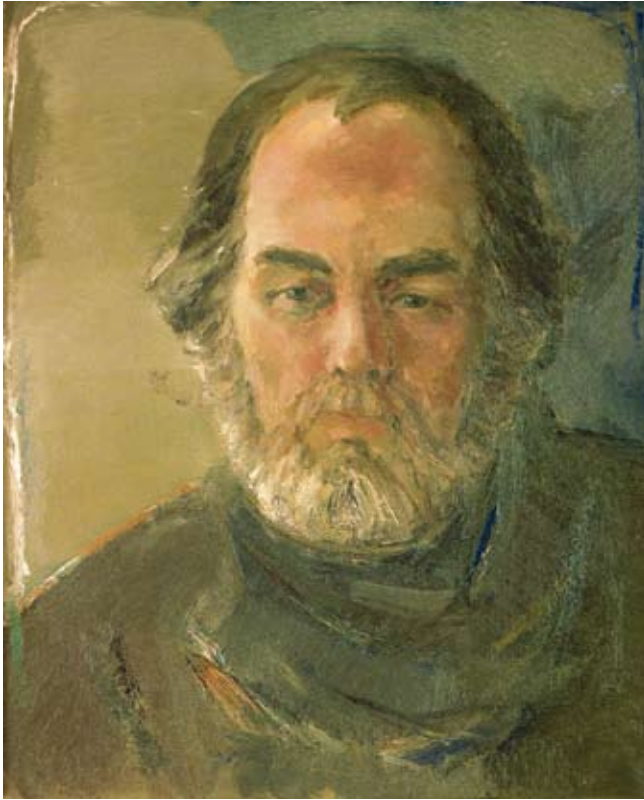
*Więc kochani pszczelarze panie i panowie
Wznieśmy toast za pszczołę zwłaszcza za jej zdrowie!*

Na terenie gminy Kurów działa Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „Otwarty Krąg” powstałe w 2004 r. Celem jego jest zrzeszanie osób chorych i niepełnosprawnych oraz reprezentowanie ich interesów.

Natomiast kombatantów zrzesza Koło Gminne Związku Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych. Jego działalność oparta jest na znacznej pomocy finansowej gminy.

Od 2002 r. funkcjonuje Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Lokalnych „Wspólna Szansa” w Klementowicach, które jest organem prowadzącym dla Zespołu Szkół Argobiznesu. Natomiast od 2004 r. działalność prowadzi Młodzieżowy Zespół Tańca Ludowego przy tym zespole szkół, a od 2011 r. Stowarzyszenie „Kobiety Razem” w Klementowicach.

W naszym lokalnym dziedzictwie ma swój udział pochodzący z Brzozowej Gaci artysta malarz i pedagog Jan Ryszard Lis /1935–1997/.

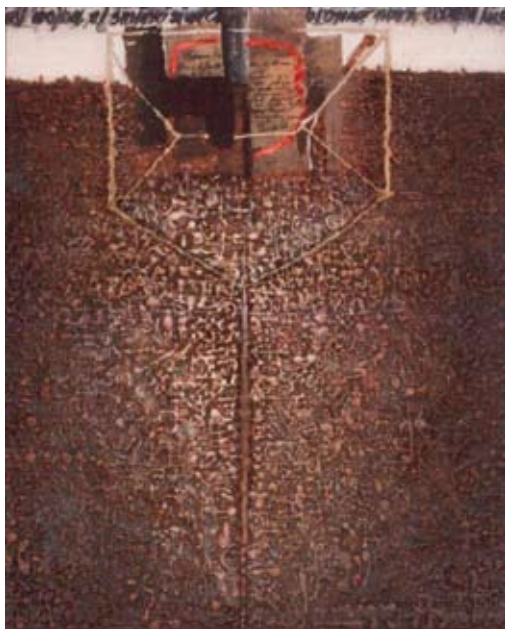

Jan Ryszard Lis – Autoportret

Jego sztuka posiadała głęboki rys indywidualności. W swej twórczości zainspirowany był malarstwem materii i w refleksyjny sposób podejmował tematy przemijania. Tworzył w domu – letniej pracowni w Buchałowicach.

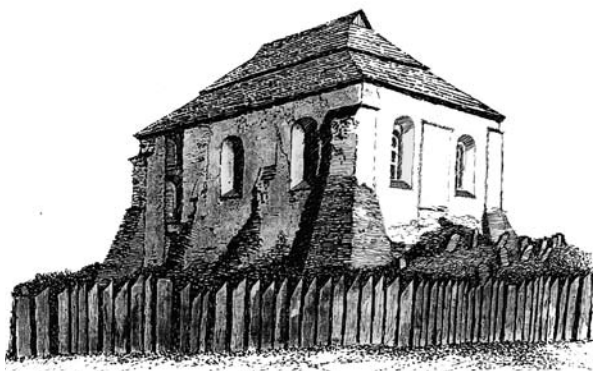
Ryszard Lis. Pamięć

Ryszard Lis. List

Był on przyjacielem pochodzącego z Kurowa Romualda Karasia, prawnika z wykształcenia, a z pasji znakomitego dziennikarza, reportera, publicysty, dramaturga, autora słuchowisk radiowych oraz scenariuszy filmowych, wiceprezesa Związku Literatów Polskich od 1986 r., a od 1989 r. prezesa Oddziału Warszawskiego oraz członka Zarządu Głównego tej organizacji oraz wydawcy. W jego twórczości nie zabrakło reportaży z Kurowa i Puław /w tym o tragicznej śmierci w wypadku samochodowym pod Kurowem w 1944 r. poety Lucjana Szenwalda zamieszczony w książce „Znaki Szczególne”/ oraz „Widok z bramy optymizmu”, „Puławy, rozdział drugi” /1967 r./, „Kumys na deser” /1969 r./, „Tropem anonim” /1972 r./, „Szukam raj” /1979 r./, „Tajemnice prowincji” /1979 r./, „Tabu” /1980 r./, „Podeptany chleb” /1981 r./, „Dom nad Marychą” /1986 r./ . Ponadto „Ostatni odruch” /1986 r./ powieść reportażowa, „Strzały na Mazowieckiej” /1985 r./ opowieść „Bezimienny” /1987 r./ i „Próba prawdy” /1989 r./, dramat „Nazywam się Pekosiński” /1977 r./ reportaże/ gdzie występuje w roli samego siebie, dziennikarza słuchającego opowieści Pekosińskiego. Otrzymał nagrody i wyróżnienia: Nagroda im. Juliana Brauna dla młodych dziennikarzy /1963 r./, Nagroda im. T. Nocznickiego /1965 r./ , Nagroda literacka WRN w Lublinie /1967 r./, Nagroda Życia Literackiego i Ksawerego Pruszyńskiego za „Himalajską tragedię” /1977 r./.

Urodzony w Kurowie Tadeusz Hajnrych realizował twórczość w zakresie malarstwa, grafiki i rysunku, łącząc ją przez wiele lat z pracą pedagogiczną i wykonując swój zawód plastyka. Tworzył on sztukę dramatyczną i ekspresyjną. Niezapomnianych wrażeń dostarczają jego akwarele i rysunki dawnego Kurowa. Dzieło zmarłego w 2013 r. T. Hajnrycha kontynuuje jego syn Jan Hajnrych.

Tadeusz Hajnych

Twórczością malarską oraz rzeźbą w drewnie zajmuje się pochodzący z Chrzążówka, a obecnie mieszkający w Kurowie syn kowala, samouk Stanisław Trocki.

Stanisław Trocki, Autoportret i rzeźby

Rzeźba w drewnie to również wielkie zamiłowanie pochodzącego z Olesina Lucjana Lipy. Zajmuje się również stolarstwem. Spod jego ręki wychodzą różnorodne sprzęty użytkowe przydatne w gospodarstwie domowym. Wykonuje też figury i płaskorzeźby w większości o tematyce religijnej. Cieszą się one uznaniem zdobywając na wystawach nagrody i wyróżnienia. Działa w Puławskim Klubie Twórców Ludowych. Za swą społeczną działalność otrzymał liczne odznaki i odznaczenia min. Brązowy Krzyż Zasługi.

Lucjan Lipa, rzeźby

Malarstwu oddani są Zdzisława Drażkiewicz, Przemysław Wierzbicki, Lucjan Furmaga i Michał Fischer z Kurowa oraz Irena Frejowska z Klementowic. Jest to ich pasja, która daje znakomite rezultaty artystyczne.

Zdzisława Drązkiewicz

Przemysław Wierbicki

Michał Fischer. Jeziro

Michał Fischer. Koń

Michał Fischer. Stary młyn

Irena Frejowska to twórczyni także barwnych palm wielkanocnych i pisanek. Zajmuje się też literaturą ludową.

Irena Frejowska, palmy wielkanocne, Kwiaty, pisanki

Lucjan Furmaga /1950 r./, historyk sztuki – KUL aktywny w sztuce od początku lat 70-tych XX w. Początkowo teatr pantomimy, następnie rysunek satyryczny /Szpilki, Kamena, Kurier Lubelski, Gazeta Wyborcza /ilustracja i grafika użytkowa /Polskie nagrania/, malarstwo sztalugowe i akwarele.

Piękno rodzinnych Płonek oraz urok życia i ludzką życzliwość ukazuje w swoich wierszach Helena Kołodziej. Inspiracją jej twórczości jest zwykła codzienność oraz chwile doświadczeń, radosne i smutne.

NA POWITANIU MATKI BOŻEJ PŁACZĄCEJ Z LUBLINA

*Doczekaliśmy tak ważnej chwili
Serca radośnie nam biją
Przychodzisz do nas Matko płacząca
Chcemy Cię godnie przyjąć
Chcemy pozbierać najlepsze czyny
W całej Kurowskiej parafii
Żeby je złożyć u stóp Twych Matko
Jak najpiękniejsze kwiaty
Chcemy trwać wiernie u Twego boku
Tradycję nasze nie zaginą
A z Twoich oczu Kochana Matko
Niechaj łzy więcej nie płyną*

WIOSKO MOJA RODZINNA

*Wiosko moja rodzinna,
Ukochane pola
Mocno się związała
Z Wami moja dola.
Ziemio Ojców moich
Tak bardzo bym chciała
Żebyś mi historię
Swą opowiedziała.
Lecz nie zaspokoisz
Mojego pragnienia,
Bo twa mowa trudna.
Jest do zrozumienia.
Mówisz szumem wiatru,
Śpiew, to ptaków głosy.
Całujesz mnie słońcem,
Płaczesz kroplą rosy.*

PORANEK NA WSI

*Ledwie wzejdą zorze
I zabłyśnie dzionek,
Na błękitnym niebie
Wznosi się skowronek.
W jego małym dziobku
Brzmi srebrna muzyka,
Która jest nagrodą
Za trud dla rolnika.*

Helena Kołodziej

Wspaniałe teksty piosenek, kolęd, wierszy okolicznościowych to domena twórczości Władysława Chabrosa z Kurowa, który jest autorem tekstu hymnów: Szkoły Podstawowej w Kurowie, Publicznego Gimnazjum Nr 1 w Kurowie i Kurowskiego Klubu Sportowego Garbarnia Kurów.

HYMN KKS GARBARNIA KURÓW

słowa Władysław Chabros

I

*Gdy nie wiesz, gdzie Kurów leży
I jaką historię ma
Przyjdź i spytaj młodzieży
Tu nasza Garbarnia gra*

*Wierzymy w twoje zwycięstwo
Nawet gdy mecz gorszy jest
Znamy twój upór i męstwo
Garbarnia zawsze The Best*

Ref:

*Garbarnio – tak bardzo kocham cię
Zielono – czerwone barwy twe
Garbarnio – my zawsze wierni ci
Na dobre i na złe dni*

II

*A kiedy nawet przegramy
To zwycięstw przyjdzie też czas
Bo chęć do walki wciąż mamy
Wiara w Garbarnię tkwi w nas*

*Wierzymy w twoje zwycięstwo
Nawet gdy mecz gorszy jest
Znamy twój upór i męstwo
Garbarnia zawsze The Best*

Ref:

*Garbarnio – tak bardzo kocham cię
Zielono – czerwone barwy twe
Garbarnio – my zawsze wierni ci
Na dobre i na złe dni*

*Garbarnio, ty w nas rozgrzewasz krew
Do boju, zachęca cię nasz śpiew
Garbarnio, my zawsze wierni ci
Na dobre i na złe dni*

HYMN SZKOŁY PODSTAWOWEJ

słowa Władysław Chabros
muzyka Jerzy Albert Boruch

*Cóż, że jesteśmy bardzo młodzi.
Cóż, że sił wielkich też nie mamy.
Nie ustąpimy w życia pochodzie
I starszym kroku dotrzynamy.*

*Bo my to młodzież z Kurowa
Chcemy by region ten poznał świat.
Ksiądz Piramowicza tu szkołę zbudował
Podwaliny oświaty kładł.
To patron nasz tu szkołę zbudował
Podwaliny oświaty kładł.*

*Dziś zdobyć wiedzę, by w przyszłości
Świat cały i drogi w Kosmosie.
Nigdy nie traćmy siły młodości
I mądrze swym kierujemy losem.*

Bo my to młodzież...

Jerzy Albert Boruch był opiekunem zespołu tańca ludowego Zespołu Szkół Argobiznesu w Klementowicach.

HYMN PUBLICZNEGO GIMNAZJUM NR 1 W KUROWIE

słowa Władysław Chabros
muzyka Piotr Osiak

*Tworzyć będziemy przyszłość nową,
Silni młodością, odwagą serc.
Uwierzyć czynom, a mniej słowom,
Zwalczać słabości do celu biec.
Jutro wyzwaniem dla rozumu,
Dla naszych pragnień wiedzy lat.
My potrafimy uciec z tłumu,
Zmieniać, ulepszać siebie, świat.*

Ref:

*Z gimnazjum Potockiego my,
Niech nas prowadzi poprzez świat.
Młodości siła przyszłe dni,
Chcemy zostawić trwałe ślad.
Z gimnazjum Potockiego my,
Każdy lepszego jutra chce.
Mieć jasne myśli piękne sny,
Odrzućmy co w życiu złe.*

Piotr Osiak jest nauczycielem muzyki w szkole podstawowej i gimnazjum w Kurowie. Gimnazjum w Kurowie powstało w 1999 r., w celu realizacji założeń ówczesnej reformy oświatowej. Natomiast od 1 września 2003 r. zostało utworzone gimnazjum niepubliczne w Zespole Szkół Agrobiznesu im. Macieja Rataja w Klementowicach.

Pasji muzycznej jest oddany Artur Tużnik z Klementowic absolwent konserwatorium muzycznego w Odense, Kopenhadze, Paryżu i Berlinie. Laureat I nagrody na Novum Jazz Festival w Łomży /2008 r./ i V Międzynarodowym Konkursie Improwizacji Jazzowej w Katowicach /2010 r./ oraz Grand Prix za indywidualność Jazzową na festiwalu Jazz nad Odrą we Wrocławiu.

Natomiast drugą pasją obok muzycznej Jerzego Furtaka z Kurowa są wiersze okolicznościowe. Tworzeniem ich zajmuje się także Grażyna Reszka z Kłody, Maria Muzyka i Mirosław Roman Bolesławski z Kurowa, którzy w swych utworach piszą o pięknie przyrody, losie człowieka i miejscowościach, z którymi są związane.

WSPOMNIENIA

*Zmienia się przyszłość, przeszłość się zmienia
zmienia się świat, życie, marzenia
zmienia się wszystko co piękne było
zmienia się wszędzie, gdzie się tylko żyło
i tylko pustka zostaje, świat ciemnej szarości
oraz kawałek dawnej pewności.
Lecz czasem także wspomnienie zostaje
które się każdej myśli podaje
wtedy i życie uśmiechu nabiera
wspomnienia wnet przeszłość, radość, przyjaciela
i znów przez świat ruszysz z marzeń paczuszką
cienką, cieniutką blasku jasności dróżką.*

MOJE MIEJSCE NA ZIEMI

*Tu się urodziłam i wychowałam
to tu rodzinę i przyjaźnię miałam.
Tylko to miejsce w sercu miłuję
i tylko tu się dobrze czuję.
Bo co z ziemi wyrosło to w sercu utkane
co w myślach piękne – w duszy pokochane.
I tak tylko mogę opisać, tylko tymi słowami
ten moment w życiu wyjątkowy,
gdy patrzę na te widoki, te krajobrazy
i widzę w myślach z przeszłości obrazy
tyle miejsc pięknych, i tyle wydarzeń...
I zastanawiam się jak to może się zdarzyć,
że wyrwę drzewo z korzeniem i zechcę je przesadzić.
Wtedy drzewo usycha, pusty plac zostaje,
lecz człowiek wciąż sobie sprawy nie zdaje,*

*że co z ziemi wyrosłe to w sercu utkane,
co w myślach piękne w duszy pokochane.*

Grażyna Reszka

MATKA

*Mamo, gdy do twej piersi przytulę uszko,
Słyszę jak mocno bije serduszko.
Czuję żar miłości gorącej-
Ona nieustannie promieniuje
I nigdy się nie kończy.
Twoje ręce są jak skrzydła Anioła,
W chwilach niebezpiecznych
Przygarniają i tulą do swego czoła.
Materńko, słysząc słowa ciche i drące, Prześliczne bajeczki do snu kołyszące
Spokojnie zamykam oczy.
Zasypiam do rana snem głębokim.*

GMINA

*Nasza Gmina uroczą
Na wzgórzu położona.
Latem w soczystą zieleń,
Zimą w biel ozdobiona.
Wiosna zachwyca barwami
Kwiatów w ogródkach domowych,
Jesień zaś przebogata
W przeróżne ziemi wytwory.
Nocą wśród blasku światła
Wieża kościelna się złoci.
W niewielkiej odległości
GOK chętnych do wejścia prosi
W dni wyznaczone tygodnia
Prężnie działają zespoły:
Orkiestra dęta, chórzyści
Oraz teatryk wesoły.
Więc wszystkich zachęcamy
Do odwiedzania GOK-u,
Jeśli nie na początku
To może pod koniec roku.*

MŁODOŚĆ

Młodość ma swoje prawa:
Jest radość, humor, zabawa,
Lecz czas upływa jak rzeka.
Starość każdego czeka.
By była ona pogodna,
Zależy już dzisiaj od was.
Czy starasz się w swojej młodości,
By uśmiech na twarzach gościł?
Czy umiesz pochylić swe ucho
I szept staruszka usłyszeć?
Przystać na chwilę młodości.
Pomyśl, co robisz dobrego,
By więcej było radości
I serca dla bliźniego.

Maria Muzyka

Mirosław Roman Bolesławski
Z tomiku wierszy „oswajanie codzienności” Warszawa 2006

taki głos to o wiele więcej niż zaproszenie	siadają na czym tylko się da
bierze się z modlitwy ciężkiej pracy otwartości...	jeśli w niebie jest wolność
znaleźć człowieka – igła w stogu siana	to może... urodzisz się ponownie
znalazłeś – możesz pisać wiersz	na obrazach czasem
dobrze myśli – jak motyle	czas jest bardzo mocny

Kurów 1, 19/20 listopada 2005

PROWNICJE... PROWINCJE...

*przemykający w sklepie
pajaczkowie*

*zdjęcie z „National
Geographic”*

*pod plotką instynkt
Walki*

*prawa miejskie
utracone*

*po
Powstaniu Styczniowym*

*zapach zupy pomidorowej
w kuchni*

*Z tomiku wierszy „dobre myśli jak
motyle” Warszawa 2010*

na końcu świata i historii

*po wielu eonach
będziemy mieli*

*swoje
subtelne
świetlne*

*ciało
jako spełnienie*

*obietnicę
reprezentację*

*i mocno
wierzę w to*

12 sierpnia 2010

W Łąkoci utwory prozą i wierszem pisał Józef Struski /1905-1996/. Należał do grona twórców ludowych. Pisał pamiętniki „Historia mojej wsi rodzinnej i jej różne przemiany /1979 r./, „Pamiętnik o Łąkoci 1915-1945, jest autorem utworu „Znajda” oraz licznych wierszy z tomików, zbiorów i cykli: „Wybrane rymy”, „Wiersze humorystyczne”, „Godło Skiba”. Walemi twórczości pisarza jest promieniujący autentyzm, żywy język i rubaszny humor. Jego twórczość została opisana w opracowaniu „Wizytówki Stowarzyszenia Twórców Ludowych – Jak Łza Czysta”.

Moja wieś rodzinna

*Chociaż poszedłem gdzieś w stronę inną,
Wspominam zawsze wieś mą rodzinną.
I chociaż się dzisiaj już zestarzałem,
Lecz wsi rodzinnej nie zapomniałem.
Zawsze mi ona droga i miła,
Chociaż się teraz całkiem zmieniła.
Ale ta sama wśród pól, łąk, lasów,
Kocham ją dzisiaj i dawnych czasów.
W niej się rodziłem, w niej się chowałem,
Tu się bawiłem i tu płakałem.
Tu mnie ma matka piersią karmiła,
Tu mnie za wcześnie osierociła.
Lata dziecinne w niej tu spędzałem*

*I z kolegami sobie biegałem.
Tu w koszulinie Inianej chodziłem
I pierwszych liter tu się uczyłem.
Me młode lata w niej też spędzałem
I dawne czasy zapamiętałem.*

Kocham swoją ziemię

*Co jest na świecie
ponadto wszystko,
kocham swą ziemię,
ziemię ojczystą.*

*Ona mi droższa
nad wszystkie kraje,
bo mi ona wszystko
do życia daje.*

*Kocham ją wiosną,
gdywyjdę w pole
i pługiem orzę
pod ziarno rolę.*

*A gdy ją orzę,
pachnie mi ona,
czuję jej zapach
zawsze z zagona.*

*Kocham ją latem,
gdy zboże rośnie,
a ja spoglądam
na plon radośnie.*

*Bo wiem, że nigdy
nie będę w biedzie,
kochana ziemia
mnie nie zawiedzie.*

*Kocham ją także
każdej jesieni,
gdy moja ziemia
w złocie się mieni.*

Spółeczny ruch kulturalny w Kurowie skupia się wokół stowarzyszenia zarejestrowanego w 1984 r. pod nazwą *Kurowskie Towarzystwo Regionalne*. Zajmuje się ono pielęgnowaniem i popularyzacją tradycji Kurowa i okolic, upamiętnieniem miejsc pamięci narodowej oraz działalnością historyczno-wydawniczą, której przykładem są wydawane „Zeszyty Kurowskie”. Dotychczas ukazały się 24 numery pod redakcją K.A. Boreczka i Grzegorza Skwaraka. Ponadto wydawane były monografie i opracowania dotyczące Kurowa i gminy: gazeta jednodniowa „Kurowiak”/1986 r./, „Dokument lokacyjny miasta Kurowa z 1442 r. Józefa Kusa /1992 r./, „Ocalić od zapomnienia praca zbiorowa” /2009 r./ Elżbieta Pacocha, Grzegorz Skwarek, Władysław Chabros, „Kurów dwudziestolecia międzywojennego w fotografii Gustawa Sadurskiego”, /1992 r./, „Oświata w Kurowie” – praca zbiorowa /K.A. Boreczek, Teresa Robaczewska, Hanna Żurkowska, Jan Michalik, Henryk Kopeć, Włodzimierz Żurkowski

/2009 r./, „ks. G. Piramowicz i jego epoka”, Adam Andrzej Witusik, K.A. Boreczek /2001r./.

Natomiast wspólnie z Urzędem Gminy Kurów został wydany „Raport o gminie Kurów” /2009 r./ St. Wójcickiego, „Program Ochrony Środowiska Gminy Kurów” /2007 r./ St. Wójcickiego. Wieloletnim prezesem KTR jest dr nauk historycznych Krzysztof Andrzej Boreczek, regionalista i autor wielu publikacji na temat Kurowa: „Kurów część I 1700–1918 r.”, „Kurów część II 1918–1956 r.” /1996 r./, „Gmina Kurów powstanie, organizacja, funkcjonowanie” /2000 r./, „Przywilej Stanisława Zbąskiego dla rzemiosła kurowskiego z 1549 r.” /1993 r./, „Materiały źródłowe dla dziejów Kurowa” /2003r./, „Raport statystyczny magistratu miasta Kurowa” /2010 r./, „Właściciele Kurowa i jego dóbr ziemskich” /2005 r./.

Autorami opracowań na temat Kurowa, Klementowic i Olesina są również ks. Witold Mazurkiewicz „Kurów Lubelski w XX stuleciu” /Vancouver 1998 r. Lublin 2002 r./, ks. prof. Jerzy Misiurek „Parafia Klementowice” /1418–2008 r./, Aldona Duklewska „Rezydencja Potockich w Olesinie” /2005 r./, ks. Marek Ludwik Jaworski „Dzieje Parafii Rzymskokatolickiej w Kurowie, w latach 1773–1796” /Lublin 1991 r./.

Urodzony w Klementowicach ks. prof. dr hab. Jerzy Jan Misiurek, pracownik naukowy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, pełnił obowiązki dyrektora Instytutu Wyższej Kultury Religijnej, sekretarza naukowego redakcji Encyklopedii Katolickiej, kierownika Katedry Historii Duchowości na Wydziale Teologii KUL. Członek Polskiej Akademii Nauk. W 2001 r. otrzymał nagrodę Rektora KUL za działalność naukową. Natomiast w 2002 r. nagrodę Ministra Edukacji Narodowej oraz Medal Komisji Edukacji Narodowej. Autor ponad 550 publikacji naukowych, w tym 17 książek. Między innymi: „Zarys historii duchowości chrześcijańskiej” /Lublin 1992 r./, „Historia i teologia polskiej duchowości katolickiej” Tom I–III /Lublin 1994–2001 r./.

Od 2011 r. członek Polskiego Zwierzchnictwa Zakonu Rycerskiego Świętego Grobu Bożego w Jerozolimie.

W latach 1999–2002 r. *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży w Kurowie* wydawało kwartalnik „*Nasz Czas*”. Natomiast w latach 2003–2006 *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży* wspólnie z Urzędem Gminy Kurów wydawało kwartalnik „*Nasz Czas cd.*”. Obydwa kwartalniki były wydawane pod redakcją Ewy Paprockiej z Kurowa.

Reportaż historyczny jak i poruszający tematykę współczesną z bardzo dobrym skutkiem prezentuje na antenie Radia Lublin pochodzący z Płonek, red. Mariusz Kamiński. Absolwent socjologii na UMCS w Lublinie i podyplomowego Studium Komunikowania Społecznego i Dziennikarstwa KUL. Współpracował ze Studenckim Radiem „Centrum” oraz Radiem „Puls”, Radiem „Top”. Od 15 lat w Redakcji Reportażu Radia Lublin oraz autor programów radiowych z cyklu „Historia bez patyny” oraz „Noc z komputerem”. Laureat w konkursie Prix Europa /2002 r./ za reportaż „Misterium Dzwonu”, nagroda w Konkursie Stypendialnym im. Jacka Stwory /2002 r./ za reportaż „Ja też chcę być Małym”, oraz wyróżnienie/ w konkursie „Polska i świat” /2002 r./ za reportaż „Elementarz”, nagroda SDP /2005 r./ za reportaż „Górniczku jestem z tobą”, wyróżnienie SDP /2005 r./ za reportaż „Bonowiaczy”, wyróżnienie SDP /2008 r./ za audycję „Duchy Kurowa”, nagroda w konkursie „Wspólna Europa” /2009 r./, za „Burzany i cienie”, nagroda SDP /2011 r./ za reportaż „Reportaż o zabijaniu” i audycję radiową „Lista Zipsera”, nagroda Grand Prix Prezesa Polskiego Radia /2012 r./ za reportaż „Przypadek Edwarda Margola”. Reportaż ten znalazł się w finale XVI konkursu o Polsko – Niemiecką Nagrodę Dziennikarską 2013 r.

W 2009 r. rozpoczął działalność żeński zespół śpiewaczy z Bronisławki „*Echo z pól*”, którego kierownikiem muzycznym jest Bogdan Lipiński.

Ostatni prezydent Rzeczypospolitej na uchodźstwie Ryszard Kaczorowski, chociaż urodził się w 1919 r. w Białymstoku był rodzinie związany z Lubelszczyzną. Jego ojciec Waław Kaczorowski urodził się w Kurowie. Ryszard Kaczorowski objął urząd Prezydenta RP na Uchodźstwie w Londynie 19 lipca 1989 r., po nagłej śmierci prezydenta Kazimierza Sabbata. Po II wojnie światowej w zachodniej Europie znajdowało się prawie dwa miliony uchodźców: jeńcy, więźniowie uwolnieni z niemieckich obozów koncentracyjnych, przymusowi robotnicy oraz fala nowych uciekinierów przed sowieckim terrorem, także prawie ćwierć miliona Żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych stacjonujących na terenie Wielkiej Brytanii, Włoszech, Niemiec, Holandii a nawet Bliskiego Wschodu. Była to najlepiej wzbrojona i wyszkolona armia jaką Polska kiedykolwiek posiadała dysponująca nowoczesną bronią pancerną, artylerią, lotnictwem, okrętami wojennymi. Tej armii nie pozwolono wrócić do kraju, a jej żołnierze zostali zdemobilizowani i w większości pozostali na obczyźnie. Dnia 5 lipca 1945 r. USA i Wielka Brytania a wkrótce za nimi większość państw sprzymierzonych i neutralnych uznały Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej utworzony w Moskwie i w większości złożony z komunistycznych kolaborantów. Tym samym przebywające od 1940 r. w Londynie Konstytucyjne Władze Rzeczypospolitej – te z którymi wcześniej mocarstwa zachodnie podpisywały sojusznicze umowy z dnia na dzień straciły swoje polityczne znaczenie. W prawdzie kilka państw /m.in. Hiszpania, Liban, Kuba, najdłużej bo do 1974 r. Watykan nie zaakceptowały tego bezprawia i nie odesłały polskich ambasadorów, ale utrzymywanie instytucji Prezydenta RP, rządu czy namiastki parlamentu było już tylko symbolicznym wyrazem protestu na oddanie przez sojuszników w Teheranie i Jałcie Polski jako łupu wojennego Stalinowi i jego następcom. Zgodnie z Konstytucją RP z 1935 r. Prezydent RP w nadzwyczajnych okolicznościach mógł wyznaczyć swojego następcę. Korzystali z tego prawa kolejni prezydenci i mimo licznych rozłamów i konfliktów emigracyjne władze Rzeczypospolitej funkcjonowały w Londynie aż do upadku systemu komunistycznego. Dnia 22 XII 1990 r. Ryszard Kaczorowski ostatni Prezydent RP na uchodźstwie przekazał Lechowi Wałęsie na Zamku Królewskim w Warszawie w dzień jego zaprzysiężenia insygnia prezydenckie II Rzeczypospolitej między innymi chorągiew i insygnia Orderu Orła Białego. Jednocześnie w tej samej dacie 19 lipca 1989 r. w Warszawie Sejm wybrał na prezydenta PRL Wojciecha Jaruzelskiego.

Gmina Kurów od 2007 roku kontynuuje partnerską współpracę z samorządami mającymi w herbie kura. Są to:

Powiat Oławski
Województwo Dolnośląskie

Miasto Oława
Powiat oławski
Województwo Dolnośląskie

Miasto Duszniki–Zdrój
Powiat kłodzki
Województwo Dolnośląskie

Gmina Kurzętnik
Powiat nowomiejski
Województwo warmińsko–mazurskie

Od 2009 r. realizuje partnerską współpracę z Gminą Frankenburg k. Salzburga w Austrii.

Natomiast od 2014 r. razem z Powiatem Puławskim jako wiodącym rozpoczęła współpracę z Rejonem Criuleni w Mołdawii.

Gmina jest organizatorem świąt narodowych oraz uroczystości środowiskowych i okolicznościowych.

Święta narodowe obecnie obchodzone w gminie to:

- rocznica uchwalenia Konstytucji 3 Maja 1791 r.,
- rocznica odzyskania niepodległości 11 listopada 1918 r.

Kultywowane uroczystości środowiskowe w gminie to:

- rocznica mordu żołnierzy AK w Owczarnii w gm. Józefów przez oddział AL 4 maja 1944 r.,
- festyn rodzinny z okazji Dnia Dziecka na przełomie maja/czerwca,
- święto strażaków w dzień ich patrona św. Floriana, dnia 4 maja,
- festyn z okazji Dnia Stowarzyszenia Wspierania Inicjatyw Lokalnych „Wspólna zansa” w Klementowicach,
- dożynki gminne,
- rocznica bombardowania Kurowa i Brzozowej Gaci 8 i 10 września 1939 r. oraz wspomnienie ataku BCh w dniu 12 września 1943 r. na niemiecki pociąg amunicyjny od Gołębiem,
- rocznica bitwy z wojskami rosyjskimi w dniu 3 marca 1831 r. na Trakcie Lubelskim /kapliczka przy ul. Lubelskiej/
- dzień papieski,
- rocznica egzekucji na Starym Rynku w Kurowie /6 marca 1944 r./
- święto Szkoły Podstawowej w Klementowicach – marzec, /urodziny patrona ks. Stanisława Rzepeckiego w dniu 15 marca 1935 r./

- święto Szkoły Podstawowej w Kurowie – listopad, /urodziny partona ks. Grzegorza Piramowicza w dniu 25 listopada 1735 r./
- święto Gimnazjum Publicznego w Kurowie – luty, maj, /urodziny patrona Ignacego Potockiego w dniu 28 lutego 1750 r./
- Jasełka wystawiane przez przedszkolaków Kurowa i Klementowice,
- rocznica wybuchu Powstania Styczniowego 22/23 stycznia 1863 r.,
- rocznica zbrodni katyńskiej kwiecień 1940 r.,
- rocznica Bitwy Warszawskiej 15 sierpnia 1920 r. i Dzień Wojska Polskiego,
- Święto Kura.

Wierzenia, tradycje i zwyczaje wyznaczane porami roku kalendarzowego oraz liturgicznego kościoła

Od wieków nasz rytm życia, tradycje i zwyczaje wyznaczane są porami roku kalendarzowego oraz liturgicznym rokiem kościoła.

Nazwa „*adwent*” pochodzi od łacińskiego słowa *adventus*. W starożytnym Rzymie oznaczał oficjalny przyjazd państwowego dygnitarza po objęciu urzędu. W chrześcijaństwie termin ten oznacza „przyjście”, a w tym przypadku „oczekiwanie na przyjście” – Narodzenie Chrystusa. Jest to czterotygodniowy okres poprzedzający Boże Narodzenie. Adwent w kościelnej liturgii ukazany jest najpierw jako przygotowanie na przyjście Chrystusa na końcu czasów. Temat ten rozwijany jest w czytaniach do połowy grudnia. Potem kładzie się nacisk na bezpośrednie przygotowanie do Bożego Narodzenia. W tym czasie czytania liturgiczne opisują wydarzenia bezpośrednio poprzedzające narodzenia Jezusa. Wtedy podkreśla się radosny charakter oczekiwania. Oczekiwanie to wiąże się z pewnymi przygotowaniem do tego ważnego wydarzenia. Jest to okres postu i wewnętrzznego skupienia. Stąd też powstał obyczaj zabawy, rozrywki i ucztowania w ostatnim dniu przed pierwszą niedzielą adwentu tzw. „*andrzejki*”. W pierwszą niedzielę adwentu rozpoczyna się nowy rok kościelny. Stanowi on pamiątkę pobytu Chrystusa na ziemi. W dniu 6 grudnia /*Św. Mikołaja*/ panuje zwyczaj obdarowywania się prezentami. W okresie adwentu organista roznosił opłatek. Przez cały okres adwentu odprawiana jest poranna msza święta zwana roratami od słów „*rorate coeli*” – „*nieba spuśćcie rosę*”, którymi rozpoczyna się każda msza roratnia. W czasie „*rorat*” pali się dodatkowa świeca ustawiona w prezbiterium, przyozdobiona białą wstążką. Świeca ta nad inne wyższa, jest symbolem Najświętszej Marii Panny, która na wzór jutrzeńki uprzedzającej światło słonecznego dnia, poprzedziła przyjście na ziemię światłości świata Jezusa Chrystusa. Adwent jest nierozdzielnie związany z symboliką światła. Krótkie dni końca listopada i początku grudnia jeszcze bardziej pogłębiają tęsknotę za światłością, która ma rozproszyc mrok i dać ludziom nadzieję. Podczas adwentu najsilniejszym przesłaniem jest wezwanie do nawrócenia. Taką treść mają czytania liturgiczne. Rozważania takie stanowią istotę adwentowych rekolekcji. Cztery niedziele adwentu są związane z biblijnymi postaciami, które stanowią swoiste „kamienie milowe” w historii oczekiwania na Mesjasza: Abrahamem, prorokiem Izajaszem, Janem Chrzcicielem i Marią Matką Jezusa Chrystusa. Jest to okres kiedy nie ozdabia się ołtarzy kwiatami za wyjątkiem trzeciej niedzieli adwentu. Gra solowa na organach dozwolona jest tylko podczas trzeciej niedzieli adwentu i w święta.³⁰

30) Ks. T. Zasepa. Umacniając braci w wierze. Buffalo 1989 r.

Dnia 28 października kończy się klimatyczna jesień, a 29 października rozpoczyna przedzimie. Natomiast 21 grudnia kończy się przedzimie i rozpoczyna astronomiczna zima.

Boże Narodzenie 25 grudnia to święto w polskiej tradycji najbardziej rodzinne. Zwano go również „*Świątami Godnymi*” albo „*Godami*”. W tym czasie każdy stara się pozostać w rodzinnym domu poświęcając czas najbliższym. W przeddzień święta cała rodzina zbiera się na wieczerzy wigilijnej nazywanej również „*Pośnikiem*”, podczas której wszyscy łamią się opłatkiem. Przełamanie się opłatkiem towarzyszy wzajemne złożenie życzeń i jest okazją do pogodzenia skłóconych. Wieczera wigilijna 24 grudnia to kilkanaście, najczęściej dwanaście przygotowanych potraw bezmięsnych. Istnieje piękny obyczaj pozostawiania przy wigilijnym stole jednego wolnego nakrycia dla niespodziewanego gościa. Tego dnia stawiano w kątach izb mieszkalnych snopy zbóż, żyta, pszenicy, jęczmienia i owsa. Na stole pod obrusem rozkładano siano, a u powały /*sufitu*/ była podwieszana gałąź z drzewa iglastego. Natomiast na podłodze rozścielano słomę. W Polsce zwyczaj stawiania choinki pojawił się na przełomie XVIII i XIX w. Choinka stopniowo wyparła dotychczasowe symbole – snopy i przystrojoną gałąź. Po wieczerzy wigilijnej większość rodzin udaje się na mszę św. odprowadzając na północny tzw. „*Pasterkę*”. Jest to uroczysta msza upamiętniająca noc narodzenia Jezusa. Chrześcijańska wiara w rozpoczęcie nowej ery wraz z przyjściem na świat Chrystusa łączy się z pradawnym przekonaniem, że w okresie zimowego przesilenia słońca wszystko zaczyna się od początku. W kalendarzu astronomicznym od Bożego Narodzenia stopniowo zwiększa się dzień a zmniejsza noc. Rozpoczyna się kalendarzowa zima. Z okresem Bożego Narodzenia wiąże się tradycja śpiewania kolęd. Kolędowanie rozpoczynało się w drugi dzień świąt – Św. Szczepana. Wtedy to dobre zbiory miało zapewnić sypanie owsa na pamiątkę ukamienowania św. Szczepana. W drugi dzień świąt kolorowy opłatek – najczęściej czerwony oraz chleb zanoszono dla bydła. Kolędy to utwory powstałe w różnych okresach, zróżnicowane w warstwie słownej i muzycznej, proste i wzniosłe. Niekiedy napisane i skomponowane przez znanych poetów i kompozytorów jak „*Bóg się rodzi*” napisana przez Franciszka Karpińskiego. Z tym okresem związany jest zwyczaj kolędowania czyli śpiewania po domach kolęd i przedstawiania scen z życia Jezusa i składania życzeń za co domownicy obdarzają prezentami. Kolędnicy chodzą z gwiazdą symbolizującą gwiazdę betlejemską oraz z kozą. Popularne też były „*Herody*” tj. przedstawienia teatralne związane z narodzeniem Jezusa i negatywną rolą panującego wówczas w Jerozolimie króla Heroda. Z tradycją Bożego Narodzenia wiążą się jasełka. Przedstawienia te są realizowane z myślą o dzieciach, którym w najprostszej formie przekazuje się wiadomości o narodzeniu Jezusa. Przygotowywane są przez dzieci. Kolejnym zwyczajem kierowanym do dzieci jest tradycja wystawiania w kościele szopek. Przedstawia ona miejsce urodzenia Jezusa – stajnię betlejemską, w której Dzieciątku Jezus składają hołd pastuszkowie, trzej królowie i wszelkie stworzenie.

Dnia 6 stycznia obchodzone jest Święto Trzech Króli czyli „*Objawienia Pańskiego*” narodzonego Boga przybyłym monarchom /mędrcom/ będącym poganami prowadzonym jakimś nadzwyczajnym zjawiskiem astronomicznym, by zobaczyć zapowiadanego od wieków Mesjasza. Jest to więc święto objawienia Boga – Człowieka całej ludzkości. Po tej dacie księża rozpoczynali zachowany do dziś obchód kolędowy tzw. wizyta duszpasterska mająca na celu poznanie parafian i zebranie ofiar na funkcjonowanie parafii. W tym dniu przynosi się ze świątyni kawałek kredy i kadzidło. Kredą na drzwiach wejściowych do domu zapisywano znak : K+M+B /*Christus Mansionem Benedicat!*. Są to inicjały łacińskiego życzenia „*Christus Dom Błogosławi*” oraz cyfry bieżącego roku. Zwyczaj ten, znany również obecnie, jest błędną interpretacją łacińskiej inskrypcji /C M B/. Legenda o „*trzech królach*”

pojawiła się w średniowieczu stąd przyjęło się błędne odczytywanie tych liter jako imion monarchów. Utrwaleni w tradycji chrześcijańskiej królowie byli mędrkami. Nie wiadomo ilu ich naprawdę było i jak się nazywali. Z liczby złożonych Dzieciątka darów /złoto, kadzidło mirra/ wywnioskowano, że trzech i nadano im imiona /*Kacper, Melchior, Baltazar*/. Mędrzy ci zapraszają kolejne pokolenia do odnalezienia Boga w wędrownie swojego życia. To jedno z najstarszych świąt katolickich.

Święto Ofiarowania Pańskiego czterdziestego dnia od narodzenia – 2 lutego to pamiętka ofiarowania Chrystusa w świątyni Bogu Ojcu oraz Jego objawienie światu jako światło. Symbolem tego święta Matki Boskiej Gromnicznej jest gromnica – duża świeca. Świeciło się ją w chwilach zagrożenia.³¹

Czas po Bożym Narodzeniu to karnawał, zapusty. Jest to okres zabaw, potańcówek, wzajemnych odwiedzin. Dawniej organizowano kuligi przemierzając się kolejno do uczestników zabawy. Tradycja wspólnych zabaw utrzymywała się na wsiach a sprzyjała temu mniejsza ilość obowiązków rolniczych o tej porze roku. Przy końcu karnawału najchętniej obchodzony był „*łusty czwartek*” i wtorek przed środą popielcową tzw. „*kusaki*”. Do dziś panuje w tym okresie zwyczaj wypiekania i spożywania pączków oraz chrustu czyli faworków.

Okres czterdziestu dni Wielkiego Postu rozpoczyna Środa Popielcowa. O północy kończono wszelkie zabawy i rozrywki. Tego dnia w czasie mszy św. kapłan posypuje głowy popiołem. Tradycja ta jest bardzo zakorzeniona wśród wiernych i dzień ten ma powagę szczególnego święta. Z Wielkim Postem łączą się także tradycyjne dwa rodzaje nabożeństw *Droga Krzyżowa* i *Gorzkie Żale*. Zasadniczym motywem pierwszych czterech tygodni Wielkiego Postu jest pokuta oraz nawrócenie. Rozważanie Męki Pańskiej akcentują się w piąta niedzielę. Jest z tym związany zwyczaj zasłaniania krzyży. Zasłony z Krzyży zdejmują się w Wielki Piątek po liturgii wieczornej.³²

Dnia 4 marca kończy się klimatyczna zima i zaczyna przedwiośnie. Dnia 21 marca rozpoczyna się astronomiczna wiosna. Tego dnia następuje czasowe zrównanie dnia z nocą. Klimatyczna wiosna kończy się 29 maja. Natomiast klimatyczne lato rozpoczyna się 30 maja.

Dnia 25 marca obchodzimy święto Zwiastowania NMP. Na gniazda wracają bociany.

Datę głównego chrześcijańskiego święta – Wielkanocy ustalono w 325 r. podczas soboru nicejskiego na pierwszą niedzielę po pierwszej wiosennej pełni księżyca. Najwcześniejszą datą katolickiej Wielkanocy może być 22 marca, a najpóźniejszą 25 kwietnia. Czwarta niedziela Wielkiego Postu to Niedziela Palmowa Męki Pańskiej. Wspomnienie wjazdu Chrystusa do Jerozolimy upamiętnia uroczysta procesja z poświęconymi palmami. Według tradycji kurowskiej składają się one z gałązek wierzbowych z baziami, trzciny wodnej, barwinka i widłaka. Wielki Tydzień to tydzień od Niedzieli Palmowej do Niedzieli Zmartwychwstania. Jest to tydzień szczególny. Pierwsza jego część należy do Wielkiego Postu. W poniedziałek, wtorek i środę porządkowano domy i obejścia. Przed świętami odprawiano po ulicach miejscowości będących siedzibą parafii Kurowa, Klementowic, Dęby, stacje drogi krzyżowej oraz gaszono świece na ołtarzu. Druga część od Wielkiego Czwartku wieczorem stanowi najważniejszy obchód liturgiczny całego roku. Tydzień to wyjątkowy ponieważ w specjalnych obrzędach liturgicznych wspomina się najważniejsze tajemnice dzieła Odkupienia oraz ostatnie dni ziemskiego życia Jezusa Chrystusa i Jego zwycięstwo nad śmiercią przez zmartwychwstanie. W Wielki Czwartek, Wielki Piątek i Wielką Sobotę ma miejsce Triduum Paschalne. Wielki Czwartek to przede wszystkim wspomnienie Ostat-

31) Tamże.

32) Tamże.

niej Wieczerzy podczas której nastąpiło ustanowienie dwóch sakramentów: eucharystii i kapłaństwa. Po jedynej tego dnia mszy Wieczerzy Pańskiej Najświętszy Sakrament jest przenoszony do kaplicy adoracji zwanej ciemnicą. W tym momencie gaśnie wieczna lampka, milkną dzwony. Rozpoczyna się czas Męki Pańskiej.³³

W Wielki Piątek chrześcijanie wspominają sąd nad Jezusem, jego drogę krzyżową na Golgotę, ukrzyżowanie oraz złożenie ciała do grobu. W kościele trwa cisza. To jedyny dzień w roku, kiedy nie jest odprawiana msza święta. Podczas nabożeństwa odczytywany jest opis Męki Pańskiej, wierni adorują krzyż. Wielka Sobota to czas święcenia pokarmów, ognia i wody. Na cmentarzu przykościelnym pali się ognisko z tarniny, a wierni kawałeczki opalonych gałązek tarniny wkładają do pojemników ze święconą wodą. Niedziela Wielkanocna to najradośniejszy dzień w liturgii chrześcijańskiej – Zmartwychwstanie Chrystusa. Wierni uczestniczą we Mszy Św. zwanej Rezurekcją³⁴, na której podobnie jak w Boże Narodzenie na Pasterce gromadzi się większość wspólnoty parafialnej. Po powrocie z kościoła ma miejsce uroczyste śniadanie wielkanocne w czasie którego uczestnicy dzielą się gotowanymi jajkami składając sobie życzenia. Tradycyjną potrawą święteczną jest biały lub czerwony barszcz wielkanocny w zależności od tradycji rodzinnych.

We wtorek po Poniedziałku Wielkanocnym odbywają się spotkania towarzyskie w lasach, zagajnikach, które są określane jako „*Meus*”.

Dnia 3 maja wierni obchodzą święto NMP Królowej Polski.

Natomiast czterdzieści dni po Wielkanocy obchodzone jest święto Wniebowstąpienia Pańskiego.

Pięćdziesiąt dni /siedem tygodni/ po Wielkanocy obchodzone jest Święto Zesłania Ducha Świętego w tradycji polskiej zwane „*Zielonymi Świątkami*”. W liturgii rzymskokatolickiej obchodzone przez dwa dni – w niedzielę i poniedziałek. W tradycji ludowej *Zielone Świątki* wzięły swą nazwę od dawnego ludowego zwyczaju ozdabiania w tych dniach siedzib ludzkich zieloną roślinnością. Wszystkie obejścia były wyścielane zielonym tatarakiem „*wisiolem*”. Dla ludzi, zwierząt i roślin zbliżał się okres niezmiernie ważny – tzw. *Przesilenie*, czyli nadejście okresu, w którym będzie się zwiększała noc, a zmniejszał dzień – a więc przejście do lata. W tym czasie każdego roku odbywa się poświęcenie pól w poszczególnych wspólnotach wiejskich przez księdza. Był to również czas sianokosów.

Następna niedziela to niedziela Trójcy Przenajświętszej.

W święto Bożego Ciała obchodzone dziesięć dni po „*Zielonych Świątkach*” wierni uczestniczą w uroczystej procesji, która jest demonstracją wiary i przynależności do Chrystusa. Dziewczynki sypią kwiaty pod nogi kapłana niosącego monstrancję. Natomiast droga jest wyścielona zielonym tatarakiem /„*wisiorem*”/.

W okresie oktawy Bożego Ciała w tzw. „*wiankowy czwartek*” – tydzień po tej uroczystości odbywa się procesja wokół kościoła – na cmentarzu przykościelnym do czterech ołtarzyków. Tego dnia następuje poświęcenie wianków uwitych z: rumianku, macierzanki, rozchodnika i liści lipy. Przechowywano je zasuszone w domach przy obrazach świętych obok bukietów z uroczystości Matki Bożej Zielnej /15 sierpnia/.

W okresie oktawy owiane tajemniczą magią było święto Sobótki obchodzone w noc wigilijną św. Jana Chrzciciela 23 czerwca, kiedy następowało przesilenie słoneczne czyli stopniowe zmniejszanie dnia. Przez całą noc bawiono się ze śpiewem, tańcami, paleniem ognisk oraz puszczaniem wianków na wodę.

33) Tamże.

34) Tamże.

W każdej parafii odbywają się co roku uroczystości odpustowe. W parafii Kurów przypadają one w czerwcu lub lipcu w uroczystość Najświętszego Serca Pana Jezusa i na przełomie września i października w uroczystość Św. Michała Archanioła.

W parafii Klementowice przypadają one w lipcu w uroczystość Św. Małgorzaty i w listopadzie w uroczystość Św. Klemensa.

W parafii Dęba przypadają one na przełomie maja i czerwca w uroczystość NMP Matki Kościoła.

W parafii Markuszów przypadają one w marcu w uroczystość Św. Józefa i w maju w uroczystość Św. Stanisława biskupa i męczennika.

W uroczystości odpustowe panował zwyczaj odwiedzin rodzinnych. Ma to miejsce również i obecnie.

Tym uroczystościom towarzyszą od lat kramy w pobliżu kościoła gdzie sprzedawane są zabawki dla dzieci oraz inne artykuły.

Dzień 21 czerwca to początek astronomicznego lata. Mamy wtedy najdłuższy dzień i najkrótszą noc. Dzień będzie teraz ulegał stopniowemu zmniejszaniu.

W dniu 15 sierpnia przypada święto Wniebowzięcia NMP określane tradycyjnie jako Matki Boskiej Zielnej. W tym dniu święcone są w kościele wianki lub bukiety zbóż, ziół, kwiatów i warzyw.

Dożynki zwane okrężne lub wieńcowe od lat były wielkim wydarzeniem każdej wspólnoty wiejskiej gminy Kurów. Urządzano je w drugiej połowie sierpnia lub na początku września. Miały one trzy wspólne cechy: obrzędowe ścięcie ostatnich kłosów, wicie wieńca dożynkowego zwanego plonem i pochód z wieńcami do kościoła by podziękować za zebrane plony i poświęcić wieńce, a następnie do gospodarza dożynek. Kończyły się ucztą i zabawą.

Piękne wielowiekowe tradycje rolnicze gminy Kurów mają wspaniałą kontynuację w czasach współczesnych. Pochodzący z Klementowic Tadeusz Wijaszka jest emerytowanym profesorem Państwowego Instytutu Weterynarii w Puławach – placówki naukowo-badawczej o uznanej renomie w Unii Europejskiej. Pełnił on również funkcję dyrektora tej instytucji. Natomiast w latach przeszłych realizowali je nieżyjąca już dr Irena Żelazna-Kowalska i jej mąż doc. dr Mieczysław Kowalski oraz dr Witold Żurkowski /1946–1982/ pracownicy naukowci Katedry Mikrobiologii, Instytutu Mikrobiologii i Biochemii Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej /UMCS/ w Lublinie. W 1973 r. otrzymali oni nagrodę Polskiej Akademii Nauk /PAN/ za badania nad wykorzystaniem mikrobiologii dla potrzeb rolnictwa. Dr Witold Żurkowski dokonał kilku spektakularnych odkryć/ jako pierwszy na świecie fotografuje mikroskopem elektronowym obecny w bakteriiach brodawkowych, – które w synte-

zie z roślinami motylkowymi np. łubin, potrafią przyswajać wolny azot z powietrza – plazmid/. Powszechnie znane jest, że geny jako jednostki dziedziczności mieszczą się w chromosomach jądra komórkowego. Okazało się, że mogą również występować w plazmidach. Zajmując się plazmidami odkrył w tej bakterii kolejne plazmidy i określił je swoimi inicjałami – pWZ1, pWZ2. W 1980 r. wyjechał do Australii i podjął pracę w Departamencie Genetyki Narodowego Uniwersytetu w Canberze.

Dnia 30 sierpnia kończy się klimatyczne lato, a 31 sierpnia rozpoczyna klimatyczna jesień.

Dzień 8 września to święto Narodzin NMP określane jako Matki Boskiej Siewnej. Ta data wyznacza nowy cykl prac na roli.

Natomiast na dzień 23 września przypada zrównanie dnia z nocą oraz rozpoczyna się początek astronomicznej /kalendarzowej/ jesieni. Od tej daty noc będzie się zwiększała a dzień zmniejszał do 21 grudnia kiedy to rozpoczyna się astronomiczna /kalendarzowa/ zima. Od tej daty ponownie stopniowo będzie się zwiększał dzień. Zrównanie dnia z nocą nastąpi 21 marca. Od tego dnia zacznie zwiększać się dzień a zmniejszać noc.

Uroczystości rodzinne są związane z przyjmowanymi sakramentami kościelnymi. Chrzest odbywa się w określonym przez rodziców czasie po urodzeniu dziecka oraz wyborze rodziców chrzestnych. Po chrzcie w kościele, który odbywa się przed ołtarzem głównym przy chrzcielnicy z udziałem rodziców dziecka i rodziców chrzestnych oraz rodziny i znajomych, uczestnicy uroczystości proszeni są na przyjęcie.

Zawarcie małżeństwa poprzedzone jest narzeczeństwem. Kończą ten okres zaręczyny odbywające się w domu przyszłej żony, podczas których ustalany jest termin ślubu i organizacja przyjęcia weselnego. Po uroczystościach zaślubin w kościele młoda para witana jest w domu weselnym chlebem i solą przez rodziców. Następnie kulminacyjnym punktem przyjęcia weselnego są oczepiny, które następują po północy. Podczas nich panna młoda zdejmuje welon ślubny.

Uroczystościami okolicznościowymi obecnie kultywowanymi jest jubileusz 50-lecia małżeństwa. Rozpoczyna się Mszą Świętą i odnowieniem ślubów, a następnie przyjęciem z udziałem orkiestry podczas którego jubilatom wręczany jest Medal Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za długoletnie pożycie małżeńskie.

Ponadto przyjęty jest zwyczaj obchodzenia imienin. Jest to stara tradycja. W kalendarzu na każdy dzień roku podane są imiona patronów. Symbolika tego zwyczaju upamiętnia nadanie imienia na chrzcie oraz wskazuje świętego, który jest patronem noszącego jego imię. Ale najmłodsze pokolenie coraz częściej obchodzi urodziny.

BIBLIOGRAFIA I MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

1. St. Turski – Ziemia Lubelska – Kwartalnik Wyżyna czy równina czyli krainy fizyczno–geograficzne województwa lubelskiego, 2002 r.
2. St. Wójcicki – Zeszyty Kurowskie – Zeszyt Nr 9, Kurów 1998 r.
3. K.A. Boreczek – Zeszyty Kurowskie nr 7 – 8, Kurów 1997 r.
4. K.A. Boreczek – Kurów część I 1700 – 1918 r., część II 1918 – 1956 r, Kurów 1996 r.
5. K.A. Boreczek – Gmina Kurów powstanie, organizacja, funkcjonowanie. Kurów 2000 r.
6. Jakub Zemła, Tomasz Zwiech, Artur Obidziński, Marek Kamola, Maria Kalinowska – Inwentaryzacja Przyrodnicza Gmin Województwa Lubelskiego – Gmina Kurów, Warszawa 1998 r.
7. Maria Jarosz – Inwentaryzacja złóż surowców mineralnych z uwzględnieniem elementów ochrony środowiska – Ministerstwo Środowiska Przedsiębiorstwo Geologiczne w Warszawie – Zakład w Lublinie.
8. Jadwiga Teodorowicz – Czerepińska – Studium historyczno – urbanistyczne Kurowa. Lublin, 2010r.
9. Stanisław Kuraś – Dzieje Lubelszczyzny – Słownik historyczno – geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu, Warszawa 1983 r.
10. Józef Kus – Dokument lokacyjny miasta Kurowa z 1442 r. , Kurów 1992 r.
11. F. Koneczny – Polskie logos a ethos Poznań – Warszawa 1921 r.
12. Ks. Jerzy Misiurek – Parafia Klementowice /1418–2008/ , Lublin 2008 r.
13. Biuro Promocji Miasta Lublin – Pamięci Żydów Województwa Lubelskiego , Lublin 1989 r.
14. Rzeczpospolita – Żydzi polscy zeszyt nr 37 z 23–XII–2008 r. Kirkuty domy życia wiecznego.
15. T.S. Jaroszewski – Chrystian Piotr Aigner. Architekt warszawskiego klasycyzmu, Warszawa 1970 r.
16. S. Lorentz – Działalność Stanisława Kostki Potockiego w dziedzinie architektury „Rocznik historii Sztuki PAN – I/1956 r., Warszawa
17. K. Sroczyńska – Podróż malownicze Zygmunta Vogla, Warszawa 1980 r.
18. A. Obrębska – Park zabytkowy Olesin. Gm. Kurów, woj. Lubelskie, Lublin 1972 r.
19. T. Augustyniak – Badania architektoniczne pałacu w Kurowie /Olesinie/ woj. lubelskie, Lublin 1992 r.
20. K.A. Boreczek – Właściciele Kurowa i jego dóbr ziemskich. Lublin Kurów 2005 r.
21. A. Duklewska – Rezydencja Potockich w Olesinie, Kurów 2005 r.
22. St. Wójcicki – Raport o gminie Kurów, Kurów 2009 r.
23. Mariusz Matyaszewski, Edmund Mitrus. – Dokumentacja z badań archeologicznych reliktyw oficyny pałacu w Kurowie – Olesinie t I i II, Lublin 2000 r.
24. Tadeusz Wiśniewski – Instytut Archeologii UMCS – „Klementowice co dają iskry” artykuł „Archeologia żywa” Nr 6/2009 r.
25. Praca zbiorowa – Poczet Arcybiskupów Gnieźnieńskich Prymasów Polski, Warszawa 2003 r.
26. Gustaw Sadurski – Kurów dwudziestolecia międzywojennego w fotografii Gustawa Sadurskiego, Kurów 1992 r.
27. T.S. Jaroszewski – Olesin, /w:/ biuletyn Historii Sztuki Nr 1, Warszawa 1962 r.
28. K. Bajera – Koder – Olesin. Województwo Lubelskie, Ewidencja parku. Lublin 1975–6 r.
29. D. Fijałkowski, M. Kseniak – Parki wiejskie Lubelszczyzny – Stan, ochrona i rewitalizacja biocenotyczna, Warszawa 1982 r.
30. J. Teodorowicz – Czerepińska, Pałac w Kurowie – Olesinie, Lublin 1992 r.
31. B. Winiarczyk – Zespół pałacowo – parkowy z XVII–XX w. w Olesinie, karta ewidencyjna i dwa załączniki, Lublin 1996 r.
32. B. Winiarczyk – Pałac w zespole pałacowo – parkowym z II poł. XVIII – XX w. w Olesinie, karta ewidencyjna i dwa załączniki, Lublin 1996 r.
33. M. Matyaszewski – wyniki badań archeologicznych reliktyw oficyny pałacu w Kurowie – Olesinie, Lublin 2003 r.
34. Z. Janeczek – Ignacy Potocki Marszałek Wielki Litewski 1750–1809, Katowice 1992 r.
35. I. Czuma – Monografia statystyczno – gospodarcza województwa lubelskiego, Lublin 1932 r.
36. Leonard de Verdnon Jacque – Krótka monografia wszystkich miast, miasteczek i osad w Królestwie Polskim, Warszawa 1902 r.
37. K. Myśliwski. Polski Słownik Biograficzny. Biogram P. Kurowski. T XVI, Warszawa 1971 r.
38. A. A. Witusik – Z raptularza historyka. Pani na Kurowie Anna Stanisławska Zbąska oraz Właściciel Kurowa i Klementowice, Lublin 1982 r.
39. R. Kołodziejczyk – Zamiana miast na osady w Królestwie Polskim. Kwartalnik Historyczny. T I, Warszawa 1961 r.
40. K. A. Boreczek – Materiały źródłowe do dziejów Kurowa, Lublin – Kurów 2003 r.
41. K. A. Boreczek, A. A. Witusik – Grzegorz Piramowicz i jego epoka, Kurów 2001 r.
42. Stanisław Wójcicki – Program ochrony środowiska gminy Kurów, Kurów 2007 r.

43. B. Groicki – Porządek sądów i spraw miejskich prawa magdeburgskiego w Koronie Polskiej, Warszawa 1953 r.
44. A Małecki – Dokumentacja fotograficzna. 2009 r., 2011 r., 2014 r. Urząd Gminy Kurów
45. P. Fabiszewski – Dokumentacja fotograficzna Gminy Kurów wykonana z motolotni. 2007 r., 2009 r., 2010 r. i 2011 r.
46. A. Maciejewski, G. Pawlak – Kurier Drogowy Nr 5, Warszawa 2009 r.
47. Marianna Fiett, „Tak było . . . ”
48. M. Stankowa, S. Paulowa – Powiat kurowski w ziemi lubelskiej w XV w. – Rocznik Lubelski – 1962 r.
49. L. Białkowski – Lubelska Księga podkomorska piętnastego wieku, Lublin 1934 r.
50. T. Mencil – Dzieje Lubelszczyzny, Warszawa 1974 r.
51. P. Szafran – Rozwój średniowiecznej sieci parafialnej w lubelskiem , Lublin 1958 r.
52. S. Warchoń – Nazwy miast Lubelszczyzny , Lublin 1964 r.
53. B. Zieliński – Zbiory prywatne dotyczące mordu w Owczarni gmina Józefów nad Wisłą w dniu 4 maja 1944 r., Warszawa 2012 r.
54. K.A. Boreczek – Zeszyty Kurowskie – Zeszyt Nr 1 Kurów 1990 r.
55. K.A. Boreczek, A. Wójcicki, G. Sadurski, G. Skwarek – Zeszyty Kurowskie – Zeszyt Nr 7–8, Kurów 1990 r.
56. K.A. Boreczek – Zeszyty Kurowskie – Zeszyt Nr 4 Kurów 1993 r.
57. K.A. Boreczek – Zeszyty Kurowskie – Zeszyt Nr 5 Kurów 1994 r.
58. K.A. Boreczek, K. Matraszek – Zeszyty Kurowskie – Zeszyt Nr 10 Kurów 1999 r.
59. K.A. Boreczek, T. Żurkowski – Zeszyty Kurowskie – Zeszyt Nr 3 Kurów 1992 r.
60. K.A. Boreczek, M. Kołodzyńska – Zeszyty Kurowskie – Zeszyt Nr 2 Kurów 1991 r.
61. K.A. Boreczek – Przywileje Stanisława Zbąskiego dla rzemiosła kurowskiego z 1549 r., Kurów 1993r.
62. K.A. Boreczek – Zeszyty Kurowskie – Zeszyt Nr 16 Kurów 2005 r.
63. S. Łowczak – Burzliwa historia Markuszowa, Markuszów 2001 r.
64. K.A. Boreczek, J. Furtak, S. Matraszek – Zeszyty Kurowskie – Zeszyt Nr 6 Kurów 1995 r.
65. Peter Raina – Jaruzelski – Młode lata, Warszawa 1994 r.
66. Ks. T. Zasępa – Umacniając braci w wierze – 1989 r. Buffalo – USA
67. Praca zbiorowa – Znaki szczególne, Lublin 2003 r.
68. J. Ślaski – Żołnierze Wyklęci. Warszawa 1996 r.
69. K.A. Boreczek, H. Dobrzyńska, Z. Kamińska – Dobrzyńska – Zeszyty Kurowskie – Zeszyt Nr 20 Kurów 2009 r.
70. T. Hajnrych – 40 lat pracy twórczej. Rysunek, malarstwo, grafika z lat 1959–1997, Radom 1997 r.
71. K.A. Boreczek, N. Żurkowska–Staniak – Tabele nadawcze – Archiwum Państwowe Lublin 2010 r.
72. K. Gębura – Biuletyn Informacyjny Lubelskiego Sejmiku Samorządowego – Lublin Nr 4/22/kwiecień 1994 r.
73. N. Żurkowska–Staniak – Dokumentacja fotograficzna 2011 r.
74. M. Chmurzyński – Dokumentacja fotograficzna, Kurów 2010 r.
75. B. Nowacka – zestawienie gruntów gm. Kurów wg. sołectw
76. E. Krakowiak, W. Dziak, N. Żurkowska–Staniak Mapy sołectw gm. Kurów, Kurów 2010/2011 r.
77. Praca zbiorowa pod red. Z. Rybickiego. Mała Encyklopedia Prawa. PWN, Warszawa 1980 r.
78. Praca zbiorowa pod red. T. Łepkowskiego. Słownik historii Polski. WP, Warszawa 1969 r.
79. W. Kopaliniński. Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych. WP, Warszawa 1970 r.
80. G. Skwarek – Dokumentacja fotograficzna, Kurów 2006–2011 r.
81. M. Sadurska, M. Sowińska – Aktywność społeczna w Gminie Kurów. Udział w zebraniach, wyborach samorządowych, parlamentarnych, prezydenckich oraz referendum krajowym /1998–2011/.
82. M. Szczaniecki. Powszechna historia państwa i prawa. Warszawa 1973 r.
83. J. Bardach, B. Leśnodorski, M. Pietrzak. Historia ustroju i prawa polskiego. Warszawa 2000 r.
84. T. Maciejewski. Historia ustroju i prawa sądowego Polski. Warszawa 2008 r.
85. A. Korobowicz, W. Witkowski. Historia ustroju i prawa polskiego (1772 – 1918). Warszawa 2009 r.
86. Ziemia Lubelska - 530 lat województwa Lubelskiego. Nr 2 /IX 2004 r.
87. Praca zbiorowa. K. A. Boreczek, T. Robaczewska, H. Żurkowska, J. Michalik, H. Kopeć, W. Żurkowski. Oświata w Kurowie. Kurów 2009 r.
88. Ks. Marek Ludwik Jaworski. Dzieje Parafii Rzymskokatolickiej w Kurowie w latach 1773 – 1976. Lublin 1991 r.
89. Ks. Witold Mazurkiewicz. Kurów Lubelski w XX stuleciu. Vancouver 1998 r., Lublin 2002 r.
90. Zbiory prywatne. Dokumentacja fotograficzna. Kurów
91. A. Wiliński. Zarys rzymskiego prawa prywatnego. Lublin 1969 r.
92. A. Lewtak – Ojczyźnie oddani. Szkice z dziejów Armii Krajowej w gminie Końskowola, Końskowola 2008 r.

93. Praca zbiorowa : L. Guz, K. Jarzembowski, J. Bielak, T. Rossian, Z. Wośko, W. Bielak – Harcerze Szarych Szeregów na Lubelszczyźnie 1939-1950, Lublin 2007 r.
94. St. Rodak „Rola” – Marszem podziemnym, Warszawa 1972 r.
95. Praca zbiorowa – Żołnierze batalionów Chłopskich ziemi puławskiej. Puławy 1997 r.
96. Praca zbiorowa pod red. ks. marko Zabajkiewicza – Kuria Mertopolitana w Lublinie. Lublin 2000 r.
97. S. Marczak, B. Ginalski, F. Sadurski – Wspomnienia z konspiracji – Placówka AK Kurów. Warszawa – Łódź 1994 r.
98. Z. Kiełb – Przerwane życiorysy. Listy katyńskie osób związanych z Puławami i powiatem puławskim oraz Dęblinem do roku 1939. Lublin 2010 r.
99. A. Lewtak – Na Piskorach i w Zagórkach. Puławy 2009 r.
100. I. Caban – Okręg Armii Krajowej Lublin. Lublin 1996 r.
101. I. Caban – Ludzie Lubelskiego Okręgu Armii Krajowej. Lublin 1995 r.
102. K.B. Kotliński – Puławscy żołnierze AK. Puławy 1999 r.
103. P. Gontarczyk – Polska Partia Robotnicza. Droga do władzy. Warszawa 2003 r.
104. Praca zbiorowa – Harcerze Szarych Szeregów na Lubelszczyźnie. Lublin 2007 r.
105. M. Adamczyk, S. Pastuszka – Konstytucje polskie w rozwoju dziejowym 1791-1982. Warszawa 1985 r.
106. W. P. Tekely, A. Wrzyszczyk – Historia administracji w Polsce w latach 1764-1989. Warszawa 2006 r.
107. Ustawa z dnia 17 marca 1921 r. Konstytucja Rzeczypospolitej /Dz. U RP 1921 r. Nr 44 poz. 267/
108. Ustawa z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego /Dz. U. RP 1933 r. Nr 35, poz. 294/
109. W. Ćwik, J. Reder – Lubelszczyzna. Dzieje rozwoju terytorialnego, podziałów administracyjnych i ustroju władz. Lublin 1977 r.
110. R. Bartnik – Brzegi Wisły. Wielka historia wsi i miasteczek Powiśla od Sandomierza do Stępczy. Lublin 2012 r.
111. Pismo PCK – Biuro Informacji i Poszukiwań w Warszawie z 16 maja 2014 r.
112. T. Hajnrych – „Byliśmy antysemitami” – Zeszyty Kurowskie Nr 24/2013
113. Aleksander Lewtak – „Puławscy Sybiracy” 1939-1956 – Końskowola 2013 r.
114. Stefan Jerzy Buksiński „Transakcja” Anny Stanisławskiej. Karta z dziejów kultury i literatury polskiego Baroku – Studia Puławskie

Biblioteka Narodowa w Warszawie:

- Olesin, pomnik Kazimierza Ustrzyckiego, sygn. WAF. 50, Rys. 4713, neg. 897/15,
- Olesin, dom Aleksandry Potockiej – projekt, sygn. WAF.66 Rys. 4967, nr neg. 22.069,
- Olesin, dom Aleksandry Potockiej – projekt, sygn. WAF. 66 Rys. 4966, nr neg. 22.068,
- Olesin, dom Stanisława Kostki Potockiego, sygn. WAF.16 Rys. 4369, nr neg. 15.143,
- Olesin, altana neogotycka, sygn. WAF. 50 Rys. 4717, nr neg. 897/18,
- Olesin, altana z masztem, sygn. WAF. 51 Rys. 4745. nr neg. 898/23,
- Olesin, świątynia Wenery – projekt niezrealizowany, sygn. WAF.50 Rys. 4720, nr neg. 897/22,
- Kurów, pałac Ignacego Potockiego, sygn. WAF. 66 Rys. 4984, nr neg. 26.009
- Widok domu Stanisława Kostki Potockiego w Olesinie od strony frontowej, WAF 20 Rys. 4390, nr neg. 15146,
- Widok domu Stanisława Kostki Potockiego od strony parowu, WAF 20 Rys. 4391, nr neg. 527/1,
- Widok domu Stanisławowej Potockiej w Olesinie, WAF. 20. Rys. 4392, nr neg. 527/2,
- Widok domku Jana Potockiego w Olesinie, WAF. 20 Rys. 4392, neg. 527/4,
- Widok Kaskady i oranżerii w Olesinie, WAF. 20 Rys. 4395, neg. 15014,
- Widok fasady domu Stanisława Kostki Potockiego w Olesinie, WAF. 20 Rys. 4396, neg. 527/5,
- Dom Aleksandra Potockiego w Olesinie, WAF. 20, Rys. 4394, neg. 527/4
- Widok oranżerii w Olesinie, WAF. 20. Rys. 4397, neg. 527/6
- Widok domu Stanisławowej Potockiej w Olesinie z boku, WAF. 20 Rys. 4398, neg. 527/7,
- Wielki most w Olesinie, WAF. 20 Rys. 4399, neg. 527/8.
- Plebania – projekt, 1778 Stanisław Kostka Potocki nr inw.: R. 4983 WAF 66.

Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie:

- Zygmunt Vogel – Widok ogrodu angielskiego Stanisława Kostki Potockiego
- Tylman z Gameren – Klementowice, kościół parafialny pw. św. Klemensa i Małgorzaty, /1688 r./ nr inw.: G.R. 6773.
- Tylman z Gameren – Klementowice, kościół parafialny pw. św. Klemensa i Małgorzaty, /1688 r./nr inw.: G.R. 6776.
- Tylman z Gameren – Klementowice, kościół parafialny pw. św. Klemensa i Małgorzaty, /1688 r./nr inw.: G.R. 6774.
- Tylman z Gameren – Klementowice, kościół parafialny pw. św. Klemensa i Małgorzaty, /1688 r./nr inw.: G.R. 6411

Muzeum Narodowe w Warszawie:

- Anna ze Stanisławskich Zbąska /XVII w/

- Jan Matejko – Unia Lubelska /1869 r/

Muzeum Pałac w Wilanowie

- Carlo Labruzzi – Widok Parku w Olesinie,

- Anna Rajecka – Portret Ignacego Potockiego /ok. 1784 r./

- Jacques Louis David – Portret konny Stanisława Kostki Potockiego, /1780 r./

Muzeum Lubelskie w Lublinie

- A. Musiałowski wg. rys. A. Głębockiego - Zajazd w Kurowie, nr inw.: R/Rep/1258/ML

Instytut Sztuki PAN

Klementowice, dwór, fot. N.n. IS PAN nr inw. Neg. 11892

Klementowice, budynek folwarczny, fot. N.n. IS PAN nr inw. Neg. 11893

Muzeum im. Emeryka Hutten Czapskiego w Krakowie – Przerys pieczęci miasta Kurowa, XIX, 16x9,5. Na odwrocie notatka „Z daru Franciszka Piekosińskiego, r. 1906

OLESIN

KUROW

BRZozowa GAĆ

SZUMÓW

KŁODA

ZASTAWIE

ŁĄKOĆ

BARŁOGI

CHOSZCZÓW

DĘBA

PŁONKI

POSIOŁEK

WÓLKA NOWODWORSKA

WYGODA

ŁĄKOĆ-POŻARNICA

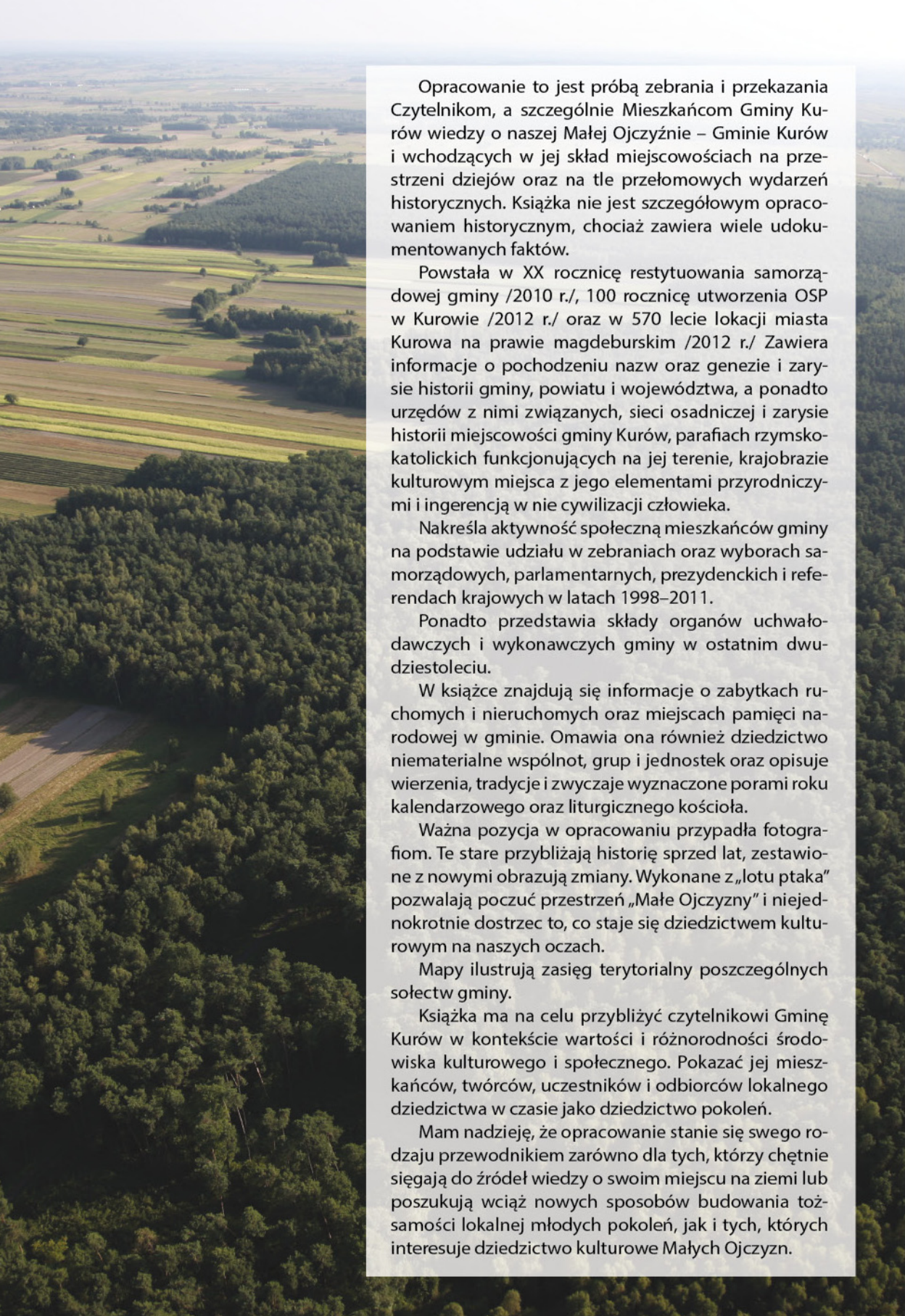
MARIANKA

BRONISŁAWKA

KLEMENTOWICE

An aerial photograph of a rural landscape. The foreground is dominated by a dense, green forest. Beyond the forest, there are rolling hills and fields, some of which are cultivated. The background shows a vast, open landscape under a clear sky.

Opracowanie to jest próbą zebrania i przekazania Czytelnikom, a szczególnie Mieszkańcom Gminy Kurów wiedzy o naszej Małej Ojczyźnie – Gminie Kurów i wchodzących w jej skład miejscowościach na przestrzeni dziejów oraz na tle przełomowych wydarzeń historycznych. Książka nie jest szczegółowym opracowaniem historycznym, chociaż zawiera wiele udokumentowanych faktów.

Powstała w XX rocznicę restytuowania samorządowej gminy /2010 r./, 100 rocznicę utworzenia OSP w Kurowie /2012 r./ oraz w 570 lecie lokacji miasta Kurowa na prawie magdeburskim /2012 r./ Zawiera informacje o pochodzeniu nazw oraz genezie i zarysie historii gminy, powiatu i województwa, a ponadto urzędów z nimi związanych, sieci osadniczej i zarysie historii miejscowości gminy Kurów, parafiach rzymskokatolickich funkcjonujących na jej terenie, krajobrazie kulturowym miejsca z jego elementami przyrodniczymi i ingerencją w nie cywilizacji człowieka.

Nakreśla aktywność społeczną mieszkańców gminy na podstawie udziału w zebraniach oraz wyborach samorządowych, parlamentarnych, prezydenckich i referendach krajowych w latach 1998–2011.

Ponadto przedstawia składy organów uchwałodawczych i wykonawczych gminy w ostatnim dwudziestoleciu.

W książce znajdują się informacje o zabytkach ruchomych i nieruchomych oraz miejscach pamięci narodowej w gminie. Omawia ona również dziedzictwo niematerialne wspólnot, grup i jednostek oraz opisuje wierzenia, tradycje i zwyczaje wyznaczone porami roku kalendarzowego oraz liturgicznego kościoła.

Ważna pozycja w opracowaniu przypadła fotografiom. Te stare przybliżają historię sprzed lat, zestawione z nowymi obrazują zmiany. Wykonane z „lotu ptaka” pozwalają poczuć przestrzeń „Małej Ojczyzny” i niejednokrotnie dostrzec to, co staje się dziedzictwem kulturowym na naszych oczach.

Mapy ilustrują zasięg terytorialny poszczególnych sołectw gminy.

Książka ma na celu przybliżyć czytelnikowi Gminę Kurów w kontekście wartości i różnorodności środowiska kulturowego i społecznego. Pokazać jej mieszkańców, twórców, uczestników i odbiorców lokalnego dziedzictwa w czasie jako dziedzictwo pokoleń.

Mam nadzieję, że opracowanie stanie się swego rodzaju przewodnikiem zarówno dla tych, którzy chętnie sięgają do źródeł wiedzy o swoim miejscu na ziemi lub poszukują wciąż nowych sposobów budowania tożsamości lokalnej młodych pokoleń, jak i tych, których interesuje dziedzictwo kulturowe Małych Ojczyzn.